Digitized by Google

37
25 C
4

37. 25. C. 4
VI

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS EPISCOPI NVCERINI

Elogia virorum bellica virtute illuſtrium
veris imaginibus ſuppoſita, quæ apud
Muſæum ſpectantur.

Volumen digeſtum eſt in ſeptem libros.

FLORENTIAE
In officina Laurentii Torrentini DVCALIS Typographi,
M D L I.
Cum ſummi Pontif. Caroli V. Imp. Henrici II. Gallorum Regis, Coſmi Medicis Ducis Florent. II. Priuilegio.

26

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS EPISCOPI NVCERINI IN ELOGIA VIRORVM BELLICA VIRTVTE ILLVSTRIVM

PRAEFATIO AD COSMVM MEDICEM FLORENT. DVCEM.

VETERES Philoſophi qui ex Zenonis Stoici diſciplina & porticu prodierunt, Magnanime COSME, tanquam cõtenti nuda illa horridaque virtute, ideoque ſua ſententia felices; vel ob id agreſtiores cæteris durioreſq. habiti ſunt, quod de contemnenda gloria aſsiduè diſputarent, & libros accuratè conſcriberent; tametſi eam non inſulſa diſsimulatione, dum libris nomen ſuum apponunt, obliquo veluti viæ compendio conſequi niterentur. Huius ego ſeueræ atque adeo pertinacis ſectæ ingenia, vti parum explicata, triſtique duritie aliena à communi hominum ſocietate minimè probauerim. Quid enim aliud eſt quàm hac exitiali perſuaſione homines, ad egregia corporis & animi edenda facinora, promerendamque laudem natos, proprio innatæ virtutis honeſtique laboris fructu ſpoliare? Quando hac ſtultiſsima (vti reor) cenſoria lege, id vnum præclarè contenditur, vt gloriam ex benefactis optimè ſperatam, & extra præſentis vitæ inuidiam poſt fata cumulatè obuenientem funditus euertamus. Non mirum itàque, ſi his multo ſapientiores fuiſſe arbitramur eos, qui beatam vitam glorioſis ac illuſtribus factis ad perennem nominis laudem, non in arida ſterilique virtutis imagine, ſed in nobilium operum æmulatione poſuerunt. Verùm in toto humanarum actionum curſu fa-

cile euenit, vt quum omnes eandem gloriam appetere videantur, non vno tamen atque eodem itinere ad eam conſequendam contendant. Eò enim quiſque vel temere fertur, quò naturæ genius facile ducit, aut impotenter trahit; niſi præcellenti educatione, & multis exactæ diſciplinæ pręceptis quæſiti, confirmatiquę mores, variis animi morbis & perturbationibus medeantur. Id autem liquidò perſpici deprehendique poteſt ex his bellicoſis, vt ita dicam, Heroibus, qui ad veram effigiem inſigni pictura expreſsi in Muſęo noſtro ſpectantur. Horum enim vitas per elogia ipſis ſuppoſita tabulis, Laconica breuitate conſcriptas, tibi vni Italicæ dignitatis exiſtimationem vera virtute tuenti, ſtudioſè dicauimus, vt tot diuerſorum ingeniorum, humanęque varietatis exempla, magno tuo ſeculique noſtri commodo inter ſeſe conferantur. Scio enim quam graui conſtantique iudicio, dum literis boniſque artibus impenſe faues & pietatem in primis, atque Iuſtitiam colis, ad verum non ſimulatę ſed illuſtris famæ decus anheles; & quo incorrupti animi decreto ſcelera odiſſe vindicareque ſoleas. Ad famoſos autem quoſdam, admirandis rebus geſtis, ſed condigno deteſtabilis vitæ exitu damnatos, idcirco deſcendimus, vt præclara virtus adumbratæ laudis collatione, certius atque viuidius exprimatur. Erit enim hoc vtriuſque famę monumentum his omnibus ſingulari documento, qui tecum rectiſsimo itinere ad perennem laudem aſpirant; ſi vituperanda repudiare, ſectarique laudanda, nobili ſalubrique æmulatione, in hac vita maximè decorum atque honeſtiſsimum eſſe putauerint. Vale. Romæ.

Honorati Fasitelii.

Magnanimi Heroes ſaluete, haud parua ſupremi
Cura Iouis; docti maxima cura Ioui
Vos tulit in cæli ſublimes Iuppiter arcem,
Dignatus menſa, concilioque Deum;
Vos Iouius totum latè volitare per orbem,
Romanaque iubet viuere in hiſtoria.
Munera magna Iouis: verum ſi dicere fas eſt,
Non ſunt æterni dona minora Ioui.

Elogivm

ELOGIVM *Sub effigie* ROMVLI.

PRAESTANTISSIMO hercle (ſi præfari licet) incomparabilique merito, & lætis quidem auſpiciis ROMVLI Quirini Romani Regis effigies, ante omnes ſpectanda proponitur. Nulla enim cuiuſquam mortalis vel ſtupēdæ originis euentu miraculoque & ſancta priſcæ ætatis antiquitate nobilior, vel immortalium operum vera æſtimatione præſtantior, vel demum tanti oris atque habitus dignitate auguſtior in Vrbe extat; vt ex marmorea ſtatua quæ iuxta Laurentianam Damaſi ædem, in fronte Gallorum Ciuium domus poſita eſt, collato veteri numiſmate, ab eruditis præclare deprehenditur. Itaque fas eſſe putamus æternæ Vrbis conditorem venerari, Deo (vti ferebant) Marte genitum, ac ideo authorem diſciplinæ militaris, qua Romana res in immenſum creuit, vt fatalis nec deſituri vnquam Imperii fundamenta iacerentur. Hinc enim vel inuita reluctanteque ſæpius fortuna, tanquam ab auguſta, almaque vrbe, certiſsimo domicilio, liberaque gentium omnium patria, à ſubacto quondam inuictis armis terrarum orbe, cum Cæſarei Imperii legitima iura inſigniaque, tum veræ religionis ſacra petuntur. Vere enim Romanum eſt dare leges; atque item Regna ad non dubium ſempiternumque ſacroſanctæ dignitatis ſpecimen, teſtatá virtute merentibus elargiri. Sed Romulus inſtitutis equitum decuriis, lectoque ex patribus ſenatu, & diſtincta per tribus ciuitate, quum vrbanas recenſeret copias, oborta repente ſereno cælo turbida tempeſtate, vti Deo ſatum decebat, in cælum remeans, inter mortales eſſe deſiit. Nihil enim ei poſt deuictos hoſtes, actoſque triumphos, & templa Ioui Feretrio, Statorique votis nuncupatis in Capitolio rite dedicata, maius vel admirabilius peragendum ſupererat, quàm vt ſe ciuibus nequaquam mortalem fuiſſe oſtenderet; Quum regnaſſet annos XXXVII.

IANI VITALIS Panhormitani.

Fortiſſimorum Principem Quiritium
Vrbiſque glorioſæ, & orbis arbitræ
Quæ ſtrauit omnes nationes barbaras
Quas Phœbus vndequaque luſtrat, aſpice
Genus Deorum, conditorem Romulum;
Tantum vnus omnes vicit ille principes
Virtute mentis, corporiſque robore,
Quantum triumphis, prælijſque fortibus.
Ne quære buſtum bellicoſi Numinis
Romane, ſedes nanque viuo contigit

Cælum, micat ſtellis vbi felicibus
Receptus inter cælites lectiſſimos
Uti decebat principem Quiritium.

AVGVSTI COCCEIANI Brixienſis.

Heroës, animæ illuſtres, atque inclyta Martis
Inſanientis pignora,
Aeternis properat Iouius quæ tradere chartis,
Ut clara viuant poſteris,
Aequo ferte animo ſi primos carpſit honores,
Sedeſque primas Romulus:
Qui genus ætherio ducens è ſanguine, terris
Semen deorum ſparſerit;
Terrarum late dominam conſtruxerit Urbem
Superbi ad vndas Tybridis;
Regnatorem orbis Populum formauerit armis,
Almæque pacis artibus;
Cumque omnes hominum meritis ſuperaſſet honores,
Migrarit in Cælum Deus.

Sub effigie NVMAE POMPILII.

ROMVLO ad Capræ paludem deſiderato cõſecratoq. Numa Pompilius ſucceſsit. Hunc religioſæ grauitatis atque iuſtitiæ fama inclytum, diſsidentes inter ſe Romani patres, è Curibus Sabinis acciuerant, apud quos tetricæ atque incorruptæ probitatis diſciplina vigebat, Tum enim orbatis Rege Duceque cuius imperio per tot annos aſſueuiſſent, abſurdum erat nondum intellectæ libertatis nomen: nec ex toto Senatu reperiebatur qui alteri tanquam æquali, potius quàm ſibi, ſuperba obtrectatione Regium decus concederet. Itaque pudendo conſilio, ſed ab euentu demum felici, pro ciue vir externus, audituſque tantum, Rex eſt effectus. Is ingenti prudentia pacatis vndiq. finitimis, quos inuicta Romuli virtus contuderat, Populi ad arma nati ferociam inuecta religione mitigauit; condito ſcilicet ad Argilletum & mox clauſo Iani templo, vt militares animi non ſine numine ad colendæ pacis ſtudia flecterentur. Hæc vero inſtitui monitu atq. oraculo credi volebat, Deæ Aegeriæ quæ ab eo nocturnis maxime congreſsibus in nemoroſa & perenni fonte irrigua, valle colebatur. Inde enim ſacerdotia Diis, & ſingulos Ioui, Marti, & Quirino flamines inſtituit. Deæ Veſtæ ſacroſanctas Virgines legit; annoque ex lunaris curſus ratione in XII. menſes digeſto, qui nam faſti, aut nefaſti dies forent, Populo edixit. Quibus accumulatis ſacrorum cere-

moniis

moniis,efferi & rudis Populi mentes, vſque adeo imbutæ captæque ſunt, vt facile iuſtitiam, fidem, temperantiam, colere diſcerent, nec iam validius qui peccarent, Magiſtratuum pœna, quàm Deorum metu terrerentur. At Numa quum quadraginta tribus annis imperaſſet, exactæ ætatis ſenex fato cedens, Vrbem belli gloria ſuperbam, quod deerat ſanctiſsimis temperatam legibus, atque optima pace florentem reliquit. Eius effigiem marmoream diademate inſignem, quam in Vrbe non vno in loco videmus, nummi ærei cum literis, atque eadem imagine veriſsimam eſſe oſtendunt.

ANTONII FRANCISCI RAINERII Mediolanenſis.

Viderat armato Tybris ſub Rege, Quirites
Iura dare edomitis Martia finitimis:
Viderat & ſuperis Populum pia thura ferentem,
Sacraque ſub ſancto ſurgere Pompilio;
Cum lætus, reſono hæc effudit flumine. Noſtra ô
Quàm bene Roma colit, quàm bene bella geris.

Sub effigie ARTOXERXIS.

HAEC mitrati regis effigies ſuperbo oris ductu, prolixaque barba & naſo in aduncum prominēte, Magni Artoxerxis fuiſſe coniicitur. Hanc ex antiquiſsimo numiſmate argenteo Rodulphus Pius Carpenſis Cardinalis omnis priſcæ elegantiæ ſtudioſus eruditioribus Romanæ Academiæ interpretandam oſtendit. Omnes itaque non ambiguis coniecturis in id conſentiunt; nam Perſarum Reges Magorum ſacris initiari, ceremoniarumque principes eſſe conſtat, ideoque eos vti thiara excelſa, exornataque gemmis & pluuiali chlamide, cultu non abſimili ab eo quo Romani Pontifices in ſacris ſolennibus exornantur. Hunc autem à Perſis Hebræos accepiſſe crediderim, à quibus demum ad nos manarit. Sed literæ Græcæ quæ in auerſa monetæ parte leguntur, nihil plus exprimunt quàm Regi Regum Arſaci Benefico. Teſte enim Plutarcho Artoxerxi qui Cyri minoris frater fuit, & Mnemon id eſt Memor vocatus eſt, ad differentiam ſuperioris Artoxerxis qui Longimanus appellabatur, Arſaci cognomen fuit. Arridet etiam ad coniecturam Plutarchi problema, ex quo Perſarum Reges naſo adunco tanquam è ſtirpe maioris Cyri fuiſſe colligitur. Nec obſtat qnod neque Artoxerxis neque Perſarum inſcriptæ literæ quicquam referant, quoniam id præclarè demonſtrat imago ſagittarii in ſolio ſedētis quæ, viſitur in auerſa parte numiſmatis; nam idem Plutarchus Perſarum Reges pecuniam auream ac argenteam cum nota ſagittarii ſignare ſolitos tradit, adiecto Ageſilai Regis lepidiſsimo

diſsimo ſcommate. Is enim in Aſia, terra marique rebus contra Perſas feliciter geſtis, quum ſummæ victoriæ immineret, à Lacedæmoniorum Magiſtratu reuocatus, amico interroganti cur è limine ſperatæ ingentis victoriæ, tam cito rediiſſet, ita reſpondit. An tu miraris qui militiæ peritus es, me recentiſsimorum trigintamilium ſagittariorum impetum ſuſtinere nequiuiſſe? At ille qui nihil auxiliorum è Perſide in Ioniam deſcendiſſe audierat, quum omnino intempeſtiui reditus cauſam improbaret, ſerò ſalſi dicterii acumen agnouit. Notabat enim hac infamia Ageſilaus patricios ciues, quòd obtrectatione laudis ſuæ à Tiſſapherne Perſa triginta milibus aureis ſagittariis corrupti, ipſum ab Aſia reuocaſſent. Sed ne ineptus ſim Artoxerxem deſcribendum minime ſuſcipiam, quum is qualis quantuſque fuerit à Plutarcho ſcriptore luculentiſsimo memoriæ tradatur. Id vnum tamen quod in Principe ſummæ virtutis locum implet, & ſi quæ ſint internatæ vitiorum labes egregiè contegit & obſcurat, præſtantiſsimæ ſcilicet liberalitatis ſpecimen inſigni præconio extulerim. In eo enim tanta in donando gratiſsimi animi magnitudo enituit, vt in referenda gratia pro agreſti ſæpe munuſculo, tenuiſsimique officii genere, non ingentia modo auri pondera, ſed vrbes & prouincias rependeret.

IANI VITALIS.

Quem ſpectas chlamide ornatum Medaque thiara
Regem Artoxerxem pharetratæ Perſidis inter
Præclaros belli proceres, paciſque Magiſtros,
Quos Iouius poſuit liquidi prope murmura Lari
Hic vbi Muſarum erexit de nomine villam,
Aeternum famæ monumentum, æuique perennis,
Hic ille eſt in quem natura exempla bonorum
Congeſsit, Regumque malorum immania facta.
Huius magna fuit laus exegiſſe tyrannos
Et claros meritis Reges, & munera parua
Muneribus penſaſſe ingentibus, & ſimul vrbes
Sponte dediſſe ſua paſsim, nec clarius vnquam
Duxiſſe, inſigni quàm de virtute mereri.
Sol tamen hic proprias habuit quandoque tenebras
Dum nimis indulget vetito inconſultus amori
Abrogat & leges naturæ, ardenſque duarum
Iungitur amplexu natarum; atque his ſuperaddit
Infandam nati cædem; ſed ſplendida in illo
E tenebris vitiorum emerſit ad æthera virtus.

Sub effigie

Sub effigie ALEXANDRI MAGMI.

ALEXANDRVM Macedoniæ regem qui ſubacto Oriente Magni cognomen adeptus imperium Indico Oceano & Riphæis niuibus terminauit, hoc honore ſpectatæ frontis, & roſei vultus decore præditum fuiſſe conſtat, ex ipſa fide numiſmatum & ſtatuarum, Græcorumque præſertim teſtimonio, qui formam eius religioſiſsimè deſcripſerunt. Tradunt enim (quod mirum videri poſsit) eum nonnunquam ex ſerena atque pulcherrima facie, in trucem atque terrificam mutari ſolitum, & tum maxime, quum in præliis iracundia incenſus Martium vigorem igneis atque minacibus oculis euibraret. Is à prima ſtatim adoleſcentia, vti lectiſsimis moribus & literis ex Ariſtotelis præceptoris diſciplina grauiter imbutum decebat, vſque adeo generoſi & laudis amore deflagrantis ingenii aciem intendit, vt æmulatione decoris, paterna gloria vehementer angeretur: Quaſi ille ſtratis vndique hoſtibus, & tot vrbibus manu captis, nihil iam ſibi maiora armis auſuro plane relinqueret, quo innata necdum ſpectata virtus eniteſcere poſſet. Sed Fortuna, vt plerunque accidit, ingentium animorum præclara adiutrix, inuictas interempti patris copias excipienti, multo ampliora quàm tum cuperet regni & gloriæ ſpatia deſpondebat. Itaque maximarum virtutum concurſu inclytus ex Europa tranſgreſſus in Aſiam fatali ſuæ gloriæ deſtinatã, poſt innumerabiles præliorum victorias cunctis gentibus iugum impoſuit, tanta felicitate, vt ad Scytharum Indorumque ſolitudines, aras victoriæ teſtes conſecraret. Verum qui ſupra mortales nominis famam extendiſſe cenſetur, Diis proximus exiſtimari potuit, ſi ſe ipſum, qui cuncta deuicerat, demum viciſſet, nec pro certo numine haberi adorarique vaniſsimè concupiſſet. Mirificam enim excelſi animi indolem aſſentantes Perſæ nimia adulatione corruperant, quòd eis Alexander regibus ſeruire aſſuetis, mortali ſpecie formoſior & auguſtior appareret. Ipſe quoque reputatione fortunæ ſuæ, quæ nuſquam aduerſa cœptis atque auſibus intemperanter aſpiraſſet, ita gloriam ab admirandis operibus ſponte naſcentem inflato animo ſentire cœperat; vt iam plane ſe Philippo inuictiſsimo rege genitum puderet, cum graui Olympiadis cõtumelia, poſtquam confeſſo matris adulterio ſe Hammone Ioue editum mentiretur. Ideoque exuta penitus humanitate amicorum præcipuos vanitatem ſuperbientis animi deteſtantes, temulenta crudelitate trucidaret. At Græci authores, quòd infinitæ gloriæ auido iuueni totus orbis ad iuſtum triumphum minime ſufficeret; ita eum congeſtis laudibus ſupra mortales attollunt, vt cæteræ gẽtes illum ſeipſo admirabiliorem extitiſſe arbitrentur, quòd nondum alteram fortunam expertus, dum bella ex bellis ſereret, in medio vitæ curſu cecide

rit;

rit; non immitti hercle fato, auertente eum à Romanis armis, quæ facto virtutis & diſciplinæ periculo, ſi in Italiam tranſiſſet, ſpoliare eum anteparta belli gloria, aut certe multum de fulgore tanti nominis detrahere potuiſſent.

ANTONII FRANCISCI Rainerii.

Quid tua te Macedo iuuit late aucta per orbem
Gloria, Hyperboreo quà riget aura gelu?
Quaq́ pharetratæ ſurgunt iuga Perſidis, & quà
Ebibit Eoas decolor Indus aquas?
Victorem cum te Populorum, viceris iræ;
Noxiaque vndanti pocula ſumpta mero,
Et tumidi faſtus, Diuum queis poſcis honores,
Cogis & ingenuos flectere colla viros.
Hæc procerum impulerunt fida olim pectora, regi
Miſcere è ſæua toxica Theſſaliæ.
Fortunam reuerere: noua o qui ſceptra capeſſis
Nam Dea, regna agili datque adimitque manu;

Sub effigie PYRRHI Epirotarum Regis.

INTER admiranda Romanæ antiquitatis monumenta Pyrrhi Epirotarum regis marmorea ſtatua primam obtinet claritatem. Hæc humana ſtatura procerior, & tota quidem incolumis galeata thoracataque ſtantis & ſariſſæ innitentis geſtu, in Angeli Maximi honeſtiſsimi ciuis domo conſpicitur; non ſine admiratione ingentis eius viri vim ore atque oculis cum laude artificis ſpectantium ingeniis repræſentans. Nemo enim ei maximorum Ducum aut robuſta atque habili corporis forma exercitationeque, aut indomito vigore militaris animi, aut eximiæ laudis, quæ armis peteretur, cupiditate comparari poteſt. Quum inter pugnaciſsimos imperatores propè vnicus, inter magnanimos verò reges ad gloriam anhelantes omnium confeſsione præcelleret. Sed qui oblatum in acie hoſtem inuicta dextra ſternere, caſtrametandique, & inſtruendæ aciei diſciplina cæteros duces anteire ac inter omnes bello inclytos veri decoris famam extendere didicerat, vel perampla iam partæ, affectatæque gloriæ ſpatia terminare neſciit, vtpote qui bella ex bellis ducendo prouocandoque ſæpe Fortunam, alias atq. alias ex victoriis, nuſquam confecto bello victorias ſectaretur; quòd volucri quodam igne ardentis animi concitatus ad Alexandri Magni decus aſpiraret. Itaque dum ab Epiro in Italiam atque inde in Siciliam, & rurſus è Sicilia in Græciam verteretur, vaga arma circumferenti Fortuna illuſit; vſque adeo indigno tanti Herois

exitu

exitu, vt cuius impetum & robur Romana arma vix ſuſtinuerint, Argiuæ mulieris manu deiecta in caput tegula perfregerit.

GABRIELIS FAERNI Cremonenſis.

Epirus mihi parua quidem, ſed Martia tellus,
Et Patria, & Regnum, & generoſa bellica menti
Materies fuit. Aeacides mihi ſanguinis author;
Et mea cognatum virtus expreſſit Achillem.
Ipſe ego præſcripto docui munimine valli
Metari caſtra, & tutos ad bella receptus.
Romula me pubes certamine fuſa cruento
Italica experta eſt ſub mœnibus Heraclea.
Quo terrore truces animos atque aſpera corda
Fregiſſem Aeneadum, & ſtatuiſſem fœdera victis
Ni pacem infamem, cæci ſententia diſcors
Diſſuaſiſſet, & ad lituos atque arma vocaſſet.
Sic ego re infecta Italo de littore ceſſi,
Quo me ſors grauis atque immitia fata trahebant,
Ad clarum nece noſtra Argos, vbi ſæua cientem
Prælia, ab excelſis vltrix me tegula tectis
(Indignum) dextra deiecta afflixit anili.

Sub effigie ANNIBALIS.

NVLLIVS vnquã verè inclyti imperatoris virtus quàm Pœni Annibalis clarior atque teſtatior fuit, quum admiratione ingentis animi qui Romano nomini dirus hoſtis extiterat, honoris nomine ſtatuam meruerit; ſcilicet vt media in vrbe ad funeſtum & execrabile monumentum, truculenti hoſtis imago ſpectaretur; graui quidem ac apprime nobili decreto; Nam ſi Romani ſenatus iudicium æſtimare velimus inexpiabili profecto inuidia Carthaginenſes ardebunt, qui ſummæ gloriæ imperatorem ciuemque ſuum ab aduerſo pugnæ exitu ſolum vertere coëgerint; vt in hoſtium vrbem glorioſa quadam adoptione tranſiret. Quid enim ad diuturnam laudem Populo Romano honeſtius vel luculentius eſſe potuit, quàm tanti hoſtis nomẽ, poſtquam ille toto terrarum orbe, & exul, & profugus, epoto demum veneno, miſere necem ſibi conſciuiſſet, erecto perenni ſimulacro, æternæ memoriæ conſecraſſe? Tantam enim vim eſſe præſtantiſsimæ virtutis intelligi volebant, vt extra inuidiam vel in hoſte celebranda cenſeretur. Nec vllo hercle certiore teſtimonio indomita Romana virtus niti potuit; niſi eum vbique vindicatis iniuriis, à ſe plane deuictum oſtenderet, qui paulo ante bellicoſiſsimarũ gentium legiones ex Afri

ca,

ca,Hiſpania,Galliaque,ad Italiæ vaſtitatem trahens,tot partis ad Trebiam,Traſymenum,&Cannas victoriis,ſummum pauenti,ſed inuictæ vrbi terrorem admouerat. Eius ex marmorea ſtatua integrum caput penes Fabritium Peregrinum Parmenſem vidimus; id cacuminato villoſoque pileo protectum erat, non abſimili ab eo qui viſitur in argenteo numiſmate Iubæ regis, quem purpurei coloris fuiſſe conſtat, ex Hircianis commentariis,quum rex ille barbarus ſuperbo faſtu, vt ſolus duorum exercituum imperator videretur, Scipionem Magni Pompeii ſocerum interdicto vſu purpuræ ad album veſtitum redegiſſet. Hac autem villoſi & purpurei integumenti turbinata forma Sulthanis nuper in Aegypto Syriaque regnantibus,prætorianorum equitum capita ad certum pro galea munimentum & ad terrificam ſpeciē ornabantur. Alteram quoque Annibalis imaginem ex vetuſtiſsimo ære Iſabella Gonzaga Herculis Cardinalis mater nobilium antiquitatum ſumptuoſa cumulatrix, paulo ante vrbis cladem nobis oſtendit. Ea ſedebat in elephanto cubitalis magnitudinis turbinato pileo & orbitate oculi inſignis, Cui vt ab exemplo ſcitè picto deprehenditur, plurimum arridet id marmoreum dimidiatæ ſtatuæ caput, quod pro Annibale cum ſuperioris Africani imagine apud Meſſanam à Decurionibus religioſè cuſtoditur.

FAERNI.

Ferus ille, dominæ terror vrbis & pauor
Clariſsimorum peſtis & ſtrages Ducum,
Procella Italici vaſtitaſque nominis
Delineatus hac tabella eſt Annibal
Quem & ipſa quondam (o teſtimonium graue)
Statuarum honore Romula vrbs impertijt.
Quantum ille meritus eſt apud Pœnos ſuos?
Qui in hoſtium vrbe, ipſo inquam in hoſtili foro,
Virtutis ergo,marmore effictus ſtetit.

Sub effigie SCIPIONIS maioris.

SCIPIO maior,qui à deuicto Annibale atque ſubacta Carthagine Africani cognomen tulit,hoc excelſo ore, & promiſſa cæſarie, coronaque inſuper ciuica conſpicuus inceſsiſſe traditur, quum proconſul in Hiſpania debellatis Pœnorum ducibus,ac Hiſpanis admiratione virtutis atque iuſtitiæ in eius fidem ſe dedentibus Patris Patruiq. cædem vindicaſſet. Prælio ſiquidem ad Ticinum non ciuis modo, ſed quod incomparabile fuit,& conſulis,& patris ſeruati decus meruerat; Quod non multo poſt noua atq. inuſitata laude cumularet. Patricios enim

enim in lugubri terrore Cannenſis cladis deſpondentes animos, & turpiſsimè de patria deſerenda cogitantes, vibrato ſuper eorum capi ta gladio, ita à fœdo conſilio ſeuerè deterruit, vt eo die ipſe vnus Vrbem præſentis animi magnitudine ſeruaſſe cenſeretur. Hac ſummæ virtutis indole florentem vſque adeo Populus ſuſpexit, vt arcano quodam religionis oſtento, ex Draconis fabula inter incunabula conſpe-ctо, eum diuinæ ſtirpis eſſe putaret, quòd in Capitolio, cellaque Iouis cum numine colloqui atque inde oracula excipere crederetur. Nuſquam enim hac via vadēti ad gloriam, & triumphos cumulanti, Dii immortales defuerunt, poſtquam vir omnibus integræ probitatis numeris vel apud barbaras gentes admirandus, non ſine diuino numine cœleſtique auſpicio cuncta belli & pacis munia obiret. Verum in eo maxime mirū fuit, inter tot eximia naturæ & fortunæ dona quæ modum exceſſerant, quòd illud atrox & ſummæ virtuti ſemper infeſtum inuidiæ monſtrum, non modo non perculerit, ſed ſua inſuperabili gloria nitentem ſupra cæteros mortales in immenſum extulerit. Quid enim ei vel ſpecioſius vel glorioſius ad nominis æternitatem Dii immortales tribuere potuerunt, quàm vt immanis inuidiæ domitor, de victore gentium omnium Romano Populo triumpharet? Quum citatus ad dicendam cauſam peculatus, deſpectis eluſiſque Petiliis, ab eorum infami atque improbo tribunali recedens vniuerſum Populū in capitolium ſecum abduxerit, quod priuſquam profano iudicio vacarent, Ioui Optimo Maximo gratiæ ingentes gratis piiſque animis agendæ cenſerentur, poſtquam eum eſſe diem faſtum ſolennemque memoria repeteret, quo ipſe Annibalem dirum Romani Populi hoſtem, in Africa & prælio, & bello deuiciſſet. Contriuit liuidos Tribunorum animos, ab hac generoſa voce obortus pudor, & populum repente circumflexit, quando hic ab iniqui iudicii ſpectaculo, ad iuſtiſsimi triumphi pompam traheretur; illi verò fracto erectoque inſitæ malignitatis atque ſæuitiæ ſucceſſu, deſerti ab omnibus & irriſi, neque vocem impotenti magiſtratus imperio dignam edere, neque oculos con tuſæ ferociæ indices attollere poſſent. Verum Scipio optimi ciuis more, vt legibus parêre videretur ad Linternum ſponte ſeceſsit, ſatietate gloriæ vrbanarumque rerum cōtemptu adductus, quod fortaſſe pro conſtanti credi par eſſet, niſi indignatus magiſtratuum acerbitatē amarulēto ore Linterni ſepulchro ſuo inſcribi iuſsiſſet. INGRATA PATRIA, NE OSSA QVIDEM MEA HABEBIS. Quo titulo id oppidum abolito Linterni vetere nomine Patriam appellari hodie videmus. Sed exulanti per loca ſola Campani litoris, & rerum ab ſe geſtarum meritas laudes tranquillo animo ad felicitatem repetenti, inexpectatum ſupremæ gloriæ decus obuenit, quod omni alio vel de Syphace atque Annibale triumphatis, grauius atque nobilius, prædones humani generis hoſtes contulerunt. Quum enim improuiſo

appulſis biremibus ad eius villam frequentes acceſsiſſent, & Scipionis familia repentino metu excita ad vim repellendam tuendumque aditum arma corriperet; ſe non veniſſe hoſtes proiectis armis profeſſi, id vnum poſtularunt, vt ſibi liceret Scipionem coram intueri, quem apud omnes gentes virtute & gloria celeberrimum, venerari adorareque percuperent. Prodiit ergo interritus Scipio, & procumbentibus ad pedes humaniter ſatisfecit, ſic vt reputatione inſperati caſus, non ſine ciuium ſuorum inuidia erubeſceret, poſtquam extorris & pene exul ſe ipſo triumphatore maior ac admirabilior immanibus piratis quàm ſeruatis ab ſe ciuibus extitiſſet. Mortuus eſt eodem anno quo clariſsimi Græcorum & Pœnorũ duces Philopomenes & ipſe Annibal miſerabilem vitæ exitum tulerunt.

FAERNI.

Pœnorum clades, domitor Carthaginis altæ
Aſdrubalis magni victor, & Annibalis,
Depictum cuius veteri de marmore vultum
In claris Iouius fixit imaginibus;
Quàm te magnanime Heroum; tuaque iſta verenda
Ora ſacramque libens conſpicor effigiem,
Eminet in parua maieſtas quanta tabella
Quantum conſpicui floret honos capitis.
Apparet læto grauitas coniuncta decori,
Et datur excelſi cernere ſenſum animi.
Conſpiciare diu, & vim ſpernere temporis aude
Diuini ſpecies imperioſa viri.

Sub effigie ATHILAE Hunnorum Regis.

HAEC facies inhumano luridoque pallore, ac efferi oris monſtroſo ductu, & torua oculorum nictatione terribilis, immanem Hunnorum regis ATHILAE ſæuitiem ſpirat, ſicuti ex ære artificis manu, & ſcriptorũ ſtylo expreſſam videmus. Hic ſiquidem ille eſt, funeſti ſeculi dira clades, vrbiumque & terrarum portentoſus euaſtator, qui ſuperbo atque terrifico nomine Dei flagellum appellari voluit; ſcilicet vt totius truculentiæ ſuæ inuidiam humanique generis odium, ab ſe in iratũ Dei numen auerteret; quaſi non alio lictore opus foret, quàm ipſo Athila, qui acerbius lege agere, & virgas, ſecures, ignes, validius exercere poſſet, vt damnatæ tempeſtatis mortales extrema ſupplicia meriti grauiſsimè plecterentur. Is Manduci filius, Bleda germano fratre qui ad Budam Pannoniæ regnum ſibi condiderat impiè trucidato, innumerabilem Hunnorum variarumque gentium colluuiem ſecum

cum trahens per Noricum & Vindeliciam, Remorumque fines, in Galliam irrupit. Sed in Catalaunicis campis edito longe omnium cruentiſsimo prælio, ita Aëtii virtute repulſus eſt, vt in Pannoniam magna accepta clade redierit, Vnde demum poſt aliquot annos reparatis copiis, per Carnicas alpes in Italiam ſeſe vaſtabūdus effunderet. Sed hæſit in limine aliquandiu obſeſſa per duos annos Aquileia, atque eadem fame capta deletaque. Cæterum ab eius nobiliſsimæ vrbis excidio, nihil mitigata rabie deflexit in Euganeos & Venetos, Altino, Cōcordia, Opitergio, Taruiſio, Patauioq. euaſtatis aut euerſis; quum vndique tot oppidorum atque vrbium incolæ, metu mortis, in proximas Hadriatici maris paludes confugere cogerentur. Verum ab hac inuſitata & plane miſerabili incolarum calamitate, læto quodam maximeque felici auſpicio, admiranda vrbis Venetæ primordia exorta ſunt, inſigni quidem magni numinis prouidentia, quum munitiſsimo inter paludes ſitu ſtupendæ eius vrbis fundamenta iacerentur. Quæ vna ferè omnium per mille annos inuicta, cæteris nō obſcurè ſeruiētibus, in Italia incorruptæ libertatis decus tuetur. Anhelabat Athila ſemper ſæuus & furens ad Alarici prædonis famam, qui ante quadraginta annos Romam orbis dominam ſummique imperii caput immaniter deformarat, eóque iam cum tota mole barbararum gentium cruoris & prædæ auidus ferebatur, immanique voto potitus foret, niſi Martianus Cæſar viribus & belli fortuna inferior, à Deo maximo certam opem imploraſſet, diuino inſtinctu per quietem admonitus, vt poſitis armis Leonem Romanum pontificem venienti belluæ obiiceret. Suſcepit itaque id munus alacriter Leo, nihil reformidato periculo quod veræ pietatis gloriam afferret. Is non dubia ſanctitatis opinione, & ſenecta venerabilis, cum ſimplici antiſtitū & patritiorum ordine in thiara, ſacerdotalique amictu, & prælata argentea cruce, ad tyranni pedes proiectus, ita atrocem eius animum aliàs ſemper iratū & implacabilem, piis precibus mitigauit & flexit, vt occulto perterrente numine attonitus & emollitus manus daret; Nec multo poſt qui cuncta obuia proſtrauerat, nec vſquam ſiſti potuerat, modico contentus tributo in Pannoniam reuerteretur. Quid enim maius & glorioſius armis peti potuit, quàm Romanos, qui à deuictis toto orbe populis tributum exegiſſent, tanquam domitos alienæ virtutis admiratione tributarios effeciſſe? Mirabantur Hunni proceres Romanæ prædæ auidi quòd Athila virtutis & fortunæ ſuæ penitus oblitus ex bellicoſiſsimo imperatore, homūtionis ſacrificuli oratione fracto vigore animi, repente alius & prorſus imbellis & timidus extitiſſet. Verum is ad ea reſpondens, tantæ commutationis cauſam in duos auguſtiore ſpecie Heroes referebat, qui à dextra læuaq. ſupplicantis Leonis, vibratis gladiis ſibi necem, niſi piis precibus annueret, minitari videbātur. Eos proculdubio diuorum Petri & Pauli ſpectra fuiſſe Chriſtiani exi-

 ſtimant.

ſtimant. Athila verò vel ſupra omnes barbaros ingenio maxime fero & agreſti, vt ſuos itidem conuicio quodam pacem Romanis datam improbantes eluderet, lepido ſcommate vſus fertur, quum diceret, an non importune miramini quod ferarum regi quem cuncta animantia horrent, repente ceſſerim? facetè ad pontificis nomẽ alludens. Per hunc modum Romanis tributo impoſito in amicitiam receptis, quum in Pannoniam eſſet reuerſus, Hildidem excellenti forma vxorem duxit; ſed maturè Dii prohibuerunt, ne ex eo ferali connubio proles aliqua tanquam humani generis portentum ederetur; nuptiali enim nocte temulento atque alte ſtertenti, tanta vis ſanguinis per nares erupit, vt qui tot cædibus paſsim editis prouincias immaniſsime cruentarat, ad extremum ſubito expirans, coniugalem thorum largiſſimo ſanguinis ſui flumine inundarit. Memoriæ autem proditum eſt, Martianum Cæſarem per ſomnium ea nocte qua Athila fato ceſsit, fractum eius tyranni arcum, comminutaſque ſagittas, Theodoſio indicante conſpexiſſe; quaſi Diis curæ eſſet, vt hoſtile quicquam ab ea terribili fera timere deſineret.

ANTONII VVLPII Nouocomẽſis.

Quid tot conſpiciens, viator, altum
Erecta ad tumulum trophæa, totque
Victorum exuuias Ducum, vrbiumque
Tot cadauera, totque de ſubactis
Triumphos populis, ſtupes anhelus?
Rex ille Athila, Numinum flagellum,
Tu noſti reliqua: hic iacet; viator
Cerne vt nunc etiam cinis ſuperbus
Spiret imperium, minas, furorem;
Hunc caſus niſi narium ſoluta
Vena, dum thalamis nouæque nuptæ
Indulget nimis, abſtuliſſet; orbis
Euerſus, titulos, decuſque, monſtro
Fatali cumularet, & trophæa.

ADAMI FVMANI Veronenſis.

Fax orbis ille, incendium, pallor, pauor,
Europa monſtrum quem nouum genuit parens,
Matris ferus quod carnifex foret ſuæ,
Qui barbaro ſuperbo ipſe ſpiritu
Dei flagellum nomen indidit ſibi
Terris furens ſatelles irati Iouis,
Per quem fuere ſecla facta ferrea,
Quum quaque mores vſque fudit barbaros;

Quo ſe ore viuens ferre ſueſſet Athila,
Tabella Iouij hac indicat planiſsime.

Sub effigie TOTILAE GOTHORVM REGIS.

TOTILAS hoc roſeo illuſtrique vultu,& ſtatura corporis eximia multoque militaris animi vigore, Viſigothicæ regiæ ſtirpis ſpecimen referens, Taruiſii rex eſt appellatus; paulo poſt quàm rex Vitiges Beliſarii virtute fractis opibus ſeſe atque Rhauennam victori dedidit,vt ad Iuſtinianum triumphali ſpectaculo duceretur. Indignabãtur enim reliqui Gothorum proceres,qui in Venetiæ Ciſalpinæque Galliæ oppidis remanſerant,quòd inuicta antea Gothorum virtus, Græcis homunculis imperitia Vitigis,aut certe nimis celeri deſperatione ſuccubuiſſet. Propterea hominem regia dignum corona animo atque oculis requirebant; qui afflictum,humique proſtratum Gothicum decus erigeret. Nam paulo ante Theudebaldum Vitigi ſuffectum, quòd Vraiam virum ſua virtute & Vitigis propinquitate clariſsimum, indignè occidiſſet, Bella Rogus inter epulas obtrũcarat; ſucceſſoremq. huius Atharicum Gothi proceres, quod cum Iuſtiniano fœde paciſci,quàm armis contendere mallet; incertum an veneno,intra paucos menſes ſuſtulerant. Itaq. Totilas ex Theudebaldi ſorore genitus, inſignique ob id procerum fretus ſtudio, vſque adeo animum ſuſtulit, vt bonæ ſpei plenus & gerendi belli maximè cupidus,ad veteris imperii,Theodoricique regis amplitudinem aſpiraret; ſæpeq. ad Gothos concionaretur magnifice ſuadendo,vt nihil animo ſe demitterent, & ſibi ſecunda omnia,poſtquàm Beliſarius Italia deceſsiſſet, obuentura ſperarent. Nec opinionem fauentis populi vſquam fefellit, vt pote qui in omni obeundo munere mirificæ virtutis vim ad bellum afferret: & eo quidem rerum ſucceſſu, vt maximorum regum famam rerum geſtarum felicitate æquaſſe, nec immaniſsimi tyranni nomen à noſtris impoſitum, merito tuliſſe cẽſeatur:niſi in poſtremo vitæ actu, vt in Tragœdiis videmus,illudente Fortuna corruiſſet. Primum eius operum victoria fuit de Beſſa & Vitalio Beliſarii ducibus ad Veronam parta; læto quidem auſpicio, quòd profligatis copiis cuncta ad vnum militaria ſigna in eius poteſtatem veniſſent.Inde victor & ferox Italiam percurrens,paſsimque præſidia confirmans, Spoletum cepit, Beneuentum mœnibus nudauit, Neapolim longa obſidione perdomuit. In ea autem victoria,tanta vſus eſt clementia, lenitate, iuſtitia, vt Cononem præſidii præfectum, liberali inuitatum ſtipendio, & id munus renuentem, quòd ſacramenti religione obſtrictus ſine ſcelere fidem mutare non poſſet,incolumem datis comitibus Romam dimiſerit.Romanos item milites & ciues Neapolitanos inedia prope ene-

 ctos,

ctos, & paſsim ab immoderato auidéque ſumpto cibo collabentes, diſtributis ad vitæ & valitudinis rationes alimentis, refouit atque ſeruauit. Et quum vndique maleficia militum puniret, armigerū ſuum, nobili ortum loco & apprime ſtrenuum, de vi illata ingenuæ virgini conuictum ſecuri percuſsit, tanta ſeueritate, vt damnati bona quæ erant ampliſsima, nupturæ virgini in dotem adiiceret. Brutiis demum, Lucanis, & Calabris admoto vndique terrore in fidem redire coactis, ſatis ſibi bellicæ laudis, ſatiſque imperii ſibi partum exiſtimare potuit; niſi Roma vrbium omnium domina ad ſummum gloriæ cumulum potiri cupiuiſſet. Nec impotentis barbari immani voto Dii iam pridem Romanis infeſti omnino defuerunt; ſemel enim vt in fatis erat, atque iterum vrbs Roma Iſauris, Cilicibus, cuſtodiæ locum prodentibus, capta, direpta, euaſtataque eſt. Verum auſo potitus Totilas nequaquam barbaro ingenio ex tanta victoria nouæ laudis occaſionem intellexit; generoſoque conſilio violentiæ atque ſuperbiæ ſuæ modum imponens, omnes qui in templa confugiſſent, incolumes & liberos fore pronunciauit; vſque adeo remiſſa animi feritate vt Pelagio ſacrorum Principi & pro ſalute publica excidium deprecanti, religioſo quodam pudore placatus obediret, & in mœnia tantum graſſaretur, vt certis in locis ingentium portarum inſtar adaperta, & potentiæ ſuæ vim, & moderationis lenitatem æterno monumento teſtaretur, Romanorumque familiæ in Campaniæ oppida relegatæ, patrii ſoli calamitatem diu lugerent. Cæterum miſeris, vt plerunque in ipſa clade accidit, pie riteque ad placanda numina conuerſis, non omnino ſerus vltor Narſes aduenit, vt commutata belli fortuna, qui à ſummo duce Beliſario ſuperari nequiuerat, præualidus & ingens vir Totilas, à tripalme ſene eunucho vinceretur. Cum hoc enim Totilas poſtquàm vndecim regnaſſet annos in Vmbria iuxta Calles oppidum viæ Flaminiæ impoſitum, ad aquam (vt dicunt) Alaniam, collatis ſignis conflixit. Eo quidem euentu vt quum diu inter vtranque aciem phalerato equo, & auratis armis conſpicuus, iaculo ſæpe in auras euibrato, itidemque excepto, equitandi artem oſtentaſſet, conſerta demum pugna profugeret, vulneratuſque à perſequentibus, intenta fuga ad vicum Capras cum tribus equitibus elaberetur. Ibi dum vulnus obligaret, nec ſanguis ſiſteretur, expirauit; Vna hac fortaſſe fatali ſorte nequaquàm infelix, quod tāti modo nominis rex, & inter ſtrenuos milites longe fortiſsimus, nec vnquàm antea victus, Eunuchi triumphum effugerit; quū ſine vllo funeris honore nulliſq. inferiis, clam inter vepreta conderetur; vt inde poſt aliquot dies indicāte muliercula erutus, & plane agnitus, vel ab ipſo victore Fortunæ ludibria graui animo reputante, miſerationis & verecundiæ mixtas gaudio lachrymas exprimeret.

ANTHONII FRANCISCI RAINERII Mediolanen.

Hæc Totilæ effigies, quo iuncta leguntur in vno
Et decor, & robur, & pudor, & pietas.
Miſcetur decori robur; pudor emicat armis
Quam forti apparet pectore, tam pius eſt.
Urbem terrarum dominam capit; attamen vrbis
Seruat captiuæ templa, Deoſque colit.
Semiuir aſt illum valido domat agmine Narſes
Infractum bellis omnibus ante virum
Flebilior ſors nulla fuit, nam contigit illi
(Heu) prope fœminea procubuiſſe manu.

ADAMI FVMAI.

Immanis ille peſtis vrbis, barbarus
Quæ barbararum gentium terror, ſui
Ad ortum ab occidente fines imperi
Olim feroci Marte dilatauerat,
Qui noſtra vaſtitate cuncta perculit
Uicos, agroſque, ciuitates, oppida,
Ritu procellæ, turbiniſque acerrimi
Deo atque hominibus abhominatus Totila
Hac in tabella pictus hoſpes an vides
Ut ſæuus, importunus, impotens, adhuc
Stragem minatur ore, cædem, ſanguinem.

Sub effigie NARSETIS EVNVCHI.

NARSETIS veram imaginem quam argenteis & æreis nummulis minime eleganter expreſſam videmus, Græci ſcriptores Procopius Agathius & Suidas, ad perenne monumētum nobis ita repræſentant, vt eam non lætis modo oculis verum maximè pio gratoq. animo & admirari & venerari fas ſit. Quid enim ex omni annalium memoria admirabilius fuit, quàm Gothorum gentem, indomito immanium corporum, ingentiumque animorum robore terribilem, ipſumque inuictum antea regem Totilam, ab homulo gracili, puſillo, & quod maximè miſerum & pudendum hoſtes putarunt, deſectæ virilitatis eunucho, omnibus ferè prælijs, ac vniuerſo demum bello ſuperari? Sicilia, totaque Italia depelli, & ad internitionem nominis paſsim deleri? Fuit hoc profecto incomparabile & verè ſummo ampliſsime laudis decus, quum longe ſpecioſiſsimum de reſtituta vrbe liberataque Italia trophæum Narſeti erectum conſpiceretur; ſi certis ſeſe finibus im

menſæ virtutis gloria terminaret. Acceſsit enim ad ipſum excelſi trophæi cacumen, vt id noua ſpecie nouiſque exuuiis exornaret, victoria de Francis ad Volturnum parta. Irruperant in Italiam è Gallia Germani fratres Bulthinus & Leuthares, Francorum principes, non contenti opulenta ea regione, quam ipſi è Germania aduenæ eiectis indigenis occupaſſent, vt poſt debellatos à Narſete Gothos, Italiæ imperium arriperent. Diuiſis itaque copiis Bulthinus à Tyrrheno, & Leuthares ab Hadriatico litore, totam Italiæ emenſi longitudinem cuncta obuia proſtrauerat; iamque Bulthinus diues præda è Brutiis atq. Lucanis rediens, quartam cladem afflictæ adhuc vrbi, & nondum plane munitæ, proculdubio allaturus erat, niſi Narſes irruenti belluæ ad Caſilinum occurriſſet. Erant Franci inuictum, & formidabile hominum genus, hamatis atque mortiferis inſtructum telis; ſano imperatori æquo in campo & iuſta acie refutandum: nec oppugnandum quidem in caſtris, quum ſe lunata curruum ſerie depreſsis ſolo ad axem rotis vndique muniuiſſet. Verùm Narſes vel parua manu tot barbarorũ robora per moras & aſtus mire ludificatus, ita perfregit, vt inuſitata aciei forma circumuentos, cadente Bulthino ad vnum omnes trucidaret, & Volturni cruento alueo ingentia cadauera in Tyrrhenum voluerentur. Parem quoque profectionis & vitæ exitum, ſed diuerſa conditione Leuthares tulit. Nam è Salentinis per Apuliam Picenum atq. Flaminiam quum in Venetiam eſſet reuerſus, quòd templa omnia paſsim ſacris donariis ſpoliaſſet, vltore magno Deo in horribilẽ incidit morbum, ex quo veſana rabie percitus ſuos artus dentibus laceratos, manantemque cruorem bibens deuorabat: & Franci ad vnum omnes ſæuiente peſtilentia delerentur. Tantis rebus geſtis Narſes quum per Italiam præcellenti pietate templa conderet, & paſſim illatas à Gothis iniurias magnificè reſarciret; ſummaque legum æquitate populis ius diceret; id vnum omnino contendebat, vt feſſa tot malis Italia ſecura atque opulenta pace frueretur. Sed his artibus collecta gratia, auctis opibus & inſigni gloria florentem, quem immẽſæ Gothorum vires & formidanda Francorum arma non fregerant, oborta inuidia humanæ felicitatis cõmune malum, inexpectato ita perculit, vt incredibili dolore incenſus, animum omnibus antea iuſtitiæ, religionis, & patientiæ virtutibus exaggeratum, ad vindictæ libidinem indignanter verteret. Sophia nanque Auguſta muliebri liuore à delatoribus cõcitata, quum Narſeti ſucceſſorem deſtinaret, ad eum contumelioſe ſcripſerat; vt iam tandem diuitiis expletus in Italia regnare deſineret; quando ei colus in Gynæceo Byzantii, quàm Romæ ſceptrum aptius conueniret. Quæ verba vſque adeo profundè in pectus deſcenderunt, vt Sophiæ reſponderet ſe nere quidem, ordiri, texereque ſolitum, mature daturum operam, vt paratis iam filis eam ſcitè telam ordiretur & texeret, quam nec ipſa nec vxorius imperator

retexere

retexere poſſent. Accerſendum enim in Italiam è Pannonia Alboinum Longobārdorum regem, cui nemo ex inuidis reſiſtere poſſet, exiſtimauit; vt intima Romani imperii viſcera, nouæ & bellicoſiſsimæ gentis irruptione quaterentur. Verum omnibus magnitudine periculi terrefactis, Ioanne Romano pontifice iuſtam iracundiā piis precibus demulcente, Narſes priſtinæ ſuæ pietatis & probitatis memor, perturbatam mentem ad clementiæ decus vſque adeo tempeſtiuè reflexit, vt Alboinum iam intentum ad iter, ſubſiſtere, opperirique alia nondum maturæ occaſionis mandata iuberet. Paruerunt Longobardi, nec oblatum inuadendæ Italiæ conſilium prius ad profectionem explicarunt, quàm Narſes poſt aliquot annos cunctis quæ ab imperatore deferri poſſent honoribus functus, iam ſenex exceſsit è vita. Eius ſiquidem inclyta virtus in poſtremo vitæ actu, quod ſummæ felicitatis fuit, immane illud inuidiæ monſtrum magnitudine admirabilium operum & illuſtri fulgore ſuo penitus obruerat. Imbelles enim liuidique aulæ proceres non obſcuro ingruentis belli metu ſubacti, qui ad Narſetis præfecturam anhelare auſi fuerant, eum quem priuatim oderant, vt plerunque fit, publicè miris laudibus extollebant; ita vt mihi Narſes ſupra omnes mortales maximè admirabilis fuiſſe cēſeatur, poſtquam è Perſide conditione ſeruus & eunuchus inter delitias muliebres nutritus in Regia, pretioſiorique demum gazæ fidelis cuſtos præpoſitus, é tanta ereptæ virilitatis calamitate vnicus prope cum virtute, tum Fortuna imperator extiterit. Nemo enim eo peracuti atque habilis ingenii vim ſolertius ad cōſilium flexit, nemo grauiſsimarum rerum negotia certius explicauit, nemo denique vtriuſque Fortunæ impetum conſtantius atque felicius ſuſtinuit & auertit. Verùm quod admirationis humanæ modum excedere videtur, nullo literarum fretus præſidio, quòd ſophiſtæ ad parandam dicendi artem nunquam operam dediſſet; eloquentia militari tantum valuit, vt quum opus foret, repente ſummus orator, animos quo vellet facile impelleret. Cunctas ſiquidem humanarum rerum actiones ad religionem reuocabat ex qua non dubia præſenſio diuinatioque rerum bellicarum, & longa infracti animi patientia & cuncta denique iuſtitiæ temperamēta profluerent. Nec in tenui corpuſculo ſupra ingentis animi vigorem expetita magnis ducibus, equitandi & iaculandi peritia deerat, qua vires in hoſte ad impetum validiores mire contemneret & eluderet. Nobiliſsimum eius operum Romæ viſitur marmoreus pons quem Totilas diiecerat, Anieni Salaria via impoſitus, in quo tale Epigramma incorruptis adhuc literis legimus, dignum vtique vt non in ponte tantum, ſed toto orbe ad Narſetis gloriam celebretur.

Quàm bene curbati directa eſt ſemita pontis
Atque interruptum continuatur iter,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Calcamus

Calcamus rapidas ſubiecti fluminis vndas
Et libet irata cernere murmur aqua,
Ite igitur faciles per gaudia veſtra Quirites
Et Narſin reſonans plauſus vbique canat.
Qui potuit rigidas Gothorum ſubdere mentes
Hic docuit durum flumina ferre iugum.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Non non hac tabula ſemiuirum hunc fingere paruula
Fas eſt, marmoribus quem decuit ſcalpier, arduo
Aut Oſſa, aut Rhodope, aut aërio Caucaſeo in iugo,
Si ſpectes animum belligeri, factaque fortia.
Hic Narſes, regio quem peperit Perſidis inclyta
Byzantique aluit, quem domus olim aurea Cæſaris
Eductum muliebri imperio & mollibus in iocis,
Acuto fuerant ſecta cui pondera forcipe.
Hic ille eſt valido conſilio qui quatit agmina
Gothorum, & madidum ſanguine regem Totilam Italo,
Francorumque acies, barbariemque Auſonia expulit.
Salue, o macte animo ſemiuir & clarior omnibus
Veris Marte viris. Nunc vtinam Magne reſurgeres.

Sub effigie CAROLI MAGNI.

SALVE Heros bellica virtute, illuſtri iuſtitia, & Chriſtiana pietate ſupra omnes Auguſtos maximè inclyte. Salue imperator inuicte non MAGNI modo, quod conſenſu noſtri orbis cum incomparabili gloria tibi ob uenit, ſed TER MAX. cognomento digniſsime. Tu enim gentes immanitate barbaras, & in veſtigio mori potius quàm vinci ſolitas, quoniam inſanis ſuperſtitionibus ſeruirent, ita iuſtis armis & diuina tua virtute domuiſti, vt non opibus & libertate ſpoliatæ vinctas manus ad ſeruitium victori darent, ſed conſeruatæ incolumes à clementia pietateque tui nominis inſigne beneficium acciperent; quum ad veræ religionis cultum, te hortatore, magiſtroque ducerentur. His nempe longè optimis belli & pacis artibus, non indomitos modo Saxones & peruicaces Cantabros perpetuis victoriis deuictos verùm quod ad perenniorem laudem nobilius fuit, Longobardos arroganter & impie ſacroſancto pontifici infeſtos, Deo vltore funditus exciſos videmus. Salue itaque Chriſtiani imperii propagator Auguſtiſsime, pontificiæ dignitatis aſſertor & vindex, aureæque ætatis conditor. Te ſiquidem auſpice Italia in primis quæ iam pridem à Gothis & Vandalis deformata proſtrataque ferrei ſeculi iniurias pertulerat;

lerat; ſeſe vſque adeo felici rerum omnium prouentu erexit, vt priſtinæ amplitudinis ornamenta reciperet, & religio ad firmiorem dignitatem rite inſtaurata, clariore iam nominis ſui authoritate potiretur, & ſingulæ prope vrbes tuæ eximiæ liberalitatis atque magnificentiæ monumenta mirarentur. Verum Etruſci nullo vnquam æuo tuas laudes ſilebunt, quòd Florentiam omnium vrbium longè pulcherrimam ad non dubium, ſi admirabile ædificiorum decus ſpectetur, totius Italiæ ornamentum, in cineres à Gothis conuerſam reſtitueris. Itaq. magnanime Carole nihil nobis ex tui decoris memoria maius aut luculentius relinquitur quàm vt hanc generoſæ frontis & probi veréque auguſti oris ſpeciem contemplando ſanctiſsimè veneremur. Neque enim dubitare fas eſt quin inter priſcæ ætatis Heroes mirifica pietate in cœlo beatas ſedes meritos, æterna felicitate perfruare. Vel ob id te ipſo in terris maior & venerabilior, quòd plerique Romani imperii ſucceſſores nequaquam æmulatione gloriæ tuæ ducti, & impiè & turpiter ad certum dedecus ac ignominiam neglectæ religionis imperarint. Aeream Caroli effigiem nobis dono dedit Alfonſina, Magni Laurentii Medicis nurus.

IOANNIS BELLAI Cardinalis Pariſienſis.

Carole dum monſtras aditus quibus Itala poſſet
Externum virtus ferre ſubacta iugum,
Lene tamen ferre illa iugum ſub principe leni,
(Quale fuiſſe tibi vidimus ingenium)
Extinxti penè vnus opes Latiaſque, tuaſque,
Nec laus in lucro vt debuit eſſe, fuit;
Regnandi neque enim eſt, vt regni exempla ſecutus
Aemulus heu cœpti qui fuit ille tui,
Aemulus ille quidem, cœptique & nominis hæres
Sed tibi tam, victo quàm nocuus Latio,
Nam Latio eſt vſus ſic in tua viſcera victo,
Vt ſit in authorem pœna retorta ſuum;
Si neſcis, proceres cæſos animaſque nepotum
Errantes toto conſule in Elyſio.

HONORATI Faſitelii.

Audiſtine olim magni poſt Herculis arma
Extremam paribus Calpen qui terruit auſis
Inuictum virtute animi, dextraque Rolandum?
Audiſtin robuſta ſenis tot pignora Amonis,
Ac teneram roſeo cum primis ore puellam
Caſside ſub dura ſolitam ſe credere campo,
Congreſſamque viris, victricem excedere pugna?

Atque

Atque alios, alioſque omnes fortiſſima bello
Pectora, bis ſenos ex ordine Palatinos?
Quos magnis longum ſpectatos Gallia rebus
Euexit cælo, & fulgentibus intulit aſtris,
Inſignes ſcilicet ſpolijs Heroas opimis
Inſignes raptis immani ex hoſte trophæis?
Hoc duce, quem multo trabeatum cernis in auro,
Nunc etiam aſpectu ipſo, & maieſtate verendum,
Hoc meruere olli, & tantum exhauſere laborum.
CAROLVS *hic ille eſt, quem nec ſecla vlla, nec ætas*
Non canet eximio Magnum cognomine regem;
Cuius ab auſpicijs tum primum Gallica ſigna
Bætis, & infractus victricia ſenſit Iberus.
Intremuere Aſiæ reges, iacuitque ſubacta
Punica terribili tellus concuſſa duello.
Cætera ab anguſtæ ſpatijs excluſa tabellæ
Te magni diuina IOVI *monumenta docebunt.*

PARTHENII Parauicini Nouocomenſis.

Hæc verò longe ante alias quæ fulget imago
Quam circum denſa mediam cinxere corona
Egregij bello reges, tibi maximè regum
Sacratur, priſcum reparas qui Martis honorem.
Nam vix Pipini imperio ſceptriſque potitus
Francorum iuſta arma moues, atque hoſte ſubacto
Ducis Aquitana celebrem de gente triumphum.
Nec mora quanquam ingens immani à Saxone bellum
Ingrueret, patrios fines tranſgreſſus & Alpes
Vixdum victrices aquilas auguſtaque ſigna
Expandis, cecidere hoſtes rex captus, ab illo
Italia amiſſos primum ſperauit honores,
Et caput erexere arces, colleſque Latini,
Relligio, Petrique ratis iam feſſa procellis
Per te exoptatos ſubijt tutiſſima portus,
Te ne adeo Auſoniæ pietas laudumque cupido
In lituos, aræ, Romanaque ſacra, trahebant?
Qui Longobardum ſtrages, & Bætica dicam
Agmina? perfractos Mauortia pectora Iberos
Et totum auſpicijs domitum felicibus orbem
Poſt obitos quem tot exantlatoſque labores
Iuppiter, emeritum cæli ſuper arce locauit
Heroes inter claros, ſanctumque ſenatum.
Auſonia infelix, ecquem nunc æmula virtus

Excierit,

Excieris, quis iam pro relligione tuenda
Sollicitus, ſacriſque Deum pia ceperit arma?
Vos ò qui ſocias odijs ciuilibus vrbes
Vertitis, infandiſque decus ſperatis ab auſis,
Si famæ vos tangit amor laudumque cupido,
Hoc agite, hinc iuſtis quærenda eſt gloria bellis.

Sub effigie GOTHIFREDI BOLIONII.

SACRO bello quod ante quadringentos annos indicente Vrbano pontifice, ab illuſtrib. Europæ Regulis pro gloria Chriſtiani nominis, incredibili pietate ſuſceptum, inuſitata geſtum virtute ac admirabili felicitate confectum eſt, GOTHIFREDVS Bolionius ſupremum decus tulit. Is tum in Belgico Oceani litore vrbi Bononiæ dominabatur, præque ſe ferebat antiquiſsimam Lothoringiæ ſtirpis nobilitatem, quum pontifex ad Claromontem Aruernorum oppidum, in Aſiaticam expeditionem ad recuperandas Hieroſolymas nomen dantibus, dextro humero rubra cruce, religioſe obſignato, cœleſtis vitæ præmia promittebat. Omnium itaque princeps Gothifredus Chriſti ſe militem profeſſus, eam crucem, & belli teſſeram de manu ſacroſancti pontificis accepit; Ea verò apud vniuerſos erat DEI VOLENTIS. Inerat ei præcipuum naturæ donum proceri corporis, & grauiſsimi oris eximia dignitas, quam excellens bellica virtus, & ſancta promiſsi fides, incorruptique mores adornabant. Nauarat Cæſari in Italia bellum gerenti fortem fidelemque operam: vnde triũ linguarum peritiam & ſingularis induſtriæ famam bello & pace retulerat. Incredibile dictu eſt quo militum concurſu, quo ardore procerum, quo diuitiarum, penatium, vxorum, & vitæ denique contemptu rubræ cruces peterentur. Diuino enim quodam furore concitatis animis, deuotiſque corporibus generoſiſsimi quique nõ caducum ſed immortale decus quærebant, quum pia fortiaque pectora occupante religione, periculorum omnium metum, ſpes vna perennis inter cœlites gloriæ diſcuteret; propter quam ſuſcepto voto, cunctis domeſticæ pacis delitiis, cunctiſque opulenti ocii voluptatibus facilè renunciarent. Id verè pium, verèque decorum præſentium animorum decretum, non Gallos modò; ſed Germanos, Anglos, Scotos, & Danos, & denique Hungaros æmulatione pietatis & gloriæ in id bellum traxit. Non defuere Itali principes externæ pietatis æmuli, qui expedita arma conſociarent, mariaque traiicientes cupidiſsimè ſequerentur. In his fuere è Tranſpadanis Gulielmus Longaſpatha, & Otho Vicecomes, & ex Apulia Boëmundus atque Tancredus illuſtres Reguli qui ſupra triginta milia armatorum peditum & equitum ſub ſignis hà

buerunt. Iere diuerſis itineribus, diuerſiſque claſsibus, qu òd tantæ alendæ multitudini, neque expoſitæ paſsim, aut reconditæ fruges, néque contracta vndique nauigia ad traiiciendum ſufficerent. Petrus Eremita huius belli præcipuus adhortator, ab Hungaris ex itinere multis affectus detrimentis, cum primo agmine Byzantium peruenit. Hugo Magnus Francorum regis frater, qui authoritate nominis cunctos anteibat, è Bario Dyrrhacium traiecit, & per Macedoniam in Thraciam iter habuit. A' Brunduſio autem atque Hidrunte Boëmundus cum Italicis copiis Ionium eméſus Corinthum appulit, atque inde per Aetoliam & Phocidem atque Theſſaliam, Byzantiũ eſt profectus: Alexio Græcorum Imperatore, vſque adeo ad tantæ mulitudinis conſpectum metu conſternato, vt poſtquam iuſta petentibus, & inuicta tenentibus arma, nihil negare poterat; dubio aſtutoq. ingenio certa pactione cuncta concederet; ſcilicet vt graui ea periculoſaque Thraciæ tot fortiſsimarũ gentium multitudine exoneratus, belli ipſe ſpectator omni prorſus timore atque incõmodo leuaretur. Traiecerunt è Byzantio Calcedonem trecenta milia deſcriptorum peditum & centum milia galeatorum equitum, qua multitudine vadentium ad inſolitum decus, nuſquam irrito conatu tota penè Aſia quateretur; nam ſicuti ab Europa terribiles tot nationum copiæ totq. inuicti duces ſuſcepto ſemel voto, aut honeſta morte, aut inſigni victoria ſatisfacere, perrumpereque omnino in Syriam ad Chriſti ſepulchrum decreuerant. Ita excitæ ad arma toto Oriente Mahometanæ gentes, Aſiæ poſſeſsionem ante trecentos annos bellica virtute partã pertinaciſsimè tuebantur. Sed ea noſtrorum vis religioſique & indomiti conatus felicitas fuit, vt quum centies variis cruentiſque ſucceſsibus eſſet dimicatum, nec ingentia flumina, nec inacceſſæ Tauri, Amanique rupes, nec obiectæ paſsim immenſæ Barbarorum acies, nec ſitis, nec diræ famis, incidenteſque viris & iumentis morbi properantia agmina retardarint. Scriptores nempe eius ætatis, & in primis Tyrius antiſtes, qui earum rerum hiſtoriam incorruptè condidit, varietate incredibilium caſuum & magnitudine præliorum obruuntur. Hæc enim humanæ memoriæ captum exuperant, & omnẽ annalium fidem antecedunt. Nec mirum quum totius ferè commoti terrarum orbis, bellicoſiſsimæ gentes non de fortunis modò ac imperiis; ſed quod maximè animos excitat & incendit, de religione, ſacrorumque authoritate inter ſe manus contulerint. Ad Nicæam primo Solymanus Turcarum Satrapes & clariſsimus imperator ingenti prælio victus, & latè profligatus eſt. Ad Anthiochiam deinde in Syria Corbanam Parthorum Medorumque & Aſsyriorum innumerabiles ducẽtem copias, noſtri heroës ancipiti prælio dimicãtes, ad Orontem proſtrauerunt. Aegyptius verò Rex Caliphas memorabili acie victus Chriſtianæ virtuti ſuccubuit; Hieroſolymæque demum diu oppu-

gnatæ,

gnatæ, acerrimeque defenſæ, magna cum cæde Barbarorum captæ ſunt; quum ante omnes Gothifredus admota turri lignea, ex eaque in hoſtilem murum demiſſo ponte, ipſe criſtata galea conſpicuus, & pedeſtri protectus ſcuto, trucidatis depulſiſque Barbaris primus in vrbem peruaſiſſet. Eo celeberrimo facinore edito, tot Procerum conſenſu Hieroſolymarum Rex eſt appellatus. Sed vir ſanctitate pariter atque virtute ſingularis, decorum fortaſſe aliis, ſibi verò ſuperbum regis nomen, pio inuictoque aduerſus faſtum animo repudiauit; quòd nefas eſſe diceret, ea in vrbe auream coronam ferre, in qua Chriſtus ſpineam tuliſſet. Quo habitu delatum diadema renuentis, eius effigies iubente Leone pontifice, ex vero numiſmate excepta, in cœnaculo Vaticani picta eſt. At Gothifredus ſuſcepto imperio nihil antiquius duxit, quàm ſacroſanctæ vrbis delubra ritè expiare; quaſſata arietibus mœnia inſtaurare, ac ingēti cura Ioppem expugnare, vt Chriſtianis claſsibus in proximo litore portus pararetur. Nam Veneti Ligureſque, tam pia quàm decora contentione nouas ſemper copias, nouoſque commeatus & bellica inſtrumenta noſtris præclarè vincentibus conuectabant; vigente & creſcente ad victoriæ famam ſtudio piorum fortiumque hominum, qui ad inuiſendum Chriſti ſepulchrum, vrbemque antiqua religionis claritate famoſiſsimam, certatim transfretabant. Victores nanque proceres ſacræ militiæ, voto ad Chriſti ſepulchrum ritè ſoluto, perfuſi incredibili lætitia, tanquam victoriæ compotes, ad vxores & propinquos in Europam redibant, hortabanturque obuios, vt in ſupplementa glorioſæ militiæ defunctorum, arma atque animos expedirent, & reliquum integræ adhuc laudis decus, deletis ad internitionem impiis mererentur. Cæterum Gothifredus Ioppe Aſcaloneque expugnatis, fuſiſque non vna acie paſsim hoſtibus, mediterraneiſque aliquot oppidis in fidem receptis; quum integrum regnaſſet annum, peſtilenti morbo ſurreptus exceſſit è vita; tanto Chriſtianorum, Syrorumque omnium luctu ac deſiderio, vt qui viuens multos dignitate æquales, commendatione pietatis atque virtutis anteiſſet; poſt mortem quoque in terris felix haberetur, quòd relicta poſteris glorioſa hæreditate, Balduinus frater, qui ad Edeſſam Meſopotamiæ vrbem Tetrarcha regnabat; fraternæ amplitudinis atque fortunæ æmulus, conſenſu Procerum Regnum ſit conſecutus.

ANTONII FRANCISCI Rainerii

Gothifrede pijs Solymos dum ſubijcis armis,
Et renuis capiti regia ſerta tuo;
Nil vnquam humano diuinus exijt ore,
Regali quàm quod exijt ore tibi,
Laurea non hominem geſtare, nec aurea regem

Fas, vbi rex Diuûm ſpinea ſerta tulit.
Macte heros tam voce hac quàm victricibus armis
Qua Babylon, omniſque horruit Aſſyria.

Sub effigie SALADINI Aegypti, Syriæque Sulthani.

SALADINVM Sarraconis Medi qui nefario ſcelere ſummaque perfidia interfecto Califfa Memphitico Sulthano cuius mercenarius dux fuerat, Aegypti regnum occupauit, filium fuiſſe authores tradunt; tantaque animi magnitudine & virtute præditum, vt inuicto ſpiritu, altitudineque ſolertis ingenii, & vi eximia corporis, peritia & fortuna belli, maximorum imperatorum gloriam æquaſſe cenſeretur. Is ab ineunte ætate cunctis belli artibus inſtructus, vti erat præcipuus pecuniæ contemptor, viros fortes liberalitate vndique ſibi aſciſcere, magno ſumptu explorare hoſtium facta dictaque, induciarum bellique gerendi occaſiones præſentire, iuſtitiam fidemque religioſe colere, victoriis modum imponere, fortuita incidentium caſuum præſenti ſemper ingenio, ad conſilium rationemque flectere, probè didicerat. Vt non mirum videri poſsit, ſi Ioannes Boccacius in fabulis mirus, vel in Barbaro virtutis æſtimator, eum explorandis Chriſtianorum opibus atque conſiliis, mercatoris habitu Italiam & Galliam peragraſſe tradiderit. Tum enim Aenobarbus imperator, & ſecundum eum Philippus Galliæ & Ricardus Angliæ reges; Venetique item, Ligures, & Piſani ingentes copias & claſſes parabant, vt accisis Syriæ rebus opem ferrent. Verum tanti apparatus vel incredibilis conatus, æmulatione, inuidia, infamique diſsidio noſtrorum fractus, eum tulit exitũ; vt Saladinus expugnatis Hieroſolymis poſt octogeſimum & ſeptimum annum, ex quo eas Gothifredus manu cum inſigni gloria ceperat, & Guidone demũ Luſignano Hieroſolymitano rege ad Tiberiadem acie ſuperato captoque, in Syria & Iudæa Chriſtianorum opes euerterit. Vſus eſt autem ea victoria magno ferociæ humanitatiſque temperamento, quum Hieroſolymis Chriſtianos incolas ſua in ſede relinqueret; campaniq. tantùm æris ſonitum è ſacris turribus tolleret; colendumque Chriſti ſepulchrum, Gothifredi etiam tumulo admiratione virtutis inuiolato, piis hominibus concederetur. Sed ea inuictæ virtutis vtentem fortuna occaſioneque, diſſenſionis & ſocordiæ noſtræ cuncta ad Ioppẽ, Gazam, Aſcalonem, Tolemaidem, Berytum, & Tripolim aſsiduis cladib. proterentem, fatalis hora non planè ſenem eripuit, quum ſedecim regnaſſet annos, ſcilicet vt debellandis Chriſtianorum reliquiis Saphãdino filio nouæ parandæ laudis materia præberetur. Moriens vti humanæ conditionis atque miſeriæ memor cõdito teſtamento, omnẽ funeris pompam abdicauit, iuſsitq.

tantum in lancea præferri atri coloris obſoletam tunicam, præcinente ad populum ſacrificulo huius ſententiæ carmen, quod à Boccacio memoriæ proditum eſt.

VIXI diuitijs, regno, tumiduſque trophæis
Sed pannum heu nigrum nil niſi morte tuli.

Huic Saladino aut certe (quod potius crediderim) Saphandino filio de Ludouico Francorum rege capto, ceſsit victoria; quum ad Damiatam vrbem Pelusiaco Nili oſtio in Chriſtiana caſtra effuſo, miſerabilem cladem accepiſſet. Ferunt Ludouicum vt ſe redimeret in pactionis fidem Chriſtianam hoſtiam victori impio tradidiſſe; non minore accipientis quàm tradentis gloria, quando barbarus pro ſua ſuperſtitione inane externæ fidei pignus acciperet, in eam ſpem, vt ad perpetuum dedecus, ſi rex inclytus in exoluenda pecunia impiè fidem falleret, inexpiabilis inuidia maximè pio regi conflaretur. Viuens Saladinus ex lintheo more gentis conuoluto cornutum capitis integumentum geſtare erat ſolitus, vt totidem regna virtute parta nobili argumento ſpectantibus exprimeret; quod poſtea diadematis genus à ſucceſſoribus Sulthanis vſurpatum fuiſſe videmus. In hanc autem habitus ſpeciem Saladini formam nobis communicauit Donatus Lectius patritii ordinis Venetus, diu in Cypro, Syriaque, geſtis Magiſtratibus, hiſtoriæ & omnis antiquitatis ſtudio clarus.

MARVLLI Tarchaniotæ Conſtantinopolitani.

Littore dum Phario prima Saladinus in alga
Barbara deuicto caſtra oriente locat,
Venit adulatrix regum comes vnica turba
E quibus vt lingua promptior vnus erat,
Nunc domitum Aegyptum iactat, nunc littora rubra
Fractaque pugnaci Gallica ſceptra manu.
Oſtentaque virum duris tot milia in armis
Et iubet hinc vires æſtimet ipſe ſuas,
Scilicet hinc ille, atque adeo ex hac inquit arena
Quæ te ſemiuſtum littore Magne tenet.

IANI Vitalis Panhormitani.

Accepit pignus victor Saladinus Ieſu
Redderet vt regnis te Ludouice tuis,
Tu pignus redimis multo pretioſius auro,
Vtra fides maior, illa vel iſta fuit?

Sub effigie FRIDERICI Primi Imp.

NVLLI Cæſarum ex his qui Romani imperii dignitatem illuſtri rerum geſtarum fama protulerit, nomen ſuum minus ad naturæ genium reſpondit quàm FRIDERICO Primo, qui à colore Aenobarbi cognomen adeptus eſt. Vetere ſiquidem Germanorum lingua Fridericus pacis diuitem exprimit; contrario ſcilicet euentu quum ingenio ferox, armorum & belli cupidus, nihil magis oderit quàm pacis nomen. Nam ab ineunte ætate in contubernio Conradi Cæſaris patrui, in Aſia militarat. Vbi vero in defuncti locum imperator eſt appellatus; eo animi decreto arma induit, vt ea non prius ſe exuturũ iuraret, quàm Romani imperii diademate ornaretur; cuius voti Conradus minime compos factus, graui cum dolore animi exceſsiſſet è vita. Id verò vnum Fridericus præalto ingenio ſupra coronæ decus ſpectabat, vt quum ea potitus foret, cuncta iura imperatoriæ maieſtatis ad antiquam dominatus authoritatem reuocaret; quòd ſuperiorũ imperatorum beneficiariæ ciuitates perampla immunitatum priuilegia conſecutæ, obſoletis iam tributis aut intermiſsis, ingratæ & contumaces ad parendũ viderentur. Excitabant autem mirum in modum ad extendendã famam virum integra ætate florentẽ Sueuæ gẽtis illuſtre & vere Martium nomen, antiqua maiorum decora, & recens vel infelicis patrui Cæſaris exemplum, ſub quo variis vtriuſque fortunæ documentis probè obſeruatam & exercitam militarium operum diſciplinam hauſiſſet. Itaque Fridericus coacto exercitu in Italiam deſcendit, expugnataque in limine, & deleta Derthona, ac Spoleto demum in Vmbria ex itinere funditus exciſo, Romam profectus tantũ terrorem Hadriano pontifici intulit, vt ad mare ſe proriperet. Formidandis enim ſtipatus copiis aduẽtabat, minaci ingenio aliquam lenitatis ſpeciem ferens, ita vt ſe pacato agmine pontificem veneraturum polliceretur. Clauſerant Romani portas, Aelioque ponte erumpentes, cum Germanis ad Neroniana prata tendentibus, tumultuario cruentoque prælio dimicarant. Verum aduentu pontificis placatus Cæſar in Vaticano more maiorũ Romani imperii inſignia accepit. Nec multo poſt in Ciſalpinam Galliam regreſſus, Mediolanenſibus bellum indixit, quòd finitimis ſuperba ſæuaque arma intuliſſent, vt late imperarent, Laude Pompeia crudeliter euaſtata, Como graui obſidione ſubacto crematoque, & Papia omnibus belli detrimentis affecta, magnam ſibi iniquæ atque intolerandæ potentiæ inuidiam cõflauerant. Cæterum eo euentu inchoatum bellum, ſæpeque renouatum Aenobarbus confecit, vt multis victor præliis, ſemel victus ad Calcanum vicum iuxta lacum Eupilim, laborioſa difficilique obſidione perdomitos acerbiſsima lege impoſita ſubegerit; Mediolanenſes

ad

ad vnnm omnes patrium ſolum verterent, vltraq. centum ſtadiorum ſpatium ad vicina oppida migrantes,relegatique, corruentis ſuperbæ patriæ excidium ex propinquo ſpectarent; tanta quidem victoris immanitate,vt vrbs totius Italiæ ampliſsima ac opulentiſsima,inexorabili diri Cæſaris edicto, vix ſeruatis ab iniuria templis , ſolo æquaretur; turritaque mœnia cum ædificiis priuatis omnibus & publicis , Circo, Arena, Theatroque conciderent . Acerbiſsimo quidem luctu tanti populi penatib. excedere coacti; ſed ingenti nec iniquo finitimorum ſolatio , qui ſuas iniurias conſpecta hoſtium calamitate vindicaſſent . Id verò maximè crudele & cõtumelioſum fuit,quum vrbs euerſa funditus aratris proſcinderetur in agri ſpeciem, vt non frugis,ſed ad ludibrium,ſalis ſemen acciperet. Pari prope clade etiam hoſtiliter incumbens Cæſar Cremenſes, Cremonenſes, Soncinates, afflixerat; quibus excitãdis incendiis,exortum ſchiſma ſuas faces admouiſſe videbatur; Hadriano namq. defuncto quum Alexander Senenſis eſſet ſuffectus, nec Cæſari impotenter inuſitata indignaq. iuſto pontifice poſtulanti quicquam concederet : vſqueadeo in eum iracundus & ſæuus Cæſar concitatus eſt,vt vrbe Roma depelleret,& Victorem pſeudo pontificem crearet ; conuentus Antiſtitum indiceret haberetque, vt Alexandro tanquam adulterino , ſacroſancti iuris poteſtas abrogaretur . Ea diſſenſione diuina humanaque Fridericus impiè perturbauit; tantaq. vi tueri ſuam cauſam adnixus eſt,vt moriente Victore,nihil imminuta pertinacia Paſchalem ſufficeret,& in huius defuncti tertius nomine Caliſtus , demumque Innocentius quarto loco ſubrogarentur ; quum interim Alexander tantis iactatus fluctibus exul & inops , ſed integra ſemper authoritate,ab Italia in Galliam atq. inde in Siciliã & è Sicilia Venetias cõfugiſſet;imploratis paſsim auxiliis à piis regib. vt Reipublicæ Chriſtianæ immaniter dilaceratæ, pereuntiq. maturè opem ferrent . Ea autem conſtantis & infracti pontificis felicitas fuit, vt Cæſariani pſeudo pontifices ab ſe legitimo iure execrati atq. damnati,quanquam robuſto integræ ætatis habitu valerent,Deo magno vindicante noxam,ægri ſenis fatum anteierint . Fauebant Alexandro duo reges Ludouicus Galliæ ſuo Pii cognomento dignus,& Gulielmus Siciliæ, ea Chriſtianæ Reipublicæ fœda labe commotus. Idem quoque pietatis ſtudium inerat Venetis, quibus multo maxima Italiæ pars acceſſerat ; iſque demum deteſtandæ diſſenſionis finis fuit , vt Otho Cæſaris filius in Hadriatico aduerſa nauali pugna à Venetis captus occaſionem præberet parandæ pacis : Friderico nanq. multis defatigato bellis,filii deſiderium,& vltoris Dei metus inceſſerat.Itaque pacificatore Ziano Venetorum principe, imperatorem ad pedes ſuppliciter proiectum , pontifex pro foribus Marciani templi rite expiauit, in gratiamque recepit; ea conditione,vt ſacro bello ſe deuoueret;quod tum Saladinus Aegypti Sulthanus Hieroſolymitano regi graue bellũ mo-

 liretur.

liretur. Tradunt ſcriptores pontificem anteactæ calamitatis ſuæ memorem, oſculanti pedem, contracta fronte, hoc Dauidicum carmen protuliſſe. Super aſpidē & baſiliſcum ambulabis & conculcabis leonē & draconem; vt domitæ ſuperbi animi ferociæ nequaquā humaniter illuderet; Ad quod Cæſar tam piè quàm grauiter renidenti vultu reſponderit. Non tibi, ſed Petro; tanquam hominem facile contemnere; perſonæ verò dignitatem probè venerari videretur. Cæterum Cæſar Venetiis ſummis affectus honoribus, quum in Germaniam rediſſet, pio generoſoque animo, lectiſsimum ex veteranis copiis exercitum coëgit, & quum Henricus filius conſenſu procerum Cæſar eſſet appellatus, per Pannoniam & Triballos, Byzantium contendit. Inde verò recreatis copiis, Emanuele Græcorum imperatore propinquo ſuo liberaliter cōmeatum præbente, præter Mæandrum amnem profectus, cum Turcis acerrimè bellum geſsit. Supremum verò eius operum fuit Philomela vrbs manu capta. Nam paulo poſt ad Iconium Lycaoniæ vrbē quum Ferrei amnis perſpicuis vndis per æſtum inuitatus lauādi gratia alueum intraſſet, cæco abſorptus gurgite interiit; in inſigni quidem illudentium Parcarum iniuria, quum vir fortiſsimus, & ſupra reges omnes bello inclytus, quem mille acies ſtrenue dimicātem non abſumpſerant, natantem ignobilis torrētis vortex abſtulerit; pergraui vtiq. noſtrorum luctu, iacturaque, & ſingulari Barbarorum cōmodo atque lætitia. Delatum in Syriam cadauer Guido rex apud Tyrum exquiſito apparatu funeris, & marmoreo ſepulchro honeſtauit. Effigiem Aenobarbi Cæſaris Mediolanenſes in euerſam patriam remigrantes, marmoreo in arcu ſupra Romanam portam ſculpſerunt dracone ſtantis cruribus inuoluto, vt viroſi dirique hominis ſimulacrum perpetuo ſpectaretur. Ad eundem quoque oris & barbæ habitum altera ipſius effigies plurimum arridet, quæ in aurea bulla ſcite expreſſa, appenſaque membranis priuilegiorum Piſanæ ciuitatis conſpicitur; ea fide collata, vt tertiam quoq. eius ſtatuam ad Volturni pontem proximo Lotrechii bello baſe deiectam viderimus; quum ſumptuoſiſsimi operis turritus pons, à Friderico iuniore, huius Aenobarbi nepote Sueuæ gentis regum imaginibus ornaretur.

ANTONII Vulpii.

Exciſæ Italiæ cupiens penſare ruinas
Vel ſaltem in pulchra quærere morte decus,
Aenobarbe, Aſiæ fines irrumpis, & hoſti
Eripis auectas religionis opes.
Inuidit cœptis Fortuna inimica ſecundis
Nam dum te in nitido proluis amne, cadis.
Macte animis ingens Aſiæ digniſſime campis
In quibus illuſtres tot cecidere viri;

Hinc

Hinc vatum calamos & marmora & æra fatigas,
Hinc merito claris annumerare viris.

GEORGII IODOCI Bergani.

Sueuus eram mea me bellax audacia cœlo
Suſtulit aſtrigero,
Norica Pannonijs coniunxi ſaxa colentes
Fœdere pacifico,
Inſubres domui, & Danum parere coëgi
Legibus imperij,
Europæ impoſui frænos, Aſiæque ſuperbæ,
Africa me timuit.
Ipſe tamen cuius vires animoſque feroces
Senſit vterque Polus:
Captiui tenero nati deuinctus amore
(Ceperat hunc Venetus)
Non aſſueta iugo ſubmiſi colla ſupremi
Pontificis pedibus.
Et tandem Armeniæ merſantem flumine membra
Me tulit vnda rapax.
Indulgens nunc mater erat, nunc ſæua nouerca
Sors mihi non ſtabilis.
Dic tu igitur felix, miſer an, tibi iudicer hoſpes
Qui mea geſta legis.

PARTHENII Parauicini Nouocomenſis.

Te quoque bellorum decus, & noua gloria Martis,
Armatos inter Proceres, & Numina belli
Seruant venturis Muſææ palatia ſeclis,
Et Iouius famæ quæ docta volumina mandat.
Nam, licet egregias vrbes, & maxima regna
Ceperis, & validum toties ſubieceris hoſtem,
Atque etiam procul, inque orbem tua ſigna remotum
Protuleris; tamen hæc olim inuidioſa vetuſtas
Preſſerat, & tecum rapidis immerſerat vndis,
Vt vix vlla tui ſupereſſet nominis vmbra;
Ni claræ Iouius donaſſet munere lucis.
Sic viſum eſt Superis iuſtos penſare labores;
Tu patriæ illius clades, ac diruta bello
Mœnia, & euerſas reparaſti funditus arces;
Ille tibi meritique memor, gratuſque laborum
Extinctum decus, & lapſum inſtaurauit honorem,
Digna quidem atque æquanda tuis hæc præmia factis.

Sub effigie

Sub effigie FARINATAE Vberti.

FARINATA ex antiquiſsima Vbertorum familia, inter Florentinos optimates equeſtri dignitate, eximiaq. virtute generoſi animi Florẽtiæ illuſtris, ab inſigni erga patriam pietate, æterno Dantis poëtæ præconio celebratur. Is per omnem ætatem ſeſe ciuilibus bellis exercuit, quum Florentiam, ſicuti & cæteras ferè omnes Italiæ ciuitates, idem peſtilens factionum morbus inuaſiſſet. Ab aduentu enim Aenobarbi Cæſaris, ſupra tot acceptas bellorum clades, inducta erant Gibellinorum & Guelphorum funeſta nomina, quæ horribili & diuturno quodam terræmotu, humana diuinaque omnia concuſſerunt. Diducti ſiquidem in partes inſana & crudeli diſſenſione ciuitates, Guelphi pro Pontificibus, Gibellini pro Cæſaribus; de potentia, dignitate, vitaque dimicabant: ſed longe omnium pertinaciſsimè Florentini. Gibellinarum autem partium Vberti ante alios nobilitate, opibus, viriſque præſtabant. Inter Vbertos autem vnus maximè excellebat Farinata, militarium ciuiliumque artium peritus, grauitate conſilii, & robore viriũ Guelphis metuendus. Pugnabatur in vrbe ſingulis in regionibus, tanta vtrinque per mutuas cædes rabie, vt multæ magnificentiſsimæ turritæque Procerum domus, alternante vices Fortuna, miſerabili ſæuitia delerentur. In ea contentione Florentiæ in primis & ſingulis Italiæ vrbibus Gibellino ceſsit Guelphus. Nam ea tempeſtate Fridericus ſecundus imperator Aenobarbi nepos Guelpharum partium opes, impotentibus armis proterebat.. Itaque Vberti egregiè vincentes, aduerſarum partium principes Adimarios, Bondelmontes, & Pactios ciuitate expulerunt. Sed Friderico demum in Apulia mortuo, vigenteque rurſus authoritate Pontificis, Guelphi aucti viribus, poſt deuictos fugatoſque hoſtes, Florẽtiam rediere, dignitati priſtinæ reſtituti. Exulauit aliquandiu apud Senas Farinata, nihil ſua ſpe deiectus, quin moliendo ſatagendoq. hoſtibus quidem exitium, ſibi verò maturum in patriam reditum pararet; longe intẽtiore infracti animi cura, quàm cæteri exules, quòd audiſſet ſuas, totiuſque Vbertæ gentis magnificas ædes, non deformatas modò repentina ciuili iracundia; ſed publico decreto à fundamentis exciſas, tranſlatis marmoribus ad publicum opus, quo vrbs trans Arnum ad meridiem nouis mœnib. muniretur. In area porro æquatis ruinis, ædificatum eſt è ſubrufo marmore præcellenti ſtructura, id quod adhuc admiramur inſigne Palatium Octouiralis & ſummi Magiſtratus ſedes. Infeſti erant Senenſibus Florentini Guelphi, quòd apud Senenſes Cæſariani nominis ſtudioſos; Gibellinis omnibus tutiſsimus eſſet receptus. Quamobrem Guelphi eorum agrum omnem, expugnatis aliquot Caſtellis, effusè impunéque populabantur; quòd exiguæ omninoque valido hoſti impares Senenſium

eſſent

eſſent copiæ. Tum verò Farinata peracri vir ingenio,vt qui conſiliis eorum admiſceretur, graui eloquentia Decurionibus perſuaſit, vt à Manfredo rege propulſandis hoſtibus & vindicandis iniuriis, Germanorum equitum auxilia poſtularent. Manfredus ex concubina genitus vt Conrado fratri legitimo adhuc impuberi Apuliæ regnum præriperet (vt authores tradunt) ægrotantem patrem Fridericum, puluino in os coniecto immaniter ſuffocarat; dabatque enixe operam vel per ſcelus, vt ſeſe aduerſus propinquos præmuniret. In legatione Senenſium atque exulum eminebat Farinata, ſecundis ac aduerſis rebus in Italia clarus. Poſtulatis autem ita annuebat Manfredus, vt ſe non plus quàm centum galeatorum equitum alam, ſed eam inuictæ virtutis daturũ polliceretur. Tum verò Senenſes, quòd ea manus exigua & nihil omnino profutura videretur, id auxilium tanquam inane & ſumptuoſum repudiare cogitabant; indignati ſcilicet quòd rex nouus nequaquam paterni ſpiritus æmulus, partes ſuas adeo negligenter tuendas exiſtimaret; niſi Farinata imperiti regis incuriam ſtomachatus, aſtute & grauiter nihil omnino opis quod rex offerret, ſpernendum cenſuiſſet; modò regium vexillum cum ſuo inſigni furuæ aquilæ argenteo in campo alas extẽdentis, quod eſſet amicitiæ pignus ad terrendos Guelphos ab alæ ſignifero geſtandum daret. Hac inquit Farinata viri Senenſes parua manu ſi ſapimus, Manfredus vel nolens in partes trahetur, ſi vti bene ominari licet, à numeroſo inſolentique hoſte, pauci atque præcipites Germani concidantur. Tunc enim negligentiæ ſuæ agnoſcet culpam, & pro ſua dignitate cauſam tueri, iuſtique roboris auxilia mittere cogetur. Dedit non alacriter modò, ſed cum faſtu vexillum Manfredus; Germani autem vbi cum legatis Senas peruenerunt, Florentinos ad Petronellam habentes caſtra non ſemel adorti ſunt; ſed intra paucos dies, vti diuinabat Farinata, vſu euenit; vt quùm Florentini ad Camoleam vſque portam excurrentes, Senenſium iuuẽtutem ad erumpendum irritarent, canente tuba Germani ad arma exciti effuſique porta, hoſtes conuerſos in fugam vſque ad caſtra perſequerentur, in eaque vehementi impetu multis cæſis perrumperent. Erant bene pranſi meroque & victoria calentes Germani, ob idque adeo intemperanter terga vertentibus inſtabant, vt cruento grauique tumultu edito in media caſtra ad Carrocium vſque penetrarent; funeſto quidem audaciæ exitu quum à circunfuſis vndique copiis reiecti primo, mox ad vnum omnes trucidati ſint. Vexillum autem Florentiam cum magno plauſu relatũ populus victoria ferox, tanto ludibrio habuit, vt inuerſa haſta per vrbem euerrendis regionibus traheretur. Farinata itaque voti compos, ſolerter egit, vt Decuriones Manfredo perſcriberent, qua virtute Germani vel inconſultè erumpentes in hoſtium caſtra peruaſerint, quo terrore atq. periculo & cæde Guelphorum mediis in caſtris dimicarint, & quanto denique immoderatæ for

titudinis conatu vt Aquilam defenderent, circunfuſa multitudine hoſtium non inulti occubuerint. Illud verò Gibellinis omnibus ſupra leċtiſsimæ alæ iacturam, miſerrimum fuiſſe, quòd Aquilæ vexillum à Guelphis fœdiſsimo ludibrio habitum, ſuſpenſumque celebri in loco ad inuerſi trophæi imaginem Florentiæ ſpectetur. Quod proculdubio ſi maiore Germanorum numero res geſta eſſet, ex pulcherrima victoria Florentino in foro eiectis Guelphis fuerit erigendum. Senſit acceptum vulnus contumelia atq. dedecore cumulatum Manfredus, accenſuſq. dolore & vindictæ cupidine Iordanem propinquum ſuum bellica virtute illuſtrē cum octingentis cataphractis equitib. in Etruriam miſit; quorum aduentu cognito Guelphi Senenſi agro protinus exceſſerunt; eamq. vnam renouando bello occaſionem expectabant, vt Senenſes ſtipendiorum graui ſumptu exhauſti Germanos dimitterent, quib. cum propter eximiam virtutis opinionem manus minime conſerendas putarent. Angebatur proinde animo Farinata, prouidebatque Germanos exacto iam bimeſtri ſtipendio Neapolim breui redituros, quum ad ſuas regreſſus artes, nouo aſtu viam inuenit, qua Florentini ad renouandum bellum elicerentur. Simulata enim perfidia ſuaſit cucullato ſacerdoti, vt rem longe gratiſsimam, ipſique magno futuram lucro Florentinis optimatibus ſuo nomine deferret; ſe diuturno exilii tædio, amoreq. & deſiderio patriæ adductum, alieno eſſe animo à Senenſibus, quòd imperiti turbulentique homines Rempublicam peruerſiſsimè regerent; propterea paratum eſſe cum exulum manu eam portam quæ Aretium duceret occupare Florentiniſq. prodere, ſi coacto exercitu, inſtaurato bello in conſpectum vrbis deuenirent. Nec mora octo viri re ingenti ſilentio ſuppreſſa, vt cucullatus Farinatæ nomine depoſcebat, conſcribendas copias, euocandaque ſociorum auxilia, & Carroccium educendum decernunt. Tanta autem animorum ferocia cupiditateque arma parata ſunt, vt nōnulli viri graues peritiq. militiæ, & in his Tegiaius, Aldobrandus, tanquam nimio plus Germanorum impetum metuentes, ab audaculis vaniſsimiſque popularium è conſilio ſtrepitu & vocibus exploderentur; quum differendū bellum in id tempus cenſerent, quo Germani ab hoſte inopia pecuniæ grauiter oppreſſo, excluſi ſtipendiis dimiſſi forent, quòd eorum vim Italicus equitatus non niſi magno cum diſcrimine laturus eſſe videretur. Arriſit Fortuna Farinatæ dolis vt Guelphorum inſolentiam eluderet. Nam quum Florentini ad montem apertum, quinto à Senis lapide ſupra flumē Arbiam caſtra poſuiſſent, proditionis euentum expectantes, in eos vel numero ſuperiores eductis copiis Iordanes impetum fecit, cōnſertaque longe omnium eius ætatis cruentiſsima pugna vſque adeo crudeliter lateque fuſos hoſtes cecidit, vt Arbia innumerabilium cadauerum tinctas cruore vndas traheret. Steterant enim ea in acie à Florentinis triginta milia peditum & quinque equi-

tum

tum milia. Sed eius pugnæ mala ſors vehementer incidit Lucenſium, Pratenſium, Orbitanorum, & Bononienſium auxiliis; quum Germanis, qui cæſæ ad Petronellam alæ parentare cupiebant, vel indeditos & captos ſæuientibus, occurriſſent. Pugnatum eſt prope ad internitionem Guelphi nominis, pridie Nonas Septembris anno à partu Virginis Sexageſimo ſupra mille & ducentos. Nulla omnino Florentiæ domus cladis & luctus expers fuit; corruiſſeque ciuitas videbatur, quum miſerabili eiulatu planctuque omnis ſexus, ætatis, atque ordinis cuncta complerentur. Optimates itaque & plebei Guelphæ factionis deſperatis rebus ante victoris aduentum vrbe profugerunt; Iordanes verò intra paucos dies Farinatam cæteroſque Gibellinos in patriam reduxit. Conſtituta autem Republica, Guidoneque Nouello Iordani ſuffecto, quòd is reuocatus à Rege Neapolim redibat, Florentini Lucenſibus bellum intulerunt, quòd apud eos Guelphorum reliquiæ Tegiaio Aldobrando authore & duce arma reſumerent. Cæterum Nouellus expugnatis aliquot caſtellis, cum Lucenſium exulumque exercitu proſpere conflixit. Eo in prælio Bondelmontes cognomento Cicer Guelphorum princeps, crudeli caſu interfectus eſt. Hunc ereptum è media cæde Farinata in equi clunes ſuſtulerat, vt humaniter conſeruaret; parcebantque ei vel efferri hoſtes dignitate Farinatæ permoti; ſed Petrus Farinatæ germanus frater cui Aſinus cognomen fuit, vir atrox & ſanguinarius captiuo non pepercit, vt qui eum clauæ ferreæ ictu in tergo fratris occiderit; deteſtante id fœdum ſcelus Farinata & plurimum indignante quòd ſibi clementiæ laus immanitate fratris eriperetur. Nec Guelphi vel duabus attriti cladibus animis ſe demiſerunt; Commouebant enim ſe in Aemilia, & miſsis legationibus ad Conradum puerum in Germaniam, & in Galliam ad Carolum Andegauenſem, vndique Gibellinis & Manfredo bellum concitabant. Quibus cognitis rebus Gibellini ad Emporium oppidum Piſanæ viæ impoſitum, vt de ſumma ſuſtinendi inferendique belli conſultarent, concilium indixerunt. Conuenere Aretinorum, Senenſium, Piſanorum & Piſtorienſium legationes, itemque Vbaldini & Alberti in Apennino præpotentes, & Sanctæ Floræ reguli Senenſibus contributi. Præerat concilio Guido Nouellus Murilianæ Comes, è Guidonum Comitum gente; diſputabatur variis ſententiis de ratione confirmandæ potentiæ, quòd magnæ rerum difficultates deliberantibus occurrerent: cum propter rumores Gallici apparatus & Germanos in Manfredum concitatos, tum propter Turrianos Principes in Ciſalpina Gallia aliquot iam partis victoriis, Gibellinos acerrimè perſequentes, Romanumque Pontificem ex profeſſo Guelphos mirificè ſubleuantem. Verùm ſupra hæc conſultantium mentes grauiore metu perturbabant minores populi Florentini claſſes, qui ab inſito ſtudio Guelphum colerent nomen, & Gi-

bellinum vel ſubactæ armis, pertinaciſsimè odiſſent. Iamque in id conſilium dictu ignobile, conceptuque ſummè ſæuum ac turpe ſententiæ inclinabant, vt diruenda Florentiæ mœnia, vrbemque nudatam munimento in vicos diducendam cenſerent. Non tulit diræ ſententiæ nomen vnus Farinata, proſilienſque in medium generoſa pietate peracrique facundia cõtradixit; execratus degeneres, crudeleſque eorum animos, qui nobiliſsimæ vrbis fœdo interitu lætaturi viderentur. Habeant, inquit, eam potius incolumen Guelphi atque in ea dominetur, ſi ita fuerit in fatis vt victores euadant, quàm vt ſceleſti conſilii hoc immane decretum ferri patiar. Sit veræ virtutis præmium incolumis patria, vti decet, ex æquo omnium parens, cui nemo niſi degener atque impius manus intulerit; quando ipſe vnus ante alios vel exul, dum ſpiritus hos reget artus, acerrimè ſim defenſurus. Erat Farinata corpore atque animo ingens, elato ſupercilio, eloquentia adeò graui vehementique, vt pudorẽ fœderatis iniiceret; Florentinis verò ciuibus, qui aderant, præ gaudio lachrymas excuteret. Atque ita ciuitas aduerſus inuidiam & rabiem execrabilis decreti, ab vno, vt decuit, optimo ciue ſeruata eſt. Sed Farinata ingruentibus demum Gallis, & Manfredo ad Beneuentum acie victo cæſoque, & Guelphis ex ea victoria Florentiæ reſtitutis; ab ingrata patria, quam ſeruarat, id præmium tulit, vt extorris Africani Scipionis exemplò in exilio moreretur; ſua quidem virtute non modò non infelix, verùm æſtimata laude maximè glorioſus. Contra Aſinus Frater ad Beneuentum cum Iordane captus, iuſſuque victoris Caroli ad Nicæam Prouinciæ in carcerem ductus, diu miſer necatuſque demum meritas ſæuitiæ ſuæ pœnas luit. Farinatæ effigies in Porticu Pandulphinæ Villæ ad primum lapidem extra Fridianam portam, hoc cultu atque armatura, inter Florentinos antiquos proceres Florentiæ eleganter depicta ſpectatur.

HONORATI FASITELII.

Seruata per te patria quod tum maximè,
Sic quum miſera caſura fuerat maximè;
Nunc optimo tu iure præter cæteros
O belli, & idem pacis artibus inclyte,
VBERTE, patria viuis in ſuperſtite,
Viueſque, dum viuent ſacri annales IOVI.

ANTONII Franciſci Rainerii.

Tu præſtans Vberte animo, tibi Dædala fandi
Vis fuit, heroiſque Ithaci ſub pectore ſenſus.
Nam ſeu dextra hoſtem quateres, ſeu fulmine linguæ,
Siue aſtus Marti miſceres, fulmina fando
Priſcorumque artes & robora Romanorum

Aequiparas,

Aequiparas, vario dum nutat Etruria motu,
Et patria inſanis dum fluctibus icta labaſcit.
At pietas laudumque cupido, & viuida virtus
Reddidit æternum, celſoque euexit Olympo;
Cum ſeruas lacerandam vrbem, qua nil ab Eois
Pulchrius Heſperias oriens Sol cernit ad vndas.
Iure igitur Latia Iouius noua gloria linguæ
Dat laudes, poterit quas nulla abolere vetuſtas;
Debet & ingenti Florentia Farinatæ
Qui miſeram vultu patriam tutatus aperto eſt.

Sub effigie ACTIOLINI Tyranni.

ACTIOLINVS Patauinorum Tyrannus portentum humani generis, hac obducta feralique frōte, hoc atroci pallore, hiſque vipereis oculis, ſuam indomitæ naturæ toruitatem ſpirans, in Prætorio Pataúii pictus ſpectatur; vnde nobis exempli tabula hæc in Muſæum relata eſt. Fuit is Saxonici ſanguinis à proauo Alberico auoque & patre Actiolinis, Italicæ ſtirpi ad horribilem ſæculi peſtem inſertus, ea tempeſtate qua Otho tertius Cæſar in Italiam venit; eo ſuſceptæ coronæ exitu, vt ſuburbanas Romanorum delitias barbaro more ferro & flammis excinderet. Nauabat operam incendiario Cæſari ſuperior Actiolinus, magiſterio equitum inſignis; tuleratque ab eo militiæ donum in Euganeis oppidum nomine Romanum, vt inde nouus incola, hoc horrendum immaneque monſtrum progigneret; quod maximè funeſtam regioni cladem eſſet allaturum. Nihil enim hic diri nominis pronepos à progenie virulento ſanguine infecta degenerauit; vt pote quem nulla humanioris vitæ conſuetudo, nullus auiti materníque lactis affectus, nullaque benignioris eius cœli clementia ab ingenita rabie furentem, mitigare potuerint. Quanquam ab adoleſcentia honeſte ac liberaliter educatus, bonæ maturæque frugis ſpem præberet, virque deinde factus ſecunda virtutis fama, militiæ verſaretur. Adhæſerat Friderico ſecundo Romani Pontificis opes oppugnanti, & Guelphorum nomen in Italia proterenti. Sed imperator à Parmenſibus graui dignitatis incommodo fœde fugatus & caſtris exutus, ægrè Cremonam è manibus hoſtium ſe receperat; quum fortè in ſegni & longa obſidione munitis exiens caſtris intempeſtiuam ex Falconum aucupio ad Buxetum oppidum voluptatem quæſiuiſſet. Fuit Actiolinus ingenio peracuto, conſtanti, verſutoque apprime validus; corpori autem quanquam mediocri, ſinguliſque membris habilis inerat vigor, adeo firma explicataque neruorum compage, vt eques pariter & pedes armorum exercitatione, cunctos æquales

 anteiret,

anteiret; nec vnquam inedia, vigiliis, algore, aut æſtu frangeretur. Id verò in eo homine peculiare maximeque mirum fuit, momento temporis diuerſos commutati animi habitus quum vſus poſceret, geſtu, voce, oculis, ementiri; alieni porro animi latebras ſagaciſsimè perſcrutari, incredibilique ſimulationis artificio, vel penitiſsimos aſtutorum hominum ſenſus explorare. Vir enim ſuſpicioſus, vafer, inuidus, ſæuus & ſemper ad imperium anhelans, modo hanc, modo illam perſonam induere, hiſtrionum more didicerat. Hos tradiderant mores auus & pater, vtpote qui antea graues inimicitias cum finitimis & potentibus Patauinorum optimatium familiis ſuſceptas, per cædes, caſtellorumque incendia, aliquot annis exercuiſſent; ſimultate orta ex nuptiis adulterioque Cæciliæ Baoniæ, quam auus Actiolinus cognomento Balbus impudenti aſtu præreptam ſecundo Actiolino filio cui Monacho cognomen fuit, in matrimonium dederat, quum Gerardo Campoſampetrio Patauinæ iuuentutis Principi deſponderetur. Trahebat enim ſecum dotali iure opulentam hæreditatem, qua Balbi animus auaritia repente captus, turpiter adduci potuit, vt Gerardum contra ius arctæ propinquitatis inexpiabili iniuria offendere minimè vereretur. Erat enim Gerardus ex ſorore Balbi genitus, & de Cæciliæ ſponſalibus (vti decebat) auunculum conſuluerat. Itaque iuuenis inhumaniter perfidioſeque deceptus, ab iuſto dolore ad vindictam præceps, ita contumeliam vindicauit, vt fœdo facinore concepto patratoque, Cæciliam poſt celebratas cum Monacho nuptias forte ad Aponenſes aquas euntem interceperit, mediaque in via intentato ad iugulum pugione ſi reluctaretur, vi illata conſtuprarit; non ad libidinem, ſed ſuperbo vltoreque animo, ad perennem Actiolinorum ignominiam. Eius abhominabilis facti indignitas Actiolinos repente armauit in Patauinos, quòd tanti flagitii iniuriam impunito Gerardo neglexiſſent; deditque initium diuturnis inuſitatiſque cladibus: quibus præter nobiliſsimas totius Venetiæ vrbes, ſupra centum oppida caſtellaque diu vexata, & latè vaſtata à ſtirpe prope interierunt. Cæterum Cæcilia quanquam incorrupta animo, vti tamen polluta corpore repudii pœnam tulit; eaque propinquis remiſſa, Monachus nouas nuptias fecit cum Aldeida Etruſcæ nobilitatis ex Mangania domo in Alpibus illuſtri. Hoc ventre infauſto, hocque diro ſemine editus eſt tertius eiuſdem nominis Actiolinus de quo loquimur: ab aliquo (vt credi par eſt) prodigioſo malignorum ſyderum concurſu, animi ſæuitia tyrannus Phalari, Dionyſiis, atque Neronibus anteferendus. Balbo auo morte erepto, & patre Monacho ad quietiorem vitam ſecedente; Actiolinus ex ea cruenta ſimultate armis vehementer exercitus, integrum bellum priore acrius atque crudelius renouauit, tantaque vi quum in omnibus oppidis atque vrbibus factiones excitaret

atque

atque aleret, vt Patauio, Vicentia, Verona, Taruiſio, ex ciuili diſcordia potiretur. Erant ei copiæ equitum & peditum perpetuis inueteratæ bellis, & quod magno vſui fuit fide, ſtudioque partium ſibi addictæ; quibus acceſſerant Saracenorum alæ formidabiles, Germanorumque cohortes, & turmæ eximiæ virtutis quas Fridericus imperator attribuerat, tanquam Gibellinæ factionis Principi, atque impigrè tuenti Cæſaris nomen. Has vt aleret vniuerſas ciuitatum fortunas in fiſcum redigere; opulentos ciues damnare atque proſcribere; fana donariis ſpoliare; ſacros templorum reditus intercipere; & neminem denique qui pecunia, authoritate, clientelisq. valeret incolumem pati erat ſolitus. Ingenio ſiquidē audaci, auaro, impenſēque impio, & nunquam cædibus ſaturato, dum odium letale omnibus latè extenderet, ita euaſtarat florentiſsimas vrbes, vt quum aduerſarum partium ſibi ſuſpectos ſuſtuliſſet; in Gibellinos demū amicorumq. præcipuos ac intimos familiares immaniſsimè graſſaretur. Aedificarat ſingulis in vrbibus atq. oppidis carceres tenebris horribiles, in quos inuiſorū agmina contruderet, vt inedia miſerabiliq. illuuie, tetro odore & lurido ſqualore enecti, in compedibus & robore crudeliter interirent; putreſcētiumq. cadauerum immenſo fetore cæteris pallentib. exoptata mors contagione & metu accerceretur. Nam ea truculentia erant cuſtodes, vt niſi ex mēſium interuallo carceres ſtercore præalto, & multa putidorum cadauerum ſanie redundantes, repurgarent, & cumulata inter ſemianimes enectorū corpora, vncis extraherētur. Nuſquam vel ſpatioſiſsimi carceres accumulatos etiam in ſtrues captiuos capiebant, non tortorum atque carnificum numeroſæ manus, edendis cruciatibus, expediendiſque laqueis atque ſecuribus ſufficiebant. Viui homines in fruſta laniorum cultris ſecabantur. Cateruatim alii longa ſerie deligati ad palos, circumuentique flamma torrebantur. Quod verò inauditæ crudelitatis fuit, capitale erat tortori atque carnifici maturaſſe ſupplicia, vt vita per articulos, momentaque temporis, ad longos cruciatus extenderetur. In eos autē vel inſontes, quos neci deſtinaſſet tāquam minoris criminis delatos, ita ex ſumma ſæuitia fictæ clementiæ laudem querebat, vt monoculos, vnipedes, & vnimanos dimitteret; poſtremo lugentibus ſuorum funera vt lugere deſinerent, oculos eruebat: ex pauore circumſpectantibus fugam, vt viæ labore liberaret, amputabat pedes; alienæ porro calamitati libera voce indolentibus, ne diu vociferarentur linguam præcidebat. Delatores quoque ipſos negligentiæ incurieque damnatos, quum damnandorum nomina deficerent, ductos in præaltam turrim vt certius ſpecularentur, atroci ludibrio ſed merita pœna, in foſſam præcipites dabat. Immenſæ autem humanitatis arbitrabatur, damnatorum atque exulum vxoribus & liberis, ea conditione vitam condonaſſe, vt fœminis deciderētur mammæ, mares verò ad nō dubium inimicæ ſobolis

interitum caſtrarentur. Per hunc modum nuſquam remiſſa atrocis animi ſæuitia, ſed indies rediuiua feritate debacchantem, ſupra triginta milia omnis generis ſexus, ætatiſque hominum, teterrimo ſupplicio ſuſtuliſſe, eorum temporum ſcriptores tradunt. Iamque immanis bellua inſatiabili ingluuie vorax, humanique ſanguinis ſitibunda, Mantuæ, Brixiæ, Mediolano, & cunctis Italiæ vrbib. inhiabat, deuoraſſetq. proculdubio, niſi Romani pontificis legatus, Actiuſque Ateſtinus, indomitam feri monſtri rabiem vltricibus armis infregiſſent. Innocentius enim Pōtifex Actiolinum antea Friderico Cæſari, impie operam nauantem, ob idque ſacris interdictum, tanquam Dei diuorumque numina contemnentem, furiis infernalibus deuouerat. Itaque numeroſo coacto exercitu & poſitis ad Patauium caſtris, vrbem munitiſsimam Anſediſio præfecto fruſtra propugnante fortiter atque feliciter expugnant, captiuoſque innumerabiles effractis tot carceribus propinquæ neci ereptos, libertati, patriæque reſtituunt, incomparabili Patauinorum lætitia, acerbiſsimoq. dolore tyranni qui tum aberat, capiundæ Brixiæ intentus; adeo pertinaciter hærens, vt Pataulo tantis obſeſſo copiis vehementiſsimeque oppugnato nihil omnino timendum, nec ferendam opem decerneret; ne irrito incœpto abſceſiſſe videretur. Verùm eo nuncio perculſus percituſque ira, motis caſtris incredibili celeritate Patauium aduolat, exultantem victoria imparatumque hoſtem oppreſſurus. Sed Actius peritus belli & naturæ hoſtium gnarus, irruenti prouocantique ad prælium tyranno, obſtructas portas, munitaque defenſoribus mœnia obiiciens, ſalubri patientia, furentis impetum fregit & eluſit. Deiectus itaque ſpe eliciendi ad pugnam hoſtis, gemens & fremens retro vertit iter ad Vicentiam atque Veronam, quibus in locis Patauinos omnes cuſtodia eductos, reliquum ſæuitiæ ſuæ venenum effundens, variis tormentis excruciat & interficit. Nec multo poſt initis fœderibus cum Vberto Pallauicino, Cremonēſium, & Placentinorum dominatu potiente, iterum Brixiæ caſtra admouet; nec in eo terrore implorantib. opem Brixianis legatus deeſt. Verùm Fortuna optimæ cauſæ ita inuidit, vt legatus ad Marcariam vicum circumuentus inſidiis & tumultuaria pugna profligatus à tyranno caperetur, & Brixiani ab ea clade metu conſternati portas aperirent, Guelphique Pontificio nomini fauentes, aut ſupplicio aut exilio mulctarentur. Actiolinus tanto ſucceſſu elatus Vbertum victoriæ ſocium (vti in fatis erat) dominatu conſortem non diu tulit, eumque ſuperbus & inſolens contra ius initæ pactionis Brixia excedere coëgit. Is contumelia incenſus cum Boſio à Douaria vetere inimico, quod opib. potens in vrbe Cremona principatus eſſet æmulus, ad Actiolini perniciem vires ſenſuſque coniungit. Diſceſſerat enim ab amicitia tyranni Boſius paribus iniuriis iniquiſsimè laceſsitus. Nec mora ſyncera fide coniuncti Actium Ateſtinum è Ferraria euocant Brixellum, & cum eo in

Actiolinum

Actiolinum coniurant; Martinumque Turrianum Mediolani regnantem admonent, vt diligenter ab Actiolino caueat, atq. arma paret; ſe enim nulli occaſioni defuturos, vt cõmunem hoſtem cunctis inſidias molientem, coniunctis copiis circunſiſtant & opprimant. Actiolinus per eos dies conſpirantibus ſecum Inſubrum patritiis, quos Turrianus inducto popularium dominatu in exilium egerat, in id conſilium totus incumbebat, vt Mediolanum improuiſo adortus inuaderet; reductiſque patritiis & pulſo Turriano Pontificii nominis ſtudioſo, debilitatas iam pridem iacenteſque Cæſarianas partes erigeret. Oppugnabat tum Vrceos oppidum & coniurati hoſtes de Vrceanorum ſalute ſoliciti coniunctis copiis à Soncino ad eum ferebantur. Turrianus quoque Carrocio cum legionibus vrbe educto, Abduam ponte conſtrauerat, vt mutua trãſeundi amnis facultate propoſita, ad ſocios tranſire, aut eos (ſicuti vſus ferret) ad ſe recipere commodè poſſet. Quo hoſtium cõſilio cognito tyrannus inuitatus ab exulib. & vadum in amne monſtrãtibus, nouum fataleq. ſibi conſilium arripit, traiiciendi amnis, vt improuiſo Turriani pontem inuadat & occupet. Adiuuat vim repentini impetus Fortuna, Turrianique præſidium prima irruptione deiicitur, quòd Inſubres nihil hoſtile in ſua ripa timendum putaſſent; vt pote qui vlterioris ripæ propugnaculum ponti impoſitum, maiore cura & vigilantia tuerentur. Repentino itaque terrore perturbati à fronte primo & mox à tergo tumultuoſiſsimè profligantur, victorique pontem relinquunt. Is ſubitario aggere nouoque præſidio vtrunque pontis caput firmat, effuſuſque per agrum ferro ac flammis cuncta peruaſtat; fruſtraque tentata Modoëtia ac incenſis ſuburbanis tectis, ad Sextum vſq. vicum excurrit: præmiſsis Saracenis qui ab inuſitato cultu genereq. armorum & barbaro clamore terribiles Mediolani portis terrorem admouerent; Eo quidem aſtu vt Martinum longius ab vrbe abſtraheret, ipſe autem diuerſo itineris flexu Mediolanum aduolans, Cæſarianis introrſus prodendæ portæ ex ſuo aduentu occaſionem apperiret. Sed Martinus nequaquam temerè progreſſus ſuſpectanſque inſidias, & vim pugnaciſsimi furentiſq. hoſtis deuitans militum ſuorum audaciam atque auiditatem conſerendæ pugnæ grauiſsima obteſtatione cohibebat; munitiſque caſtris intentus hoſti pariter atque vrbi cuncta circum explorando, cunctabatur. Nec oblatæ occaſioni ad rem bene gerendam deſunt Actius, Vbertus, & Boſius Mantuanorum auxiliis confirmati; extemplo enim conuolantes ad pontem, eum magna vi, & pari celeritatis ſucceſſu quo amiſſus fuerat, trucidato Actiolini præſidio recuperant. De ea re fortiter atque feliciter patrata, per nuncios Martinum docent, hortanturque vt prælio tantiſper abſtineat, ne explorata de intercluſo hoſte victoria militum temeritate corrumpatur, quando tyrannus ſine vulnere debellandus, offerri certo exitio videatur. At Actiolinus ad primum amiſsi pontis

nuncium, vertẽtis ſe Fortunæ vultum agnoſcens, nequaquam animun deſpondet, aduolatque ingenti curſu ad pontem, vt eadem vi celeritateque bis captum recuperet. Sed peritiſsimi rei bellicæ hoſtium duces lunatam munitionem, vſi ſingulari ſtudio laboreque militum ad pontis caput erexerant. Eam vehementi cruentoque certamine edito quum tyrannus acerrimè dimicans perrumpere conaretur, ei verutum ſcorpione adactum in imo crure pedem transfigit. Saraceni Germanique in primis & reliquæ copiæ, multis acceptis vulneribus repelluntur. Nec tamen ſeſe deſerit tyrannus, nec dolore vulneris nec ſupremi diſcriminis metu ſuperatur; indeque cõuerſis ſignis, ad vadum quo tranſierat, inſtante iam tergis Turriano ſe proripit. Multi ſuorũ profluentis vorticibus abrepti perierunt; ipſe alto generoſoq. vectus equo, ita in ripam euaſit, vt madefacto vulnere ſeptuagenarius ſenex exorto intollerabili rigore quateretur, & quod indomiti ſpiritus virũ peruincere poterat, hoſtium antecurſores ad ſe opprimendum prouolantes conſpiceret. Per hunc modum à tergo premente Turriano, & à fronte noui hoſtis occurſu pulſus & late profligatus, cum paucis ſe fugæ mandat, Brixiana via. Sed euadẽtem Vbertus & Actius cum expedita equitum manu conſequuntur & capiunt. Is Vberto nõ multum antea amico atque eiuſdem factionis, quàm Actio veteri & implacabili hoſti ſe dedere maluit. Eo modo exutus armis, ignobilique equo impoſitus ad Boſii tabernaculum perducitur, à quo humaniter reputatione tantæ calamitatis ſuſceptus eſt. Sed quum ferox animus obligandi vulneris faſcias, & cuncta vitæ alimenta obſtinata feritate repudiaret; nec vllas vt bene ſperare vellet preces admitteret, dentibus infrendens contumacique ore defixis ſolo oculis ſpectabatur. Tantus autem erat militum concurſus, vt magno ludibrio ſingulis prope inceſſentibus, latro impius, & tortor, & carnifex crebro appellatus; incondito circunfuſæ ad tabernaculum turbæ, clamore & fremitu, ad ſuppliciũ depoſceretur. Itaque Duces vrgentis iam coronæ violentiam veriti, eum ſpectaculo repente ſubtrahunt, intempeſtaque nocte lecticæ incluſum ſub cuſtodia Soncinum deuehi iubent. Nec multo poſt in eodem pertinaci obdurantis animi decreto execrabilem animam exhalans, meritos cruciatus, quos feruida ira exulum ſtruebat, indignabundus, effugit. Verùm Albericus Taruiſinorum tyrannus nequaquam virtute bellica, ſed naturæ immanitate Actiolino fratri comparandus, pro ſe fratreque cumulatas ſcelerum pœnas perſoluiſſe viſus eſt; quum Taruiſio pulſus & in Zenonis arce obſeſſus, & captus, vxores filiaſque in oculis viuas comburi, filios membratim diſſecari, ſeſe demum diu tortum, attractumque pedibus equorum iugis, per ſalebras & vepreta, ad necem raptari, laniataque membra feris atque volucribus deſtinari, omnium miſerrimus ſpectarit.

ANTONII FRANCISCI Rainerii

Sylla, Nero, Caius, Marius, Mezentius; his tu
Azoline, ipſo & ſæuior es Phalari.

Sub effigie MARTINI Turriani.

TVRRIANAE familiæ nomen Belgicæ ſtirpis fuiſſe annales tradunt, quòd Tacius Regulus opibus potens in Saxina valle quæ eſt ſupra Larium lacum, argētifodinis clara, geminos externos fratres ſibi generos adſciuerit; datis in matrimonium geminis filiabus, quib. totius patrimonii hæreditas nomine dotis obueniret. Erant Belgæ iuuenes bellica indole honeſtiſque moribus & gentis proſapia clari. Cæſarum enim ſequentes caſtra, pro inſigni gentilitio, Turrem in ſcutis depictā geſtabant, ex cuius feneſtris haſtæ geminæ ſingulis aureis liliis ferreæ cuſpidis modo præfixæ ad vexilli ſpeciem protenduntur. Ab eo ſcutorum argumento Turriani ſunt appellati. Hoc ſanguine progenitum ferunt Martinum ſuperiorem, quem ab inuſitata corporis atque animi magnitudine, Gigantem appellabant. Huius eximia virtus Sacro bello ſæpius ſpectata, eum habuit vitæ exitum, vt ad Antiochiam à Barbaris captus, omnibuſque excruciatus tormentis, beatorum martyrum exemplo, cæleſtis vitæ felicitatem ſit cōſecutus; relicto Iacobo filio, qui numeroſa prole præſtantiſsimorum iuuenum felix, Paganum & hunc de quo ſcribimus MARTINVM glorioſi aui referentem nomen genuit. Paganum paulò antea virum excellenti virtute prudentiaque Mediolanenſes ciuitate donauerant, honoreque præturæ auctum publicis conſiliis præfecerant; quòd multa cum laude liberalitatis & pietatis ipſorum copias à Friderico ſecundo Cæſare cruenta acie profligatas ad ſe recepiſſet, ſingularique benignitate omni humana ope adiutas fouiſſet. Is autem ita geſsit Magiſtratum, vt nemo temperantia, æquitate, atque induſtria potior videretur. Hoc tenore conſilii moriens Paganus, Martino fratri ad ſummam potentiam iter muniuit. Erat Martinus ingenio perſpicaci erectoque ad laudem, & imperii maximè cupido, & (quæ erant ad id opportunæ artes) multa ciuili prudentia & aſtuta lenitate temperato. Volebat enim exiſtimari popularis dum ſuſcepto mediæ ciuium claſsis & infimæ plebis patrocinio nobilitatis ſuperbiam, ſpecie liberalitatis atque ſuperbiæ contunderet. Paulum ſiquidem Sorecinam Optimatium principem, eiuſque ſectæ aliquot ciues opulentos, quòd immodici prægraueſque eſſent populo vrbe eiecerat, boniſque multarat; & quod maximè potētium fregerat ſpiritus, Leoni Perego Mediolani Archiepiſcopo, quòd is à Patritiis ad eum honorem eſſet euectus, alterum è Septaria familia

commendatione

commendatione plebis oppoſuerat; perſequebaturque iam aperte nobiliſsimos quoſque & præſertim Gibellinos; verùm id diſsimulanter; nam eorum magnus erat concurſus ad Othonem Vicecomitem, qui Pontificia authoritate creatus archiepiſcopus, aduerſus duos pſeudo Archipræſules ſacri imperii ſui ſedem & patriam armis repetebat; ea infracti animi perſeuerantia, vt ſæpe acie victus tanquam optimæ confiſus cauſæ bellum ſingulari alacritate renouaret. Cæterum Martinus eum occupata ad Verbanum Arona, copias promouentem, commiſſa pugna profligauit; magno quidem detrimento Patritiis exulibus illato. Hic eſt ille Otho qui ex ſacerdotii contentione qninquies à Turrianis repulſus, poſt viginti annos, victis acie, captiſque eius familiæ principibus ad Decimum vicum, in Vicecomitum domo Mediolanenſis imperii fundamenta iecit. Exinde Martinus proſtrata, aut redacta in ordinem Inſubrum nobilitate, ita principis munia vſurpabat, vt prætoria poteſtas ad non obſcurum tyranni nomen tranſiret. Idcirco vitandam ſibi inuidiam ratus, egregie ſimulando patritiorum ordines æquioris & tranquillioris ſtatus ſpe ſuſtentabat. Ne verò infenſus optimatibus videri poſſet, vetuſtiſsimæ ſtirpis familias per connubia Turriano ſanguini inſeruit; Ex Caſtellionea ſcilicet gente, Biragaque, & Puſterlea delectis vxoribus. Callebat enim artes confirmandi principatus & captādæ popularis auræ; Nam ad has opportunè quæſitas affinitates acceſſerant, faciles aditus, miraque patientia in audiendis diſſoluendiſque improbæ & ſemper ineptæ plebis querelis: & Turriana domus cuique expoſitis penuariis copiis liberaliter adaperta. Quod verò tuendæ popularitatis intererat publicè etiam epulum dare, & ſpectacula decurrentium equitum honeſtaque exercendæ iuuentuti certamina propoſitis præmiis & magnifico apparatu edere erat ſolitus. Quibus etiam ludis per ſolennes feſtos dies, vt populi mentes ad religionem reuocaret, Chriſtianæ hiſtoriæ actiones intermiſcebat, diuorumque Martyrum exempla perſonis Comico & Tragico more, decentiſsimè repreſentatis. Quo ſimulationis artificio collecta ſenſim gratia confirmataque authoritate, non obſcurè ad principatum euectus eſt; tanto omnium ordinum ſtudio, vt Populi defenſor, Pater patriæ, Prætoriæque poteſtatis dictator perpetuus vocaretur. Sub id tempus nobilitas ferè omnis, in primiſque proceres Gibellinæ factionis extorres & profugi ad Actiolinum confugerant, Cæſarianarum partium principem, impotentemque execrabilis ſæuitiæ tyrannum, vt eius ope reducti in patriam aduerſarios Mediolano pellerent. Itaque Martinus exploratis hoſtium conſiliis, ſociis ad capienda arma excitatis, & populo multis concionibus ad tuendam libertatem concitato, Carrocium & legiones equitatumque omnem ſub ſignis eduxit, Actiolinus autem qui ſuper ato Abdua igne ferroque obuia vaſtabundus, incenſo Tritio,

Vicomercatoque

Vicomercatoque directo ad Sextum oppidum excurſiones fecerat; vbi Carrocium educi, ſecus ac putarat, nec longe abeſſe Martinum dicit; retro vertit iter ad Caſſanum. nam in tergo aduentare nouos hoſtes audiebat. In vnum enim coierant Actius Ateſtinus à Ferraria, Vbertus Pallauicinus à Placentia, Boſiuſque Douarienſis à Cremona, qui præmiſſo equitatu, pontem quo tyrannus tranſierat ad Ripaltam occuparant. Itaque premente Martino duplici terrore ancipitique periculo circumuentus, ſupremum temeritatis ſuæ conſilium ſumpſit, tranandi amnis, vt in aduerſam ripam, quòd vadum ibi reperiretur, cum equitatu ſe proriperet. Sed dum tranſit verutum ſcorpione adactum pedi incidit, grauatuſque eo vulnere ſeptuagenarius ſenex vltro citroque Abduam trucidatis eius copiis, viuus in hoſtium poteſtatem venit. Nec multo poſt truculenta obſtinatione repudiatis remediis atque alimentis ferino cum gemitu accercita morte, meritos ad pœnam ſuæ immanitatis cruciatus effugit. Ab hac victoria Martinus clarus magnuſque habitus, cuncta ad arbitrium Mediolani moderari, & Principem agere cœpit; Ita vt magnificentiæ operum ad alendam plebem plurimum ſtuderet, ædificatis ampliſsimis ædibus in regione Nouæ portæ, & ad publicam commoditatem excepta Ticini amnis parte, quæ iuxta Abiatum oppidum nauigia ad Ticinenſem portam perducit. Id emiſſarium ſumptu cum antiquis operibus comparandum, ingentium lintrium eſt capax; incredibilemque importandorum ex agris fructuum facultatem, cum voluptate hibernæ ac æſtiuæ nauigationis, ad perennem Martini gloriam hodie præbet. Sed Turrianas ædes laxitate, viridariis, & præcellenti ſtructura pulcherrimas, Otho victor, iuſto (vt ille putabat) dolore compulſus ſolo æquauit; tanta exacerbati animi rabie, vt in ruinis diuo Ioanni decollato templum conderet, dicaretque ad ignominiam damnati ſoli, ſepulturæ ac inferiis noxiorum hominum, qui tetro affecti ſupplicio, è furcis ad id infame ſepulchretum perpetuò deferrentur. Inexpiabile ſiquidem odium ſibi cõcitarant, dum ſuperbè rerum potirentur Napus atque Franciſcus fratres, quòd acie ad Angleriam victores, captis viginti duobus Patritiis, & in his Theobaldo Magni Matthæi patri, Othonis fratre genito, capita attracta crinibus, ad plauſtri temonem ruſtica ſecure crudeliſsimè detruncaſſent. Regnauit Mediolani Martinus annos quatuor poſt partam de Actiolino victoriam ſua virtute, ac immenſo populi fauore glorioſus. Obiit non plane ſenex, elatuſque ciuium humeris ad Claræuallis Cœnobium, ſepulchro maiorum illatus eſt. In quo eius effigies ſub abſide marmorei fornicis depicta, hodie etiam incolumis ſpectatur, in purpura & pileo armelinis pellibus ſuffulto, vt tum erant ſummi Magiſtratus inſignia. Sed Martinum illuſtri prudentia inſignem non multo poſt longe clariſsimum fecere Philippus & Napus ſucceſſores, quum ille fraternæ potentiæ

tentiæ hæres, immodico principi tyrannóque, quàm prætori propior eſſe maluerit; hic verò bello acer paceque intolerandus & atrox, ſe ſe & familiæ fortunas omnes Decumana acie victus euerterit.

ADAMI FVMANI.

Ruebat Eccelinus acer Italus
Fretus tremenda militum ferocia
Tremendus ipſe diritate barbara
Urbem ſuperbam, maximam, perlucidum
Sydus, togatæ vt perdomaret Galliæ
Tyrannus Eccelinus ille peſſimus,
Illud Deo atque hominibus infeſtum caput,
Quotquot fuere, quotque ſunt, quotque vnquam erunt
Longe tyrannus omnium teterrimus;
Ab corde cuius exularat funditus
Fas, ius, pium, rectum, pudorque, æquum, & bonum,
Qui tenera membra paruulorum ab vbere
Matrum reuulſa, diſſecare per ſcelus
Mucrone duro, fuerat ipſe durior.
Quin (proh nefas) & mulierum prægnantium
Exenterare amabat (ò dirum nefas)
Exenterare amabat aluos impius
Horrente ſcalpro; te nihil mater verens
Lucina, iuſtis quæ vocata partubus
Nitentium audis pia lachrymoſas preces,
Quæ ſæpe ſæpiuſque repetitæ, illius
Nunquam feroces ſpiritus, nunquam feri
Duriſſimum mollire pectus quiuerunt.
Et hoc Patauii nouit alma ciuitas
Uicinaque illi fertilis Uicetia
Tuque vrbs frequens, vetuſta, magna, nobilis,
Uerona mater vrbium pulcherrima.
Nouiſti, & ante tu beata Brixia,
Tum facta ab illo vrbs omnium miſerrima.
Ruebat Eccelinus acer Italus
Qualis ſonantis vis coruſca fulminis,
Cum Turrianus ecce vir fortiſſimus
Martinus, indignatus vt ſpumans aper
Lucanus, aut Sabellus, aut Libyis Leo
Getula pubes quem verutа perpulit
Exire notis ſaltuum receſſibus
Clamoſa pubes, & Numidicorum canum
Animoſa vis latratibus ſæuis ferit,

Cum

Cum colla & armos veſtientibus iubis
Caudæ flagello identidem graues ſibi
Villoſa terga verberans iras ciet,
Secumque cæco murmure dubitat ferus,
Quæ prima mordens obterat venabula:
Sic ille, acerbæ vt ſeruitutis imminens
A ciuibus propelleret iugum ſuis,
Formidoloſo & ipſe cinctus agmine,
Virtute fretus exilis mirabili
Seni incitatus obuiam acerrimo,
Primaque pugna vulnerat, viuum capit,
Aſportat, inque clauſtra cæci carceris
Contrudit, vbi poſt dirus is, diris modis
Squalloreque ac pedore tetro, peſſimis
Suis ſceleribus debitas pœnas luit.
Quo peruagante tam beato nuncio
Latè per agros Italum, perque oppida,
Paſſim puellæ virgines ductis choris
Lætæ canebant voce tinnula ſimul,
Martine Turriane, Martine inclyte,
Tu liberator vrbium, tu Patriæ
Seruator extitiſti, & omnes omnium
Laudes tuliſti; nempe noſtra tu omnibus
Nobis dediſti habenda, cum nefarios
Latronis auſus contudiſti, & omnibus
Mentem addidiſti ciuibus trepidis tuis;
Tibi & mariti coniuges, & coniuges
Debent maritos, atque vtrique liberos,
Debent parentes liberi tibi quoque,
Tibi nos pudicitiam, tibi decus, tibi
Noſtram incolumitatem, tibi iam denique
Nos noſtraque en debemus hæc tibi omnia.

Sub effigie SARRAE Columnæ.

HOC toruo ſubagreſtique vultu SARRA Columna præclarum maximè generoſi infractique animi ſpecimen prætuliſſe videri poſſet, quum Bonifacium Pontificem probè vltus, peracris iniuriæ contumeliam, vel nefario auſu vindicauit; niſi merito ſecundoque euentu patrati tanti facinoris integra laus, ſpretæ ac immaniter violatæ religionis infamia premeretur. Quid enim æquo iure vel atrocius admitti, vel ſceleſtius cogitari potuit, quàm ſacrorum principem diuini

e tatis

tatis opinione vniuerſis gentibus religioſiſsimè venerandum inſidioſis oppugnare armis,ſacrilega manu capere, & dira crudelitate ad mortem adigere? Nulla ſiquidem dicta factáue in Pontifice quantumlibet factioſo,impotente,auaroque, diuini iuris authoritatem, & vim ſacroſanctæ poteſtatis elidunt,& eleuant. Nam vbi ſemel conſecratus, & nouo deſumpto nomine luſtratus eſt, paſtoralemq. lituum præfert,ac in eius deraſo atque ſacro capite gemmatus apex refulget, tanquam exuta humanitate, auguſtus & planè diuinus efficitur. Inuaſerat Pontificatum Bonifacius peruerſa ambitione præceps, Cæleſtino miris vſque adeò artibus infatuato deceptoque, vt vir ille ingenii captu ſimplicisſimus, humanarumque imperitus rerum, & religioni impensè deditus, Pontificatu ſe abdicaret, priuatæ (vt aiebat) tanquam ſanctioris vitæ deſiderio, poſtquam tanti principatus ferendo oneri ſe imparem fateretur; & reſumpta cuculla ad ſyluas & ſpecus Gargani montis,ad contemplationem diuinorum operum contenderet. Itaque voto ſuo potitus Bonifacius intra paucisſimos dies,prænſando largiendoque in vacuam ſedem irrepſit, renunciatuſque Neapoli Pontifex, Romam ſe contulit. Quum verò diadema triplicis thiaræ ſuſcepiſſet, ante omnia atroci concilio operam dedit,vt Cæleſtinus ſacro ſeceſſu eductus,in carcere Fumoniæ arcis necaretur. Integer enim vitæ,ac omnis ſceleris impollutus,quòd è tanto faſtigio religionis amore in eremum ſe demiſiſſet, admirantibus cunctis pii animi decretum, tantam conceptæ diuinitatis opinionem fuerat conſecutus,vt à vicinis primo, & à remotioribus demum populis inuiſeretur,& plerique ab eo vel occurſus & colloquia deuitante, delictorum expiationes,& rerum futurarum oracula depoſcerent,& iam pro ſancto gliſcente diuinitatis fama coleretur, Veſtinique nonnulli primores reducendum in ſuam ſedem cenſerent,quam impudenti ambitu verſutus impoſtor pro optimo atque innocentisſimo damnatis artibus inuaſiſſet. Emanarat enim in vulgus qua malignitate aſtutæ ſimulationis, quo nefario ambitu,cum Carolo Rege & Senatoribus eſſet tranſactum, vt Cæleſtinus deceptus & proditus Pontificatu deiiceretur. Per hunc modum Bonifacius acri cura & vehementi metu liberatus, vſque adeò ſuperbè ſuſtulit animum, vt quum genere illuſtris, & erecto præſtantique ingenio pollens,& diuini iuris intelligentia clarus haberetur; in adminiſtranda Republica imperioſo & factioſo principi,quàm æquo,& temperato Pontifici propior euaderet.Metui ſiquidè quàm amari, ac adorari potius quàm coli & ſuſpici malebat. His moribus Pontificatum gerens grauem primò ſimultatem,& mox aſperrimum bellum cum Columnenſibus Romanæ nobilitatis principibus contraxit,quòd eius familiæ duo Cardinales Petrus atque Iacobus,Ioanne ſummo ciue geniti ſæpe in ſenatu libero Romanoque ore loquentes ab eo grauiſsimis in rebus ſententia diſſentirent, vt priuati

nominis

nominis ſui decus,& totius familiæ cliẽtelas tuerentur, aduerſus eum Pontificem qui Chriſtianæ æquitatis oblitus, & Guelphi generis memor, quòd ita firmando imperio expedire videretur, Gibellinorum acerbiſsimus hoſtis extitiſſet. Itaque Bonifacius dicto non audientes, ſecedenteſque in paterna oppida ad Præneſte, hoſtes iudicat; in eos anathematis tela contorquet; purpurei galeri honore ſpoliat; cæteroſque eius familiæ proceres aqua & igni interdicit, & quod ea religionis arma tanquam ab iniurioſo factioſoque Pontifice profecta, contemnerentur, conflato valido exercitu eos iuſto bello perſequitur. Cardinales maturè fuga ſe eripiunt; è duobus verò patruis Stephanus Petrarchæ carminibus celebratus, in Galliam ad Philippum Regem confugit; alter hic de quo loquimur SARRA in Ardeatinis ſyluis erepta ſpe fugæ ſe occultat. Oppida autem ſeptem, Præneſteque in primis, & ſub Algido Columna expugnantur, inexorabilique Pontificis rabie flammis abſumuntur. Nec eadem iracundia Vrbanis Columnentium domibus pepercit, quæ ſunt ſub Quirinali & in via Lata; ſicvt eorum etiam Turres in Foro Romano perfoſſæ deformatæque ſint. Errabat in nemore Sarra veſtigia hominum deuitans, agreſtibuſque pomis veſcebatur, quum magno caſu à prædonibus Maſilienſium qui biremes aquandi cauſa, ad Antiate litus appulerant, interceptus eſt; catenatuſque in tranſtro ad remum adigitur, & poſt duriſsimos maritimi curſus errores Maſsiliam eſt deuectus. Is inopinato oppreſſus infortunio, tanta infracti animi patientia, indignam ærumnoſamque ſeruitutem aliquandiu pertulit, vt nomẽ ſuum non proderet, & ſe paſcentium bubalorum gregi à Priuernate ciue præpoſitum mentiretur; Archipiratæ ſcilicet auaritiam veritus, à quo ingenti pretio Pontifici diuendi & ad ſupplicium tradi facile poſſet. Sub id quoque tempus Bonifacius Philippum Galliæ Regem profano iure inducto pontificiam exiſtimationem in adiudicandis ſacerdotiis inſolenter offendentem, & impium & Regno indignum iudicarat; concitabatque in eum Albertum Cæſarem & Germanos & Belgas; ad id rerum diſcrimen magnopere tumultuantibus Galliæ populis. Vtebatur tum Philippus Stephani Columnæ conſilio, viri prudentia authoritateque præſtantiſsimi; iamque eò ſimultas proceſſerat, vt Pontifex grauiſsimorum criminum infamia notatus, ad dicendam cauſam vocandus in concilium, exauthoranduſque Chriſtiana ſeueritate cenſeretur. Sed retundendæ ſuperbiæ expeditiorem viam monſtrantibus fatis Sarra vel exul adinuenit. Is enim quum è portu Maſſilienſi Stephanum fratrem de ſua calamitate docuiſſet, extemplo redemptus ad Regiam contenderat, initiſque cum fratre conſiliis, & cum Rege communicatis, accuratè perſuaſerat, vt ad paranda arma in Italiam mitteretur. Muſactus verò Franceſius nobilis eques Florentinus, multis fidelis induſtriæ & bellicæ virtutis experimentis Regi ca

rus in Etruriam præcederet, molientique arma Sarræ pecuniam qua abunde inſtructus aduenerat, opportunè ſuppeditaret. Conuenere igitur noctu in oppido Stagia quod erat ditionis Muſacti in Seneſium finibus Romanæ viæ impoſitum, deprompta que pecunia conductus eſt Nogaretus Gallus vir impiger cum ala Gallorum equitum, ex his qui ſtipendia ſub Carolo Valeſio Philippi Regis fratre in Italia meruerant. Hac expedita manu veteranis ſuis & clientibus adiuncta, nocturnis auiiſque vſus itineribus Sarra ad opprimendum Bonifacium Anagniam contendit. Aeſtiuabat libenter patrio in ſolo quotannis Bonifacius, & quod ei ad voluptatem iocundiſsimum erat, in ipſa etiã paterna domo, metu vacuus tenuique ſeptus cuſtodia, & tum rumores fatali faſtu contemnens, qui nequaquam ex vano de exulibus afferebantur. Nec defuere neminem timenti, domeſtici hoſtes, qui ex compoſito perfidioſè portam aperirent. Diluculo itaque Sarra vrbem irrumpit, Galli equites ſui regis nomen ingeminant, Columnii atrocem clamorem tollunt; Cardinales cum imbelli totius aulæ comitatu repentino terrore perculſi vndique in fugam ſe proripiunt; terribilis tumultus tota vrbe excitatur; Pontificem hoſtilis turba domi obſidet, & pro Benedicto Maledictum, pro Bonifacio Malefaciũ appellat; & quod Cæleſtinum occiderit, truculentis vocibus ad ſupplicium depoſcit. At ille quanquam ſupremo metu doloreque perculſus, ſe ipſum tamen præſenti animo non deſerit, conſtantique vultu Pontificatus inſignia depoſcit, aurataque in ſella irrumpentes expectat, adeoque ſe cum ſacro cultu, tum maieſtate oris venerabilem præbet, vt mirabundus Sarra vel iuſta ira turgidus, interneciuoque incenſus odio, à contactu manus abſtineret. Sed Nogaretus Gallicam effundens bilem inſultanti ſimilis, ita acerbè in eum eſt inuectus, vt ſe eum in catenis ad Lugdunenſe concilium perducturum minaretur, vt ibi arrogantiæ pœnas daret, qui Chriſtianiſsimum Regem ſumma iniuria laceſsiſſet. Cæterum direpta domo eum non multo poſt arctæ cuſtoditum Sarra Romã perduxit; vbi intra paucos dies ex dolore animi actus in furorem, inuſitataque inflãmatus rabie exceſsit è vita. Illatus autem eſt ſepulchro marmoreo ab ſe condito iuxta portam Argenteam Baſilicæ Petri. Ingens enim ei viuo omnis honoris & gloriæ cupido, & ſumptuoſa quidem fuerat ornatiſsimi ſepulchri cura; in quo mitrata eius effigies ſupra arã ſculpta marmore & teſſellato opere picta ſpectatur. Benedictus autem eius nominis Vndecimus in defuncti locum ſuffectus eſt, qui Sarram & Nogaretum tanquam deteſtandi facinoris nota conſperſos exilio mulctauit. Sed Sarra vel iterum exul nominis fama clarus, & pulcherrimi facti conſcientia felix fuit, quum multum antequam plane ſenex apud Præneſte fato concederet, Petrum & Iacobum Cardinales Senatorio ordini reſtitutos, & Cæleſtinum grauiſſimo atque æterno Bonifacii probro inter diuos relatum viderit. Formam

mam Sarræ in vetere tabula pictam exceptamque per manus à maioribus & religioſè cuſtoditam, Martius Columna nobis oſtendit vt ex ea æmulante pictore, exemplum exactæ ſimilitudinis duceretur.

PARTHENII Parauicini.

Hos ne animos pulſi Reges ſæueque ſecuris
Gloria, & imbuti natorum ſanguine faſces,
Aetérnumque decus Brutique vltoris honores
Hunc acuere tuo tam cæcum in corde furorem?
Ut dirum vſque adeò in facinus crudeliaque orſa
Irrueres præceps? proh te non perculit horror
Attonitum? non maieſtas veneranda vel ipſis
Cælicolis, illa & triplici redimita corona
Inſula, tam fœdis tremefactum abſterruit auſis?
Si qua tamen ſcelere immani atque è crimine tanto
Surgere fama poteſt, illud te forte leuabit
Inuidia, quod non Regni veſana cupido,
Sed patriæ pietas, ad factum hoc impulit atrox,
Pro re Romana, pro libertate tuorum.

Sub effigie VGVCCIONIS Fagiolani.

FORTVNA per ſe inconſtans & ſæpe ludibunda, in attollendo premendoque VGVCCIONE Fagiolano mirabiles ludos fecit. Is Maſſa Trebaria Togatæ Galliæ oriundus, in eo Apœnnini tractu qui ad Aretinas alpes extenditur, quum nobiles agreſteſque familiæ ob factiones inter ſe contenderent; apud Gibellinos per totam ferè ætatem arma tractauit; inſigni quidem cum laude, quòd per cædes incendia, vaſtationeſque pagorum, vbique violentus & maximè pugnax enituiſſet. Nam robuſto ingentique corpore firmiſsimus, validiſque ideo & prægrandibus vtens armis, ſicuti ingenio vigilanti acutoque maximè præſtabat, ita ante alios aſpera audacter aggredi & pugnam impigrè ciere erat ſolitus; vſque adeò enim in omni diſcrimine & ferox & pertinax, vt quadam in pugna ad Cæronium pagum à ſuis deſertus, & ab hoſtibus prope circunuentus, quum ſeſe fortiter reciperet, vulnerato altero crure, & colliſa vehementer galea, in oblongo pedeſtri ſcuto quatuor tragulas, & tredecim veruta ex minoribus baliſtis infixa ad ſuos retulerit. Exinde multis facinoribus clarum Guelphiſque terribilem, Tarlati Aretii principes oppugnati à Florentinis liberali ſtipendio conduxerunt; cuius ductu ſecundis aliquot præliis hoſtes ita repreſsi ſunt, vt agro excedere cogerentur. Sub id verò tempus quo Henricus Cæſar fruſtra obſeſſa Flo-

rentia ad Boncoruentum fato ceſsit; Piſani Cæſare ciuitatis patrono defenſoreque orbati, quòd Lucenſes infeſta arma intuliſſent, nemi nem Vguccione gerẽdo bello potiorem rati, eum qui copiis præeſſet ab Aretinis impetrarunt. Eius aduentu Piſani quòd veteranum militem & Germanorum alas adduxerat, ita ſunt confirmati, vt latè ſummotis hoſtibus, non modò amiſſa paulò antè oppida reciperent; ſed expugnatis etiam aliquot caſtellis ad portas vſque Lucenſium delitias popularentur. Itaque exultans victoria Piſanus, nec ſtudio ſuo modum imponens, ne parum gratus in referenda gratia videatur, Vguccionem ex duce dominum creat; honeſto quidem merito, niſi vir immodicus ex moderato dominatu ſæuam tyrannidem inuexiſſet. Cunctа enim ſibi licere fortuniſque omnium pro libidine ſibi vtendum ratus, ante omnia Boncontem ſummæ nobilitatis patritium, nec immemorem priſtinæ libertatis, ideoque nefariis decretis aduerſari auſum interficit; alios ſpiritu oppibuſque valentes detrudit in carcerem, multoque plures exutos bonis proſcribit. Hoc terrore ciuitati illato auctiſque viribus Lucenſes inteſtino laborantes morbo repentinus aggreditur. Gerardum Lupidium Picentem militiæ peritum qui Lucenſibus copiis præerat, tumultuario prælio profligat, factioſorumque proditione adiutus in vrbem irrumpit; cæde, luctu, terrore, cuncta complentur; nec ſacroſanctis templorum theſauris Germanus miles parcit; pulſiſque Guelphis, Gibellini qui diu exularant, patria potiuntur. In his eminebat Caſtruccius animi magnitudine armorumque peritia, antiquis ducibus æquatus. Tanta re patrata Vguccio Lucæ princeps effectus Guelphis omnibus Florẽtiniſque præſertim terrori eſſe cœpit; quòd eo duce Gibellini ab Henrici morte deiecti ſpe, debilitatique viribus animos rurſus attollere viderentur. Itaque Florentini ſociorum Robertique regis auxilia in vnum cogunt. Vguccionem occupandi Piſtorii auidum & Montecatinum oppidum magno apparatu oppugnantem, collatis caſtris adoriuntur. Ille belli peritus loci & temporis occaſionem excipit, editoque memorabili prælio, victor hoſtium caſtris potitur. Eius diei cædem vſque adeò latam ſcriptores tradunt, vt Nebulam fluuium cadaueribus ſtratum longè cruento alueo decurriſſe affirment. Ea inſigni victoria Vguccio non multum lætatus eſt; nam in ea Franciſcum ex filiis natu maiorem, ſummæ ſpei iuuenem amiſit, & Luchinus Vicecomes qui Magni Matthæi patris auxiliis præerat, Caſtrucciuſque, grauiter ſauciati ſunt. Dux verò hoſtium Petrus cognomento Tempeſta, Roberti regis frater in flumine periit, & Carolus cui Robertus erat patruus, inter cadauera repertus eſt. Hæc eſt illa infauſta Guelphis pugna, propter quam Florentiæ, Bononiæ, Senis, Peruſiæ atque Neapoli, ex luctu amiſſorum ciuium populus veſtem mutauit. Hac victoria ſubnixus Vguccio vt Nerio filio Lucæ principatum confirmaret, ſuſpicacis tyranni more, Caſtruc

cium

cium gratia authoritateque pollentem tanquam Nerii æmulum tolle re conſtituit: Ita compoſitis inſidiis eum Nerius ad cœnam vocat, & nil tale veritum comprehendit; reumque mox homicidii factum capitis pœna condemnat. Nec tamen ad tanti viri ſupplicium deſcendere audet, indignantis & frementis populi tumultum timens. Ob id accitus Vguccio, maturandæ necis auidus cum militari præſidio Lucam aduolat. Tum verò Piſani tyranno diſcedente arma corripiunt, Vguccionis familiam trucidant, domumque diripiunt, ac eo impetu vrbis portas occupant. Iam Lucam peruenerat tyrannus, & à filio maturè inſtructis mẽſis pranſurus diſcubuerat, quũ Piſis excitari ad arma populum nunciatur. At ille nihilo ſecius tanquam primo nuncio parum credens, nihil ſe commouet, & vti erat cibi capaciſsimus, & maximè vorax, per ſingulas tempeſtiui eius conuiuii dapes vſque ad bellaria conueſci pergit; eo quidem atrocis animi decreto, vt remotis demum menſis Caſtruccium ſecuri percuti iuberet, atque inde Piſas ad ſeditioſos opprimendos properanti agmine reuerteretur. Sed quum à ſecundis mox tertiiſque nunciis increbreſcente fama, Piſis res perditas eſſe ciuitatemque miro conſenſu rebellaſſe renunciaretur: Lucenſes ad tanti exempli nomen, pari ſtudio recuperãdæ libertatis, liberandique Caſtruccii ad arma cõcitantur. Carcerem refringunt; vinctum adhuc compedibus Caſtruccium educunt, & quod eius fato debebatur, principem ciuitatis ſalutant. Tum verò Vguccio quanquam aliàs egregiè fortis duplici malo circumuẽtus animum deſpondet, & cum prætorianorum ſatellitum manu, incertus an Piſas contenderet, deſperatis rebus vrbe profugit; nec vſquam ex ea fugæ deformitate prius cõſtitit, quàm à Spineta Maleſpina Gibellino ad Foſſas nouas quæ Papirianæ olim fuerunt, ſupra Macram amnem receptus eſt. Ibi labore feſſus & dolore prope exanimatus paululum ſe recreauit, atque inde quum atrociora à perſequentibus ſibi timeret, ad Canem Scaligerum Veronam eſt profectus. Ea enim tempeſtate Scaligeri domus exulum omnium inſigniumque virorum, liberalis erat receptrix. Fuit apud Canem ſummo in honore Vguccio, ſpectabaturque procerus & ventricoſus ſenex tyrannico vultu ferociã retinens, tanquam admirabile inſolentis Fortunæ documẽtum, quum paulò antè rerum bello geſtarum fama illuſtris, ſemihoræ momento geminati principatus faſtigio præceps datus, & miſerabilis & ridendus euaſiſſet. Ad eam enim calamitatem Fortuna immitis id quoque adiecerat, vt cõtemptus, mordacibus dicteriis inceſſeretur: Vt tum accidit quum in conuiuio Canis de edacibus illato ſermone loqueretur, & Vguccio ſe iuuenẽ quaternos altiles capos, & totidem perdices, aſſos item hædi clunes, & elixum vitulæ infarctum pectus, præter ſalſamenta, recta in cœna exedere ſolitum narraret; Petrus Nauus è conuiuio vir ſalſus: non eſt inquit Vguccio cur hæc à te iuuene comeſta, multũ admiremur, poſtquam

ſenex,nec plane dentibus inſtructus, duas vrbes integras vno prandio abſumpſeris. Erat enim fama Vguccionem ſi ab inchoato prandio temperaſſet, ſatis in tempore ad ſedanda naſcentis tumultus initia Piſas regredi,& vtranque vrbem ſibi incolumem ſeruare potuiſſe. Sub id verò tempus quo Canis comparato exercitu Patauium obſidebat, quum Vguccio dux vetus eo bello mirificam operam nauaret, ad paludes Medoaci amnis correptus morbo, Veronamque delatus,exceſſit è vita,non omnino miſer,quòd vel Vicario nomine militari imperio honeſtatus,ſplendidiſsimam funeris & ſepulchri pompam retulerit. Effigies eius equeſtris adſtante ei Caſtruccio & falconem ad aucupium leua geſtante,Piſis in ſepulchro cui Campoſancto nomen eſt, pretioſis ex vero picta coloribus conſpicitur.

ANGELI PEROTII Camertis.

Quem latis humeris,quem lato pectore ſpectas,
Quem Martem dicas ore referre truci;
Ille olim emergens obſcuro ac paupere tecto
Militiæ primum munera dura tulit;
Fortibus inde auſis Fortunaque auſpice,ſummum
Littoris Etruſci eſt vectus ad imperium.
Illum eadem geminas vrbes ditione tenentem
Præcipitem ſubito Sors inopina dedit.
Scilicet haud quenquam dubiæ fas fidere Sorti
Quando ea,Regna vno datque adimitque die.

Sub effigie CASTRVCCII Caſtracanis.

POST conuulſas, ſecordia Græcorum Cæſarum, Romani imperii opes,quum Gothorum impotentes impetus nemo tuliſſet; egregiæque artes & literæ cum Vrbe rerum domina concidiſſent,diſciplinam militarem interiiſſe conſtat, qua vna coaluerat imperium & ſeſe ad omnes gentes perpetuis victoriis extenderat.Nam per mille ferme annos,quibus Italia externis gentibus ſeruiuit,multitudine potius, inconditiſque viribus,quàm ingenio & ratione certabatur; quando omnia diuerſis Barbarorum irruptionibus terribili motu quaterentur, Sed ita Populi Romani fortuna demum tulit, vt bellicæ artis decus non diu modò neglectum,ſed planè ſepultum,à nouo homine tanquam ab inferis excitaretur. Is fuit Caſtruccius Caſtracanis ex Antelminella nobili familia Lucenſis ciuis,qui ex mercatoris inſtitore miles,ex milite dux inſignis factus, pertinaci virtute ad principatum contendit, nuſquam eius veſtigia vadentis ad præclarum decus fallente Fortuna. Adoleſcens cum Gerio patre & matre Puccia, ob Gibellinæ fa-

ctionis nomen patria pulſus & breui apud Anconam parentibus orbatus, in Galliam vlteriorem eo animi decreto tranſiuit, vt alieno ſub cælo Fortunæ vim experiretur. Quum aliquandiu Lugduni apud negotiatorem Lucenſem ſubſediſſet, equo, veſte, viatico, honeſte adiutus in Britaniam ad Aldericum gentilem propinquum ſuum, Londini ex mercatura diuitiis affluentem traiecit. Is iuuenem decore formæ, morum elegantia, & corporis dignitate præſtantem, non modò benigne complexus eſt; ſed eum non multo poſt Odoardo regi, paruæ pilæ luſu oblectari ſolito inſinuauit. Erat enim Caſtruccius in eo ludo vſque adeò habilis & mirus, vt nemo iam ei ex regia aula conferretur, ac ideo regi iocundiſsimus euaderet. Sed id totum quod à beneuolentiſsimo rege promereri poſſe ſperabat, inopinatæ ſortis caſus eripuit. Quum enim in ludo ex altercatione, à ſuperbo quodam Regulo alapam ſuſtuliſſet, contineri non potuit quin vel ſpectante rege contumeliam diſtricto pugione, percuſſoreque traiecto vindicaret; Eo felici euentu vt ſtatim ſeminudus ſcapham inſiliret & per Tameſim amnem imminentiū manus effugiens, in Belgicam oram adueheretur. Ardebat tum crudele bellum inter Gallos & Flandros quibus Britanni ſe conſociarant; apud Philippum autem Galliæ regem ſecunda fama militabat Albertus Scotus nobilis Placentinus, qui ab Italià quingentorum equitum ornatiſsimam alam, & peditum veteranorum legionem adduxerat. Sub hoc Scoto Caſtruccius ordines duxit; tantaque vigilantia, conſilio, & vi corporis nomen optimi ducis promeruit, vt eo bello conſentientis famæ nomine eſſet clariſsimus & à Gallis ſcriptoribus poſtea celebraretur. Verùm confectis bellis, à Philippo opimis excultus muneribus rediit in Italiam, armis & equis optimè inſtructus, deſtinatam ſibi fato repetendæ patriæ occaſionem quærens. Euaſerat tum Piſis princeps Vguccio Fagiolanus, & cum Lucenſibus bello contendebat. Huic igitur parante aditum Fortuna adhæſit, ab eoque poſt debellatos Lucenſes, & fractas ciuitatis opes, patriæ reſtituitur; ea tamen ſorte vt qui virtute inter ciues princeps erat ad ſummum dignitatis gradum tacitè atque ægrè prorſus aſpiraret. Nam Vguccio Nerium filium prætoriæ poteſtatis ſimulatione dictatorem Lucæ præfecerat; vt pote qui poſt cladem ad Montecatinum Guelphis illatam, & ferox & validus Piſtorium & Volaterras, Piſis, Lucæque finitimas vrbes, occupandas animo agitaret; vt principatus in Etruria viribus potens contra Florentinos conderetur. Hoc innixus conſilio Caſtruccium confirmata authoritate & populari gratia Lucæ præpotentem ideoque formidatum, tollere conſtituit. Verùm Fortuna (vt in Vguccione diximus) alternis ſuo more luſibus iocabunda, ita Caſtruccium è ſummo turpiſsimæ necis periculo eripuit, vt miſerum ex damnato & ſæua ſecuri prope percuſſo, ad vrbis dominatum admirabili ſorte proueheret, & diri obiter infortunii grauis ictus

ad

ad Vguccionem verteretur: Suſcepto in patria dominatu atque inde vrbe Piſtorio in poteſtatem redacta, ſtatim ſe Gibellinæ factionis principem profeſſus, ideoque in omnem rerum occaſionem aduerſus Guelphos expedita arma conuertens, ita Fortunam innatæ creſcentique virtuti ſuæ, bonis & malis artibus conciliauit; vt nemo eo domi conſultior princeps, nemo dux in caſtris exactæ diſciplinæ præceptis inſtructior in Italia cenſeretur. Inierat fœdus cum Guido Tarlato, Galeacio Vicecomite, Scaligero Veronenſe, Paſſarinoque Mantuano, qui Cæſarum partes in Italia tuebantur. Contra autem Florentini cum Romano pontifice Robertoque rege conſociatis viribus, grauiſsima bella in Inſubribus, in Liguria, in Bononiẽſi, & Togata Gallia gerebant. Sed cruentæ diuturnæque contentionis is exitus fuit, vt Guelphi ad Altopaſſum memorabili pugna vincerentur, victoreſque inde Caſtruccius atque Actius Vicecomes, ad Florentiæ ſtatim portas vſque, infeſta populatione percurrerent. Fuit ea clades ſi cæſorum numerum ſpectes, Montecatinenſi aliquanto minor, ſed fortiſsimarum gentium externorumque ducum captiuitate nobilior. Inuſitati enim ſpectaculi celeberrimum ab ea victoria triumphũ Caſtruccius duxit, tanto rerum omnium ordine apparatuque, vt priſcorum temporum & Romanæ ſuperbiæ felicitatem æmulatus, è tota Italia ſplendidiſsimi quique ad tantæ famæ ſpectaculum liberaliter inuitati Lucam confluerent. Inuectus eſt vrbem quadriiũgo curru in Trabea laureatus; antecedebant agreſtes gregariique milites nudo capite nudiſque pedibus incertam libertatis ſpem præferentes; ſequebatur Carrocium hoſtilis prætorii inſigne, bubalis prætextatis tractum, in quo antenna prǽalto in malo ſuſpenſa vexillum populi Florentini inuerſum expandens, ſuperſtante campani æris tintinabulo maximè ſonoro; ſed cui ad ignominiam victores, vt mutum eſſet ferream linguam detraxerant. Exinde verò Guelpharum partium vexilla Draco ſcilicet aquilæ vnguibus conſtrictus, liliumque ingens puniceum, aureaque item lilia cianeo in campo, & rubentia Roberti regis raſtrella inuerſis haſtis ſolum verrentia trahebantur. Succedebant ductores ordinum hoſtilium, præfectique equitum; ſed hi ſine calcaribus, illi ſine gladiis diſcincti. His coniunctum erat nobile militarium equorum agmen, armigeris pueris criſtatas caſsides, verſicoloreſque laciuias captorum aut occiſorum hoſtium geſtantibus. Sed ante alios tres grauiſsimi viri Florentinorum Legati & ſecundum eos traducti duces ſupraque cæteros maximè conſpicui Gulielmus Narſeius Gallorum, Vrlimbaca Sueuus Germanorum, atque ipſe demum cum adoleſcente filio Raimondus Cardonius imperator captiuam Hiſpanorum procerum turmam calamitatis cõſortem trahens, ita pompam triſti aſpectu, & ſuis inſignibus nobilitabant; vt multis ex eo præcipitis Fortunæ ludo lachrymæ manarent. Dum eo modo Caſtruccius virtutis & glo-

 riæ

riæ ſuæ meritum fructum ferret, Florentini ſociique eorum Pontifex & Robertus, nihil vel à tāta clade demiſsis animis vel attritis opibus, bellum priore vehementius repararunt, vſque adeò ardenti vel inſano Florentinorum ſtudio, vt pro tuenda libertate externum ſibi dominum Roberti regis filium recipere minime recuſarint. Huius aduentus quòd ampliſsimum equitatum in Etruriam adduxerat, ita afflictas ſpes Florentiæ erexit, Gibellinoſque conterruit, vt Caſtruccio & Galeacio Inſubrum principe præcipuis authoribus, Ludouicus Bauarus Cæſar deſignatus, in Italiam accerſeretur: qui inſigni authoritate potentiaque partium opes confirmaret. Sed vir rapaci feroque ingenio nullo pudore inita conſilia præuertens, vbi peramplis e xcultus muneribus Mediolani ferreo diademate coronatus eſt; ex defenſore patrono que crudelis oppugnator, & truculentus hoſtis euaſit; quum Galeacium fratreſque eius tantæ dignitatis principes, & nihil tale meritos, in carcerem detruderet. Inde verò expilata ciuitate, quam liberam reliquiſſe videri volebat, Lucam profectus Piſanos obſedit, quòd portas ingreſſuro clauſiſſent, & ab vrbe auari ſæuique hominis peſtem auerterent. Sed Piſanæ conſternationis is exitus fuit, vt Caſtruccio copias, pecuniam, commeatus, ad id bellum conferente, & diuerſis caſtris citra Auſerim amnem poſitis, Piſani multis exuti oppidis Cæſari portas aperirent, & prægrandi pecunia mulctarentur. Ab hoc inſigni ſtudio apprimeque forti & fideli opera Caſtruccius à Cæſare Lucenſium & Lunenſium dux eſt appellatus; prætulitque demum decora inſignia & ornamenta nouæ dignitatis, atque inde Piſanos recenti factionum æſtu iactatos, nec idem in Republica ſentientes varijs occultæ largitionis artificiis aggreſſus, ita eorum decuriones circumegit, vt fauente Cæſare nec abnuente populo ciuitatis princeps ſalutaretur. Ludouico autem Romam contendenti ad id ſolenne officium ſuſcipiendi diadematis inuitatus, cum delecto equitatu & ſagittariorum cohortibus comes fuit. Eo autem in vrbem nonis Ianuariis recepto inſignique demum ſtudio Sarræ Columnæ, Iacobique Sabelli ad Vaticani templum coronato, creatus eſt pſeudo Pontifex Petrus Corbarius, vt Diadema Romani imperii ſaluis auſpiciis traditum atque ſuſceptum videri poſſet. Id enim vnum Cæſar contendebat, vt Ioannis legitimi Pontificis authoritas, tanquam omni iure exiſtimationeque ſpoliati, in vrbe aboleretur, imperatoque & exacto vndique auro aduerſus Robertum regem Guelphorum tuentem partes, graue bellum pararet. His comparandis rebus intentum Gibellini proceres Sabellus, & Sarra, ipſeque ante alios Caſtruccius vehementer orabant, vt Vicecomites Regulos importunè principatu fortuniſque deiectos cuſtodia educere vellet, neque diutius Guelphos eorum calamitate lætari pateretur. Verùm Cæſar dum in explicando conſilio, vti rerum imperitis plerunque accidit, & durus & pertinax, neque id concedit,

dit,neque omnino negat;vt inanis cõſtantiæ nomen pareт, amicorum omnium animos grauiter offendit. Interea Caſtruccium tot accumulatis honoribus clarum, & cuncta prope apud Cæſarem præſtanti ingenio adminiſtrantem, atrox ab Etruria nuncius magnopere perturbauit. Is mari delatus afferebat Piſtorium Guelphorum proditione in Florentinorum poteſtatem deueniſſe; deletum fuiſſe præſidium, ſed adoleſcentes filios magno auſu euaſiſſe incolumes, quum à præſidio acerrimè repugnanti, vſque ad lucem nocturno prælio certaretur. Itaque ſubiratus Cæſari qui maiore Guelphorum quàm Gibellinorum emolumento in Italiam veniſſet,commeatu vix impetrato Piſas per Aureliam viam magnis itineribus contendit; tanta celeritate, vt Vmbrone fluuio forte à pluuia prætumido tranſitũ morantę, dum male fidum alueum properè tentaret,penè mergeretur,& cum pauciſſimis equitibus inexpectatus portas intraret. Ea celeritate Piſanos quòd eſſent ambigua voluntate repente oppreſſos,& præſentis principis vim, & ſubſequentis præſidii robora timentes in fide continuit, confirmatoque dominatu, ac imperata pecunia, quãtas potuit copias, accitis vndique auxiliis coëgit,& ad obſidendum Piſtorium eſt profectus. Florentini Simonem Toſam militaris induſtriæ ciuem, præſidio vrbique præfecerant,nouas munitiones veteribus adiecerant,ſingularique diligentia ædificatis ligneis propugnaculis, murum omni telorum genere compleuerant. At Caſtruccius priuſquam ſuccidi frumenta poſſent,incluſos obſidere conſtituit,quòd nõ magnam commeatus copiam vix per duos menſes ſuffecturam intus paratam eſſe dicerat. Itaque inuſitata eo ſeculo belli ratione, duplici vallo duplicique foſſa vrbem circumuallare pergit,vt omnem vel erumpendi vel importandi commeatus hoſti ſpem præcideret. Erexerat in vtraque munitione ligneas turres maioribus baliſtis & catapultis inſtructas; ſuburbani agri arbores ſucciderat, vt aduentantibus Florentinis ad opem ferendam inacceſſa pediti atque equiti munimẽta obiicerẽtur. Venerat Mediolano Galeacius Vicecomes, à Cæſare poſt Caſtruccii diſceſſum certa conditione carcere emiſſus. Is ingentium præliorum victor peritiſsimi ducis nomen aſſecutus amiciſsimo principi,& præclaro ſuæ libertatis authori eo bello operam præſtabat,quum interiores munitiones defendendas ſuſcepiſſet, Caſtruccius in exterioribus verſabatur. Nam fama erat Florentinos ad ſoluendam obſidionem aduentare, ingenti coacto exercitu ex Pontificiis copiis,quæ è Bononia ſubmittente Legato in Etruriam deſcenderant,cæteriſque fœdera tis ciuitatibus quæ publicæ Guelphorum cauſæ nunquam antea defuiſſent. Præerat omnibus Philippus Sanguinettus Gallus,cuius opera Piſtorium noctu captum fuerat. Cenſebantur autem ſub eius ſignis ad tria milia galeatorum equitum,& ad triginta milia peditum. Sed Philippo in cõſpectum ſe dante, nec tamen ſubire aggeres auſo, Ca-

ſtruccius

ſtruccius nihil ſe commouit, & per Galeacium erumpẽtes hoſtes multis illatis vulneribus retro in vrbem compulit. Itaque Philippus tantos aggeres, tantique artificii, & nouæ diſciplinæ munitiones admiratus, fruſtra ad pugnam Caſtruccium magnis tubarũ clangoribus compellans, alio quàm ſtatuerat ſuſcepto conſilio, caſtra inde mouit in Piſanum & Lucenſem agrum populabundus ire pergens, vt hoſtis rerum ſuarum calamitate & villarum incendiis permotus, incepto abſcedere, ſua tueri & viribus inferior prælio decertare cogeretur. Sed ille tot detrimenta, quanquam ſuis luctuoſa contemnẽs, in obſidione conſtantiſsimè permanſit. Nec multò poſt Simon Toſa deſperatis auxiliis, vti erat ad extremam commeatus inopiam redactus, ea conditione poſt tres menſes deditionem fecit; vt cum præſidio incolumis emitteretur: magna quidem cum ignominia tanti exercitus, & ſingulari Caſtruccii gloria, qui eo bello priſcorum Romanorum magnitudinem, & bellicæ rationis ingenia diligenter æmulatus, tantarum virium impetum eluſiſſet. Sed quum ſupremo inuſitatæ virtutis opere edito, ac ob id incredibili affectus lætitia, ád triumphum Lucam reuerteretur, peſtilens eum inuaſit morbus, & paucis ſimis diebus eripuit, pari fato præeunte Galeacio, qui eadem autumnalis cœli inclementia correptus, ad Piſciam oppidum è vita migrarat. Italorum enim omnium, duo maximi duces, ætate, forma, & magnitudine animi pares, ita corpora atque animos in hiſdem caſtris longo & pertinaci labore defatigarant, vt in magnis Auguſti menſis feruoribus, cuncta ad accerſendam valetudinem incommoda perpeſsi, victoriæ decus ante ſalutem poſuiſſe cenſerentur. Moriens Henricum filium teſtamento imperii reliquit hæredem, quod nequaquam paternis artibus poſtea tutatus eſt; Pater enim admirabili naturæ munere ferreum corpus, inuictum animum, expeditamque præſentis ingenii vim, & certum infinitæ prudentiæ robur, ad condendum principatum attulerat. Quarum virtutum inbecillus adoleſcens vertente ſe Fortuna æmulus eſſe non potuit. Pater quoque (quod difficillimum fuit) vitia inſolentis auaritiæ & efferæ crudelitatis, aut congenita tyrannis, aut neceſsitate inducta, vſque adeò liberalitate, magnificentia operum, eloquentia, & multa religionis ſimulatione temperabat, vt optimo principi quàm impotenti domino proprior atque ſimilior haberetur. Caſtruccii effigies (vt in Vguccione diximus) Piſis elegantiſsimè picta conſpicitur. cui ſimilem ex candido marmore nobis oſtendit Nicolaus Tegrimius Lucenſis patritius, à quo Caſtruccii vita Latinè atque integerrimè ſcripta, ac impreſſa extat; vt hinc quoque liuorem & petulantiam Nicolai Macciauelli magnopere deteſtemur; qui dum commẽtitiam Caſtruccii tanquam patriæ ſuæ hoſtis, extra rerum fidem impudenti libidine vitam deſcriberet; reliquæ quoque hiſtoriæ dignitatem improbè defœdauit.

GABRIELIS Faerni Cremonenſis.

Qui iam obſoletam bellicæ artis gloriam
Caſtruccius Lucentium dux, Italis
Reſtituit, & pro factione Cæſarum
Etruriam qua cecinit armorum ſono:
Nunc hic quieſcit paruus è tanto duce
Puluis, cinisque, & nudula vmbra mortui.

Sub effigie CANIS Scaligeri.

INTER Scaligeros Veronæ dominos, qui fuere oriundi è Vindelicia CANIS ſuperior bellica virtute clariſsimus conſtanti merito Grandis cognomen tulit; non à proceri quidem corporis ſtatura, quæ vix in eo erat mediocris, ſed à magnitudine inuicti liberaliſque animi, & perpetuo illuſtris vitæ ſplendore, quo vel opulentiſsimos eius ætatis principes anteceſsit. Canis autem nomine non latratu inſigne animal, ſed Tartarorum lingua Imperator exprimitur. Ea ſiquidem tempeſtate Sacro bello ſpectatæ virtutis proceres Barbarorum captorum, aut ab ſe occiſorum nomina ad teſtimonium honeſtiſſimæ laudis deſumebant; quippe qui Gothifredum Bolionium, aut maximos poſtea Europæ Reges æmulatione gloriæ in Syriam tranſfretātes ſecuti ſunt, nullum omnino opimius & ſpecioſius trophæum referri domum poſſe arbitrabantur, quàm vt impiorum hoſtium nomina, ad perenne decus familiis ſuis infererent; ſicuti in Vicecomitum & Turrianorum domo vſurpatum videmus, quum ſæpius Sulthani, Muſtæ, Caſſoni, Amurathis, & in fœminis quoque Antiochiæ nomina repetantur. Canis acceptum ab Alberto patre dominatum, tanta animi moderatione, iuſtitia, humanitate, tantoque exactæ diſciplinæ ordine, cum domi, tum militiæ exercuit; vt gratia authoritate clientelis & apparatu armorum pollens, ſuo prorſus nomine, & maiore imperio dignus haberetur; vt pote qui admirabili iudicio clementiam & ſeueritatem procul ab inuidia atque odio commiſcere, ſine fuco pietatem colere, comitatem ſine dedecore, ſine faſtu dignitatē tueri conſueſſet. Eum enim recti conſtantiſque animi habitum ad expeditam cōmutationem vti oporteret, ita paratam & habilem præferebat, vt domi remiſſo ad lenitatem ingenio ſemper placatus, in caſtris autē elato, feroci, acerbo in puniendis præſertim militum delictis, inexorabilis & ferè ſæuus euaderet. Quibus inſtitutis & moribus, neque domi coniurationes inteſtinaque mala, neque in caſtris ſeditiones militum, aut aduerſos nomini ſuo rumores ſenſit. Sæpiſsime prælio victor, ſemel tantū aduerſæ pugnæ euentum expertus eſt; quū graui & diuturna

obſidione

obſidione Patauinos premeret, & in ſegnem eius ſtationem Illyrii & Norici equites, qui Patauinis auxilio venerant, ſubita eruptione facta, oppreſsis & fugatis cuſtodibus in caſtra penetraſſent. In ea rerum perturbatione Canis acerrimè reſiſtens atque dimicans, vulneratus & equo deturbatus, maximum vitæ adiit diſcrimen; ſic vt eum prætorianæ turmæ magna vi depulſis hoſtibus vix ſeruarent. Tanto accepto incommodo cuſtodiæ cohortem, quæ irruente hoſte trepidè locum deſeruerat, exutam armis ignominiaque notatam præfecto capitali pœna damnato, integram dimiſit. Nec multo poſt renouato bello Patauini magnis affecti detrimentis, pertinaciſsiméque machinis oppugnati, ad clementiæ famam victori ſe dediderunt. Tanta vrbe in poteſtatem redacta, & Vicentinis ditioni ſuæ adiectis, ad opulentius & maius imperium aſpirãs, in ſpem venit occupandæ Brixiæ, quòd ea vrbs cruentis factionibus laboraret; potiundique inde Mediolanenſis imperii, quum Ludouicus Bauarus Cæſar, tum forte Galeacium Vicecomitem nihil tale veritum cuſtodiæ tradidiſſet. Erat enim Cæſar auri cupidiſsimus, ideoque paratus ad omne venalis ingenii facinus obeundum. Hunc Canis, officii atque honoris cauſa Mediolani ferrei diadematis inſignia ſuſcipientem, cum nobiliſsima ala equitum fuerat comitatus, conſiliarioſque eius opulentis muneribus & præſenti pecunia ſibi conciliarat. Sed vtrobique conatus ſucceſſu caruit, Cæſare ſcilicet in Etruriam profecto, & Brixianis proſpero ad Benacum nauali & terreſtri prælio, libertatẽ ſuam egregie tuentibus. Mutato itaque conſilio Canis ad expugnandum Taruiſium ſe conuertit, cupiditate proferendi imperii Actiolinum æmulatus; niſi diuerſiſsima progreſſus via pro immanitate atque perfidia, pietatẽ & fidem; pro ſæuitia lenitatem, ac in omni re cum publica, tum priuata, honeſtiſsimi decoris nomen pro turpiſsima & execrabili fama tot ſcelerum oſtendiſſet. At Taruiſini aſperrimo fatigati bello quum auxilia deſperarent, affectæ eneruatæque libertati, quam difficillimè tueri poterant, potentem armis & conſilio clementiæque laude illuſtrem dominum prætulerunt. Sed Canis victor acceſsione opportunæ vrbis diu lætari non potuit; concepto enim ſupremo morbo, quòd armatus & æſtuans ex frigidiſſimo fonte auidius bibiſſet, Iulio menſe nõ plane ſenex exceſsit è vita, celebranteque funus toto exercitu è Taruiſio Veronam delatus eſt, quẽ poſtmodum Maſtinus fratris filius ac imperii hæres, marmoreo ſepulchro quod viſitur honeſtauit. Regiam Canis cunctis hoſpitibus qui ingenio valerent, hiſque præſertim qui domo pulſi ab infeſta Fortuna iactarentur, liberale atque illuſtre domiciliũ fuiſſe ſcriptores tradunt: & ante alios Gazadius è Regiolepidi, qui vti erat eius familiaris adeò diſtinctè totius hoſpitalis diſciplinæ rationes, diuerſorumq; cœnaculorum & cubilium ſumptus inſtitutaque ornamẽta deſcripſit, vt peculiarem diſpenſatorũ cultum, & variorum miniſtrorũ officia, titu-

loſque ſingulis ianuis præſcriptos, & argumēta vtriuſque Fortunæ, au leis & picturis expreſſa perſequeretur. Diuerſæ ſiquidē ædium partes conditione diſpari oblatos hoſpites ſic accipiebant, vt magnanimos et victores triumphis; exules bonæ ſpei; profugos ſecuræ confidentiæ; Poëtas Muſarum vmbraculis; præcellentes artifices Mercurio; ſacratos verò concionatores terreſtri Paradiſo aſsignaret. Hæc autem tanta diligentia, iocunditate, nitoreque adminiſtrabãtur; vt cuncta aptiſſimè ad genium hoſpitum reſponderent. Nam præter Muſicos concentus, feſtiui etiam ſaniones, & plani, & non inſulſi moriones, alterna varietate cœnacula circuibant. Ipſe quoque interdum quos committere volebat, graui iocundoque delectu menſæ ſuæ adhibere erat ſolitus, in queis ſæpius erat Danthes exul, eruditi quidē, ſed nimis aculeati ſermonis libertate admirabilis potius quàm iocundus, & Vguccio Fagiolanus ex tanta principatus fortuna deiectus, quem ſummo in honore habebat; quanquam ingentis onerariæ nauis fluctibus in litus ciectæ admirandum cadauer præ ſe ferret. Nihil enim Canis in hac vita nobilius atque beatius eſſe prædicabat, quàm inuicto animo ſuæ pariter atque alienæ fortunæ obuiam ire, perpetuiſque beneficentiæ & liberalitatis operibus, inſitæ virtutis famam extendiſſe. Eius imaginem in tabula egregie pictam, Achillinus Bononienſis rerum antiquarum ſtudioſus, viris elegantibus oſtendit.

ADAMI FVMANI.

Scaliger, an ne tua iſthac Canis inclyte imago eſt?
O cari capitis, cara mihi effigies.
Illé ne tu profugis quondam qui vatibus vnus
Portus eras, arx, ſpes, præſidium, columen?
Gaude Heros rediuiue, heros belliqve, domique
Illuſtris, iuncto viribus ingenio.
Ecce tibi vt veteres Iouius renouauit honores,
En te vt honoratis iunxit imaginibus,
Macte tuum terſa nitidum rubigine nomen
Factum, iam poterit nulla abolere dies.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN SECVNDVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MED. FLOREN. DVCEM.

SECVNDVS hic liber Elogiorum meorum nomini tuo dicatus Magnanime COSME, vt inſtituti ordinis ſeries poſtulabat, rectè & appoſitè initium cepit à Roberto Neapolitano rege. Eius nanque optimi Regis memoria grata multis, tibi verò præcipuè iocundiſsima eſſe debet. Nam amore quodam mirifico, & partium ſtudio incredibili Florentino nomini coniunctiſsimus fuit; vt pote qui ciuitatem aduerſus imminentes tyrannos inuictis armis defenderit, pulcherrimiſque belli & pacis artibus exornarit; tanta gratiſsimi populi propenſione, vt abdicato libertatis nomine, ei & Carolo filio dominatum Etruriæ deferret; quoniam ea clementia, moderatione, atque iuſtitia, ſummi imperii poteſtate vſurus exiſtimabatur, vt minimè diſpuderet eum in libera patria dominum appellare, venerarique; ſub quo vera libertas reiecto inani titulo, ad tranquillitatem atque opulentiam ciuium pararetur. Hæc eadem benigni & longe æquiſsimi principatus iura, in te hodie ciues agnoſcunt; eóque præclarius atque felicius, quòd pro externæ ſtirpis Rege, te eundem & perhumanum ciuem, & ſanctiſsimum principem intuentur. Sed hunc profecto Regem, quem diſsimulanter æmularis, ita omnibus numeris abſolutè refers & effingis, vt auguſtius

etiam exuperes; Quando id totum optimarum literarum atque artium decus, quod in eo Rege præclarum ſpectabatur, tot editis eruditæ liberalitatis monumentis, ad vberiorem laudem complectaris.

Vale.

ELOGIORVM

LIBER SECVNDVS.

Sub effigie ROBERTI Neap. Regis.

IN ROBERTO Neapolitano Rege bellici ſpiritus indefeſſa vis, quæ in Carolo auo ſumma fuiſſe traditur, plurimum enituit. Sed Carolum inimicorum cædibus gaudentem, ſæpeque ſæuum & inexorabilem, moderatione, clementia, lenitateque animi, Robertus omnino ſuperauit; quum ille enormi rubenteque naſo terribilis, bello captis vel ſupplicibus nunquam parcere didiciſſet; eſſetque adeò in exercenda crudelitate inhumanus & peruicax, vt non modò Manfredo regi ad Beneuentum acie interfecto, ſupremum funeris & ſepulchri honorem, tanquam Pontificis hoſti denegarit; ſed Conradinum duorum imperatorum ſanguine progenitum, dum is regnum quod ſuum iure putat, armis repetit; ex aduerſa pugna captum, cum regulo Auſtriæ, in foro ſecuri percuſſerit. Patrem quoque Carolum Robertus pari virtutum temperamento, cum magnitudine animi, tum munificentia & ſplendore vitæ anteceſsit; quando & eum continentia, grauitate, & regii cultus ornatu, maieſtateque oris ſupergrederetur. Pater enim per omnem ætatem intemperanter mulieroſus, corpore deformi diſtortoque, cultu adeò breui ſubductoque vti ſolebat, vt vix pudenda teſque contegeret, indeque ſpectantibus moueret riſum; quum alioqui magnis virtutibus eſſet admirabilis. Cæterum Robertus auo patreque illuſtrior extitit, cum nobilitate ingenii, ſtudio literarum, ſingularique memoria; tum incomparabili Chriſtianæ pietatis præconio: in hoc Ludouicum Galliæ regem maiorem patruum æmulatus, qui in Africa in obſidione Tuneti, quum morbo abſumptus interiiſſet, inter diuos referri, ſpectatæ ſanctitatis ergò promeruit. Hoc certe de Roberto dici poteſt, neminem ex his qui antea Neapoli regnarint aut poſtea per ducentos annos regnauerunt, maiora præclarioráue exactæ religionis monumenta reliquiſſe. Non petebat enim ex templis magnificè ab ſe conditis, inanem famam, ſed Chriſtianæ virtutis exempla imitanda poſteris relinquebat; quanquam ex publicis operibus quæ ciuitatis commoditatem decuſque reſpicerent, laudem non reſpueret. Vt pote qui munimenta mœnium, & turres educere; curare portum, molemque eius proferre; inſtaurare aquæductus; annonæ liberaliter ſtudere; tollere latrocinia; & iuſtiſsimi atque ſanctiſsimi regis munia obire eſſet ſolitus. Benigni nanque amantiſque patriæ, quàm pecunioſi, populoque prægrauis, & imperioſi regis nomen ma-

 lebat.

lebat. Nec enim laudem aut gratiam alicunde expectandam arbitrabatur, niſi in ea pietatis atque iuſtitiæ ſtudium emineret. Geſsit perpetuo bellum aduerſus Gibellinos, quum authoritatem Romani Pontificis contra infeſtos Cæſares tueretur, Florentinorumque libertatem enixe defenderet. Ab hoc ſuſcepto ſtudio dum in Etruria proſtratas Guelphorum opes erigere conaretur, cruento Montecatinenſi prælio Petrum fratrẽ, duoſque item fratrum filios ſummæ ſpei iuuenes amiſit. In Gallia porro Ciſalpina quum Vicecomites Mediolani principes validis vrgeret armis, duplex inſigne vulnus accepit; alterum ad Alexandriam vbi Vgo Baucius equitum magiſter fuſus, atque interfectus eſt; alterum ad Abduam non longe à Mediolano, vbi fractis aduerſa acie partium copiis, vexilla regia, duceſque, cum magno numero inſignium equitum in poteſtatem Galeacii victoris deuenerunt. In Liguria verò Genuam acerrimè defendit, quam Marcus Vicecomes obſidendo atque oppugnando prope ad rerum deſperationem adduxerat. Eo enim bello quum hoſtis mœnia perfregiſſet, vnus ante alios Robertus egregie dimicans, ita locum tutatus eſt, vt magno ſuo periculo, & multa cum cæde, hoſtes repulerit. Ludouicum verò Bauarum Cæſarem, qui Nicolaum pſeudo Pontificem in Ioannis contumeliam Romæ creauerat, terrore præmiſsi ab Aquila exercitus, & vrbi per Latium admoti Roma excedere coëgit. His rebus geſtis Ioannem Pontificem apud Auinionem adiit; initiſque fœderibus, tantam conſecutus eſt nominis authoritatem, vt Florentini ab eo Carolum filium in dominum poſtularent, & acciperent. Ea enim tempeſtate Florentini, acerrimi hoſtis Caſtruccii armis vexabantur. Itaque Carolus optima ſtipendia accepit, ſuſcepitque liberæ ciuitatis dominatum; tanto Guelphorum ſtudio, vt omnes Magiſtratus, ærariique opes, cunctæque copiæ ad eius authoritatem decreto publico conferrentur. Sed iuuenis eo inito principatu, nihil quidem memorabile in Etruria geſsit. Illud tantùm cum magna nominis ſui inuidia admiſit, quòd Ciccum Aſculanum acutiſsimum Philoſophum, eundemque Etruſco carmine Empedoclis æmulum; quum Magicæ artis peritia famoſus, coniuratione cucullatorum hæreſeos accuſaretur, damnari, & in foro comburi iuſſerit. Exinde regreſſus Neapolim morbo ſurreptus. Robertum patrem orbitatis dolore perculſum perpetuis in lachrymis reliquit. Quanquam is mira animi firmitate vnici filii caſum ferret, conſolatus ſeipſum numeroſa nepotũ ſobole, & optimarum literarum præſidiis; in quibus tãtus euaſit, vt ſibi literas regni poſſeſsione cariores eſſe prædicaret. Fauebat ardentiſsimè optimorum ſtudiorum profeſſoribus, oblectabaturque amœnioribus Muſis, adeò liberaliter, vt Franciſcum Petrarcham multis ab ſe ornatum muneribus, quòd Africã nobile (vt ætas illa ferebat) poëma, regio iudicio ſubiecıſſet, laurea ornare cupiuerit, quam ille poſtea Romæ in Capitolio accipere maluit. Obiit Robertus

bertus planè ſenex quum regnaſſet annos XXXIII. Viſitur eius ſepulchrum cum effigie marmorea in templo Diuæ Claræ ab ſe dicato, cum hoc titulo: Aſpice Robertum multa virtute refertum.

ANTONII Franciſci Rainerii.

Adſitis teneræ Parthenopes decus
Syrenes, ſacer & Pieridum chorus
Et Tuſcæ Charites, &
Flaui numina Tybridis.
Dum Regem tunica tectum adamantina
Robertum canimus, Cæſaris impij
Pellentem agmina, vt aleo
Nimbos exiliens Notus.
Ille ille horriſono barbarus impetu
Terrarum dominam hanc & ſuperum domum
Ferro perdere, & igni
Tentabat (facinus ferum)
At illum impauido Rex pius agmine
Siſtens indomitæ frena licentiæ
Iniecit, trepidam vrbem, &
Seruans purpureos patres.
Quin & præcipiti plenum opus aleæ
Ciuileſque acies, ſciſſaque Etruria
Sedans pectora, dictus
Dux eſt, & Patriæ pater.
Unde his pro meritis, impatiens iugi
Quæque alte innumeris iura dat vrbibus
Gens Etruſca, ſecures
Nato, atque imperium dedit.
Salue ò bellipotens, progenies Deum
Templa immania qui marmoribus ſacris
Condis thuricrema, alti
Aequent quæ iuga Caucaſi.
Tu Pindi auricomum è vertice Apollinem
Sebethi irrigua ad murmura vitrei
Ducis Parthenope alma vt
Diſcat Pierium melos.
Cum vatem cythara nobilem eburnea
Petrarcham, thalamo ſuſcipis aureo,
Quem mox Delphica laurus
Cinxit Romuleo in foro.
Hæc illi, auſpice te, munera contulit
Roma altrix ſtudiorum, & Latium ferox

Unde

Unde Arnus vaga claro
Lambit ſydera vertice.

CVM hoc Roberto rege, Vicecomites Mediolani principes continenter bella geſſerunt, quum ii pro Gibellinæ factionis dignitate, ille de Guelphorum ſalute atque potentia dimicarent. Horum itaque principum veras imagines ſuo ordine libuit collocare, vt tot formarum varietas ſub vnum aſpectum expoſita, iocundiorem ſpectātibus afferat voluptatem. Nullis aliis ex ipſa temporum ſerie permiſtis, ſcilicet vt æſtimatione ingeniorum, rerumque à ſingulis geſtarum quid Phyſiognomus ex lineamentis indicet atque promittat, viri elegantes ex tanta vultuum diuerſitate coniectando deprehendant. Ob id verò imagines breuiſsimis elogiis demonſtrabuntur. Quoniam ſingulorum vitæ peculiari volumine iampridem à nobis perſcriptæ editæque ſunt. Ab Othone ſiquidem qui huius imperii fundamenta iecit, vſque ad Philippum in quo familiæ legitima progenies defecit, enarratis rebus geſtis expreſsiſque moribus, nihil interciſo temporum tractu, accuratè deſcendimus.

Sub effigie OTHONIS Archiepiſcopi.

HIC vir præalto ingenio & incredibili conſtantia ad nullas aduerſæ infeſtæque Fortunæ cōtumelias infracti animi vigorem vnquam dimiſit; quum inimicorum atque hoſtium inſolentiam longa patientia ſuperaret; ſæpeque bello victus & diu exul & inops, vna indomiti animi magnitudine ſpes ſuas vel maximè proſtratas erigeret. Poſt ſummas autem ærumnas victoriæ compos factus felix videri potuit, quum aduerſarum partium duces bello captos in poteſtatem redegerit; & condito atque egregie confirmato in nobiliſsima ciuitate principatu, Matthæum ab inſigni virtute Magni cognomen meritum, numeroſa militarium iuuenum prole florentem, ſucceſſorem reliquerit. Viſitur eius imago ſumptuosè depicta in magno conclaui Anglerianæ arcis, vbi Decumana victoria de Turrianis parta, picturis adhuc incorruptis expreſſa hodie ſpectatur.

IANI VITALIS.

Magnanimi Heroës Latij armipotentis Othonem
Illuſtre ſydus Inſubrum
Accipite inter vos criſtiſque comantibus vmbret
Auguſta caſsis tempora.
Et dextram diuis operatam armate ſuperbi
Enſis coruſco fulmine.

Fortibus

Fortibus vt Fabiis mixtus, magniſque Camillis
Stet inter alta ſydera.
Ille quidem ſummis decorauit honoribus orbem
Dux fortium fortiſſimus.

Sub effigie MATTHAEI Magni.

MATTHAEVS cognomento Magnus, ſummam ingenii grauitatem indomitum præſtantis animi vigorem, & prudentiam in explicandis cum ciuilium, tum bellicarum rerum difficultatibus incomparabilem prætulit, per omnem ætatem Othonis maioris patrui virtutes æmulatus. Hic multo plura conſilio, quàm vi aut armis feliciter geſſit. Sed qui inuictus erat aduerſus omnes auaritiæ & voluptatis morbos, vni inuidiæ vir fortiſsimus ita ſuccubuit, vt occultorum inimicorum dolos, & propinquorum inſidias non effugerit. Eiectus enim patria & principatu ad Benacum Lacum egeſtate quidē miſer, ſed rediuiua ſpe & recte factorum conſcientia beatus, expectauit Henrici Cæſaris aduentum: à quo reductus in patriam, eiectis Turrianis dolo an caſu incertum, priſtinam principatus atque potentiæ fortunam recuperauit. Cæterum prolatis imperii finibus partoque ſpectata virtute Magni cognomento, in extremo vitæ actu ſenex; oppreſſus ingenti cura atque periculo, eiurauit imperium, idque liberorum virtuti regendum reliquit. Ingruebant enim tum arma Roberti Regis, Ioanniſque Pontificis maximè metuenda: Inde ſeceſsit in ſuburbanum dolore cōtumeliæ, quod eum Pontifex ſacris interdixiſſet, quū alioqui Chriſtianæ pietatis obſeruantiſsimus haberetur. Deceſsit ibi integris ſenſibus, claudentibus illi oculis quinque liberis, quod migranti è vita incomparabili ſolatio fuit. Caruit tamen honore funeris & ſepulchri; quia nefas eſſet damnatum à Pontifice, palam ſacrato in loco tumulare. Eius effigies Modoëtiæ in templo maximo ſpectatur, habitu porrigentis templi imaginem, quod diuo Io. Baptiſtæ vouerat.

IANI VITALIS.

Tu iure optaris fortiſſime viuere felix
Noſtris venenis pharmacum.
Cur Matthæe negant te Fata ingrata renaſci
Coruſcus enſis Inſubrum?
Conſiliis fudiſti hoſtes victorque ſedendo
Finiſti dura prælia.
Te mediolani turres te mœnia macte
Virtute, te Reſpublica
Cum deſiderio memorant, qui ferrea fuluo

Mutaris

Mutaris auro ſecula,
Fortunæ cedens, mox tempeſtatibus atris
Grauis ſenectæ pondere,
Imperium natis liquiſti, atque otia nactus
Et Tempe amœna fontibus;
Scipiadæ longos ſuperaſti inuictus honores,
Syllanam & abſtinentiam.
Ergo te merito Magni cognomen adeptum
Magnus celebrat Iouius.

Sub effigie GALEACII primi.

GALEACIVS Magni Matthæi filius hoc roſeo & coruſco ore ſpectabilis, ſtaturæ dignitate, illuſtri facundia, liberalique vitæ ſplendore, ſuæ ætatis principum famam obſcurauit; militarique laude vſque adeò floruit, vt poſt egregias victorias, profligatis ſæpe hoſtibus, dux bello ſtrenuus & fortunatus haberetur. Ab hoc Placentiam, Cremonam, atque Vercellas, paterno regno adiectas conſtat. Quum verò Roberti Regis, atque Pontificis & Florentinorum copias, captis eorum ducibus & ſignis ad Abduam, deleuiſſet; magno conſilio ita victoriæ modum impoſuit, vt pacem æquiſsimam, ſingulari artificio à potentiſsimis hoſtibus expreſſerit. Verùm partæ pacis fructu diu non eſt lætatus. nam Marci fratris & Leodriſii propinqui ſui malignitate atque perfidia Ludouico Bauaro delatus, grauiſsimiſque oneratus calumniis, extremum prope ſubiit infortunium. Ab ingrato ſiquidem auaroque Cæſare inter hoſpitales menſas inopinata fraude captus, & cum filio reliquiſque fratribus, qui Marci ſcelus deteſtabantur, in Modoetianum carcerem coniectus eſt. Verùm tantam eius iniuriam deprecante Caſtruccio, è cuſtodia poſt nonum menſem ea conditione eductus eſt, vt Actius filius fidei obſes, ad authoritatem Cæſaris Piſas ſe conferret. Cæterum eo beneficio diu vti non potuit, nam paulò pòſt, quum operam Caſtruccio libertatis & ſalutis authori enixiſsimè nauaret, in circumuallando expugnandoque Piſtorio peſtilenti correptus febre apud Piſciam exul, tantoque exutus principatu Fato ceſsit; non plane miſer, quum vir ad arma natus in ipſa lætitia inſignis partæ victoriæ è vita migrauerit. Eius effigies in ſepulchro Actii filii egregie ſculpta; depicta autem in templo ad Viboldonum Romana via dextrorſum ad ſeptimum lapidem conſpicitur.

IANI VITALIS.

Ductorem ecce Itali noſtrorum belli potentem,
Lectiſsimorum principem.

Cui

Cui Fortuna minor poſt facta ingentia tandem
Inuidit inuictiſsimo.
At tu cui ſtruis inſidias Bauare improbe tectas?
Cui tecta tendis retia?
Ah ſcelus arreptum ex epulis nil tale timentem
Ligas tenaci compede.
Armatus poteras medio concurrere campo,
Serens aperta prælia;
Sed timor & pietas non hærent, fraude ligatum
Pedore vincis carceris.
Vincere quem reges, quem non potuere tyranni,
Magnis coactis viribus.
Nunc te pro tali ſcelere atque immanibus auſis
Euiſcerande Barbare,
Infamem eijciunt Furiæ ſub manibus imis
Inter Sinones perfidos.
Hic aliquis Galeaci vltor Polyphemus & Anteus
Vel alter ex gigantibus
Appetit aſſiduis tormentis, & tua crebris
Contundit ora calcibus.
Interea Elyſijs gaudet in ſaltibus ille
Inter piorum maximos.

Sub effigie ACTII.

ACTIVS Galeacio genitus à prima iuuentute gemina victoria nobilitatus, quum egegii ducis atque optimi principis indolem præferret, paternæ calamitatis conſors fuit. Sed eam demum iniuriam Cæſar magna vi pecuniæ expugnatus, ingenti beneficio ita repẽdit, vt Actius Gibellinorum Principum amicitia atque auxiliis confirmatus, conuulſæ domus, ac euerſi principatus fortunam reſtituerit. Is primus ſuæ gentis à magnificentia nobilium operum laudem quæſiuit. Mediolano turriculis, & lateritiis mœnibus circundato; extructaque ampliſsima curia cum templo & ſacra turri ad faſtigium coronata marmoreo periſtylio ſummæ pulchritudinis, iuxta arenam antiquorum ſpectaculis dicatam. Verùm Actius omnibus inſignium virtutum numeris felix videri potuit, niſi Marcum patruum, qui immani vecordia Galeacium cum vniuerſa familia, in extremas calamitates præcipitem dederat, vi illata necauiſſet. Receptum enim in gratiam, & mox pari inſania atque perfidia res nouas molientem, Luchinus & Ioannes patrui, tanquam ipſis totique familiæ peſtilentem omnino opprimẽdum cenſuerant. Leodriſius quoque eodem liuore atque odio quo patrem

auumque Matthæum fuerat perſecutus, Actium conductis Barbarorum auxiliis in magnum diſcrimen amittendi principatus adduxit. Verùm ille crueto prælio fuſus ad Neruianum diuturno carcere cum liberis, malignitatis ſuæ pœnas dedit. Sed Actium quem nulla aduerſæ Fortunæ vis vnquam fregit articularis morbi dolores, iuuenem ætate florentem, miſerabili cruciatu ita fregerunt, vt ſingulis captus membris, ante quadrageſimum annum vita excedere cogeretur. Viſitur eius effigies elegantiſſimè depicta ad leuam diui Gothardi templum intrantibus.

PTOLOMEI GALLII Comenſis.

Una hic podagra victus in pace occidit,
Qui victor omnium Actius bello fuit.

Sub effigie LVCHINI.

ACTIO ſucceſſere duo patrui Luchinus atque Ioannes, ea conditione, vt hic quòd eſſet Mediolanenſis Archiepiſcopus, ſacra procuraret; ille verò integris belli & pacis muneribus vteretur. Cæterum qui antea omnibus bellis pugnaciſſimus imperator extiterat, principatum adeptus per legatos bella ſemper geſſit, inſigni prudentia Fortunæ aleam deuitans, quum ſeptem maximè cruentis præliis, vel parta victoria grauiſſimè vulneratus diſceſſiſſet. Sed qui iuſtiſſimi indulgentis, & nuſquam factioſi principis laudem ferens à populo Pater patriæ & Pacis conditor appellabatur (vti maioribus acciderat) propinquorum ac inimicorum coniuratione ſummum vitæ diſcrimen adiit. Detectis autem inſidiis coniuratos meritis affecit pœnis, fratriſque filios Galeacium & Barnabam eius concepti ſceleris conſcios, in vrbes Belgici Oceani relegauit; tanta indignantis animi acerbitate, vt eorum nomen per epiſtolas euulgata conſpiratione, apud principes chriſtianos perfidiæ nota ſuggillarit. Parmam auro coëmptam imperio adiecit. Regnauit annos octo, corpore æger atque animo maximè ſeuerus & triſtis; quandoquidem amicis necatis, relegatiſque propinquis, & vxore adulteriis atque inceſtu ſuſpecta, inter podagræ cruciatus vitam ſibi tædio atque oneri eſſe fateretur. Sed impudica vxor pœnam flagitii verita, non matura adhuc Fata, miſto poculis veneno facile præcipitauit. Effigies eius in Actii ſepulchro marmore ſculpta proſpicitur.

IVLII FEROLDI Cremonenſis.

Te ciues fleuere tui Luchine peremptum,
Quòd tecum extincta eſt Iuſtitia & pietas.

Talibus exequijs,partiſque tot ante Trophæis
Viſus eras felix,quum morerere mori;
Si non crudeli miſcente aconita Megera
Mæſtam exhalaſſes(heu miſerande)animam.

Sub effigie IOANNIS Archiepiſcopi.

LVCHINO erepto Ioannes Sacri & Profani iuris poteſtatem complexus, incomparabili magnitudine animi principem egit, pietate, iuſtitia, ſplendore vitæ, & clementia,antiquis Heroibus comparandum. Ore probo ſemperque hilari cum maieſtate grauitatis ſynceri animi candorem,iuſtæ liberalitatis ſpem, & facilitatem cunctis adeuntibus pollicebatur. Inimicorum voluntates beneficiis ac humanitate flexit; hoſtium verò ſpiritus ſumma virtute contriuit. Fratrum filiis quos Luchinus relegarat humaniter pepercit, totiuſque imperii deſignauit hæredes. Genuenſes cum vniuerſa Liguria huius imperio paruerunt,is quoque Florẽtinos quum ipſorũ vrbi immiſsis per Apœnninum ingentibus copiis,magnum terrorem admouiſſet,pacem ea lege petere coëgit,vt Lucenſibus, Piſanis, & Senenſibus bellum inferre deſinerent. Actianæ verò magnificentiæ ſtudium æmulatus, luculentiſsimam domum contra templum maximum iuxta Actii curiam condidit, & Abduam amnem qua deſinente Lario ad Leucum coarctato exitu emittitur, ſumptuoſiſsimi operis lapideo ponte iunxit. Singularem demum animi moderationem tum maximè oſtendit, quum apud Piſas à Iacobo Corbario pſeudo Pontifice Senatorio galero honeſtatus,totum id purpuræ decus, vel cohortante Cæſare, vt beneficio vti vellet,conſtantiſsimè renuit; ne his ſuſceptis inſignibus, legitimi Pontificis maieſtas lædi videretur. Obiit ſcalari anno,natus annos LXIII. Effigies eius nullo vitiata ſitu,in ſuperiore conclaui Pontificiæ domus,in cyanea chlamide egregie picta conſpicitur;ante Deiparæ Virginis imaginem habitu ſupplicantis.

ANTONII FRANCISCII Rainerii.

Cærulea chlamyde inſignem,niueiſque nitentem
Pellibus, & Scythico maculis ſubtegmine fuſis,
Stellanti Regum ornatu,Heroumque, Deumque
Inſubrum venerare ducem,Ligurumque potentem.
Hic vir,hic eſt, viden vt generoſo effulgeat ore
Maieſtas? viden æthereas alapſa per auras
Pulſa Aſtrea olim,fronti vt conſederit alta,
Diuinoſque oculis Venus alma afflarit honores?
Olli qua tenero nimboſa per auia lapſu

Serpit humi Eridanus, quaque altior exit, & auctus
Centum fluminibus, gemino ſternit ſata cornu.
Quaque aſſueta malo, veterumque exercita bellis
Romulidum, gens dura, animiſque elata ſuperbis
Auro inhians Tyrrhena agili verrit vada puppe,
Olli alacres ceſſere omnes; quaque arduus almam
Principio Auſoniam ſecat Apenninus, vtrunque
Cum mare proſpectat, ſubiectiſque intonat vndis.
Ille ille imperij fortunarumque ſuarum
Conſortes mira amplexus pietate nepotes
Conſtituit pulſos, ſolijſque locauit auitis.
Marmoreaſque ædes, Phrygijſque innixa columnis
Atria, regalemque aulam laquearibus aureis
Condidit, & patriæ æternum decus addidit vrbi.
Iunctus & ante tuos operoſo eſt Abdua ponte
Maxime Lari oculos, violenta vt flumina diſcant
Ferre iugum, fremitu neu quiſquam aſſurgat iniquo.
Purpureum ille etiam decus, atque inſignia dona
Coralio è fragili, trabeam, falceſque ſuperbos
Reſpuit, & quæ quisque ambit, pede repulit alto
Ergò iterum venerare, ducemque patremque ſacrorum
Et gladio, & lituo, ſceptriſque, animiſque potentem.

Sub effigie GALEACII Secundi.

HIc eſt ille Galeacius Stephano Matthæi magni liberorum vltimogenitus, qui decore formæ cunctos ſuæ ætatis mortales anteceſsit. Is defuncto Ioanne patruo, ſicuti in teſtamenti tabulis erat præſcriptum, Mediolanum, & vniuerſas principatus vrbes, cum Barnaba Matthæoque fratribus trifariam diuiſit. Sublato autem Matthæo mira concordia cum Barnaba duos & viginti regnauit annos; ſic vt per omnem ætatem communibus copiis atque conſiliis imperii fines tuerentur. Magnificentia autem operum cum fratre certabat; quo nobiliſsimo ædificandi ſtudio, quum maximos Europæ Reges conſtitutis admirandis ædificiis æquaſſet; authore Petrarcha, ſeipſum condita Ticinenſi arce facile ſuperauit, quod Ticino vrbis mœnia præterluēti lapideum pontem impoſuiſſet, perpetua protectum contignatione, munitumque propugnaculis ad vtrunque caput excitatis. Quo opere ornantibus periſtyliis nullum præſtantius aut iocundius in Italia vidımus. Ad nobilitandam quoque vrbem cæli clementia, vbertate agri, duorumque amnium omnis generis fructus admirabilem copiā inuehentium, opportunitate clariſsimam, quæ Longobardorum Re-

gum ſedes olim fuerat, Gymnaſium condidit, ex authoritate Caroli quarti imperatoris, accitis vberrimo ſtipendio diſciplinarũ omnium profeſſoribus, cui permagno eruditoque munere acceſsit bibliotheca adhortante Petrarcha, quam nos nobiliſsimis codicibus refertam, & demum ingruente bello, immaniter ſpoliatã in arce vidimus; pari militum externorum licentia euaſtatis viridariis, quæ ſepta ferarũ à parcendo Parcos vulgus appellat. Ea lateritiis mœnibus cincta viginti miliarium ſpatium complectuntur; paratis ſemper ad principum voluptates omnis generis venationibus & aucupiis. Ab hac opulentia, ambitioſa ſumptuoſaque libidine, cum magnis regibus affinitates quæſiuit, regis Galliæ filia Ioanni Galeacio filio nuptui data, & Leonato Britanniæ regis filio in generum adſcito. Summis autem podagræ cruciatibus affectus, quinquageſimo nono ætatis anno exceſsit è vita. Effigies eius pluribus in locis in arce elegãtiſsimè depicta; hoc verò habitu cõſpicitur in inferiore porticu quæ ad leuam intrantibus occurrit.

IVLII Feroldi.

Muſis hic Galeacius beatis
Auguſta atria, nobilemque ſedem
Ticini ad liquidum dicauit amnem,
Illic. vt coaleſceret iuuentus,
Boniſque imbueretur artibus, quas
Mox diffunderet vſquequaque in orbem.
Muſis & Iouius ſenex beatis
Ticini ad liquidum inſtitutus amnem,
Auguſta atria nobilemque ſedem
Udo in margine Larij dicauit.
Hic armis Galeacium nitentem,
Uirtutis memor inclyta locauit,
Ut fortiſſimus, optimuſque princeps
Formoſiſſimus omnium virorum
In Heroibus emicet, viroſque
Inter fulgeat ille bellicoſos.

Sub effigie BARNABAE.

VARTII ſpiritus vis ingens, & ea ſemper indomita, crudelis, maximeque ſuperba, in hoc principe vſque adeò viguit, vt innata immodico eius animo, proferendi imperii libido, neque ſecundis, neque aduerſis præliis frangeretur. Is enim natura pugnax & intrepidus, dum Fortunæ alea plurimũ gauderet, nec vectigalia bellicis ſumptibus ſufficerent, populos imperio ſubditos in cogenda pecunia acerbiſsimè

vexare,expilareque erat ſolitus. Quanquam per idem tempus inſano prope ſtudio ædificandi teneretur,imperatiſque operis apprimè iniurioſus,& ſupra quàm dici poteſt,aduerſus agricolas immitis euaderet. Venationi ſiquidem perditiſsimè deditus, totum eius voluptatis inſtrumentum,quod duobus inſignium canum milibus conſtabat,cuſtodiendum alendumque per familias vicatim diſtribuerat; graui miſerorum agreſtium detrimento, metuſque ſolicitudine, quum pœnas atrociter exigeret vel minimæ negligentiæ; integramque aliquando familiam quæ aprum occiſum ſale conditum comediſſet, ſuſpendio punire non vereretur. Ab hoc faſtu fœde prodigus & rapax,eo maximè auaritiam oſtendit, quòd decem filiabus per omnem Europam nobiliſsimis regulis nuptui datis,innumerabiles pecunias in earum dotes contuliſſet. Ab vltima enim Britannia & è Cypro regiæ ſtirpis generos ambitioſè ſibi aſciuerat. Sed in dies magis ac magis ærarium exhauriebant,ſeptem liberorum ætate florentium inconditus luxus,& paterno exemplo nihil intermiſſæ voluptates. Hinc Barnabas prolem ſuam modico imperio ſi per partes diuideretur minimè contentam fore exiſtimans, circunſpicere fortunæ ſuæ modum qui erat exiguus ſi in ſingulos diuidundus foret,& fratris filio tantæ opulentiæ dominatum inuidere cœpit. Ioannes enim Galeacius ſopito atque incerti ingenio putabatur,quòd literis potius quàm armis vacaret, deditusque religioni,nulla prope contra ac illa ætas ferret,voluptatum intemperie caperetur.Idcirco patruelibus luxu diffluentibus facile erat contemptui atque odio; ſic vt de eo intemperanter obloquerentur, atque ei vitam inuiderent, nefarii conſilii cogitationes cum patre miſcentes; vſque adeò atrociter,vt eum quoquomodo tollendum decernerent. At Ioannes Galeacius explorata per ſpeculatores propinquorum malignitate,anteuertere vitæ diſcrimen ſtatuit,magnaque ſimulatione contecto conſilio,quum profiteretur ſe iturum religionis cauſa ad Deiparæ Virginis templum quod in montanis eſt; exeuntem ſibi obuiam extra Ticinenſem portam Barnabam patruum nihil tale timentem comprehendit, ſtatimque cum globo armatorum vrbem irrumpens patrui domum atque arcem populo diripiendam præbuit; ſic vt puncto temporis, & principatus, & tantæ opes conciderent, nec quiſquam capto opem ferre auderet. Paucos verò poſt dies eum in carcerem Tritianæ arcis coniecit,vbi vir omnium miſerrimus, qui armis totam prope Italiam cōcuſſerat, acerbitateque morum magnum ſibi vndique odium conciuerat, ſexageſimo ſexto ætatis anno Fato ceſsit. paremque prope exitus ſortem tulerunt eius liberi,magnis exilii & egeſtatis iactati fluctibus. Effigies Barnabæ in Concano templo picta ſpectatur,quum adhuc extet marmorea ſtatua equeſtris, qua ſepulchro eius ſuperpoſita Ioannes Galeacius, vt tanti admiſsi facinoris atrocitatem leniret,eundem & patruum & ſocerum honeſtauit.

FRANCISCI MANFREDI Cremonen.

Quenam te in medio grauis ſenecta
Uexauit mala Barnabas libido?
Quis dirus furor, aut cruenta Erynnis
Egit præcipitem, feroque corde
Tantas protinus excitauit vndas?
At non hæc eadem Deis, deumque
Rectori placuere; concidiſque
Tuis conſilijs miſelle, quodque
Inſonti ſcelus extruis nepoti,
Fatales tibi deſtinant ſorores.
Felix heu nimis ac nimis beatus
Si tam turpia, tam nefanda nunquam
Aegro pectore facta cogitaſſes,
Ac diram ingluuiem rapacis auri
Expellens, niueum integrumque ſemper
Uſque ad funeris vltimas fauillas
Seruaſſes animi tui nitorem.

Sub effigie IOANNIS GALEACII.

PAREM vt ſpectare licet, tanto imperio grauiſsimi oris maieſtatem tulit Ioannes Galeacius, idem in Italia tot in vnum dominatum coactis vrbibus longè maximus; & vi prudentis ingenii, & belli Fortuna omnium qui in Italia regnarint, poſt Theodoricum Gothorum regem præſtantiſsimus. Nemo eo neque ærarii facultatibus firmior, neque validior copiis, neque fide atque virtute ducum ſuorum felicior fuit. Alebat enim lectiſsimas copias, & quoſque nominis fama inclytos duces, magnis præmiis ſibi adſciuerat, per quos bella gerebat. Opulentiſsimæ vrbes ſtipendia ſuppeditabant; ratio & diſciplina expeditaque liberalitas cuncta regebant. Domi ſiquidem intentus conſiliis aſsidue vigilare, quàm foris arma exercere malebat; quòd patre viuo non ſemel belli Fortunam expertus, multa ei aduerſa obueniſſent; adeò vt ab Acutho Britanno Florentinorum duce tumultuaria pugna in Brixiano agro profligatus, vix circunfuſorum hoſtium manus effugerit. Serendo bello contentionis cauſas quærebat, ſerpendoque & vrgendo, Scaligeros Verona, Carrarios Patauio expulerat, Gonzagis penè Mantua pulſis. Quo rerum ſucceſſu Bononiam Pontificiis copiis ad Caſalecium magno prælio ſuperatis receperat. Lucenſibus demum, Piſanis, atque Senenſibus in ditionem acceptis, Peruſia, & Aſsiſio in Vmbria potitus, graue bellum Florentinis intule

rat,eo quidem accerbius quòd inſignes iniurias vltum ire properabat. Nam Florentini præpotentis ac immodici hoſtis Etruriæ iugum ſuperbè comminantis, nequaquam inſulsè reformidantes,in eum belli-coſiſsimam Gallorum gentem, & Germanorum Cæſarem,grandi pecunia concitarant. Sed virtute ducum & Galeacii fortuna,Galli cum Armeniaco duce ad Alexandriam cæſi deletique ſunt, & Brixiano in agro Germanorum alæ aliquot equeſtribus præliis ſuperatæ, in Germaniam ſunt repulſæ. Parabat itaque victor ſupremam cladem Etruriæ,proculdubio totius Italiæ regnum inuaſurus,niſi Fata id ſupremũ ei decus inuidiſſent; æſtiuanti enim ad Lambrum amnem peſtilenti morbo an veneno incertum,properantia Fata tanti conſilii ſpem eliſerunt; anno ætatis quinquageſimoquinto, quum paulò antè è Ladiſlao Cæſare Mediolanenſis imperii ſuſceptis inſignibus, primus ſuæ gentis dux & princeps fuiſſet appellatus. Nemo regum ornatiore aut ſumptuoſiore exequiarum pompa elatus eſt, quum ſingulorum oppidorum legati, & tota ferè vrbana nobilitas, atra veſte ex ærario donati ſint,& in producendis ſacerdotum ordinibus, illuſtrandaque pyra ſupra viginti milia cærea funalia eo die arſerint. Effigies eius Carthuſiano in templo prope vrbem Ticinum marmore ſculpta multis in locis, præcellenti autem habitu depicta ad Cœnobium Caſtellatii iuxta Mediolanum ſpectatur.

IVLII Feroldi.

Huic primo nomen ducis atque inſignia Cæſar
Detulit Inſubrum, eximio dignatus honore.
Hic ille eſt bello fortunatiſſimus heros,
Barbaricis populis & formidatus Etruſcis.
Cui Verona potens, diueſque Bononia ceſſit,
Atque Antenoridæ, atque Alphææ ab origine Piſæ,
Innumeræque vrbes aliæ,populique feroces.
Ille etiam Gallos,Germanorumque phalanges
Reppulit,haud paſſus noſtris conſidere in oris,
Et Florentinos obſedit milite colles.
Armipotens illum donec Mors abſtulit atra
Et regnum Italiæ inuidit Fortuna potenti.

Sub effigie IOANNIS MARIAE.

APERTO defuncti patris teſtamento duo filii impuberes Ioannes & Philippus quibus Mariæ cognomentum fuit, ea conditione hæreditatem adiuerunt,vt Ioannes Mediolani ducis nomẽ obtineret,Philippus Ticini Cones appellaretur; quibus bifariã diuiſæ imperii vrbes accederent. Gabrieli verò ex nobili concubina ſuſcepto,qui his natu

maior

maior erat, Crema & Piſæ in dominatum obuenirent. Cæterum euulgata Galeacii morte, copiarum duces, nullo pudore perfidiæ, opportunas ipſis vrbes inuaſerunt; ſic, vt immenſa moles opulentiſsimi principatus, quum ab imbecillo adoleſcente regi non poſſet, inuſitata ducum proditione vndique concuſſa & dilacerata corrueret, & cuncta paſsim ſingulis in vrbibus atroci factionum malo & cruentis diſſenſionibus quaterentur. Nam Pandulphus Malateſta à fide impudenter diſcedens, Brixia & Bergomo potitus fuerat; Cabrinus Fondulius, Cremonæ; Ioannes Vineatus, Laudi Pompeiæ; Otho Bontertius, Parmæ; Placentiæ, Arcelli; Tornielli, Nouariæ; Francinus Ruſca, Comi; & Facinus, CanisPapiæ atque Alexandriæ, armis & factioſi populi ſtudio, dominatum arripuerant; eóque ærumnarum imbellis adoleſcens deuenerat, vt diuerſos gubernatores, qui armis authoritateque Mediolani ſeditiones pacarent, accercere cogeretur, ſæpeque eos fremente populo tãquam factioſos exauthoraret, & poſtremo Buccicaldus vir Gallus, qui nomine regio Genuæ præfecturam gerebat, vt cuncta ad arbitrium regeret, Mediolanum euocaretur. Is corpore atque animo vaſtus quum ambitiosè atque ſuperbè ad Principatum Ciſalpinæ Galliæ palam aſpiraret, graui Gibellinorum impetu Mediolano exturbatus eſt. Sæuus autem princeps in ciues, poſt multos ex amicis paternis ſecuri percuſſos, inauditæ crudelitatis carnificinam exercuit; prægrandes enim & voraciſsimos moloſſos, noxiorum primò, & mox innocentum carne nutritos, magiſter eorum Giramus fera immanitate ita alebat, vt eis quos odiſſet princeps diſcerpendos obiiceret, incredibili horrore gemituque pauentis populi. Hæc effecere vt nobilium ciuium vtriuſque factionis generoſa cohors, duce Paulo Baucio, hanc immanem belluam in ipſa curia adoriendam, mactandamque inita coniuratione ſuſciperet. Atque ita abominandus princeps dum in templum Gothardi ſacrorum cauſa deſcendit, trucidatus eſt; media fronte ad oculos vſque diſciſſa, & altero crure detruncato. Nec quiſquam cadenti opem tulit. Deſerto autem ab omnibus, & maximè cruento cadaueri, vna omnium humanitatis non oblita ignobilis meretrix, ſupremum officium pie exoluit, quum iacentem ad tegendam vulnerum fœditatem, recentium roſarum aceruo cooperuerit. Effigies Ioannis vno in loco quòd viderim, viperiis oculis venenum ſpirans, patre viuo picta, in altaris tabula quæ eſt contra aram templi maximi, ad extremum teſtudinis poſita, Mediolani ſpectatur.

IO. PAVLI AMANII Cremenſis.

Quæ nam torua leæna, quæ vel vrſa
Duro in vertice Caucaſi creauit
Tam duro ingenio virum, impioque
Humanum in genus, ac deos in ipſos?

Ille

Ille vt ſcilicet Inſubres cohercens
Infando imperio (nefas) iuberet
Immaniſſimus omnium tyrannus
Impaſtu canibus feris vorandos
Inſonteſque dari ſimulque ſonteſ?
Illum at quàm miſerè reor viciſſim
Aequū vt crucietur vſque pœnis,
Nunc diſcerpere Cerberum furentem,
Vltorem ſceleris malique tanti?

Sub effigie PHILIPPI.

EO ipſo die quo Ioannes Maria Mediolani trucidatus eſt, nuntio cædis accepto Facinius Canis Ticini podagra oppreſſus, exceſsit è vita; eo ſpiritu vt duces ſuos ſuprema obteſtatione cohortaretur ad vindicandam coniuratorum perfidiam, attollendumque Philippum vt paterno imperio potiretur. Erat tum Philippus in arce Papiæ, morientique aſtiterat captiuo ſimilis, imperii viriumque expers & auri valde inops. Nam Facinius prodente Caſtellino Becaria vrbem ſuis copiis occuparat. Adiuuat Philippi Fortuna Beatrix Tenda Facinii vxor, quæ in ipſo mariti funere cum Philippo adoleſcente nuptias appetebat. Ea muliebri ambitione atque libidine incenſa, quanquam dignitate impar, annis autem ſuperior, opportuna tamen dotalibus Theſauris Philippo videbatur. Itaque raptim inauſpicatæ fiunt nuptiæ, conciliantibus ducibus qui Faciniano auro oculos adiecerant. Nec mora inſtructis copiis numerataque pecunia Philippus Mediolani reducitur, pulſiſque Sacramoro & Carolo Barnabæ filiis qui regnum arripuerant, vehementi populi ſtudio dux acclamatur. Plerique ex coniuratis per tumultum capti ſupplicio afficiuntur. Venit & in poteſtatem noui principis Modoëtiana arx Sacramoro tormenti ictu interfecto. Fuit illi in recuperando regno perſequendiſque hoſtibus mira felicitas; vtpote qui ſingularum prope vrbium tyrannos ceperit & occiderit, reliquos exturbarit. Sed videri potuit & ſæuus & ingratus erga vxorem, quæ theſauris ſuis deſertum ab omnibus & egentem ad imperium euexerat. Circumuentam enim dubiis indiciis, damnatamque adulterii vel nihil tale in tormentis confitentē refellentemque iudices pudica fronte ſecuri percuſsit, vt Allobrogum principis filiam duceret. Geſsit varia fortuna, variaque morum fama bellum cum Venetis & Florentinis, eo exitu vt Bergomum, Brixiam, & Veronam amitteret; morienſque Franciſcum Sfortiam cui Blancam filiam ex nobili ſuſceptam concubina in matrimonium collocarat, ex teſtamento totius imperii reliquit heredem. Fuit Philippus adeò hebeti-

bus

bus oculis,vt factus ſenex, obuerſantium ante ſe vultus non planè diſcerneret, aſsiduo ſecretoque monitore vteretur in reſponſis dandis, ne pupillæ vitium detegeret. Sed magnitudine generoſi animi, maximos ſuæ ætatis reges facilè ſuperaſſe cenſetur, vel reparando bello inexhauſtis opibus, vel in paranda laude præſtantiſsimæ virtutis. Solus enim incomparabile veræ clementiæ decus tulit, cùm Alfonſum regem cum fratribus & Nauarræ item regem bello nauali ad Pontiam captos, & ad ſe Mediolanum perductos, non cunctis modo humanitatis officiis ſed ampliſsimis muneribus & copiis inſtructos liberaliter dimiſerit, ad recuperandum Neapolitanum regnū, de quo cum Ioanna & Andegauenſibus armis contendebat; vt non receptæ modo libertatis; ſed parti regni beneficio commutata repente Fortuna lætarentur. Quanquam hæc tantæ clementiæ, magna quidem ſed intempeſtiuè quæſita laus, ſingulari ei ceſſerit detrimento. Non tulere enim contumeliam Ligures qui regem ceperant, quod inimicæ gentis rex aliena gratia liberatus, implacabile erga ſe odium ſeruaturus crederetur; ipſique propterea interfecto Opicino Genuæ Philippi præfecto continuo rebellarint. Philippi effigies Mediolani multis in locis picta, ſed longe elegātiſsimè in domo Franciſci Tabernii Epiſtolarum magiſtri in frontiſpicio inferioris magni conclauis ex arte plaſtices efficta ſpectatur.

IANI VITALIS.

Clementiſsimus atque liberalis
Inſubrum dominus Philippus hic eſt,
Victis regibus vnico duobus;
Qui bello, manicaſque, compedeſque,
Leuari iubet, in ſuaſque abire
Donatos opibus Lucullianis
Sedes, & ſua regna, liberatos
Tetro carcere. Diſcite hinc tyranni
Sunt hæc munera principum, ſuperbos
Debellare, pios & eſſe victis.

Sub effigie IOANNIS Vitellii Cornetani Patriarchæ & Cardinalis.

MAGNVM & memorabile inſolentis Fortunæ exemplum inuſitato ſacratis viris exitu, præbuit IOANNES Vitellius, Corneti in ora Tuſcorum nobili genere natus. Is ab adoleſcentia mediocribus inſtructus literis; ſed eis ab excellenti memoria expeditaque facundia, in omnem caſum ſerii ſermonis adeò promptis, vt magnæ doctrinæ ſpeciem

ciem præberet; vir factus cum hac ingenii indole contulit ſe ad finitimum Tuſcanellenſium tyrãnum,cui ob hæſitantiam linguæ,Tartaliæ cognomentum fuit. Hic ea tempeſtate inter claros duces, validas equitum copias ductabat, vtebaturque Vitellio in perſcribendis epiſtolis, obeundiſque apud diuerſos principes & duces legationibus. Quibus in rebus ſuam adeò efficacis induſtriæ exactique iudicii operam probauit, vt ſecretioribus negotiis tanquam conſilio optimus adhiberetur. In eo quippe vis ingenii mirifica eminebat, & natura erat aduerſus laborem & ſomnum indomitus,periculorum deſpector,imperii & militaris laudis auidus. Itaque arma ſæpe induere, & bellicis diſcriminibus audacter miſceri, ſæpeque inter milites, fretus quibuſdam iuris ciuilis floſculis, controuerſias minuere, magnoque vſui in aſperis rebus Tartaliæ eſſe. Sed poſtquam Martini iuſſu, iudicioque Sfortiæ Tartalia commutati ſtudii accuſatus, tanquam ad Braccium aduerſarum partium ducem tranſiturus,Auerſano in foro detruncata ceruice conceptæ perfidiæ pœnas dedit. Vitellius Romam ſe contulit; breuique vir ſolers, & aulæ moribus idoneus Martino innotuit, à quo Protonotarius eſt factus. Creato autem Eugenio Vitelli ſtudium,vti erat vehemẽs, expeditum, & comprobante Fortunà rerum euentibus felix, in ſenatu adeò miris laudibus extollebatur, vt in eo vno Reipublicæ ſalus & dignitas niti viderentur. Itaque quum fortem fidelemque operam difficilimis Reipublicæ tẽporibus nauaret, tanto Pontificis ſtudio ſingulos honorum gradus adeptus eſt,vt legati quoque poteſtate,copiis Pontificiis ſit præfectus. Ab hac enim ſecunda rerum geſtarum fama, eum Pontifex maturata liberalitate, è Protonotario Recanatenſem epiſcopum, nec multo poſt Patriarcham Alexandrinum, & mox Florentinum Archiepiſcopum, demumque ad nuntium exoptatæ victoriæ,Cardinalem creauit. Tanta itaque Vitellius Pontificis gratia inſignis & potens,inimicos & inuidos gloriæ ſuæ obtrectantes facile contemnebat. Erant enim magna quæ ad inſigne Reipublicæ commodum geſſerat, quum tyrannos Pontificii imperii ditionem impudentiſsimè lacerantes, ad vnum propè omnes deleuiſſet. Nec ſi quid paulò acerbius & violentius gerendo bello patraſſet, quod ſacrato viro indignum foret, vllas earum rerum querelas,tanquam ab inuidis malignè delatas, ad aures Pontifex admittebat,quum reſponderet,hunc eſſe morem factioſorum imperitorumque hominum, vt ſeueritatis atque iuſtitiæ nomen odio haberent:publicaſque iniurias extrema pœna minimè vindicandas arbitrarentur. Principem quidem Salernitanum Martini Pontificis fratris filium,cæteroſque Columniæ familiæ proceres, qui armati antea in vrbem occupata Capena porta irruperant, perſecutus armis, omnibus auitis paterniſque oppidis cuncta populatus exuerat; Iacobumque item Vicanum vrbis Præfectum multis circa Vetrallam oppidis im-

perantem

perantem, redactum in poteſtatem, & cum eo Trincium Fulginatium tyrannũ in arce Suriana ſecuri percuſſerat. Antoniumque deinde Piſanum ab Etruriæ oppido Pontaderam appellatum, virum militia clarum, & multis literarum ornamentis inſignem, quòd Priuernum in Volſcis occupaſſet, tumultuario prælio fuſum captumque, indigno miſerabilique ſupplicio ad oleam ſuſpenderat. Qua necis atrocitate, vel ob id magnam inuidiam ſubiit, quòd Antonio id mortis genus, tanquàm honeſtiſsimo viro, & diu cum laude militiæ verſato indignum, depræhenſiſque tantum latronibus meritum, ſuppliciter deprecanti, non modò non indulſerit; verùm crudeli vſus Ironia in Carnificem verſus dixerit, lege ergo age & æquà poſtulanti, viro forti præclaroque geminum innecte laqueum, altioremque ramum delige vt honeſtius ac ſplendidius pendeat; atque ita miſerabiliter duplici capiſtro, vir alioqui tam fœdo ſupplicio indignus, in arbore ſtrangulatus pepẽdit. Eandem etiam Etruſco bello ſupplicii ſortem tulerat Armalerius Aſculanus, egregii nominis Centurio, quum ad hoſtes ex leui coniectura tranſiturus putaretur. Romæ autem acerbè conquiſitis & raptis ad ſupplicium, qui excitato tumultu Pontificem in fugam per Tyberim conieciſſent; Lateranenſiſque templi ſacraria direptis quibuſdam donariis impiè violaſſent. Carnificinam in Campo Floræ exercuerat, horrẽtibus trementibuſque Romanis eius viri aſpectum, properataque & nimis ſæua iudicia, quæ vel ſummæ dignitatis deprecatores, omni miſericordia atque humanitate ſemper vacua reperiſſent. Verùm non multo poſt Vitellius opinione gratiaque Pontificis decidit, quum aduerſus Alfonſum regem miſſus pro Renato Andegauenſe ad Neapolim eo euentu bellum geſsiſſet, vt poſt profligatum captumque Vrſinum principem Tarentinum, & mox dimiſſum, parta victoria vti noluiſſe parum fideli aut importuna cunctatione crederetur; ſicuti antea Picenum agrum occupãti Franciſco Sfortiæ nec tum viribus aut incolarum ſtudiis præualido, repente petita mari fuga, ſimulatoque ſalutis ſuæ periculo conceſsiſſet. Onerauit demum immani nefarióque auſu cum ſuam, tum Pontificis famam, quum inita coniuratione Alfonſum regem ſub fide induciarum opprimere cogitaſſet. Ab eo ſiquidem rege ad Salernum obſeſſus, vt inſtantis periculi caſum effugeret, vir æquè fallax & vafer, cum rege inducias in tres menſes pepigerat, quo ſpatio turpiſsime fidem abrumpens, coniunctis cum Iacobo Caudola cenſibus & copiis, ad regem tum forte hyemantem ad Iulianum Vicum Auerſani agri improuiſus aduolauit. Nec regem alia res ſeruauit, quàm religioſè excultum eo die numen; ſolenni enim tum forte feſto die Chriſti natalis, paulò pòſt auroram triplici ſacro intentus, ante aram procideràt, quum Vitelliani improuiſi, inexpectatique hoſtes adeſſe nunciati ſunt. Tanta autem fuit irrumpentium celeritas, vt ferè capto regi breue ſpatium ad elabẽdum non pla-

h ne

ne peractis ſacris relinqueretur; & impius hoſtis omnem ſacrorum ap paratum, & expoſitam ad celebre epulum regii Abaci ſupellectilem auide diriperet. Id facinus ingratum Pontifici, odioſumque ſacrato ordini & cunctis execrabile, vehementer Vitellii exiſtimationem labefecit, quum in eius induſtria quanquam ſingulari atque mirifica, fluxa fides, & atrox violentia damnarentur. Eius autem improbi atque audacis animi notam Patriarcha ſalſo dicterio diluebat, quum diceret ſe, vti rex expetiſſet, quod pollicitus fuerat, bona fide præſtare voluiſſe. Paulò enim antè, Alfonſus per præconem Patriarchæ cum iactantia nunciarat, ſe Marte iudice illum indecenter arma tractantem, eò redacturum, vt tanquam infimi ordinis ſacrificulus, miſſarum ſacra vno denario ſibi peragerer. Ad quod inſolens dictum Vitellius ſua vſus Ironia reſponderat, non abnuere conditionem vt magni regis capellanus efficeretur. Verùm ſe nō prius quàm inchoante anno, ipſo Chriſti natali die munus hoc ſuſcepturum, vt auſpicatò & gratuitò quidem ei ſacra ſolennia celebraret. Sic vt poſtea rex periculo ereptus in magna ſuorum frequentia, acutiſsimi ſacerdotis ironiam agnoſcens ſe eo ſcommate probè eluſum fateretur. Sed is non multo poſt malo genio animum eius vaſtum & inſatiabilem impellēte, maximum imperium & ſummum denique Pontificatum affectare cœpit, aut viuo Eugenio, ſi ille ſub cenſura concilii exauthoratus concideret, aut certe mortuo quando iam difficilem morbum animi langore concepiſſet, ab aduerſi Baſilienſis concilii decretis. In eam ſpem adipiſcēdi Pontificatus venerat, quòd validiſsimis copiis ſubnixus, ſingulas Pontificiæ ditionis arces, per fidos ſibi atque obnoxios clientes in poteſtate haberet. Nec defutura ſibi Patrum ſtudia atque ſuffragia, vel primo comitiorum die arbitraretur, quoniam ſibi opulento pecunioſoque ad opportunas largitiones expedita facultas foret. Oderat Florentinos tanquam ingratos, quòd eorū Rempublicam ciuili ſeditione perturbatam ſe ſua authoritate compoſitis rebus conſeruaſſe prædicabat. Illi tamen in ipſius contumeliam Rainaldum Albicium primarium ciuem, ab ſe vehementer commendatum exilio mulctauiſſent. Venetis autem indignabatur quod per legatos apud Eugenium, omnem ſuam gratiam & dignitatem conuellere contendiſſent. Noua itaque conſilia cum Nicolao Picinino ſuſcepit. Is tum clariſsimus bello dux, Philippi Mediolanenſis exercitibus præerat, defendebatque acerrimè eius ditionem aduerſus Venetos Florentinis fœdere conſociatos. Summa conſilii erat, vt Picininus in Etruriam accerſeretur, ipſe è Latio promotis copiis cum eo ſe coniungeret. Id conſilium interceptis ad montem Politianum literis, plane detectum eſt. Scribebat enim Vitellius ad Picininum notis arbitrariis quæ fieri volebat, quæ tametſi ab interprete explicari non poterant, magnam tamen commutatæ fidei ſuſpicionem afferebant. Erat apud Eugenium omnium conſiliorum arbiter

Ludouicus

Ludouicus Patauinus Patriarcha Aquileienſis, ex Medico Cardinalis factus, vir aſtuto peracrique ingenio Vitelli potentiæ vehementer infenſus. Is quum graui facundia in Vitellii mores atque conſilia criminosè inuectus, diſſeruiſſet Eugenium nunquam integra Pontificii imperii poteſtate Vitellio viuo potiturum, illius opprimendi conſilium obtulit, atque perfecit. Præerat arci molis Hadriani Antonius Rido vir militaris, & ad omne patrandum facinus paratus, quòd commendatione Ludouici ad eam præfecturam perueniſſet. Hunc quæ Pontifex peragi imperet, atque ipſe cupiat, ſecretò edocet, & quæ in negocio opus forent ſedulo conſtituit. Igitur ad Calendas Apriles moturus Caſtra Vitellius Antonio ſignificat, vt ſibi Hadriani pontem tranſeunti adeſſe velit, vt de cuſtodia, munitioneque arcis & profectione ſua quædam cum eo communicet. Eam occaſionem excipit Antonius tendendis inſidiis idoneam. Præmittitur prima luce à Vitellio Comes Auerſus Anguillarius cum quatuor milibus equitum, duobuſque milibus peditum; ipſe poſtremus cum familiaribus agmē claudit. Tum verò Antonius porta arcis egreſſus præteruectum totius pontis longitudinem, inermis, & compoſito vultu ſalutat, accedenſque propius ſimulatione ſecretioris colloquii, procedentem comitatur, pedes equitem, habenas molliter tractans; tam diu de annonæ ſupplemento, de inſtaurando tormentorum & telorum apparatu verba producit, quo ad contra arcis portam peruentum eſt. At Vitellius ſe mature curaturum pollicetur, vt nihil earum rerum indigeret, ſe Reipublicæ cauſa in Etruriam ducturum, tantiſperque Cornetum ex itinere diuerſurum, vt ædificatam ab ſe magno ſumptu domum inſpiciat. Eodem verò puncto temporis Antonius equi frænum arripit, ſignum dat, cataracta demittitur, quæ extremum pontis caput excludit; erumpunt ſatellites, perturbatumque inopinato malo Vitellium circunſiſtunt. Ille nihil ſe deſerit, calcaribus equum ſed fruſtra incitat, atque incuruum gladium quo militari more cinctus erat, ferociter educit. Sed obluctantem ſatelles falcato haſtilis vnco, quod hodie Roncham vocant, per ceruicem corripit; Alter dextrum brachium, quo diſtricto gladio in Antonii caput ictum minabatur, grauiter vulnerat, atque ita cruentus intra portam arcis pertrahitur. Hunc ſupremæ calamitatis malo perturbatum, & ſe ingratè proditum profundo ſuſpirio conquerentem, ornatiſsimo in thoro collocant, obliganturque ei vulnera, & Antonius vt bene ſperet cohortatur, quòd in poſterum Eugenius nō militari, ſed ſenatoria eius opera vti vellet. Ad id Vitellius anxie æſtuans, ſe non eſſe adeò rerum imperitum reſpondit, vt temere crederet ſummæ dignitatis viros, vel iniquo iure captos dimitti ſolere. A' ſumma autem arce per præconem Vitellianis pronunciatur vt timere, tumultuarique deſinant; quando iuſſu Pontificis graui de cauſa, Cardinalis eſſet interceptus; Atque ita Comes Auer-

ex alienis argumentis ſua inſignia condiderint. Scutum enim geſtant, in quo vrſus ad columnam cathena deligatus pingitur, ſuperſtante tamen aquila nigra quæ à Cæſaribus præclara nobilitatis teſtificatione, ſtudioſis partium ſuarum, & clientibus dono dari conſueuit. Narrant autem ſuperiore ſæculo cruentis factionibus infami, quum Vrſini cum Columniis de dignitate armis contenderent, Cæſarinos tanquam Gibellini nominis adhæſiſſe Columniis, inſignique edito facinore, viciſſe Vrſinos hoſtes; ideoque Cæſarinos tanquam præclaræ eius victoriæ authores, vinctum & columnæ cathenatum vrſum ad memoriam clariſsimi facti in ſcutis expreſsiſſe. Sed hæc ex fama potius tradita per manus, quàm ex annalium fide referuntur; quum per quadringentos annos res Romana ciuilibus diſcordiis & Germanorum Cæſarum ſæuitia à ſtirpe propè exciſa, certo hiſtoriarum lumine caruerit. Verùm Cæſarinæ familiæ dignitatem, facilè demõſtrat prærogatiua inſignis, qua præclaro populi Romani munere à Paulo tertio ampliſſimis codicillis cõfirmato eius familiæ princeps, inueterata conſuetudine maximum vexillum geſtat, cum bello (ſi incidat) tum pace in ſpectaculis Agonalium ludorum, quæ ad normam veteris diſciplinæ, Lupercalibus edi ſolent, vt armata iuuentus in equis ſimulacra præliorum repræſentet, & legiones per ſingulas tribus compoſito ordine decurrant. Fuit Iulianus honeſta facie, ſtatura inſigni, ingenio excelſo, eloquentia ſingulari, & moribus candidiſsimis, in gymnaſiis accurate verſatus; Ciuilis & Diuini iuris ſcientiſsimus euaſerat. Qua facultate ad parandam ſibi Senatoriam dignitatẽ opportunè gradum fecit. Nam ea tempeſtate eius ſcientiæ profeſſores, præcipuo erant in honore, propter grauiſsimas de Pontificia dignitate diſceptationes, quum dira diuiſione tres vno tempore ſummi Pontifices fœdiſsimo exemplo Chriſtianis præeſſent ſacris. Fuerat adſcriptus in numerum eorum iudicum, qui in conceſſu Pontificis de ſupplicibus libellis referunt, & ſententiam dicunt. Quo in obeundo munere Iulianus longè omnium ſubtiliſsimè atque rectiſsimè referebat. His itaque inſtructus literis à Martino lectus eſt in ſenatum, tanto omnium fauore, vt paulò pòſt in Bohemiam legatus ſit miſſus, ad ſanandos eius gentis animos Huſsitana ſuperſtitione laborantes, obſtinatiſsimèque etiam tum in inſania peruicaces, quãquam nuper Hieronymus à Praga eius hæreſis crimine damnatus Conſtantiæ, & combuſtus, in ipſorum contumeliam concidiſſet. Ea enim erat de Iuliani virtute conſtans opinio, vt vni illi ea prouincia demandanda cenſeretur. In omni ſiquidem Senatorio munere apud eum vigebant dignitas ſine faſtu, doctrina ſine oſtentatione, ſine fuco probitas, & ſtudium ſine factione. Qui mores non modò factioſa in vrbe, aulaque maximè ſuperba, ſed apud omnes, quibuſcumque ſerio acturus congrederetur, gratiam conciliabant. In Germaniam autem profectus Bohemos opinione ſua rep-

perit duriores, & mortem cum cruciatu potius pati paratos, quàm vt à ſententia ſuſceptæ ſemel quanquam nondum inueteratæ ſuperſtitionis, diſcedere vellent; ſicvt nequaquam adhortationibus ſacrarum concionum, ſed planè validis perdomandi armis eſſent; quòd victis pariter atque victoribus maximè calamitoſum foret. Aditis itaque Germanorum proceribus, & pertentatis eorum animis, quum arduum atque difficile, maximeque ſumptuoſum eſſe proſpiceret conflare exercitum, qui ex diuerſis auxiliis par eſſet bellicoſæ munitæque ſyluis atque fluminibus genti ſubigendæ Baſileam ſe recepit, ad obeundum ſecundi muneris officium, ſcilicet vt indicto inchoatoque Concilio legatus præeſſet. Sancita enim lex fuerat Conſtantiæ, vt poſt quinquennium renouata ſacroſancta Synodo, antiſtites, ſacratique viri totius Europæ conuenirent, vt controuerſiæ de Diuinis placitis morumque cenſura ſuprema diſputatione finirentur. Eam autem promulgatam legem mortuo Martino, Eugenius ei ſuffectus ita probauerat, vt Iulianus continuato legationis honore, toti Baſilienſi negocio præficeretur. Cæptum itaque excitatumque Concilium concurſu ſacerdotum eum habuit euentum, vt Eugenius ad id celebrandum vocaretur, inuidia principum & quorundam antiſtitum, qui ei ſpecie religionis parti Pontificatus felicitatem inuidebant. Erant in eo Concilio multæ grauiſsimæ res commodo Reipublicæ à piis hominibus peragendæ; quòd Bohemorum inſania magnis artificiis ſananda videretur; quòd Turcæ Myſorum & Hungarorum fines vaſtarêt; quòdque explicanda eſſent veræ fidei dogmata, in quæ Reipublicæ Chriſtianæ epiſcopi ſublata diſcordia conſentirent. Quæ omnia vt ritè diſcuti, rectéque decerni poſſent, præſentis Pontificis perſonam efflagitare videbantur. In hac re depoſcenda adeò multus fuit Iulianus, vt appareret, nimio pietatis ſtudio, aduerſa & planè aliena Pontifici poſtulare. Ponebat enim decus ſuum quòd probitate Chriſtiana niteretur, ante commodum ſalutemque Pontificis, qui in ſeueriſsima Synodo dignitatis, & totius fortunæ ſuæ periculum eſſet aditurus. Extant duæ à Iuliano ſcriptæ epiſtolæ ad Pontificē, quibus eum graui cum obiurgatione reprehendit, quòd citatus laboranti Reipublicæ non ſubueniat, & contra iuſiurandum indicto concilio non interſit; vſque adeò intemperanter, vt ſeni & articulari morbo laboranti, lecticam ad iter non defuturam ſcribat. Nec excuſandus cenſeretur ſi parum pia parumque generoſa tergiuerſatione, hominum probatiſsimorum opinionem falleret. In ea expoſtulatione Iulianus planè impudens & ambitioſus quibuſdam videri poterat, niſi in eo mirum communis concordiæ ſtudium, & cura religionis præclara extitiſſet. Cæterum Eugenius vti aliàs profunda prudentia vetus Senator, & Pontifex quanquam nouus, ſui muneris & perſonæ nuſquam oblitus, eam contumeliam leniſsimè diſsimulauit; Synodum enim tanquam immanem &

multorum capitum belluam ad exitium maximorum Pontificum cæca rabie concitatam eſſe diſſerebat; ratus his adimi libertatem & vitam, qui in externis terris ei belluæ ſe committerent. Non reformidabat tamen Concilium, ſed eius locum deuitabat, Balthaſaris Coſſæ exitum perhorreſcens. Igitur Eugenius commonefacto Iuliano, vbi ſenſit inſidias ſibi parari, Concilii locum damnat, tanquam Hiſpanis, Gallis atque Italis antiſtibus incommodum; earum actionum decretis fidem abrogat, ſolenneque concilium in vrbe Ferraria futurum edicit; accerſiturque è Conſtantinopoli Ioannes Græcorum imperator, vt ex eius authoritate, Græcæ gentis controuerſiæ cum Latinis componantur. Nec multo poſt pecunia Pontificis conducta aliquot Triremium claſſe, Imperator cum lectiſsimis ſuæ gentis epiſcopis atque proceribus emenſus Hadriaticum Ferrariam aduehitur, comitante ipſo Iuliano Cardinale legato. Is enim Baſileæ malignitatē quorundam deteſtatus, qui non ſtudio inſtaurandæ religionis, ſed circunueniendi Pontificis, inaudita libidine ducebantur, ad Eugenii voluntatem ſe contulerat. In Concilio nanque Eugenio, quòd citatus non veniſſet, confeſtim exauthorato, creatus fuerat pſeudo Pontifex Amideus Allobrogum princeps, qui filiis natu iam grandibus ſenex, Eremitarum more in abdita & nemoroſa loca, tædio publicarum rerum ſeceſſerat, Felixque appellatus magna celebritate Baſileæ fuerat coronatus. Sed aduentu Græcorum quum Synodus metu peſtilentiæ è Ferraria Florentiam tranſlata maximè floreret, actiones Baſilienſes magnopere refrixerunt. Felix autem eam intempeſtiuæ dignitatis tulit ſortem, vt exutus Pontificatu Cardinalis à legitimo Pontifice crearetur, quòd ſeni venerando atque innocentiſsimo, honos purpuræ, ad ſolatium relinquendus eſſe videbatur. In his grauiſsimi negocii diſceptationibus Iulianus eximiam cum præclari ſtudii & generoſæ induſtriæ, tum multiplicis doctrinæ laudem tulit, quum male ſanam de proceſsione Spiritus ſancti Græcorum opinionem Romano dogmati conciliaſſet. Interea compoſitis apud Florentiam Græcorum & Latinorum controuerſiis, peractoque conuentu, Ladiſlaus Polonorum & Hungarorum rex, proſperè cum Turcis ad Hemum montem conflixit, Carambeio Amurathis primario duce capto. Verùm Ladiſlaus ſuarum & hoſtilium virium æquus æſtimator, ab ea victoria prudenti conſilio non iniquam pacem quæſiuit, cōcedente eam Amurathe, qui explicare ſe Hungarico bello, & aduerſus Ciliciæ regem ſibi ad iniuriam opportunum, maturè proficiſci cupiebat. Ea pax Pontifici & Chriſtianis principibus poſt inſignis victoriæ prouentum nuntiata, tanquam intempeſtiua, inutilis, atque indecora diſplicuit; iampridem enim Chriſtiani ferè omnes, collatis viribus, ingens bellum in Amurathem decreuerant, orante & vehementer expetente Grecorū imperatore, vt ſibi à ferociſsima gente circumuento opem ferre matu

h iiii rarent.

rarent. Georgius quoque Caſtriotus cui Scanderbego cognomen fuit, qui in Epiro Amurathem eiuſque præfectos magnis detrimentis affecerat, ſe cum validis copiis regi Hungaro Thraciam inuadenti aſ futurum pollicebatur. Eo modo rex iuuenis ſecundæ victoriæ ſpe incitatus, adhortatione principum, pacem violat, bellumque ſuſcipit, maiore quàm antea apparatu, conatuque. In ea rerum occaſione Eugenius Iulianum quo nemo potior videbatur, legatum ad regem miſit, qui eum eiuſque gentes ad ſacrum bellum concionibus incitaret. Retardabat tamen regem pudor ingenitus, aduerſus imminentem violandæ pacis infamiam. Sed vnus religionis reſpectus verecundiam diſcutiebat, pronunciante legato fidem infidelibus Mahometanis nequaquam eſſe ſeruandam; quando ipſe eius conceptæ fallaciæ inane piaculum, authoritate Pontificia continuò eſſet deleturus. Iurarant pacem ſolenni cerimonia, hinc Ladiſlaus & illinc Sannoceus Amurathis legatus, ea ſtipulatione, vt vtriuſque legis inſtrumenta proferrentur; hinc ſcilicet Euangeliorum liber conſecratus; illinc Alcorani religioſum volumen, quo Mahometis dogmata continentur. Ladiſlaus per hunc modum à fide data nequaquam regio more diſcedens, inau ſpicatò motis ſignis, ad Varnam Pontici litoris vrbem infeſto exercitu penetrauit, vt in ora Chriſtianam claſſem expectaret. Quibus cognitis rebus Amurathes, Chriſtianorum leuitatem atque perfidiam grauiſsimis verbis deteſtatus, è Cilicia rediens, magnis itineribus ad Helleſpontum traductis copiis, ſeptimis caſtris peruenit ad Varnam. Eius aduentus noſtrorum opinione celerior regem in primis & Ioannem Huniadem Turcico aſſuetum bello vehementer perterruit. His autem animis vtrinque in aciem eſt deſcenſum, vt primo congreſſu Amurathes de victoria deſperaſſe tradatur; niſi noua & recentiſsima Turcarum ala, noſtris imperitè laxantibus aciem victoriæ occaſionem ademiſſet. Ladiſlaus enim acerrimè pugnans ſtratis nobilioris alæ equitibus ad Ianizaros prætorianos pedites penetrarat; ſed ſinu facto in medium receptus, ſuffraginibus equi ſuccìſis, rex corruit, atque ita trucidatus eſt, Huniade fruſtra interfecti cadauer è manibus hoſtium eripere conante. Rege interfecto, caput eius Barbari lanceæ prefixum circunferentes, ſublato clamore noſtrorum fugientium tergis inſtiterunt. Huniades intactus effugit. Iulianus verò legatus qui prælata cruce horiabundus regia ſigna ſequebatur, quum ad Lacunam ſitienti equo habenas laxaſſet, ſuperuentu hoſtium, aut vt plerique exiſtimarunt Hungarorum ſæuitia trucidatus interiit, multa eum contumelia onerantibus Barbaris, quòd ſacerdos contra ius Gentium fidem violandam abrupta pace, fœde cenſuiſſet. Vir certe tam triſti vitæ exitu indignus; niſi eo Fati genere, aditum ſibi ad cœlum perenni cum gloria muniuiſſet. Præclarum autem viuidæ gloriæ lumen, quòd æternum luceret, hoc verè pio atque honeſtiſsimo vitæ exitu, poſteris

ſuis

ſuis reliquit. Nam poſt multos annos, ab hac optimi Senatoris memoria, qui pro ſalute Chriſtianæ Reipublicæ ſe deuouiſſet, Alexander ſextus Iulianum Cæſarinum huius nomen referentem, generoſis ornatum moribus, & Leo decimus Alexandrum eruditi ingenii, virtute inſignem, ad inſtaurandam familiæ de Republica bene meritæ dignitatem, in Senatum legerunt. Eius effigiem eleganter (vt illa ferebat ætas) in tabula pictam Iulianus Cæſarinus abnepos, qui hodie familiæ nomen cum dignitate ſuſtinet exſcribendam tradidit. Vixit annos XLVI. Obiit anno à partu Virginis Quadrageſimo quarto ſupra Milleſimum & quadringenteſimum.

ANTONII Franciſci Rainerii.

Te decorant magni cognomina Cæſaris, vnde
Ducis auos, atauosque, & priſca exordia gentis;
Quique lacertoſus vexilla Patrumque Quiritumque
Extollit ſinuoſa auro, atque aſperrima ſignis
Veſtrorum decus heroum, columenque nepotum.
Te decorant oſtro inſignes duo lumina, patres
Conati euerſo pariter ſuccurrere ſeclo
Qui tecum ætherëis potiuntur nectare menſis.
Te decorat tua te pietas immenſa labantem
Quæ ruit (heu pietas miſeranda) vt fulciat orbem.

Sub effigie TAMERLANIS Scytharum Imperatoris.

TAMERLANES Scytharum Imperator qui propter inauditam animi feritatem atque ſæuitiam portentoſaſque vires, orbis terror & clades Orientis appellatus eſt; ex humili militiæ loco per omnes honorum gradus ad eximiam bellicæ virtutis opinionem, & denique ad ſummum imperium aſcendit; inſigni præſertim applaudentium militum ſtudio, quum adulatione quadam Temir Cuthlus vocaretur, quæ vox Tartarice fortunatum ferrum ſignificat. Eum Samarcandæ vrbis quæ eſt ad Iaxartem amnem Sogdianæ regioni finitimum, infimæ claſsis ciuem fuiſſe tradunt. Quam vrbem vſque ab Alexandri Magni temporibus Q. Curtio notam videmus, teſtanturque Perſæ, homines hiſtoriæ non ignari, quibus cum nos collocuti ſumus, Samarcandam à Tamerlane tanquam patriam ſuam totius ſubacti à ſe Orientis opibus & ſpoliis mire auctam atque exornatam fuiſſe. Erat Tamerlanes ore truculento recedentibuſque oculis ſemper minaci; corpore autem ingenti, validiſque neruis adeò firmo lacertoſoque, vt Scythici ingentis arcus chordam, quod paucisſimis præſtare licebat, vltra aurem extenderet, cupreumque mortarium pro ſcopo ſagitta-

riis

riis in ludo propoſitum, emiſſæ harundinis ſpiculo perfoderet. Sed cum nonnulli authores altero crure debilitatum, ideoque deformiter incedentem ſcribunt. Cæterum acclamatus imperator vna præſertim nominis authoritate, ex innumeris gentibus belli prædæque auidis, tot copias contraxit, vt proficiſcentibus alimenta viris, & herbida paſcua iumentis defutura crederentur. In eius exercitum coiuere Sogdiani, Aracoſii, Bactriani, Hircanique, qui hodie vno nomine à Barbaris Zagatai appellantur. Præterea Scytharum etiam Hordæ, quæ à Iaxarte ad Volgam amnem, & vltra id flumen vſque ad Moſcam ſedes habēt. Hordas enim agmina Tartarorū vocant, quæ incertis ſemper ſedibus per immenſas ſolitudines vſque ad Imaum montem euagantur, Amaxobii ab antiquis vocati, quòd in curribus centone protectis aduerſus frigora vitam degant. Harum Hordarum maximè potentes & bellicoſæ Caſſania, Sciabania, Nogaiaque, Moſcouitis commercio familiares Tamerlani paruerunt. Nam reliquæ remotiores à magno Cane Cathaino qui in ora Oceani regioneque Sinarum potentiſsimus regnat, imperia accipiunt. Sublatis itaque ſignis Tamerlanes eam multitudinem tranando Volgam traduxit, curſus rapiditate & multitudine aquarum poſt Nilum & Iſtrum fluuiorum ampliſsimum. Sed is diductus in ſeptem cornua quibus in mare Caſpium turbidus & lenior erumpit, commodiorem tranſitum præbet. Itaque humilioribus repertis vadis infra Citbracam celebre Emporium omnis multitudo tutiſsime tranſuecta eſt. Fuere in ea tot gentium colluuie centum myriades peditum & equitum, ingenſque maioris & minoris pecoris numerus, quod partim ceruicibus tranantium equorum, partim ſubitariis ratibus ſuſtinente atque excipiente in medio profluentis amnis equitatu traductum eſt. Singuli porrò equites peditem in equi clunes ſublatum tranſportarunt. A Volga demum qui Rha antiquitus appellatus eſt, Tamerlanes per Hiberorū, Albanorumque nemoroſas conualles, ad Derbenthi oppidi anguſtias peruenit, quæ ferreis portis, & lapideis antiqui operis propugnaculis præcludunrur. Nec ſatis cōſtat an metu tanti hoſtis præſidiarii Perſæ loci cuſtodiam deſeruerint; an vi depulſi fuga ſalutem quæſierint. Tum verò effuſa multitudo omnem Armeniam inundauit, eodem itinere quo Hyelon & Abſaga Chriſtianis de Hieroſolimitano regno cum Aegyptiis certantibus centum fermè annis ante aduentum Tamerlanis in Syriā penetrarunt, incertum ſocii an hoſtes forent, quum religiones Idolatrarum ſequuti neque harum neque illarum partium viderentur. Verùm illi fruſtra muneribus Balduini regis inuitati, repudiatis Chriſtianorum ſacris ad Mahometis ſuperſtitionem declinarunt. At Tamerlanes aliquot maioris Armeniæ vrbibus captis, & Sulthania Perſarum olim regia, direpta atque incenſa, dextrorſum iter flexit, Eufrateque ad Arſengam ſuperato, in Cappadociam ſeſe effudit; quo Baia-

zetem Turcarum regem ſoluta obſidione Bizātii magnis inſtructum copiis, vt fines tueretur, aduentare didicerat. Peruenere itaque duo maximi orbis imperatores duobus longe maximis ſubnixi exercitibus ad Stellam montem, memorabili Pompeii Magni victoria & Mythridatis calamitate celebratum. Huic ab Antitauri radicibus exporrecto vaſta planities ſubiacet, campis vndique ad conſerendas manus latè patētibus, qui hodie Turcarum lingua Caſſouasì id eſt campi Anſerum appellantur, quòd id volucrum genus ſtatis anni temporibus eò conueniat, vt in Europam agminibus atque imperio ducum prouolet. Congreſſuris itaque ſummis ducibus & in vnius proſperæ vel aduerſæ pugnæ euentum, de vita atque Aſiæ imperio certaturis, ſuæ artes vtrique non defuerunt. Tamerlanes enim peculiaribus gentis ſuæ confiſus armis edixit, vt vnis ſagittis ineundum prælium, idque indefeſſe inſtaurandum, & denique conficiendum eſſe exiſtimarent. Se enim daturum operam, vt ab aurora ad occaſum ſolis ſtrenue rem gerentibus ſagittæ non deficerent. Inſtituerat ſiquidem plures camelos qui per agmina circunducti ſagittarum faſces, pediti atque equiti ſuppeditarent. Ex aduerſo Baiazetes Scythicæ non imperitus pugnæ, quod vnum ratione prouideri poterat, cohortatus milites, pronunciari iuſſerat, vt equites elatis ſupra capita ſcutis, primum ſagittarum imbrem conſtanter exciperent, inclinatiſque repente haſtis, in hoſtes procurrerent; quòd fœda inermiſque hoſtium multitudo, haſtarum cuſpidibus transfodi, & gladiis concidi facile poſſe videretur. Imperata igitur fecere fortiſsimæ Turcarum alæ, cōtemptiſque intrepidè ſagittis, ingenti procurſu grauique impetu in confertos irruere, tanta vi vt magna loricis & galeis carentium ſtrage edita, vix hoſti ad expediēdos abiectis arcubus acinaces ſpatium relinquerent. Sed tanta erat ſagittariorum circumfuſa vndique multitudo, vt poſteriora Turcarum agmina, denſiſsima atque perpetua cadentium ſagittarum grandine ſternerentur. Tartari enim more ſuo in cœlum ſagittas emittunt, vt grauiore caſu decidentes, ceruices equorum & terga perfodiant. Neque enim oblongæ & inflexæ Europeorum peltæ, neque rotundi Aſiaticorum clypei; infixas perforanteſque ſagittas ſuſtinebant. Nuſquam ab vlla annalium memoria, numeroſiores copiæ, tumultuoſius & acrius vel efferatis in mutuum cruorem animis, obſtinatius inter ſe manus contulerunt; reciprocante ſiquidem magno æſtu vrgentium propellentiumque agminum victoria incerta per multas horas inſtar pelagi aduerſis agitati ventis modo hac, modo illac, iactata eſt. Sed ea demum inclinante ſole quanquam multo parta cruore penes Tartaros ſtetit. Baiazetes equo pluribus ſagittis confixo, cadenteque quum ſtrata ſuorum vexilla conſpexiſſet, captus eſt, ſeruatuſque ad Ludibrium ſatietatemque alienæ ſuperbiæ, immani ſcilicet Tamerlanis animo nullis in miſerum, & tanti modò nominis regem accumulatis non contumeliis

contumeliis vnquam exaturato. Victori nanque victus, vt gradum faceret, aſcendenti equum, dorſum præbere cogebatur; Exemplo vti credi par eſt, Saporis Parthorum regis, qui Valerianum Romanum imperatorem indignis huiuſmodi iniuriis inſolenter oneratũ ad mortem adegit. Sed eadem fati vis nequaquam maturè Baiazetem ſuis ærumnis eripuit, quum prius in cauea ferrea per Aſiam circumductus diu fortunæ ſuæ miſerabile ſpectaculum præbuerit. Sed ab hoc inexorabili barbaroque Tamerlanis ingenio, ſingulare iuſtæ ſæueritatis exemplum prodiit. Quum enim homo Ligur gemmarum inſignis mango, ob idque Tamerlani qui magnopere gemmis oblectabatur, familiaris, inducto ſermone de Baiazetis miſeria, illum humanitatis atque clementiæ blandè admonuiſſet, & vt meminiſſe vellet Baiazetem inter Mahometanos reges victoriis & opibus fuiſſe clariſsimum. Tamerlanes obducta fronte, contortiſque in illum oculis, verbum redarguens reſpondit: ſe non regem nobilitate atque potentia ſuperbũ; ſed hominem improbum, impieque nefarium digna pœna plectere, qui maiorem natu fratrem inhumaniter occidiſſet. Cæterum Tamerlanes ea victor acie qua ſupra centum & quadraginta milia hominum cæſa referuntur: ſpolia legit, exercituique æquiſsimè diſtribuit. Victores porro largiter ac opiparè pee triduum epulati ſunt; nã equi propè innumerabiles aut ceciderant, aut ita vulneribus debilitati fuerant, vt quum vſui eſſe non poſſent, paſsim ad inſtruenda conuiuia mactarentur. Tartaris enim mos eſt equina carne populariter veſci, & quum cætera alimenta defecerint, inciſa ſub aure equorum vena, epotoque inde ſanguine inediam tolerare. Tranſgreſſus autem Taurum montem Tamerlanes, in Meſopotamiam irrupit, tanto armorum ſtrepitu terroreque hominum, vt paſsim omnibus vrbibus reciperetur: tendi enim prætorium ſibi iubebat, primo die quo in conſpectum vrbium ſe dabat, colore candido, vt intelligerent homines clementiam & ſalutem ſe ſtatim dedentibus ſyncera fide promitti. Secundo die rubro tentorio vtebatur, quo denunciabat in cunctabundos gladium eſſe diſtricturum. Tertio porro die atri coloris papilione extenſo, indicabat ſe cuncta ferro & flammis abſumpturum. Enimuero truculenta voce profitebatur ſe Dei maximi iram eſſe, quæ deprauati ſæculi mortales vlciſceretur. Nulla fuit nec in Meſopotamia, nec in Comagena, nec demum in Syria ciuitas, quæ portas non aperuerit. Nam ſuperato Eufrate vſque ad maris Syriaci oram ſigna promouerat. Hæſit tantùm modò aliquandiu ad Damaſcum, in expugnanda arce, quũ ea in noſtrum morem à Florẽtino architecto munitiſsime ædificata, tanti victoris impetum retardaret. Sed cæſa in Libano monte materia, arcem erecta munitione circumuallauit; ea altitudine vt Scythæ ſagittarii mœnium coronam ſuperantes ad vnum cuſtodes omnes interfecerint. Exinde quum Sulthani Memphitici copias per Duces

non

non longe à Peluſio profligaſſet, Aegypti regnum & Memphis immenſæ vrbis opes inſatiabili animo meditantem, vna ſitis auertit, quæ per arenoſas ſolitudines aquæ indigas, timebatur. Itaque victoriis ſuis modum imponens, quum & exercitum eius atrox peſtilentia popularetur; ſpoliis onuſtus Samarcandam rediit, vbi fato functus eſt, anno à partu Virginis Quadringẽteſimo ſecundo ſupra Milleſimum. Anteceſsit autem eius mortem ingens & luridus Cometes, quo portendi mors tanti regis viſa eſt, quanquam & Ioannem Galeacium Vicecomitem Mediolani potentiſsimum principem, eodem defunctum anno, reſpexiſſe multi crediderunt. Fatali quoque ſorte eueniſſe conſtat, vt vtriuſque principis bini hæredes filii parem fortunam tulerint, quum vtriuſque proles, à paterna virtute ſic degenerarit, vt imperium tueri nequiuerit, breuique curriculo duo maxima imperia, ſi modo conferenda ſunt, collapſa defecerint.

FAERNI.

Ille nouus Xerxes, orientis victor, & ingens
Quacunque permearet, horror gentium,
Compleuit totos Scythico qui milite campos,
Hoc ſe ferebat ore trux Tamerlanes,
Cuius in aduentum tutæ altis mœnibus vrbes
Ipſumque terræ contremiſcebat ſolum;
Ipſi adeo montes, ipſæ per deuia valles
Vim Barbarorum non ferebant agminum.
Quare ab Caucaſeis Aſiam conuallibus omnem
Ad vſque Nili flumina armis ſubdidit;
Eufratem & Tigrim, & rapidum tranauit Orontem
Vi, vaſtitate, cæde, cuncta proterens;
Vtque olim fœda cum tempeſtate coorta
Erumpit atra nube fulmen igneum:
Obuia quæque cadens perrumpit, & alta ſonanti
Templa atque ſolidas ſtrage turres diſÿcit.
Subſidit vaſto tellus labefacta fragori,
Humiliſque mentes ſternit humanas pauor,
Haud ſecus ille viam ferro molitus, & igni,
Euertit arces, oppida æquauit ſolo.
Regem Aſiæ horribili captum impete Baiazetem
Caueaque clauſum ferrea circuntulit.
Hæc agitantem illum, & ſpirantem immania iuſſa
Quæ cunctus vndique orbis expaueſceret,
Exiguo cæcæ domitum molimine febris,
Fatalis vno ſoluit hora triduo.

Deque tot inſanis opibus,de tot modo regnis
Reliqua vna paruo gleba texit puluere.

Sub effigie BAIAZETIS Primi,Turcarum regis.

BAIAZETES eius nominis primus Othomannorum principum ordine quartus, hoc auſteri oris Scythico ritu, hirtiſque cirris diſcriminata prolixè barba terribilis,à ſingulari celeritate repentinoque & vehementi bellicarum actionum impetu Hildrim eſt appellatus, quæ vox apud Tartaros cum tonitru terrificum fulmen ſignificat.Ne quis autem miretur, vnde ad nos antiquorum præſertim Turcarum regum veræ imagines peruenerint,operæpretium erit enarrare, quo pacto curioſitati noſtræ fortuna arriſerit.Hariadenus Barbaruſſa Othomannicæ claſsis præfectus, quum ardente bello inter Carolum Cæſarem & Franciſcum regem in auxilium à Gallis euocatus Maſsiliam perueniſſet, amicitiam iniit cum Virginio Vrſino Anguillariæ Comite,Gallicarum aliquot triremium præfecto, certatumque eſt inter eos magnis muneribus ea tamen conditione,vt aliquanto pretioſora Barbarus acciperet dona quam rependeret.Nam illum Virginius Romana liberalitate noſtrarum rerum copiam auide expetentem, cælato argēto & multa ſerica veſte donauit, ille Virginium arcu Scythico cum pharetra nobiliſsimi operis, & Perſico acinace gemmata vagina inſigni,qui Hiſmaëlis Sophi fuiſſe dicebatur, atque item talari toga auro & purpura intertexta, addēs arculam ex ebeno & ebore fabrefactam, in qua vndecimo Othomannorum regum vera ſimulacra, pro captu barbarorum artificum pretioſis coloribus in leuigatæ chartæ tabellis depicta viſebantur; quæ Virginius elegantiæ ſtudioſus omni alio munere pluris æſtimauit. Neque Barbaruſſa commentitiis imaginibus Virginium decepiſſe exiſtimandus eſt; nam quum inferiorum Othomannorum tabellæ pictæ & numiſmata ærea quæ apud nos viſuntur cum illis mire conueniant,ſuperiorum etiam regum veras eſſe formas cenſendum eſt.Has omnes Virginius magnis exoratus precibus Alexandro Farneſio Cardinali & mihi, latioribus in tabulis ad delectationem elegantium virorum pingendas communicauit. Primus igitur qui regis nomen tulit, tantique imperii fundator extitit à tenui Galaciæ oppido, quod Othomanzicum hodie vocatur Othomannus eſt appellatus, quod nomen poſtea in familiam tranſiiſſe perſpicimus.
Tanta autem virtute atque fortuna Othomannus fuit, vt inter nobiliores Scythici ſanguinis familias, vetuſtatis dignitate ſibi pares, maximè illuſtris emineret,ſummumque ei decus Eurenefii, Thuracambi Michalogli, atque Malcoccii æquis animis concederent. Pugnaci

ſiquidem

ſiquidem ingenio atque imperii auido finitimos vel etiam ſuæ gentis feliciter adortus, clariſsimas Aſiæ vrbes Sebaſtam Synopen & Ancyram audaci conſilio & inuictis armis ditioni ſuæ adiecerat. Imaginem eius quæ maximè ardentes oculos repræſentat, habitu acinacem diſtringentis expreſſerunt, quod intelligi volebant Othomannorum imperium armis quæſitum, armis defendi proferrique debere. Proinde vetus atque perpetuum Turcarum inſtitutum eſt, vt intranti templum ſupplicandi cauſa imperatori Taliſmanus æditiuus ſacerdos occurrat, claraque voce pronunciet, vt meminiſſe velit imperium quod iuſticia & virtute bellica partum ſit, non aliis quam hiſdem artibus conſeruari propagarique oportere. Conſtat autem Othomannicæ domus imperium cepiſſe anno à partu Virginis trecenteſimo ſupra Milleſimum, quanquam quingentis ante annis Turcas ex Scythia profectos in Aſia ſedes occupaſſe compertum eſt, qui tamen regem, aut ſummum imperatorem initio non habuerunt, vtpote qui diuiſi per Tetrarchas & regulos cum imbellibus Aſiæ populis Conſtantinopolitaniſque Cæſaribus ſuo arbitrio bella gerere conſueſſent, quamuis eos aliquando in vnum conſentire coëgerit, communis metus à Gothifredo Bolionio vniuerſæ Aſiæ illatus. Tum enim coactis viribus, & Solymano tumultuario duce creato, ad Nicæam cum eo collatis ſignis haud proſpere conflixerunt. Cæterum Othomannus quum viginti octo annis regnaſſet fato functus eſt, Orcane filio imperii hærede relicto. Hic magnitudine animi, vi corporis, & cupiditate proferendæ ditionis patrem æquauit; bellicis autem æque bonis & malis artibus, vir doloſus & ſolers, profuſaque in primis & perenni erga milites liberalitate ſuperauit. Per hunc modum veterano inſtructus exercitu, quum amicitiam & fœdus cum Ciliciæ rege ducta in matrimonium eius filia iniuiſſet, Michaëli Paleologo Conſtantinopolitano imperatori graue bellum intulit; adortuſque demum Pruſiam Bythiniæ caput, eam vrbem obſidione & admirandis machinis expugnauit. Sed non diu ea victoria lætatus eſt; nam in ea oppugnatione ſagitta ictus, quum ſpiculum humeri oſſibus infixum ſine vitæ diſcrimine reuelli nequiuiſſet, obducta plaga, febrem & ſaniem mortiferam aliquot poſt menſes accerſiuit, anno eius imperii vigeſimo ſecundo. Orcani ſucceſsit Amurathes filius, vir nequaquam maiorum exemplo manu promptus, ſed bello & pace ſimulator egregius; quippe qui aſtu & vigilantia ſingulari, occaſiones proferendi imperii opportuniſsime captaret, nuſquam firma fide aut incolumi iureiurando. Pacem tamen cum Paleologo religioſe tuebatur. Magno autem Amurathis commodo bellum inteſtinum inter Græcos ſub id tempus exarſit. Nam Græci proceres ab imperatore rebellárant, ſubnixi ſocietate Marci Craiouicii Bulgarorum principis. Itaque enata eſt occaſio Græciæ & penè toti Europæ

exitialis, qua Paleologus viribus impar ſubigendis rebellibus auxilia ab Amurathe iure fœderis poſtulare coactus eſt. Dedit hoc amicitiæ liberaliter & aſtutè vicinus Amurathes, traiecereque in Græciam duodecim milia delectorum Turcarum, quibus mature Græcorum & Bulgarorum audaciam Paleologus repreſsit. Eo euentu vt confecto bello remiſsis ſeptem milibus Turcarum in Aſiam, reliquos præſidii ſui cauſa, qui in Thracia remanerent, ab Amurathe facile impetrarit. Nec multo poſt Amurathes non obſcure à ſuis inuitatus, qui vbertatem Thraciæ & Græciæ agrorum extollebant, tanquam ſocius vel inuiti Cæſaris, cum ſexaginta milibus Turcarum per Helleſpontum in Græciam traiecit, ſimulatione perſequendorum Græcorum, qui à nomine Paleologo antea defeciſſent. Præſtitere officium in traiectu duæ Ligurum onerariæ naues, quæ eius portorii pretium inſigni auaritiæ Chriſtianæ probro, aureum nummum in ſingula militum capita tulerunt. His copiis Callipolim expugnauit, peruagatuſque latè Græciam & Thraciam, vel gemente imperatore Philippopolim, & quæ eſt ſupra Hebrum Hadrianopolim occupauit; conſternatoſque ad arma reſiſtereque demum æquo campo auſos Lazarum Seruiæ Diſpothum, & Marcum Craiouicum acie ſuperauit. Lazarus eo prælio captus in carcere mori coactus eſt: cuius indignam necem ſeruus natione Triballus, eius olim cliens vindicare conſtituit, certiſsimæque morti ſe deuouens, Amurathem pugione iugulauit, quum regnaſſet annis viginti tribus. Hoc Amurathe genitus eſt Baiazetes, de quo ſcribimus, qui à cæde Solymani fratris imperium eſt auſpicatus, Diis non obſcure id execrabile ſcelus damnantibus, cuius poſtea præclarus vindex Scytha Tamerlanes extiterit. Itaque Baiazetes æmuli fratris ſolutus metu, in vrbe Hadrianopoli imperii ſedem fixit, quod ad proferendas vires Aſiatica Pruſsia opportunior cenſeretur, infenſo ſcilicet animo atque arma expedienti in Triballos & Myſorum gentes, quæ recta ſecundum Iſtrum ad mare ponticum extenduntur. Propterea Marcus ſummo diſcrimini obuiam armis eundum ratus, quum in aciem deſcendiſſet, cum vniuerſa Bulgarorum & Myſorum nobilitate trucidatus, imperium cum vita amiſit. Ab ea victoria Baiazetes extremam Illyrici regionem, quæ hodie Boſna eſt, & interiorem Macedoniæ atque Epiri partem, quam Albaniam dicunt, adeo infeſta populatione inuaſit, vt nemine reſiſtere auſo, innumerabilem captiuorum multitudinem in Thraciam adduceret. Nec multo poſt euaſtata Theſſalia, Thraciaque vſque ad Boſphorum, & deletis Bizantiorum ſuburbanis delitiis, Bizantio caſtra admouit, tanto Græcorũ metu, vt Ioannes imperator diffiſus viribus ſuis, ad implorãda auxilia, in Galliam vſque nauigare cogeretur. Agnouit periculum iuſtaſque preces rex Carolus, vti maximè pium & Chriſtianorum opulentiſsimum regem decebat, & Ioan

nem

nem fratris filium qui poſtea Burgũdiæ principatum adeptus eſt,cum nobiliſsimo equitatu in Pannoniam miſit, vt Sigiſmundo Bohemiæ atque Hungariæ regi, in communes hoſtes arma paranti iungeretur. Hic eſt ille Sigiſmundus,Henrico Cæſare proauo,qui ad Bonconuentum in Etruria obiit,& Ioãne Bohemiæ rege auo,qui in Gallia eo prælio cecidit, quo Ioannes Galliæ rex à Britannis captus eſt, patre verò Carolo quarto Cæſare inclytus. Is tum validas copias ex regnis ſuis finitimiſque Germanis coëgerat;atque ita ſuſcepto itinere ad Nicopolim Myſiæ vrbem penetratum eſt. Sed ea vrbs improſpere tentata,Baiazeti ſpatium dedit ad cogendas copias, qui ſua vſus celeritate, cum ſexaginta milibus equitum ad tertium Calendas Octobres noſtris in conſpectum ſe dedit. Pugnatum eſt ſumma noſtrorum temeritate, Gallorumque præſertim,qui primi agminis decus depoſcebant. Neque enim retineri potuerunt,quin vel inuitis ducibus & fruſtra retentantibus in primos hoſtium antecurſores impetũ facerent, antequam peditum Germanorum phalanges & Hungari Bohemique equites appropinquarent: Frementes enim dicebant à Sigiſmundo exploratæ victoriæ gloriam ſibi inuideri. Eo modo Baiazetes temere effuſos, nec confertos ſeruãtes ordines,lunata acie circumuenit,atque omnes in medio Gallos trucidauit.Quorum infelici exitu,noſtri repente territi in fugam ſe dederunt. Tanta trepidatione,vt Sigiſmundus ægre è manibus hoſtium elaberetur; Ioannes autem cum paucis ducibus pretioſo cultu conſpicuis in poteſtatem Baiazetis deueniret. Baiazetes proiecto ad pedes, & ſalutem ſuppliciter deprecanti reſpondit, ſe vitam, vel mortem merenti conceſſurum, ob id quod iuuenis & regio ſanguine editus eſſet; in conſpectuque eius captiuos omnes præter quinque proceres,quos ad ſolatium carceris comites dabat, ad vnum trucidari iuſsit.Horum nomina à nobis memoriæ tradita ſunt,in eo libello quo Italica lingua ad Carolum Quintum Othomãnorum origines & res geſtas perſcripſimus.Hac noſtrorum clade,ſuaque inſigni victoria elatior factus Baiazetes, nihil ſibi moræ attulit, quin ad oppugnandum Bizantium conuolaret; defatigatiſque iam & attritis Græcorum viribus,eò deuentum erat,vt ferociſsimo hoſti reſiſti non poſſet,niſi Tamerlanes Scytharum imperator centum miriadas equitum & peditum trahens in Aſiam torrentis more ſeſe effudiſſet. Is hoſtis vel inuitum Baiazetem interpellata victoria in Aſiam auocauit;auſumque collatis ſignis acie congredi,toto penè eius exercitu cæſo, ad Stellam montem viuum cepit; ea feritate, vt eius procumbẽtis tergo, quum equum inſcenderet ad ludibrium vteretur; ferreaque demum cauea curruli in morem feræ beſtiæ,vſque ad vitæ miſeriarumque exitum circuntulerit.

AVGVSTI Cocceiani.

Tu ne credideris forte, nefas, hic tibi maximi
Spectari ſuperum fulmineam regis imaginem
Quod depicta Iouis tela vides, egregia manu
Præclari artificis, quod tabula conſpicis in breui
Magnum terrifico orbem tonitru, atque æthera concuti;
Nuncque atris Acherontis tenebris omnia contegi,
Nunc tingi liquidis ſulphurei fulguris ignibus.
Non non ad Semelen auricomam Iupiter amplius
Fraudes coniugio commeditans ventitat improbus.
Nec tu Theſſalicum forte putes cernere Apollinem
Arcus letiferos quod videas & quod harundines
Conſpectes celebres, tela Dei inſignia Delphici.
Hic mortalis erat, non Deus, hic Barbarus, impius.
Germani trepido ſparſit atrox ſanguine limina
Ne Europæ atque Aſiæ regna ſibi præriperet ferox;
Hic ceu flamma rapax lauricomos per tumulos furit
Quum late Boreas præcipitat flamina Thracius.
Sic flagrans rapidos in miſeros Danubij Incolas
Ignes, ſic celeres intulit in Pannonias faces,
Inuoluitque furens excidio robora Belgicæ;
Unde illi merito nomina ſunt indita FULGURIS
Sed non longa manet pœna tuam iuſta ſuperbiam,
Maior nanque tuis è Scythia naſcitur ignibus
Torrens, horribili diluuie qui rabiem tibi
Reſtinguat, furiaſque impediat fortior aſperas;
Ecce ecce ab Tanai gens properat ſæua Tamerlanis
Infandi auſpicijs, lataque iam regna Bithyniæ
Peruadunt, acies iam Scythicæ prælia conſerunt
Tecum, iam caueas, aurea iam vincula comparant,
Incluſumque Aſiæ te rapiunt cuncta per oppida.
Nunc ite, atque animos Imperijs tollite principes,
Fortunæ, immemores quàm rota ſit prona, volubilis.

Sub effigie CELEBINI Turcarum Imperatoris.

CELEBINVS quem alii Cyrum; nonnulli Turcæque præſertim Mahometem à luſtrico die appellatum tradunt, id nomen ideo tuliſſe videtur, quod impuberes regum procerumque filios Turcæ Celebinos vocant. Is Othomannorum principum, vt ex hac eius imagine gladium vibrãtis cernitur, formoſiſsimus idem fuit atque fortiſsimus;

decoræ

decoræ ſiquidem frontis honos, & candidi oris modicè diffuſus pallor, conſtanteſque ſine triſtitia oculi, compoſiti animi indices, quum imperium adiit, pubeſcentem mirè commendabant; in tanto præſertim publicæ cladis luctu, paternæque miſeriæ dolore, in quo animum non demiſiſſe maxima laus videri potuit. Conſtat Baiazetem duos quos habebat filios Muſtapham & Celebinum in Aſiam ductos, ſecũ in caſtris habuiſſe, ſingulari tamen prudentia quum pugnæ tempus immineret, paululum eos ab eo periculo ſummouiſſe, ne cum tota prole incertæ fortunæ aleam ſubiret. Sed iuuenes ex lugubri prælio intenta fuga ad mare deſcendentes, vt in Thraciam ad Boſphorum tranſirent, Bizantiorum Mioparones interceperunt; ea quidem ſorte, vt Muſtaphas à Paleologo Cæſare vſque ad mortem in carcere ſit aſſeruatus. Celebinus autem ſtruente ei imperium fortuna, aut ſuo vſus aſtu, aut certè (vt credi par eſt) nautarum Græcorum auaritia adiutus, feliciter eſt elapſus. Hunc Hadrianopolim obliquis itineribus venientem, præfectus cum veteranorum manu à Baiazete Thraciæ præſidio relictus, militeſque omnes tanquam poſtliminio redditum, lætis pro præſenti fortuna animis exceperunt. Iam enim quo euentu ad Stellam montem dimicatum eſſet ex fuga elapſis didicerant. Turcæ ſiquidem qui Scytharum manus effugerant cateruatim ad Propontidem, Helleſpontumque præcipiti fuga ferebantur. Nam ibi propter Caſtella ad Abydum & Seſtum vtriq; littori impoſita Turcicæ ditionis, deſpectis naualibus Græcorum cuſtodiis, tutiſsimus erat traiectus. Conuenerant plures veterani ex præſidiis deducti; & ita frequentes iam ex Aſia redierant, vt Celebinus iuſto confirmatus exercitu, Græcorum copias tumultuario progreſſu ſibi imminentes facilè repelleret, & veteres fines fortiter tueretur, quanquam enim rex nouus & iuuenis ac orbatus patre acerrimo imperatore, & magna parte inuictorum antea militum importunè exutus, vigilantis tamen & imperterriti nomen tuebatur. Quod ſi Paleologo terra marique certa præſidia & parandi exercitus expeditæ facultates ſuppetiſſent, Chriſtianique reges occaſionem cœlo propè demiſſam agnouiſſent, quam victoria Scytharum aperuerat, profectò non in Europa modo, ſed in Aſia Othomannicum nomen, vndique pulſum atque deletum foret. Itaque Celebinus beneficio Tamerlanis & Paleologi qui patre fratreque ſublatis, integra atque legitima iura parando imperio ſibi peperant, noſtrorum ignauia confirmatus, Bulgaros, Triballos, & Macedonas diu afflixit, vſque ad Sigiſmundi Cæſaris aduentum. Is enim propter eximiam pietatem generoſique animi laudem, Auguſti nomẽ meritus valida potius quàm felicia arma in Turcas iterum ſuſcepit, excitauitque Hungaros & Bohemos, vt ſtudio tuendæ & propagandæ religionis aduerſus Barbaros, tam pia quàm neceſſaria arma induerent. Agitabat enim animo, inuictos maiorum ſuorum ſpiritus ge-

rens, quo pacto cladem ad Nicopolim acceptam vlciſceretur. Nam Celebinus iuuenis fractas à Tartaris copias trahens, reputatione Baiazetis acerrimi & antea inuicti ducis omnino contemnendus eſſe videbatur. Sed eadem fortuna quæ ſtrenue audentem Sigiſmundum tredecim ante annos ad Nicopolim eluſerat, pari libidine ad Columbatium infeſta perſequebatur. Id eſt oppidum Seruianorum Triballis finitimum, iuxta Samandriam, non longe à Danubio poſitum. Eò paribus animis & viribus inſtructi Celebinus & Sigiſmundus peruenerant. Chriſtiana acies equitatu impar, ſed peditatu in media acie conſtituto ſuperior, iniquiſsima ratione cum Barbaris concurrit. Equeſtris enim ferme totus hoſtium exercitus latè cornua extendit, adortuſque equites Hungaros & Bohemos qui in cornibus erant, cruenta edita pugna, loco depulit, breuique circumuentum vniuerſum peditatum ſagittis confixit. Neque enim pedites magna parte corporis inermes ſagittarum multitudinem ſuſtinere poterant, quum ordines diſſoluerent, & cominus congredi properantes ab haſtatis demum, gladiis & clauis ferreis rem gerentibus, vndique ſternerentur. Sigiſmundus qui in ea exercitus perturbatione præſtantis & ſtrenui ducis, acerrimique bellatoris officio nullo in loco defuerat, deſperata victoria, non minore periculo quàm ad Nicopolim inſequentium Barbarorum manus effugit. Cæterum Celebinus ab ea victoria quum pauciſsimis annis imperaſſet, morbo abſumptus, Amurathi filio imperium reliquit, quum Chriſtianis ſacris Alexander quintus præeſſet.

FRANCISCI Manfredi Cremonenſis.

Macte animo puer, & magna puerilibus annis
Virtute exuperans, fractiſque audentior armis
Qui medias inter claſſes, tela inter & hoſtes
Effugiens, præda crudelem eludis inani
Victorem; & patriam ſubito (mirabile dictu)
Fortunam immutans, rurſum palantia cogis
Agmina, confirmaſque animos, reficiſque labantis
Imperij vires, ſceptroque potiris adempto.
Quin & quantum armis poſſes, quo turbine telum
Conyceres Celebine, & ſtricto comminus enſe
Hoſtiles rueres turmas, denſaſque phalanges
Teutonicæ norunt gentes, nouere feroces
Sauromatæ, norunt infracta binominis Iſtri
Cornua, Treycijque duces, & pallida nouit
Græcia, deſertique agri, populataque rura.
At tibi purpureæ primæuo flore iuuentæ
Inuidit fortuna, & ineluctabile fatum,
Dumque animo maiora agitas, nec ſufficit amplum

Imperium

Imperium patris, et totum ſpe concipis orbem
Stamina diſrumpunt Parcæ, victuſque ſuperbe
Tandem morte cadis, lucoſque inuiſis Auerni.

Sub effigie IOANNIS Aucuthi Britanni.

IOANNIS Aucuthi ex vltima Britannia inclyti bello ducis, vera effigies, in templo maximo Florẽtiæ coloſſea magnitudine ſpectatur, quum propter inſigne meritum à gratiſsimo ſenatu equeſtris ſtatuæ, & tumuli honorem ad eximiæ fidei bellicæque virtutis teſtimoniũ honeſtatus fuiſſet. Is Anglico ſanguine progenitus fuit, ex ſtirpe Friſiorum Germanorum, qui in Inſulam tranſgreſsi pulſis veteribus indigenis, ſedes beatiores, & denique regnum & imperium ante mille annos occuparunt. Venit autem in Italiam Aucuthus, bello Belgico, æquè apud Gallos hoſtes, ac ſuos virtutis nomine clarus, cum Lionetto Clarentiæ regulo, qui Odoardi regis filius à Galeacio ſecundo Vicecomite in generum aſcitus fuerat. Sed his nuptiis incredibili conuiuiorum ſumptu atque apparatu ludorum Mediolani celebratis, conceptus eſt Lionetto morbus, ex mutatione cœli, luxuque epularum & nouæ nuptæ complexibus, qui non multo poſt ad Albam Pompeiam initæ affinitati & vitæ finem attulit. Barnabas nouæ nuptæ patruus, qui tum graue bellum in agro Mãtuano gerebat, facile à Lionetto impetrauit, vt Aucuthus Britannorum dux atque eius comitatus princeps, in caſtra auxilii nomine duceretur. Barnabas enim vir pugnaciſsimus Anglicæ diſciplinæ atque virtutis, periculum facere cupiebat. Pluribus itaque tumultuariis prælíis Aucutho ſumma vi, ſummaque prudentia, occaſiones parandæ victoriæ feliciter excipiente, & Anglis egregiè ſagittis rem gerentibus, eo admirationis Barnabas eſt adductus, vt probaret gentis diſciplinam, & Aucuthi vim ac ingenium magnopere ſuſpiceret, nec multo poſt creſcente mutuis officiis beniuolentia, Aucuthus in generum aſciſceretur. Collocata enim eſt ei in matrimonium filia, quam ex Porra nobili concubina ſuſceperat. Ea affinitas virtutis nomine parta, Aucutho ſtipendia auxit, & famam Anglicæ virtutis per Italiam extendit, quod bellicoſiſsimus princeps, tale de externi viri virtute non temere iudicium feciſſet, propter eaque à principibus liberiſque ciuitatibus Aucuthus expeteretur. Nam ea tempeſtate externis copiis & ducibus apud Italos bella gerebantur. Accidit autem certis offenſionibus, vt Angli, qui erant apud Albam mortuo Lionetto relicti oblitique eius affinitatis, ab amicitia Galeacii & Barnabæ repente diſcederent, hoſtibuſque eorum iungerentur. Qua voluntatum commutatione multa Ciſalpinæ Galliæ oppida, crudeli Anglorum rabie vaſtata ſunt. Exinde Aucuthus copiis & ſtipendiis au-

ctus,

ctus,nouas ſpes,aliamque fortunam ſibi quærendam exiſtimauit;Gregorio nanque Pontifici operam nauauit,receptiſque ſingulari cum laude togatæ Galliæ vrbibus quæ defecerant, quinque oppidorum ditionem virtutis ergo promeruit. A' Pontifice demum ad Florentinos vberiora ſtipendia pollicentes, & ab his non multo poſt ad Piſanos, atque inde rurſus ad Florentinos tranſgreſſus eſt;eo creſcentis laudis, accumulatique honoris ſucceſſu,vt facile nemo Aucutho dux melior putaretur. Longo enim bellorum vſu peritus,graui ſimul ac expedito ingenio,occaſiones præſentire,terminare conſilia, atque arma celeriter expedire didicerat,idem quum oporteret acerrimus bellator, & cunctator egregius. Idcirco ab eius Schola tanquam ab exacto militiæ magiſtro multi qui poſtea inclaruere, ſummi duces prodierunt, quum ea quæ ille proſpere geſsiſſet apud hoſtes & ſocios, pro documentis,& diſciplinæ præceptis haberentur. In his fuere Albericus Balbianus,Sfortia,Bracius,Carolus Malateſta,Paulus,Vrſinus, & qui ab hoc interfectus eſt, Moſtarda. Sed ſuper innumerabiles pugnas feliciter depugnatas incomparabile decus tulit, quum profligatis ad Alexandriam Gallis,ſigna Florentinorum ad Abduam vſque promouiſſet,vt deſcendentibus Gallis ad Mediolanum iungeretur. Ab aduerſo enim Gallorum exitu deiectus conſilio, vſque adeo conſtanti imperterritoque animo ſe recepit,vt nequicquam incumbētibus Ioannis Galeacii victricibus copiis,Ollium,Mincium,Atheſim,vado traiiceret, diſruptiſque ab hoſte fluminum aggeribus,per continentes paludes incolumis in Patauinum agrũ ſe reciperet, quum duces omnes à nemine,præterquam ab Aucutho ſuperari locorum iniquitates, & validiſsimorum hoſtium interdiu noctuque acriter incumbentium impetus, ſuſtineri potuiſſe faterentur. Obiit Florentiæ planè ſenex, funeratuſque eſt ſplendidiſsime in templo maximo anno Chriſtianæ ſalutis. M.CCC.LXXXXIII.

IVLII Feroldi.

Aucuthe Anglorum decus,& decus addite genti
Italicæ,Italico præſidiumque ſolo.
Vt tumuli quondam Florentia,ſic ſimulacri
Virtutem Iouius donat honore tuam.

Sub effigie ALBERICI Balbiani.

ALBERICVS Balbianus exiguo eius nominis, togatæ Galliæ oppido ortus,inter Italos duces primum illuſtris famæ locum obtinuit,Aucutho ſcientiæ militaris exiſtimatione planè par, ſed honoribus & genere copiarum multo ſuperior. Nam magiſter equitum proprio cognomento appellatus eſt, qui ſupremus militiæ honos apud Neapolitanos

tanos

tanos reges, Comesſtabilis nuncupatur. Sub ſignis autem quatuor milia cataphractorum,& totidem leuis armaturæ equitum voluntarii nominis habuiſſe traditur, quibus externarum gentium vaga arma, ea tempeſtate per Italiam ad omnem prædandi licentiam circumferentium, frenauit, non vnoque in loco feliciter profligauit, vſque adeo egregiè, vt priſtinum Italicæ dignitatis decus, quod corrupta ſenſim diſciplina perierat, inſigni cum laude reſtitueret. Nam fortiſsimus & generoſiſsimus quiſque, ſpe laudis ad eius ſigna coibat; atque ita effecto ingenti veteranorum equitum agmine, cui diui Georgii nomen & teſſeram dederat, cuncta obuia ſternebantur. Is tum in eum quem hodie magna ex parte intermiſſum videmus, armaturæ morem equites inſtruxerat, adinuenta atque addita caſsidi buccula quæ eſt ad proſpectum ſubductilis, & tranſuerſam tantum rimam quum deducitur, ad oculorum vſum relinquit; Cui etiam ferreum gutturale quo iugulum munitur adiecit, quod loriculam à caſs ide dependentem, nequaquam ſatis gulam tueri aduerſus validos mucrones exiſtimaret. Bardis quoque maioribus recocto corio inauratis & pictis, equos vndique vſque ad genua protexit, & capita frontalibus ferreis ſtylo prominente armauit, quo incitatis equis hoſtis in congreſſu feriretur. Sed hodie hæc maxime decora, tutaque Bardarum tegumenta tanque nihil pro futura aduerſus ſclopettorum glandes, Italus pariter & Gallus abiecit. Quum per multos annos Ioanni Galeacio Vicecomiti, aut alæ præfectus, aut ſummus Imperator operam nauaſſet, ab eo diſcedens aduerſus Ladiſlaum regem in Apuliam deſcendit, Ludouici Andegauenſis auſpicia ſecutus. Quo bello inſidiis circumuentus in poteſtatem hoſtium deuenit, qui eum duriſsimo peruigilio diu torſerunt. Sed nō multo poſt liberali beneficio Ioannis Galeacii redemptus eſt: Nam gratiſsimus princeps Alberici ductu Bononienſium & Florentinorum copias Barnardone Aquitano acerrimo duce fuſo captoque inſignem victoriam ſe adeptum fuiſſe meminerat; vnde vrbs Bononia interfecto Ioanne Bentiuolo in eius ditionem deueniſſet. Verùm Ioanne Galeacio repentina morte ſurrepto, Albericus ſuo commodo alieni exempli ſpectator oblitus datæ fidei, acceptique beneficii, in eius liberos ingrato animo arma cōuertit, quod cæteri duces nefario ſcelere ſingulas occupantes vrbes paſsim rebellaſſent; qui demum valeſcente Philippi filii potentia, variis intercepti caſibus ferme omnes iuſtas perfidiæ pœnas dederunt, quum Albericus nuſquam tyrannus, plenus gloria apud paternos lares, ante ſexageſimum ætatis annum, renum dolore vexatus, vita exceſsiſſet; Hoc vitæ exitu Ioanne germano fratre felicior, quem diu militiæ eximia cum laude verſatum, Bononienſes ab eo detrimentis affecti ſecuri percuſſerant. Huius ſanguinis apud Inſubres inſiti Ludouicus Balbianus fuit, qui nuper armorum ſtudio, & multis fortibus factis clarus, quum pro Carolo Cæſare

Franciſcum

Franciſcum Sfortiam oppugnaret, ad Alberici progenitoris gloriam aſpirabat, niſi inuidia virtutis comes in medio vitæ curſu veneno epulis indito, nihil tale veritum ſuſtuliſſet. Alberici effigies, Ticini in arce ad ſiniſtram porticũ picta, habitu triumphum comitantis, cõſpicitur.

GEORGII Iodoci Bergani.

Oenotria priſcam fugarant gloriam
Rerum, adfluentes copiæ
Et ſola virtus credita eſt tum bellica
Externum habere militem,
At Balbianus dedecus turpiſſimum
Non ſufferens, & patriæ
Virtutis & prudentiæ non immemor
Procul fugatis exteris
Domeſticum per militem vi reddidit
Fines quietos Italos,
Huius fide atque armis Ladiſlaus ſuam
Campaniam cum portubus
Recepit, & Neapolim pulcherrimam
Arceſque regni & oppida.
Hic militari hac profuit ſolertia
Arti decuſque hoc addidit,
Ut quæ bouillo nuper eſſent tergore
Compacta, mox hæc ferrea
Geſtaret arma miles, atque vulnere
Tutum calybs defenderet.
Tantum Camillo debuit vix vindici
Erepta Roma Barbaris,
Quantum tenetur Alberico nobili
Duci ferax Oenotria.

Sub imaginibus in eadem tabula.

SFORTIAE, ET BRACCII.

HI duo Heroes, duoque eius ætatis belli fulgura SFORTIA & BRACCIVS, ex Alberici contubernio diſciplinaque prodierunt, qui ab initio fraterna charitate inter ſe coniuncti, pari ſpe, parique induſtria, & paribus inſignium, laciniarumque coloribus militantes, vſque adeo inclaruere, vt fatali demum ambitione atque ſuperbia diducti, diuerſas militiæ ſectas de nomine conderent, ac æmulatione gloriæ atque potentiæ, ex amicis hoſtes facti, ex aduerſo ſemper arma tractarent;

rent; qua diſſenſione potius quàm ſimultate opimis ſtipendiis ſummiſque honoribus clari atque opulenti euadebant; quum ſeſe infami aſtu, promercalique militia principibus Italiæ & liberis ciuitatibus venditarent, bellaque alere quàm finire mallent; quod vterque de fortuna ſua immodice ſperandum putaret, & nihil imperuium viuidæ virtuti, generosè & fortiter agentibus arbitrarentur. Erant ætate & genere ferme pares; ſed Braccius nobiliſsimis Peruſiæ familiis propinquitate coniunctus, ipſo Sfortia apud Cotignolam togatæ Galliæ oppidum honeſta familia orto, originis vetuſtate nobilior putabatur. In Braccio aſtuti & efficacis ingenii vis ardens eminebat; in Sfortia autem naturæ ſimplicitas, nullo fuco, nulloque literarum ſubſidio ſubnixa; apertique animi conſtans, & indomitus vigor laudabantur; in robuſto præſertim corpore ad ferendos labores geſtandaque arma prævalido. Braccius habitu corporis proximus delicato, ſplendore vitæ rerumque omnium apparatu ſumptuoſo, mirè gaudebat, vtpote qui vel cum iniuria alienæ pecuniæ appetens & profuſus eſſet. Ex aduerſo Sfortia ad delitias rudis & agreſtis, frugi diſciplina, conuictu ſubitario & plane militari, contemptuque prorſus omnis luxuriæ lætabatur; vtpote qui valida potius quàm decora arma, proceros & peracres generoſæ ſobolis equos, vir equitandi peritiſsimus, vera imperatoriæ dignitatis inſtrumenta eſſe putaret, nec quicquam ad inanem ſpeciem exquiſiti ornatus oſtentare conſueſſet. His diuerſis moribus & pari conatu ad magna imperia atque opulentos principatus, & poſtremo non diſsimili vitæ exitu in ſua fata properantes, pari militum ſtudio colebantur; & eo quidem ita pertinaci, vt ad alteram factionem tranſiuiſſe maximè turpe & flagitioſum exiſtimarent. Accidit autem eo tempore quo Alfonſus rex & Ioanna regina inter ſe de imperio & regnandi conditione armis contendebant, vt vtrinque ſummi duces Sfortia & Braccius ex aduerſo copiis præeſſent, factiſque demum induciis ex veteris amicitiæ memoria, ad Saccomanniam Campaniæ ſyluam coirent, deterſiſque variarum offenſionum odiis per plures horas familiariſsimè colloquerentur; exactè & grauiter de militari diſciplina, de ſucceſsibus vtriuſque fortunæ, occultiſque multorũ euentuum cauſis diſputantes; detecta obiter nonnullorũ malignitate atque perfidia, vt melioribus conſiliis in mutuos vſus viam aperirent. Verùm non multo poſt, eam renouatæ amicitiæ ſpeciem nouum bellum facilè diſpulit atque extinxit, Nam Braccio vrbem Aquilam acerrime oppugnante atque obſidente, Sfortia Martini Pontificis & Ioannæ reginæ auſpiciis, ingentibus copiis præfectus delectuſque eſt, ad liberandos obſidione Aquilanos, quod nemo ducum, aduerſus Braccianam vim, eo validior & promptior cenſeretur. Itaque Sfortia quum ex Apulia profectus, & ſignis Ortano eductis, copias flumen Aternum traduceret, ſolus ipſe imperator è tanto exercitu ſubſidentibus equi

cruribus limoſo in vortice,grauantibus armis abſorptus interiit, præſenti gaudio in morte duriſsima felix, quod dudum Braccianas alas amnis tuentes ripam, & fruſtra Sfortianos tranſitu prohibere auſas, edita pugna à Franciſco filio profligatas conſpexiſſet. Ferunt Braccium audito tanti hoſtis caſu, nullum lætitiæ ſignum dediſſe,quod ab ariolis accepiſſet, ſe quidem Sfortiæ ſuperſtitem futurum, ſed non multo poſt,repentina morte hoſtis fata ſecuturum. Nec his vatibus fides defuit, nam Franciſcus paterno imperio præfectorum omnium & militum hortatu ſuſcepto, Aquilam ire pergens Pontificiis copiis ſe coniunxit,editoque memorabili prælio in ſubiectis Aquilæ campis Braccius ſuperbo faſtu hoſtium contemptor, fuſus atque interfectus eſt; dum ſupremos indomitæ virtutis conatus ederet. Cadaueri exequiarum & ſepulchri honos defuit, quum à Pontifice tanquam impius ſacris eſſet interdictus; ſic vt tanti nominis duo imperatores,pari & fatali quadam ſorte, ſepultura caruerint; nam Sfortia nuſquam apparuit,& Braccii cadauer Romam delatum, profano in agro extra portam Næuiam defoſſum eſt. Variæ omnis ætatis eorum imagines,multis in locis ſpectantur.

ANTONII FRANCISCI Rainerii.

Belligeri graue Martis opus dum Sfortia tractat
Sfortia magnanimum gloria prima ducum,
Fert & opem rapidis merſo generoſus ab vndis
Dum puero, ingentem liquit in amne animam.
Hac memorant. At vera magis Polyhymnia magni
Facta ducis famæ tradidit,atque obitum.
Scilicet vndoſum dum ſanguine tingit Aternum
Haſta atque armiſono conſpiciendus equo,
Commotum fluuij numen,voluiſſe nitentem
Pollutis illum mergere vorticibus.
Vt fama, & rapti Herois tumefactus honore
Aeternis tanto funere Aternus eat.

IVLII Feroldi.

Braccius dux ille fortis atque pugnaciſsimus,
Hoſtium qui ſæpe fregit arma feliciſsime,
Atque ſummum perſecutus eſt ſacrorum principem,
Quique multis imperauit vi potitus oppidis
Ac potiſsimum occupauit ciuitatem Romuli
Quique regibus,tyrannis, vrbibuſque liberis
Italum fuit pauori maximo,& formidini
Hac repræſentatur hoſpes, qua vides imagine.

LEONARDI

LEONARDI Aretini.

Tranſiui intrepidus per mille pericula victor
Non acies ferri, non iuſtis mœnia foſſis
Conatus tenuere meos, domat omnia virtus.

Sub effigie CARMAGNOLAE.

FRANCISCVM Buſſonium, cui à Subalpinæ Liguriæ oppido Carmagnolæ cognomen fuit, agreſtis villici filium, eumque ſubulcum fuiſſe ferunt, verùm in puero contumacis ingenii & tetrici oris ea inerat indoles, vt à pretereunte milite, pro armigero puero ſit abductus. Exinde variis inſuefactus bellis vti valde patiens laboris, & ad ardua quæque militiæ munera capeſſenda promptus & audax, facile turmæ præfectus euaſit, illudenteque demum fortuna quum ſub Facinio Cane quatuor turmarum ductor aliquandiu fuiſſet, poſt illius mortem imperator eſt effectus, ſcilicet vt vtriuſque humanæ ſortis graue exemplum poſteris præberet. Creuerat honoribus, gratia, diuitiis ſub Philippo Vicecomite vſque adeo ſecundis rerum ſucceſsibus, quum viuidæ eius virtuti nihil eſſet imperuium; vt eum in familiam ſuam adoptaret, propinquamque nobiliſsimi ſanguinis ei in matrimonium collocaret, eumque ædificantem luculentiſsimam domum collata pecunia liberaliter adiuuaret; quæ domus etiam nunc reliquas omnes Mediolani laxitate, magnificentia, & ſumptu antecellit. Iamque ad ſummum fortunæ ſuæ faſtigium peruenerat, vt quum ibi conſiſtere non poſſet, æmulorum obtrectatione præceps daretur. Philippus enim mutabilis ingenii ſui naturam ſecutus Carmagnola penè contempto Guidonem Taurellum nauali de rege Alfonſo victoria clarum, attollendum ſuſceperat. Huic mirè ſtudebat, ex aduerſo Carmagnolæ infenſus Oldradus Lamponianus Philippo intimus, vtpote qui à prima vſque adoleſcentia ſummæ gratiæ locum paraſſet. Non tulit cõtumelias vir notiſsimus meritis & nomine ſuo indignas, Carmagnolamque natale oppidum à Philippo diſcedens ſe contulit, vbi piè inuiſit patrem exactæ ætatis, & quem iampridem priſtinæ fortunæ ſordibus eduxerat, coëmptis prædiis, & multo auro ditauit. Indeque ſuperatis Alpibus per Germaniæ fines ad Venetos profectus eſt, vt Franciſco Sfortiæ adipiſcendo principatu iter viamque ſimul fatis ſuis aperiret. Nam aliquanto poſt ſuſcepto apud Venetos militari imperio, eoque fortiter geſto Veronaque & Brixia Philippo ademptis, in curſu gerendarum rerum oborto liuore Venetos offendit, periniquè, vt credi par eſt, perfidioſæ cunctationis accuſatus, quod profligatam à Philippo Venetam claſſem, ad Cremonam terreſtri au

xilio minime iuuiſſet, occupandæque eius vrbis enatam occaſionem maligne prætermiſiſſe diceretur. Quas ob res ſimulatione cōſultandi euocatus Venetias cuſtodiæ traditus eſt. Nec diu poſt quum apud ſuſpicioſos, & vbi de Republica quæritur ſæpius inclementes Patricios, infeſta ſuffragia valerent, de diu torto vel inſonte capitale ſupplicium eſt deſumptum; ea fama, vt nonnulli eum indigniſsime damnatum dicerent, quod auaritia præcipitique malignitate maturatum ei exitium arbitrarentur. Nam ex damnati opibus ſupra ducenta milia aureorum nummum ad Fiſcum redibant. Ego verò de ſummæ æquitatis Senatu nihil dubitauerim, niſi apud eos non occupatæ Cremonæ dolor Iuſticiæ neruos eliſerit. Auxit autem inuidiam atrocis inexpectatique ſupplicii ſpectaculum interdiu populo editum, quum indigne tantus imperator ad Columnas rubras vbi noxii plecti ſolent, inſerto in os ligneo lupato, ne vociferari poſſet, traheretur; multis aut inſontis calamitatem, aut æquo ſeuerius ingrati Senatus decretum deteſtantibus; quum egregie fortiterque rerum bello geſtarum recens memoria ſpectantium animos, excitis ferè lachrymis ad miſericordiam permoueret.

ADAMI Fumani.

Sedula apis veluti maturis aduolat vuis
Ut liquido vacuas diſtendat nectare cellas,
Ad te ſic mea ſe celeri tulit impete Muſa
Bellica quem ad magnos virtus euexit honores
Franciſce, æternum pietas per ſecula nomen
Cui peperit, cuncto Procerum cum aſtante Senatu
Ac magnis vnà tecum de rebus agente.
Ad Scabrum haud veritus confeſtim extre parentem es
Fortiaque infirmo circundare brachia collo
Illicet hoc vnum malis, quàm mille referre
Geſta tua præclara, & deuicto ex hoſte trophæa.
Magnorum decus Inſubrum, dux inclyte, tandem
Orta licet ſubito, fractum te attriuerit ingens
Tempeſtas, Caurique, importunæque procellæ,
Ne dubita; tua te pietas, tua maxima virtus
Uenturo meritis cumulabit honoribus æuo.

Sub effigie GATTAMELATAE.

ERASMVS Narniæ natus, cui ab aſtuta diſsimulatione tanquam ad bellicos dolos longe promptiſsimo GATTAMELATAE cognomen fuit, ignobili patre, vtpote qui Furnariam exerceret, genitus fertur. Is è Braccii ſchola per omnes militiæ gradus naniter aſcendens, clariſsimus bello dux euaſit. Eum à Braccio vnice adamatum fuiſſe, proue&umque in lucem miro ſtudio ferunt, quum ei nobilitatis inſignia, laciniæque ſuos colores honoris cauſa conceſsiſſet, quibus demum, vel exercitus Veneti creatus imperator ſemper eſt vſus; quando tanti ducis inſignia promeruiſſe ſibi maxime decorum exiſtimaret. Poſt mortem Braccii cui præfe&us equitum aderat, quum ad Aquilam profligatus interiiſſet, atque ipſe eodem prælio captus, in poteſtatem hoſtium veniſſet, vbi redemptus remiſſuſque eſt, ad Nicolaum Piccininum ſe cōtulit, ad quem poſt cladem acceptam Bracciani nominis milites vndique coibant, vt factionis nomen eo duce, cui Braccius erat auunculus, tuerentur aduerſus Franciſcum Sfortiam, qui paterni exercitus & nominis hæres contrarias Braccianæ factioni partes extollebat. Exinde varia vagaque ſtipendia apud diuerſos principes merens, egregiam ſed cauti potius quam pugnacis ducis famam adeptus eſt, quo nomine Venetis mire commendatus expetituſque eſt; quibus maximè placebant qui prudentius, quàm audacius arma tractarent, quando ſummi diſcriminis aleam vitare mora & cunctatione pecunioſi homines proficere, properantiumque congredi hoſtium impetum ludificari conſueſſent. His conciliatus moribus Gattamelata imperii militaris decus tulit, quum vigilantiſsimi optimique ducis operam Reipublicæ nauaſſet. Nec quiſquam ducum poſt Carmagnolam ſecuri percuſſum, gentilemque Leoniſſanum ſagittæ ictu Brixiano amiſſum bello, maiore ſtudio, propenſioreque voluntate à Venetis obſeruatus, & grauioribus teſtimoniis excultus eſt. Omnibus ſiquidem his, bellis quibus varia & diuturna contentione Bergomum, Brixiam, Veronam, & Cremam Philippo Vicecomiti ademerunt, & in Etruriam vſque auxiliaria arma promouerunt, multus vbique, & valde conſpicuus ſumma fide felicique prudentia bellum adminiſtrauit. Poſtremo quum iuxta Benacum lacum in Brixiano agro alpibus ſubiecto, niuoſæ duriſsimæ hyemis frigora obſtinatiſsime pertuliſſet, in Paralyſii incidit morbum, quo non plane ſenex poſt multos dies è vita ſublatus eſt. Veneti eum decreto publico, propter egregiam fidem cum ſumma virtute coniunctam, ænea equeſtri ſtatua honeſtandum cenſuerunt; curaruntque faciendam ingenio præſtantiſsimi eius ætatis ſtatuarii, cui Donatello Florentino nomen fuit. Hic antiquorum artem decenter æmulatus, abſolutæ pulchritudinis ſtatuā armati

equitis militare tenentis ſceptrum, elegantiſsime perfecit, quam hodie eruditi artifices admirantur, Patauii collocatam in ea area quæ Antoniani templi frontem aſpicit. Tumulatus eſt celeberrima funeris pompa in templo quod diximus Antoniano, vbi hoc rudis ſæculi carmen marmori inſcriptum legitur.

INCERTI AVTHORIS.

Dux bello inſignis, dux & victricibus armis
Inclytus, atque animis Gattamelata fui.
Narnia me genuit media de gente, meoque
Imperio, Venetum ſceptra ſuperba tuli.
Munere me digno, & ſtatua decorauit equeſtri
Ordo Senatorum, noſtraque pura fides.

Sub effigie NICOLAI Piccinini.

FORTEBRACCIORVM familiam honeſtam potius quam antiquam Peruſiæ floruiſſe conſtat, quam Nicolaus qui ab exigua humilique ſtatura Piccinini cognomentum ferebat, è ſorore Braccii inclyti ducis genitus clariſsimam fecit, Nam ex eadem domo bellica laude inſignes aliqui, & ex his præcipue Fortebraccius, cui Stellæ cognomē erat, prodierunt. Hunc multi Braccio & Piccinino propè parem euaſurum credidere, niſi in Vmbria à Sfortianis Bracciano nomini infenſis, tumultuario prælio victus acceptoque per oculum mucrone interfectus fuiſſet. Is Romani Pontificis perpetuus hoſtis, propter nefariam audaciam execrante Pontifice aquæ & igni interdictus, ſicuti Braccio acciderat, ſepultura caruit. Mors eius permagnum dolorem Piccinino propinquo ſuo attulit, de quo hæc ad illuſtrandam eius imaginem dicenda videntur. Nemo ſiquidem ea tempeſtate Piccinino proſperis pariter ac aduerſis clarior fuit, vtpote qui tanta nominis fama frueretur, vt eum plerique quas pararet victorias, vera ipſius virtute adipiſci, quum verò hoſti conſertis præliis ſuccumberet nequaquam imperitia aut ignauia, ſed malignitate fortunæ extortam ei è manibus victoriam fuiſſe prædicarent; quod nunquam vel in extremis difficultatibus animum demitteret; nec vſquam amiſſa ratione etiam in ſubitis ac inopinatis caſibus frangeretur, quandoquidem integra ſemper ſpe inſultanti victori hoſti fortiter repugnare, poſtremuſque omnium præliando, nec terga vſquam obuertens, ſeſe explicare, atque recipere conſueſſet. Erat enim natura ingenio præditus apprime pugnaci & feruido, mirabiliterque ſolerti, ad præcauendos hoſtium dolos tendendaſque inſidias; ſed qui in omni rerum vſu iuſticia, moderatione atque prudentia à Franciſco Sfortia æmulo (vti multis apparuit

prælijs & bellis) liquido ſuperaretur. Piccinino nanque viro peracri, concitatoque bellatori,& aſpera quæque tentare auſo,fortuna ſæpius illudebat, vti tum accidit,quum Braccius vrbe Roma potitus Sfortiæ armis pelleretur, nouiſsimo præeſſet agmini, nec ſe (vti præceperat Braccius) celeriter ad conficiendum iter explicaret, pugnæque auidus paſsim obuerteretur à perſequentibus Sfortianis atque Romanis, quorum pecus abigebat,ad aquæductum fuſus captuſque eſt. Aquilano autem prælio calamitatem aduerſi caſus cædemque Braccii & Piccinini intemperantiam multi referebant, quod cuſtodiæ ſtationem, in qua aduerſus obſeſſorum eruptiones ab auunculo imperatore fuerat conſtitutus, auiditate conferendæ pugnæ deſeruiſſet. Brixiano quoque bello ad Tennam oppidum ſupra Benacum vſque adeo audacter temereque in confragoſa montium loca, ſeſe intulit, vt à copiis ſuis intercluderetur,neceſſeque ei foret baiuli Teutonis validi proceritque,humeris exportari, vt per media hoſtiũ caſtra ſimulatione vulnerati gregarii militis ad ſuos referretur,tam inſano quàm neceſſario ſed felici admodum periculo,quum Philippi principis imperium totiuſque exercitus ſalus Barbari agaſonis fidei commiſſa videretur. In ea quoque pugna quæ ad Binam antiquitus Bibriacum commiſſa eſt, vſque adeo feruidè ac inſolenter imperatorii muneris oblitus hoſtibus ſe immiſcuit, vt quum pro caſside aperta tegeretur galea in occiputio graue vulnus acciperet, quo affectis neruorũ initiis ſiniſtro crure perpetuo claudicarit. Cæterum perpetua exercenti arma, & Philippo Venetis & Florentinis Pontificique Eugenio vti diuerſa tempora tulerunt, integra fide ſummaque virtute operam nauanti,inſignis ei,& propè ſingularis gloria obuenit,vna preſertim Luca vrbe,aduerſus oppugnantium Florentinorum vim fortiſsime defenſa conſeruataque. Cuius beneficii equeſtris ſtatuæ monumentum ei decreuerunt, cuius quod ex ære poni non potuit, ſimulacrum hodie etiam incolumi pictura in foro ſpectatur. Poſtremo quum iam ſenex diuturnoque nunquam intermiſſæ militiæ labore confectus, Picenoque in agro apud Laureum montem à Franciſco Sfortia profligatus,ex induciis ad Philippum accerſentem perueniſſet, in Paralyſis morbum incidit, maturanteque eius mortem acerbiſsimo animi dolore exceſsit è vita, ſeptuagenario proximus. Nam per eos forte dies nunciatum ei fuerat Franciſcum eius filium in Piceno ad Vlmeum montem à Franciſco Sfortia,deletis eius copiis captum fuiſſe.Philippus qui eum inſigni virtutis merito fideique nomine mirifice amabat, omni funeris honore proſecutus eſt,ſic vt in templo maximo tumularetur.Sed eius viri memorabilis, cuncta inſignia monumentaque Franciſcus Sfortia victor & imperii compos, poſtea deleuit; non boni quidem mortui ſed filiorum eius odio,quando illum ſemper probum fidelemque amicum extra belli controuerſiam fuiſſet expertus. Ii verò Franciſcus & Iacobus

in ipſum capitalis odii inimicitias perfidioſæ ſimulationis ſemper exercuiſſent. Tantum enim poterat liuor ex contrariæ factionis æmulatione conceptus, vt non prius Iacobus, vel aſcitus gener, odium ponere deſierit, quàm ab Aragonio Ferdinando rege ſimulatione redintegratæ amicitiæ Neapolim accerſitus, & in carcere ab Aethiope ſeruo ſecuri mactatus fuerit, vir profectò virtute bellica Piccinino patri par, ſpirituque Braccio æquandus, niſi iam ingenti ferocia ſucceſſuque rerum, cunctis propè formidandus, turbandæque pacis ſemper author in perniciem ſuam conſumptis omnibus amicitiis, immitia fata prouocaſſet.

PAVLI IOVII Iunioris.

Hæc tibi manſuras æterna in ſecula laudes,
Hæc ſpolia, & victo celebres ex hoſte triumphos,
Robur, & aſtut a præſtanti in corpore vires,
Et populis defenſæ vrbes, tuaque inclyta virtus
Sanguineo peperere ſolo, fortiſſime ductor
Auſonidum; quiſquam an tanto tibi certet honore,
Armorum, ac titulis clari Mauortis, & almæ
Militiæ? Non ne hos oculos atque ora ferebas?
Non ne ſub hoc quondam gladio cecidere volantes
Turmæ equitum, peditumque ſimul, pulſique tremore
Oenotrij obſtupuere duces, atque Itala ſigna?
At nos exigui miramur corporis artus
Sufficere hoc oneri, & tantos perferre labores?
Scimus, & Iſmenias bello fregiſſe cohortes
Sæpius in paruis victorem Tydea membris.
Ipſa equidem, longe terris Atlante relicto
Caucaſeiſque iugis, & cincto nubibus Oſſa,
Laurigerum redimita caput, petit ardua cæli,
Inde alacris ſeſe tollit ſuper æthera virtus.

FINIS SECVNDI LIBRI.

PAVLI

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN TERTIVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MED. FLOREN. DVCEM.

IMAGINES inſignium Heroum quæ ſubſcriptis Elogiis admirabilem numeroſi populi ſpeciem in Muſæo ſpectantibus reddunt, magnanime COSME, eo à nobis ordine collocatæ ſunt, vt qui primi ceſſerunt è vita, nullo dignitatis ſeruato diſcrimine, reliquos antecedant; ſcilicet vt quos properantis fati cæca libido æquales fecit, varia demum, atque inclyta virtus ad animi delectationem, cum ipſarum actionum, tum formarũ, & vultuum iocundiſsima diuerſitate diſcriminet. Quo fit vt hic tertius liber pari nuncupatione nomini tuo dicatus, non aliunde, & iure quidem optimo initium ſuum expoſtulet, quàm ab ipſo nomine magni COSMI progenitoris tui; cuius illuſtris fama (vti reor) nullo æuo conſeneſcet. Quanquam idem in te repetitum nomẽ diffuſiore auguſtioreque prorſus lumine coruſcum, id totum ſuperius familiæ veſtræ iubar plurimum offuſcet facileque præſtringat. Hoc ſiquidem ſi rectè proloqui diuinaréque licet, radioſo lumine viam tibi ſternis in cœlum, quum virtute animi, vitæ innocentia, æquitateque imperii, cunctos huius ſeculi principes fortuna pares aut ſuperiores, merita conſenſu omnium gloria plenus antecedas.

ELOGIORVM

LIBER TERTIVS.

Sub effigie COSMI Medicis.

HOC vultu inter ſeueritatem atque lætitiam egregiè temperato COSMVS Medices ingentem, qua maximè valuit exactæ prudentiæ vim præferebat, quum Florentiam patriam ab ſe regio ſumptu admirandis ædificiorum lectiſsimarumque artium monumentis decoratam multo florentiorem fecit. Is à luſtrico ſtatim die Chriſtiani baptiſmatis id Græcum nomen diuinante patre tuliſſe videri poteſt, quod ciuium omnium abſoluta virtute ornatiſsimus eſſet euaſurus. Quippe qui poſtea illuſtri apud omnes ſapientiæ opinione, non in patria modo, ſed in omni Italia cuncta propè belli & pacis conſilia togatus & inermis feliciſsimè rexerit, idque vnum ſemper quod ſecuræ atque opimæ pacis intererat, contenderit, vt Italiæ principes exæquata potentia ſuis contenti finibus pacem tuerentur, & ciuitas optimè conſtituta Republica aduerſus inteſtinas diſcordias quibus antea plurimũ laboraſſet, permunita, atque opulento ocio tranquilla redderetur, Hac in re Ioannis patris moderata conſilia grauiter æmulatus. Is enim inter ciues idem clariſsimus ac opulentiſsimus fato concedens, exquiſita totius ciuilis diſciplinæ præcepta reliquerat, quibus filii virtus eniteſcere poſſet. Sed Coſmum ingenti prouectum curſu, & collecta gratia paternæ authoritatis nomen ſuperantem, atrocis inuidiæ inuaſit morbus excelſæ virtuti fato quodam comes datus; Nam præpotentes patritii liuore inducti, in caput eius conſpirarunt, vſque adeo infeſtis corrupti Senatus ſuffragiis, vt tanquam affectati in libera ciuitate principatus reus, qui neminem offenderat, & ſtudioſè multos ſuis opibus ab egeſtate ſubleuarat, citatus in curiam cuſtodiæ traderetur; eo euentu, vt ab inuſitata inimicorum acerbitate, qui tum erant in Magiſtratu, crudeliſsimum ſenatus decretum, atque ipſum carnificem expectaret; venenique inſidias veritus, ab omni ferè cibo totum quatriduum abſtineret. Hoc decuriones ſibi maximè inuidioſum fore cenſentes, ſi ciuis clariſsimus paucorum tantùm ſuſpicione reus factus, nec adhuc publico iudicio damnatus interiret, per Federicum Malauoltam, quem carceris cuſtodiæ præfecerant, Coſmum crebro ſingultu, pleniſque lachrymis, innocentiam ſuam ſuperis commendantem cohortati ſunt, vt de veneno quicquam ſupicari deſineret, bonaque ſpe confirmare animum vellet, poſtquam & in curia & in vrbe

amiciſsimi

amiciſsimi ciues quibus eius ſalus cordi foret, non deeſſent. Poſt eam quoque conſolationem Federicus, vt totam veneni ſuſpicionem auerteret cum Coſmo cœnauit, delibatis ſingulis dapibus, accerſiuitque intro ad detergendam mœſtitiam multarum facetiarum vrbanæque dicacitatis hominem non inſulſum cognomento Farganacciam, qui Bernardo Guadanio Vexillifero erat familiaris. Cum hoc vt Coſmus ſecreto colloqui poſſet, Federicus diſsimulanter ſpatium præbuit, facileque à ſcurra impetratū eſt, vt pretio accepto, oneratuſque promiſsis, eum vexillifero commendaret. Dedit enim ei teſſeram Coſmus, vt pecuniam à Diuæ Mariæ nouæ Xenodochii præfecto, præſentem acciperet; atque ita acutus ſcurra ad ſalutem ſummi viri propitius, pecuniam cubitum eunti vexillifero poſtridie detulit; milleque aureis & centenis ea occulta largitio ſtetit, qua Coſmus haud dubie ſeruatus eſt. Nam Guadanius maiorum præmiorum ſpe allectus, reuocatuſque ab atrocitate ad lenitatem, non multo poſt ita moderatus eſt ſuffragia, vt inimicorum Coſmi caput eius depoſcentium vota, relegationis ac exilii decreto eluderet, & quo enixius ſtudium certioremque operam præſtaret, Coſmum curia atque vrbe eduxit. Nam vbi è turriculæ carcere productus eſt, Decurionibus impetratæ ſalutis gratias egerat, & ſe Reipublicæ cauſa exilium æquo obtemperantique animo laturum, fuerat teſtatus, tanta eius ordinis ad gratiam proclinatione, vt exeunti curia ſtipatores ex prætoria cohorte darentur, qui eum aduerſus inimicorū gladios protegerent, inuiolatumque deducerent. Quo mitioris decreti euentu valde conſternati perturbatique aduerſæ factionis principes, qui eum præcipiti damnatione, maturatoque ſupplicio tolli, quàm exilio multari malebant, correptis armis forum compleuerunt, turbulentiſsiméque excitato ad armatum concilium populo, deponēdos præſentes Magiſtratus, nouoſque his ſubrogandos eſſe poſtularunt. Cæterum Coſmus ita exceſsit patria exulatumque Venetias abiit, vt in ciuitate optimo & beneficentiſſimo ciue orbata magnum ſui deſiderium relinqueret; Venetiis verò ab omnibus Patritiorum ordinibus non tanquam exul, ſed præclarus de ingrata deprauataque patria triumphator exciperetur. Exinde Venetiis, & in Senatu, & in corona, domique ſæpius auditus, quum de rebus publicis grauiſsime diſſereret, ſummæ virtutis atque prudentiæ præconium tulit. Nec totum in exilio tranſegit annum; ſatagentibus nanque in eius reditum veteribus amicis, creatus eſt vexillifer Nicolaus Coccus, & cum eo octouiri ſupremæ poteſtatis decuriones, à quibus de reducendo Coſmo in Senatu ſtudioſè relatum eſt, ſecundiſſimiſque ferè omnium ſuffragiis decretum emanauit, quo exhilarata ciuitas redeuntem ſummis gratulationibus excepit; tanto quidem plebis & populi ſtudio, vt non ſecus ac olim Cicero reuocante Senatu Romano, Coſmus à Florentia libera pater patriæ ſit appellatus. Nec

multo

multo poſt capitalis iniuriæ memor, creatis è factione ſumma ſolertia
Magiſtratibus offenſiones quas ore ſermoneque diſsimularat, ita ad
animum reuocauit, vt non eas vlciſci, ſed in poſterum ab inſidiis acer
biſsimorum hominum ſalutem & dignitatem ſuam vindicare velle vi
deretur. Itaque aduerſarum partium principes perturbatæ armis
Reipublicæ, excitatique tumultus accuſatos, nec comparentes, in exi-
lium egit. Ante alios Rainaldum Albicium, Rodulphum Perutium,
Nicolaum Barbadoram & Palantem Strozzam, qui ciuium potentiſ-
ſimi atque inquietiſsimi cenſebantur. Exinde ciuitas ingenio Coſmi
turbulentis ciuibus eiectis, domi & foris felicioris ſeculi incrementa
ſenſit. Tanta nanque erat morum temperie facilitateque naturæ,
vt non eloquio, non cultu, non ipſo denique conuictu & comitatu fa-
ſtum vllum oſtenderet; modeſtia tantùm, humanitate & ſtudio hone-
ſtæ virtutis ſupra cæteros eniteretur; ſingulari autem quæ ſibi & pa-
triæ vrbis ornamento eſſet, magnitudine atque elegantia ædificiorum,
perpetuaque benignitate hoſpitalis domus cunctos ſuperare conten-
deret, quum natura frugi, priuata in menſa nihil ad exuperantem co-
piam, ſed ad nitorem cuncta, ciuilemque Etruſcæ diſciplinæ tempe-
rantiam, alioqui liberalis, & maxime ſumptuoſus, in hoſpites dignita-
te doctrinæ claros reuocaret. Erat enim ſicuti maxime pius in ege-
nos, officioſus in afflictos, & longe omnium omnis virtutis largiſsi-
mus æſtimator, qua vna re ſuperabat ciues, æquabat reges, & ſibi cer-
tum iter ad perennem laudis famam ſternebat. Nunquam eum in-
ſtitutæ liberalitatis pœnituit. Nullus vnquam ædificandi ſumptus eum
deterruit. Nullus vnquam vel aduerſus fortuuis eius caſus, popula-
ris beneficentiæ conſuetudinem interrupit. Quarum rerum admira-
tione ducti nonnulli ciues, vt incomparabiles magnificentiæ laudes
verbis eleuarent, ſæpe dictitabant tantam vim inexhauſtæ pecuniæ,
nequaquam ex argentariorum negociatione, quæ in omnibus Euro-
pæ emporiis à Coſmi inſtitoribus exerceretur, ſed ex Balthaſſaris
Coſſæ theſauris, proueniſſe, quos vti vir eximie probus & pius con-
dendis templis atque Cœnobiis profudiſſet, vt delegantis mortui ami
ci ſecreta vota impleret, & fidem ſuam ſine piaculo tueretur. Conſtat
ex aduerſariis rationum codicibus, quos ipſi vidimus, Coſmum ſupra
quadraginta myriades aureorum nummum, in priuata & publica ædi
ficia contuliſſe. Piæ verò aut occultæ largitionis ſumptum myriadum
decem ſummam exceſsiſſe. Verùm eam ſuſpicionem facile apud re-
rum peritos auertebant paternæ opes, quæ ſignata pecunia, & quæ-
ſtuoſiſsima menſariorum negociatione immenſæ prope conſtiterant,
quum nullum vnquam alienæ decoctionis, aut ſuæ conturbationis de-
trimentum per multos annos accepiſſet; Prædiorum verò redditus
aſtrictaque priuati ſumptus frugalitas quotidianam modicæ familiæ
impenſam facile ſuperarent. Duxit vxorem nomine Conteſsinam è

Bardorum

Bardorum antiquiſsima gente, quæ Aluerniæ oppido iuxta Pratum dominatur. Ex ea Ioannem qui fato iuuenis eſt ereptus, & Petrum ſuſcepit, ex quo nepotes vidit Laurentium & Iulianum qui poſtea admirabili ſorte geminos Pontifices Leonem & Clementem genuerunt. Sic vt Coſmus exceſsiſſe è vita beatus exiſtimari poſsit; quanquam Petrum diſtortis articulari morbo totis artubus miſerabiliter affectum, ſed virili ingenio planè fortem, ad Reipublicæ gubernacula relinqueret. Conceſsit fato Coſmus ſeptuaginta amplius natus annos, tumulatuſque eſt Laurentiano in templo ab ſe condito, vt tota ſacra æde inſtar ampliſsimi ſepulchri vir incomparabilis & ciuium maximus, nequaquam anguſto loculo tegeretur, cum hoc breui titulo, ſed longe omnium qui inſcribi poſsint honeſtiſsimo.

COSMVS MEDICES HIC SITVS EST DECRETO PVBLICO PATER PATRIAE.

PAVLI Iouii Iunioris.

Quid de Sidonio bis tinctam murice veſtem?
Quidue manus ſimilem doctas formare figuram?
Artificiſque decus tantum admiramur, & artem?
Suſpice grandaeui cæleſtes oris honores,
Effigiem quicunque vides, & fixus in illis
Tranquillum Heroa, & mixta grauitate verendum
Sume oculis, dulcique nota pia lumina vultu.
Non hic inſigni gladio per tela, per hoſtes
Egit equum, aut largo fœdauit ſanguine dextram.
Non illi Mars durus erat, non claſsica cordi,
Verum conſilij fœcundum pectus, & alto
Ingenio virtus: qua toto cognitus orbe
Ipſe ſui columenque fori, ſanctique ſenatus
Etruſcum decus & nomen ſuper æthera vexit.
Sed qui honor? aut vlli laus maior contigit vnquam?
Ingrata quàm de patria duxiſſe triumphum
Hadriacis exul veniens reuocatus ab oris?
Quæ poterant potiora peti? quàm qui modo ſæuam,
Mortem expectabat, diramque in colla ſecurim
Audiret populi tollentem ad ſydera vocem
Expectate veni patria pater inclyte noſtræ.

Sub effigie

Sub effigie ALFONSI Neapolitani Regis.

IN hoc Alfonſo Neapolis Rege, qui primus Hiſpanici ſanguinis ſtirpem vt in ea diu regnaret, Italiæ inſeruit, nulla ciuilis bellicæque virtutis aut literarum ornamenta defuerunt. Erat enim ore militari & toto corporis habitu inter armatos valde formoſus atque conſpicuus & vti nunquam expers vrbani moris ab erudita facundia inter togatos admirabilis. Quibus arridentis naturæ excultique ingenii dotibus cumulate inſtructus, ad magnum imperium, nouumque regnum vel ſpes eius recte conceptas fallente ſæpe fortuna, vehementiſsime contendebat; poſtquam ipſum naturæ ius ad Ioannem fratrem maiorem natu, paterni Tarraconenſis imperii hæreditatem detuliſſet. Eius autem votis, vti ſemper probo ingenio ad illuſtre decus reuocatis, tum primum fortuna benigne ſeſe aperuit, quum is in Corſicā aduerſus Genuenſes, ad oppugnandam vrbem Bonifacium ab Hiſpania traieciſſet. Sub id nanque belli tempus Ioanna quæ Neapolitano in regno poſt Ladiſlaum fratrem præcipiti fato ereptum ſucceſſerat, Andegauenſium Gallorum armis pulſabatur, quærendaque ei erant ad tutelam imperii externa præſidia; poſtquam Romani Pontifices contra ſe pro Gallis ſtare putarentur. Itaque fortiſsimo æquè ac nobiliſſimo defenſore ſibi opus eſſe rata, accerſiuit Alfonſum Corſicanis rebus diu hærentem, & cum valida claſſe ſuſceptum, confeſtim adoptauit in filium, communicatoque Regii diadematis honore imperii conſortem fecit. Cæterum poſt aliquantum tempus Regina vti parum pudica, & ob id ſæpe inconſtans & leuis, perditéque amatoribus ſemper obnoxia enatis inde peracerbis offenſionibus, cauſas quæſiuit, quibus adoptionis pacta reſcinderet, Alfonſumque ingratum appellaret quod eius probra iniquiore animo pateretur; vſque adeo alienato infeſtoque animo, vt Regina mater Alfonſum filium declararet hoſtem atque in eum arma conuerteret. Itaque Alfonſus inſolens contumeliæ, nihil abdicata ſpe regni, cœpto ductoque per varios ſucceſſus bello, eum militiæ fructum cepit, vt maximè peritus Italicarum artium, inter inclytos eius ætatis imperatores præſtantiſsimus euaderet, & ſæpe victor & quandoque victus ab indomita virtute ſe ipſo maior ſemper & clarior haberetur. Cæterum quum fortuna multos atque mirabiles in eo rege iactando ludos edidiſſet, ad extremum pudore victa, eum promeriti Regni compotem fecit. Extrema nanque obrutum clade, captumque nauali prælio, ad Pontias Inſulas ita benigne cōplexa eſt, vt ex ea calamitate propere ereptum, non modo liberū, ſed inexpectato etiam munere ampliſsimum regem, ex captiuo redderet. Siquidem perductus Mediolanum tantum abfuit vt in triumphum ad inanem pompam duceretur, vt Philippus Vicecomes, vti

generoſum

generoſum victorem decebat, cum ingenti clementiæ gloria eum ſummo cum honore ſuſceperit, in amicitiæque fœdus receptum & liberaliſsime inſtructum pecunia, validiſque auctum copiis, ad repetendum Apuliæ Regnum ab ſe dimiſerit. Eo nanque tempore Renatum Andegauenſium partium ducem, ipſumque prouinciæ Narbonenſis regem, Ioanna nouo adoptionis iure ad Alfonſi contumeliam in regnum euocarat. Verùm renouati belli is exitus fuit, vt Alfonſus vrbe Neapoli per aquæductum capta, Renatum amiſsis copiis in arcem compulſum regno expelleret, & conſenſu procerum, quod Ioanna ſuo fato conceſsiſſet, ſpecioſiſsimum ducens triumphum, rex appellaretur, ſecundoque demum bello Senenſibus in ditionem acceptis, & attritis Florentinorum opibus, ad Etruſcum imperium aſpiraret. Vir enim animo ingens, ſua ſubnixus virtute, nondum fortunæ ſuæ terminos ſtatuerat, multoque aggere ſua apte munienda rebatur, vt maximè diuturna parti imperii fundamenta iacerentur. Vigebat in hoc rege perpetuum ac illuſtre ſtudium parandæ laudis, quod perenni in omnes beneficentia, totiuſque aulæ ſplendore incomparabili conſequebatur. Nam Federicum Cæſarem ex Luſitana vxore propinquum ſuum, ideoque Neapoli nuptias celebrantem, tanta rerum omnium liberalitate ſibi deuinxit, vt Germanorum comitatus omnis qui Cæſari ampliſsimus aderat, veſte ſerica, aureis torquibus, equis conſpicuis elaborato argento, ſignataque aurea moneta donaretur, & nunquam ſatis celebrata benignitate magnificentiſsimi regis in Germaniam rediret. Itaque Alfonſus opulentiſsimum regnum egregia virtute partum, cunctis his artibus quæ victori atque optimo regi verum decus adſtruerent, Neapolitanorumque procerum animos conciliarent, ſapientiſsime confirmabat; tanta prudentia, vt noui imperii opes, exquiſitis ſemper amicitiis certiſque fœderibus apud principes ſtabiliret. Ante omnia vrbis muros vetuſtate collabentes reſtituit, additis ad portas lapideis turribus, & portum amplificata mole capaciorem ſecurioremque reddiderat, quum in conſtruenda noua arce quæ portui immineret, inuſitatæ admirabiliſque ſtructuræ laudem quæſiuiſſet. In tota porro vita quæ ei continuatis ferè bellis laborioſiſsima ſemper fuit, nullam ſe vel maiorem vel iocundiorem voluptatem capere prædicabat, quam ex cœtu virorum inſignium, qui cæteris vna præcipuè eruditionis commendatione præcellerent. Cum his ſiquidem honeſtiſsimos ſermones, adminiſtrandoque regno vtiliſsimos, ex hiſtoriis aſsidue ſerebat. Apud eum nanque omnis doctrinæ percupidum illa tempeſtate florentiſsima ingenia ſpectabantur, inter quos erant Laurentius Valla, Bartholomeus Facius, Antonius Panhormita, & qui bellorum eius hiſtoriam non illepidè perſcripſit, Bracellius Ligur. Ab his nanque ſcribendorum annalium diligentem operam exigebat, qui ingenii grauitate vſuque rerum præ

diti viderentur. In hos etiam vſus, condita ſumptuoſiſsimæ ſupellectilis Bibliotheca, Græcis authoribus in Latinum verſis, rem literariam quæ erat intermortua, ſuſcitare ab inferis, enixeque locupletare contendebat; vtpote qui caſtrenſibus vigiliis ſummum decus bello adeptus, in ocio demum, & per interualla incertæ pacis vberrimam ex literis laudem lectitando atque audiendo ſemper appeteret. In celibatu ſingularem, eamque paucis incompertam liberi tranquillique animi felicitatem repoſuit, ſic vt eum nunquam pœnituerit connubia reiecisse, quum filium Ferdinandum regiæ indolis ex nobili concubina in ſpem regni ſuſcepiſſet, quem ſatis legitimũ regem fore prædicabat, ſi pertinaci virtute fortunam, quæ non ſemper temere cuncta daret & eriperet, conciliandam arbitraretur. Fato conceſsit non plane ſenex, concepta febre ab aſsiduis falconum aucupiis apud Nolanos campos, Sarnenſium paludum inſalubri auræ ſubiectos, quum regnaſſet annos viginti duos, triennio poſt quàm Mahometes Othomannus Bizantium expugnaret.

FABII Beneuolentii Senenſis.

Poma quot autumnus, quot verno tempore flores
Terra ferat gremio narret; quot littus arenas
Spargat, & immenſo diſcurrant æquore piſces,
Qui cupit Alfonſi meritas percurrere laudes.
Hic & inacceſſas Lybiæ penetrauit ad oras,
Lothophagum gentem domuit, retulitque ſuperbum
Vrbibus euerſis, & victo rege triumphum.
Senſit & ipſe ferox Gallus quid dextera poſſet
Illius, Auſonia iuſſus decedere terra.
Hic quanquam bello clariſſimus extitit Heros,
Non minus excoluit Phœbum, Muſaſque ſorores.
Ergo iam duplici præcingi tempora fronde
Qui meruit, clari diuino carmine vates
Pieridumque Chorus, meritis celebrate choreis,
Atque recurrentes laudetis ſemper in annos.

Sub effigie FRANCISCI SFORTIAE.

HIC eſt ille incomparabilis fortunæ atque virtutis Heros Franciſcus Sfortia, qui abdicato Attendulæ familiæ nomine, paterni cognominis titulum gentilitium fecit, ſupra id etiam cuncta diſciplinæ militaris munera fortiter atque feliciter æmulatus. Is poſt patris interitum effectus imperator, diu vaga & mercennaria arma vario euentu circuntulit, ægre aliquando ſupra aduerſæ fortunæ difficultates ita

eluctatus vt viuido ſpiritu ſeſe ad ingentem famam omnibus bellis ef ferret,& deuicta paſsim fortuna, proculcatáque inuidia,& perdomitis Braccianarum partium reliquiis, aut certè bello geſtarum rerum felicitate ſuperatis,inuſitata virtus eum opulentiſsimi imperii compotem fecerit. A' Philippo ſiquidem Mediolanenſium principe aſcitus gener,eius imperii euaſit hæres; ſed qui nõnunquam ſpretus & ex vſu belli rurſus expetitus, exiguam ſpem obtinendi eius principatus aliquando retineret,& inimica demum Venetorum arma ægrè reprimeret.Egit principem annos ſexdecim,tanta imperii æquitate, moderatione, clementia, popularique humanitate, vt qui armorum fulgore hoſtibus terribilis erat, & inuictus, aduerſus omnem vitiorum intemperiem,publico iudicio eius ſeculi principum longe optimus cenſeretur. In hunc ſiquidem hominem præter inuictum corporis atque animi robur, ſumma etiam dona quæ tribui poterant natura contulerat, perſonæ ſcilicet dignitatem eximiam; os probum,& in omni congreſſu,aſpectum ſine ſuperbia ſuis pariter atque hoſtibus venerabilem, ſic vt cuncti in eo ſæpius cõcionante facundiam abſoluto oratore parem admirarentur,eoque plenius quòd nullas attigiſſet literas;& nihilo ſecius in omni ciuili militarique negocio,efficacis prudentiæ,diuinique iudicii vim expeditam & incredibilem afferret. Sed literarum decus quum ſeſe eius expertem ingenuo pudore ſæpe dolens liberaliſsime tuebatur. Iuſtæ ſiquidem & veræ laudis quæ viuenti ornamento eſſet, & tranſiret ad poſteros,erat auidiſsimus. A' Ioanne Simoneta nanque inſigni hiſtorico, & à Philelpho poëta percelebri res ſuas bello paceque geſtas perſcribi celebrarique iubebat, ſicuti etiam patris vitam Leodorix Cribellus eius iuſſu antea perſcripſerat. Obiit ſenex intercute morbo ſublatus, abſoluta iam Mediolani arce, quæ ad imperii munimentum incomparabilis ſtructuræ exiſtimatur; quum numeroſam prolem ad cumulum felicitatis reliquiſſe videri poſſet,ſi liberi, nepoteſque paternæ & auitæ virtutis, quàm nominis æmuli eſſe maluiſſent; quanquam ea fuerit ſequentis ſeculi iniquitas in quam fato quodam inciderunt,vt eam vel robuſtiſsima cuiuſque magni principis virtus,neque ferre, neque ſuperare potuiſſe videri queat.Fuere qui ei inexorabilis odii notam inurerent, quod perſequendæ Braccianæ factionis nunquam oblitus, Iacobum Piccinini filium ſummæ ſpei ducem, ſub quo Bracciana arma refloreſcere poſſe videretur,nequaquam ſyncera fide in generum aſciuerit;ſcilicet vt eo vinculo pignoreque deceptum, ad teterrimam necem Ferdinando Neapolitano regi proderet. Ab eo enim rege contra fidem refricata veterum offenſionum memoria,vir impiger in carcere per Aethiopem ſeruum auerſa ſecuri mactatus eſt, ſingulari quidem cum infamia tantorum principum, qui vindictæ libidinem ſacroſanctæ fidei & hoſpitalis menſæ religioni prætuliſſent.

PETRI ANGELII Bargæi.

Si quiſquam Eridani ad ripas, campoſque iacentes
Inſubrum, emiſſa quos olim Larius vnda
Irrigat, excultæ fœcundans vbera terræ,
Venerit, & magnæ molem ſuſpexerit Arcis
Quæ ſeſe latè oſtentans ſeptemplice muro
Aequatur cælo, & vaſta latus obſidet vrbis;
Nec rerum, ne tanta operum monumenta tuorum
(Quanquam illa æternum multum celebranda per orbem)
Supremo admirans dignetur munere laudum;
Sed tibi facunda tribuat præconia lingua,
Tum demum inſigni cum te pietate paternum
Illuſtraſſe decus, clarumque in ſecula nomen
Nouerit, vnde tui cognomina tanta Nepotes
Regibus eximijs nunquam aſpernanda ſequantur.
Et meritò, nam quis maius maiore parauit
Virtute imperium? nam quis melioribus vnquam
Auſpicijs, almæ percuſſit fœdera pacis?
Quis demum optatam felicior vſque ſenectam
Attigit? & vitæ cepit meliora beatæ
Præmia? nunquam hoſtes te te videre pauentem
Cedere percuſſum turpi formidine pectus.
Nunquam illi audaci tua caſtra laceſſere ferro
Aggreſſi, euentus belli ſenſere ſecundos.
Martia quin ſæuam fugerunt agmina dextram,
Confertas quoties placuit concurrere vires,
Conſilijs quoties voluiſti oſtendere quantum
Cederet inferior fortuna ingrata labori.
Sed quid ego hæc? lætis cum iam non vlla trophæis
Ora tuis careat multo ſudore paratis,
Cum iam nulla ſacros tellus oblita triumphos
Præferat inſignes titulos, quos neſcia vinci
Obtulit exuperans non vna pericula virtus.
Salue igitur ò fama ingens, ingentior armis,
Magnanimum quondam Heroum certiſſimus auctor
Sfortia; deuicti cuius virtute potentes
Aſpexere ſuo manantes ſanguine riuos,
Cuius & egregias laudes, præclaraque facta,
Teſtati miſera gnatorum in morte parentes
Aequarunt cæli tandem fulgentibus aſtris.

Sub effigie AMVRATHIS ſecundi Turcarum imp.

AMVRATHES eius nominis ſecundus Turcarum princeps imperium Mahometis, Celebini patris inſigni de Sigiſmundo Cæſare victoria confirmatum excipiens, nihil antiquius habuit, quàm fines proferre latéque finitimos Chriſtianorum Regulos vrgendo armis ſummouere penituſque delere, & vt id certius atque validius efficeret, primus Othomannorum phalangem peditum inſtituit, quam diſciplina ab antiquis Macedoniæ regibus repetita incumbenti hoſtium equitatui in prœliis opponeret, & per eam audentius oppidorum oppugnationes aggrederetur; multo nanque vſu compererat, equites in eo obeundo tali munere parum idoneos, hoſtiumque item Myſorum Triballorumque & Illyriorum equites armorum genere atque animorũ conſtantia Aſiaticis & Thracibus ſæpius ſuperiores euadere didicerat. Fuere ab initio in ea phalange non plus quàm octo milia delectæ iuuentutis, ſed eam poſtea ſucceſſores duplicatis fere ſupplemẽtis, adeo auxerunt, vt animaduerſa vi atque induſtria peditum, ſæpe ex ea parte virium incomparabiles victorias de hoſtibus retulerint, quod inueterati multis ſtipendiis milites, & in vnum denſati corpus inſuperabile robur oſtenderent. Hoc militum genus parentibus Chriſtianis ereptum ex delectibus cogebatur, imbuebaturque his ſacrorum legibus & belli artibus, quibus Turcæ ab ipſa ſtatim pueritia erudiri mos eſt. Ianizaros Amurathes, hoc eſt nouæ gentis milites appellabat, educatoſque in aula prætoriæ cohortis perpetuos corporis ſui cuſtodes & ſtipatores effecerat. Ianizaris omnibus peculiare erat album pro galea capitis integumentum (id exarcolam vocant) ex coacta craſsiore lana denſatum, quod erat gladiis impenetrabile & demiſſa à tergo latiore cauda, ceruices egregiè permuniret, à fronte autem ornaretur aureo aut argenteo cono, quo criſtas induerent; ſagittis atque haſtis, atque item paruis ſecuribus rem gerebant; ſed ætate noſtra reliquis fere omnibus haſtis & arcubus abiectis, noſtrorum imitatione ſclopettarii præcellentes euaſerunt. His fretus Amurathes Lazarum Seruiæ deſpothum, qui Myſis & Triballis imperabat continenti attritum bello, & pluribus fuſum prœliis regno expulit, Scopia, Nouomonte & Sophia vrbibus ei ademptis, captiſque duobus eius filiis, quos barbara crudelitate, admota oculis candenti ærea pelui, lumine orbauit, horúmque ſororem vt tantæ iniuriæ dolorem lenire videretur, quod eſſet egregiè formoſa in matrimonium duxit. Exinde in Illyricum, Pannoniam, Epirum, Macedoniam, incurſiones incolis maximè funeſtas fecit; adortuſque demum Græciam, vaſtabundus in Peloponneſum excurrit; perruptoque ad Iſthmum Corynthiacum Examili muro Conſtantinopolitani imperatoris fratrem repentina belli clade ob-

ruit,victriciaque arma ſtatim in Venetos conuertens,Theſſalonicam magna vi tormentorum adortus expugnauit & incendit. Sed longe maximum operum eius fuit Ladiſlaus Poloniæ & Hungariæ rex in Varnenſibus campis trucidatus, quum iuuenis incertæ belli gloriæ quàm ſecuræ pacis auidior ex primo felicis belli prouentu,Carambo Amurathis duce profligato captoque,nouā opimioris victoriæ ſpem induens, recentia pacis fœdera violare religionis cauſa minimè dubitaſſet. Cæterum Amurathes faſtidita proferēdi imperii cura,aliquando ſimulata in immenſum pietate,ita regno ſe abdicauit,vt rerum gubernaculo Hali purpurato Mahometis filii nutricio relinqueret, & in nemoroſum Bythiniæ ſpecum cum paucis ſacerdotibus ad contemplationem rerum cœleſtiū abderetur. Sed vir apprime grauis & aſtutus,quum de Ladiſlai aduētu Chriſtianorumque principum conſiliis qui terra,marique bellum parabant,certius didiciſſet, è ſacro eo luco reiecta ſuperſtitione ad tuendum illico regnum proſiliit. Verùm aliquanto poſt,non eadem fortuna Hungaros adortus,fruſtra oppugnato Belgrado, ad Sauum atque Danubium confluentes, graue detrimentum cruentiſsimè repulſus accepit. Simili quoque ſupremo eius conatu infeliciter oppugnauit vrbem Croiam, quam ei inſigni dolo Scanderbechus alumnus abſtulerat; dum iuuenis longe fortiſsimus paternum imperium inuictis armis recepiſſet,& Turcas frequentibus fuſos prælis tota penè Epiro depuliſſet. Ab hoc irrito incœpto rex barbarus vſque adeo acerbum ex animi dolore morbum concepit,vt quum ſenex è caſtris Hadrianopolim referri ſe iuſsiſſet, paucisſimis diebus delyranti, veſanoque ſimilis,vitam relinqueret,quum alterum atque trigeſimum regnaſſet annum, & Mahometem filium ea lege vt perpetuus Chriſtiani nominis hoſtis foret, imperii & ſæuitiæ in nos ſuæ atrociſsimum Othomannorum principum hæredem reliquiſſet.

AVGVSTI COCCEIANI.

Quæ tibi, quæ leua inceſſit mens optime patrum
Ioui,nouus qui pectore errat ſpiritus?
Ut tanta Scythicos reges tibi pinxeris arte,
Quos turba noſtrum ſuſpicit Quiritium,
An ne iuuat Latij truculentos nominis hoſtes,
Feraſque noſtro ſæpe paſtas ſanguine,
Spectare? vt rediuiua iterum præcordia pulſet
Uirtus,& alte exurgat Italum decus.
Hæc vtinam. Interea votis Roma annue noſtris,
Et excitare hæc intuens ſpectacula.
Europa,atque Aſiæ,hi ſi neſcis regna ſuperbi
Tua tenent ignauia,nec te pudet.

Ergo

Ergo purpureas traxerunt ſanguine lymphas
Et iſter, & Panyſus altis alueis;
Et noſtra albeſcunt etiam num cadis acerui
Deſerta latè Myſia per æquora,
Pannoniæ regem quum defleuere peremptum
Manu impotentis Amurathis efferæ.
Et poſitum aëria eſt monimentum inſigne columnæ
Aeternus horror vt loco inſit, & metus.
Scilicet vt geminæ hæc cœlo capita alta ferentes
Cadant columnæ Cæſarum vni Barbaræ,
Et gladij, & galeæ & clypei, Romanaque pila
Scytharum acinaci, & pharêtris impijs.
En quo degenerum cecidit ſpes tanta nepotum
Et Chriſtiani nominis regum decus,
Quorum dum glicit furor, & diſcordia demens,
Abſumpta in auras priſca ceſſit gloria.

Sub effigie GEORGII CASTRIOTI Scanderbechi Epiri principis.

NEMO Chriſtiani nominis princeps aut imperator, Georgio Caſtrioto vehementius atque felicius arma Turcarum exercuit; nemo frequentius acie victor extitit. Is à Barbaris Scanderbechus eſt appellatus; Nam pater eius Ioannes, quum in Epiro, eaque parte Macedoniæ quæ ad Hadriaticum vergit, regnaret, nec finitima Turcarum arma ſuſtineret, his legibus ab Amurathe pacem impetrauit, vt ei obſides filios daret, in queis virtute animi formaque corporis Georgius plurimum eminebat. Itaque regia in aula liberaliter educatus eſt, inſtructuſque diligenter non modo Barbarorum literis, & moribus ad Mahometanæ ſuperſtitionis diſciplinam, ſed in omnem armorum eius gentis exercitationem, tanto ſucceſſu, vt ante pubertatis annos Sanzachus efficeretur; qui honos magnæ equitum alæ ſigniferum exprimit. Erat autem Amurathi longe omnium gratiſsimus; vtpote qui indolem regii oris præ ſe ferret, & non obſcura ſummi futuri ducis indicia præbere videretur, Nam quotidie cum ſumma Amurathis oblectatione ſimulacra præliorum in hortis regiis edere cum æqualibus erat ſolitus, in quibus ipſe expediti conſilii vigore, & mira vi corporis, omnes ætate grandiores ſuperabat, eumque idcirco Amurathes, quod ſupra militaris ætatis tempus proceræ ſtaturæ præſtantiſque ingenii indomitum robur oſtenderet, in Aſiam miſit aduerſus Ciliciæ regem, quo bello ſummam laudem rebus fortiter geſtis eſt conſecutus, ob idque pleniorem, quod ſingulari certamine Scytham multarum pal-

marum

marum gladiatorem ſuperbè oſtentantem vires, & prouocantem confeciſſet, perſimilique auſu inſignis dux Perſa equeſtribus armis pugnam ciens, paremque ſibi bellatorem ex hoſtili acie ad certamen inuitans, haſta transfixus proſtratuſque fuiſſet. Dum eo modo bellica laude, & ſingulari Amurathis gratia floreret, patrem amiſit, Othomannicaque arma eius ditionis vrbes atque oppida impotenter occuparant; ita vt Amurathes ploranti Scanderbecho ſpem daret, ſe mature paterni imperii ditionem ei conceſſurum. Sed nihil aſtutis Barbari regis promiſsis credens, inſigni calliditate ſolertiaque vſus, in Epirum euadens, per adulterinas literas arce paterni imperii potitus eſt, excitiſque Epiri & Macedoniæ populis legitimi principis prolem agnoſcentibus, princeps eſt acclamatus; tantaque animorum propenſio ne liberatæ gentis eſt vſus, vt per multos annos, & Amurathis, & Mahometis filii inuictos antea regum exercitus frequentiſsime profligarit atque retuderit. His autem bellis hoc ei præcipuum militiæ decus obuenit, quod quum Amurathes fruſtra cum ingentibus copiis miroque tormentorum apparatu Croiam vrbem oppugnaſſet, dolore irriti conatus, nō multo poſt ad mortem ſit adactus; ſeptemque Othomannici nominis clariſsimos duces è purpuratorum Baſſarum ordine acie deuicerit & caſtris exuerit. Quarum rerum memoriam ſucceſſuſque admirandos Marinus Scodrenſis ea qua potuit facundia celebrato Scanderbecho, peculiari volumine edito, mandauit ad poſteros. Cæterum Georgius aliquanto poſt, cum Mahomete inducias pepigit, quum ille Græciæ excidium moliretur, ipſe verò Ferdinandum Neapolitanum regem Andegauenſium arma ægrè ſuſtinentem Epiroticis armis ſe duce defendendum ſtatueret. Itaque maturam opem imploranti regi proſpere tulit; nam Georgii aduentu qui ex Epiro in Apuliam traiecerat, Gallorum copiæ ita profligatæ ſunt, vt rex præcipua Georgii virt ute ſe conſeruatum fateretur. Verùm exactis induciis Mahometes qui Byzantium interfecto Græcorum imperatore manu ceperat, Trapezuntium euerterat imperium, Ciliciæ, Myſiæ, Illyricique reges occupatis regnis occiderat, non ſecus ac ante pater Amurathes Croiam expugnare non potuit, propugnante Georgio & non vnam cladem obſidentibus inferente. Quamobrem Pius Pontifex excitatis ad capienda arma Chriſtianis regibus, belloque indicto aduerſus Mahometem, exiſtimauit neminem frenandis debellandiſque Barbaris, Georgio potiòrem ducem eſſe diligendum; tanto quidem ſtudio, vt Georgium non totius Epiri modo, ſed Macedoniæ regem deſtinaret. Cæterum in eo conſilii decreto, conatuque Pius Anconæ fato eſt interceptus. Nec his demum honeſtiſsimis belli cogitationibus Paulus ſecundus ſucceſſor incubuit, quanquam Georgius vt præſenti facundia eum minus decoris occupationibus implicitum permoueret, admoneretque publicæ ſalutis Cardinalium Senatum,

tum,graui ſuo incommodo Romam petiſſet,quod immoderatæ Barbarorum cupiditati atque audaciæ, niſi conſentientis totius Europæ viribus,reſiſti non poſſe,apud imperitos & deſides teſtaretur. Nec quicquam poſtea priſtina ſua laude dignum geſsit,ea ſcilicet vniuerſæ concordiæ ſpe deſtitutus. Atque ita quum Liſsi eſſet,ad Dryllum amnem & de bellicis rebus cum præfecto Veneto conſultaret, lætalis eum febris inuaſit.Laceſſente autem ea in dies ſæuius,vbi fatalem horam adeſſe ſenſit,impuberem filium Ioannem, totiuſque regni opes & copias Veneto ſenatui commendauit. Nec multo poſt è vita ſublatus eſt, anno ætatis ſexageſimo tertio, à partu verò Virginis ſexageſimoſeptimo ſupra quadringenteſimum atque milleſimum. Fuit Georgius vi corporis & virtute animi,militarique felicitate(vti reor)nemini ſecundus.Habuit in conuictu quum perpetuas aleret copias,lectiſsimorum hominum amplius duo milia, nec vnquam auctis copiis maius militiæ robur quam ſena equitum, ternaque peditum expeditorum milia, hoſtibus oppoſuit. Delectu enim veterani militis non numero victorias parari prædicabat.Horum nomina factaque memoriter tenere conſueuerat; ſummuſque illi erat honos cui ipſe diſcumbens de patera ſua propinaſſet. Qua comitate coniuncta cunctis in rebus ſummæ liberalitati,ſuos ſibi maximè conciliabat,quando etiam in eo,quod maximè accendendis ſtudiis intererat,ſumma pietas emineret. Vbi verò armatus prodibat,tanta oculorum alacritate, tãtaque hilari facundia milites ad cuncta ardua aggredienda accendebat, vt non eximie modo pugnaces, ſed ferociſsimos contemptoreſque impiorum hoſtium efficeret. Erat autem vſque adeo excelſa ſtatura,toroſoque habitu & robuſtis artubus, ac naſo prominente decenterque incuruo,vt magni proculdubio Herois effigiem repræſentaret. Qua formæ ſpecie eius familiæ regulos qui Apuliæ inſiti ſunt, præditos fuiſſe conſpeximus,vti ex collatione eius imaginis quæ in Muſæo ſpectatur, videre licuit,præſertim in Ferdinando pronepote Sancti Angeli ad Garganum Marchione, qui Ticinenſi prælio regia manu confoſſus occubuit. Narrabant gentiles eius, quod etiam à ſcriptoribus memoriæ proditum eſt, Georginm nunquam detrectaſſe pugnam, nunquam hoſti vertiſſe terga, nullo vnquam in diſcrimine metu occupatum,nunquam vulneratum,niſi leui ſemel ſagitta in crure fuiſſe; ſupraque duo hominum milia, barbarorumque præſertim diuerſis in præliis ſua manu interfeciſſe,quando ſingulis tantum ictibus, ſingulos qui congreſsi eſſent conficere eſſet ſolitus; quod prægrandi ponderoſoque acinace tam valide quàm peritè vteretur,quo medios hoſtes ad vmbilicum proſcindere,tranſuerſos diuidere ſoleret, & ſæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facile detruncaret. Quarum immanium vulnerum truculentiam, hoſtes qui ex præliis euaſiſſent, quum Byzantii in aula admirantibus cunctis enarrarent,

Mahometes ipſe illum potẽtis dextræ inuſitatæque violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitque facile à Georgio, vt ſibi Byzantium mitteretur; talem nanque eius eſſe temperaturam prædicabant, vt eius ictum nulla vel ferrea corporum munimenta ſuſtinerent. Tanta autem inuſitatæ virtutis eius viri fama erat, vt Turcæ poſt mortem eius potiti tota ferè Epiro, ſepulchrum Scanderbechi apud Liſſum quæritarent, admirabundique vſque adeo piè venerarentur, vt ſuperſtitioſi homines eruta demum ſepulchro tanti Herois oſſa, religioſe diriperent, quum quiſque ſe bello inuictum, tutumque fore crederet ſi fruſtulum ex oſsibus, reliquiiſque inuictiſsimi imperatoris, in amuleto ceruicibus ſuſpenſum, iturus in prælium geſtaret.

FAERNI.

Turcarum clades, Othomanni nominis horror,
Epiri tutela, illo iacuere ſepulchro.
Quo quondam inuicti cubuerunt oſſa Georgi.
Nunc & membra viri, & diſſectum in fruſta ſepulchrum
Interijt, ſparſi manes, conciſa vagantur
Oſſa, nec in gelida nunc ſaltem morte quieſcunt:
Nanque vt is aſſertum toties cum laude paternum
Imperium, exacta moriens ætate reliquit
Illicet immanes tenuerunt omnia Turcæ.
Tum clari Herois venerati nobile buſtum
Oſſaque, marmoraque, inuictum condentia corpus
Abſtulerant, ſibi quiſque in partes ſecta minutas,
Tanquam ijs bellica vis, & Martius ardor ineſſet,
Et genium præſtare bonum, ſortemque valerent.
Sic quæ alijs tumulum virtus parat, abſtulit illi
Atque eadem diro venerandum præbuit hoſti.

Sub effigie BARTHOLOMAEI Coleonis.

HVIC Gattamelatæ honore par, ac ætate ferme æqualis fuit Bartholomeus Coleo Bergomas, verùm genere atque opibus aliquanto ſuperior. Is Sfortianæ ſimul & Braccianæ diſciplinæ diligentiſsimus obſeruator, multis fortibus factis, cõſtantis atque impigri ducis famam eſt cõſecutus, eoque præſertim prælio quo Gallorum ſanguinaria manu bella gerentium, feritatem atque ſæuitiam pari crudelitate vindicauit. Mortuo nanque Philippo quum Mediolanenſes ſeſe in libertatem aſſeruiſſent, Raynaldus Gallorum dux ab Aſta vrbe ſuæ ditionis Alexandrinum agrum hoſtiliter inuaſerat, nec quem ei opponerent Inſubres habebant, Franciſco Sfortia ipſorum imperatore aduerſus

Venetos bellum gerente, qui ſine certa pernicie inde reuocari non poterat. Erat tum Coleo cuſtodiæ traditus Philippi iuſſu, propter inanem concepti transfugii ſuſpicionem. Itaque hunc maximè idoneum qui Gallis reſiſtere poſſet, rati, cuſtodia educunt, adiunctoque ei Aſtore Fauentino cum parte copiarum contra Gallos proficiſci iubent. Conſerta eſt ad primum hoſtis conſpectum pugna maximè atrox & cruenta apud oppidum Boſchum. Nam Galli pro genti inſita ſæuitia contra Italicum morem captos & deditos Coleonis cataphractos, diffibulata caſſide iugulabant, quod vbi Coleoni nunciatum eſt, clamore edito ſuis edixit, vt Italicæ conſuetudinis obliuiſcerentur, & nemini Gallo parcerent; atque ita graui ira ſuccenſus conglobatis alis in hoſtes irrupit, fuſoſque proſtrauit; ſic vt magna eorum pars interficeretur, & Raynaldus captus, vix ſupplex ſalutem impetrarit. Primis ſtipendiis diu vagatus turmæ equitum præfecturam à Braccio promeruit, nam planè puer pecuniæ inops, Paulo patre propinquorum inſidiis interfecto miſer & errans domo exierat; matre etiam in carcerem à mariti percuſſoribus immaniter coniecta; ſic vt paternis opibus nulla in parte iuuaretur. Sed Iacobus Caudola, non multo poſt, ei turmam duplicauit, iuſtæque demum alæ vexillum detulit Braccius. Rex autem Alfonſus vberiore auxit ſtipendio; & ipſe quoque Sfortia honoratiore militia nobilitauit; adhæſit tandem Philippo ſub quo bella multis annis viguerunt. Cæterum Coleo Veneti imperii fortunam agnoſcens, eius auſpicia opportuno tempore ſecutus eſt, vigintique amplius annis eorum copiis cum imperio præfuit. Eo autem bello quod aduerſus Mediceæ familiæ principatum à Florentinis exulibus in Gallia togata excitatum eſt, Coleo dux primus omnium inſtituiſſe dicitur, vt tormenta aduerſus hoſtium aciem emitterentur, quum antea in expugnandis tantum defendendiſque vrbibus vſui eſſe ſolerent. Spingardas enim ita vocabant minora tormenta tricubitalis longitudinis, quæ glandem pruni maioris magnitudine violenter effunderēt. Hæc paruis curribus inſerta poſt acies aduehi, & ſigno tuba dato quo ſua agmina relicto interuallo hinc atque illinc panderentur in oppoſitos hoſtes dirigi iubebat. Quo inuento ad Ricardinam Bononienſis agri hoſtilem aciem ita perterruit, vt quum Spingardæ pila Herculi Ferrariæ principi calcaneum deterſiſſet, malignè & barbaro more Coleo feciſſe diceretur; qui viros fortes gladio atque haſta pro virtute & gloria dimicantes, inuſitata atque horribili pilarum procella ſternendos curaret. Ea enim humanitate milites duceſque extra cruorem per id tempus in Italia depugnabant, vt eo prælio funalibus accenſis, quum nox ingrueret, amplius quatuor milia cataphractorum equitum admirabili ridendaque hodie ſpectaculi contentione concurrerint. Fuit Coleo corporis ſtatura erecta atque habili, adeoque formoſus & agilis, vt Regina Ioanna ingenio procaci mulier, auidaque viro-

rum fortium, Coleonis amore caperetur, quum ea ſpectante cunctos in palæſtra iactuque ferrei vectis, & ſaltu curſuque certantes, cum magno ſpectantium plauſu ſuperaret. Deerant ei Latinæ literæ, ſed his præditos ſuſpicere, & per eos hiſtoriæ veteris noticiam conſequi erat ſolitus. Nec ingenium eius ab vrbanis facetijs alienum fuit, vt ex eo ioco apparuit quo Galeacium Sfortiam acutiſsimè perſtrinxit. Nam quum ei Galeacius iuuenili petulantia dono miſiſſet vulpem cauea inclusam, vt exactæ ætatis duci nec ſemper aſtuto illuderet, Coleo eum ſtatim pari dono remuneratus eſt, mittens Tinungulum compeditum loro, & binis de more accipitrum argenteis tintinnabulis exornatum, qui à pueris pro accipitre geſtari ſolet; quaſi tantæ fortunæ principi ingenii leuitatem exprimeret, qui nihil præter ornamenta & inanem effigiem, grauis & ſtrenui ducis præferre cenſeretur. Oderat nebulones; fures autem & delatores ſeuere puniebat, quum exactè extra bellum pietatem coleret. Familiæ dignitatem cultu & conuictu admodum liberali tuebatur, magnificentiæque deditus tribus templis ſuo ſumptu ædificatis patriam honeſtauit. Condidit autem peramœno in ſitu Caſtellum ſtructuræ elegantis, quod Malpagam appellauit. Ea in arce quum vixiſſet annos ſeptuaginta ſex exceſsit è vita condito teſtamento in quo ſenatum Venetum ex quadrante ſcripſerat hæredem, vt congeſtarum opum inuidiam ea liberalitate redimeret. Statuit & ſibi viuens ſepulchrum ad aram maximam, apud quam marmorea eius effigies, & in tabula etiam ſcitiſsime depicta Bergomi conſpicitur. Senatus autem ei merito ſtatuam equeſtrem æneam ad templum Ioannis & Pauli cum marmorea baſi erexit, Patauina quidem magnitudine grandiorem & luculentam, ſed nequaquam pari Verroci artificis felicitate fabrefactam.

AVGVSTI Cocceiani,

Non ſic Aeaciden Gracia Theſſalum
Non ſic Annibalem aut Aſdrubalem fera
Carthago, meritis tollet honoribus,
Non ſic Scipiadas graues
Pœnorum vrbibus, vrbs inclyta Romuli
Quanuis imperij trans mare terminos
Longe protulerint regnaque Punica
Late ſub iuga miſerint.
Et contra madidos impius Annibal
Campos Roma tuo ſanguine fecerit
Cum praceps animi conſul ad Aufidum
Infauſta agmina perdidit,
Et quanuis rapidus fortis Achillei
Currus magnanimum traxerit Hectorem

Unde

Unde omnis Phrygij concidit imperi
Spes, & præſidium, ac Deus,
Ut te Cenomani maxime Coleo
Certant perpetuis tollere laudibus
Alpinaque caput gentis, & hoſpitum
Cultrix Brixia nobilis,
Et montana tuis clara crepundijs
Natalique ſolo mœnia Bergomi
Et patres Ueneti, qui iuga neſciunt
Soli barbara perpeti.
Nam cum conſilijs bella ſagacibus
Et gladio forti Martia geſſeris
Gallorumque graues fregeris impetus
Miſcens effera prælia;
Nunc ardentis equi viuidus & ferox
Stans dorſo ſtatua æternus in ænea
Pro templo, meritis par vt erat tuis
Geſta re bene publica.

Sub effigie GALEACII Sfortiæ.

EX hoc Galeacio Sfortia qui decore formæ ingenii præſtantia & perampla ſtabilique exiſtimatione paterni imperii, principum maximè fortunatus, & ipſo tantum vitæ exitu miſer apparuit, non abſurdè ſuſpicari licet, aliquam omnino ineſſe vim occultioris fati in genitura hominum, omni humana prudentia potentiorem, quando hic nullo inſigni maleficio, nulla impotentis, noxiæque ſuperbiæ acerbitate, nulla regendo imperio iniqua libidine, certum vel graue odium promeritus, immani paucorum familiarium perfidia ex leuiſsimis offenſionum concepta cauſis, improuiſo occiderit; ſcilicet vt ex feliciſsimo florentis ætatis ac imperii ſtatu præceps datus ſeruituræ mox Italiæ, multo noſtro cum luctu viam aperiret. Poſuerat militiæ rudimentum in tranſalpina Gallia, eò miſſus à patre cum veteranis copiis, vt Ludouico regi inopinata præpotentum Galliæ procerum defectione circumuento, opem ferret. Sed vix dum expugnatis quibuſdam oppidis in Aruernos penetrarat, quum nunciata patris morte, per infeſtas Allobrogum gentes mutato ſæpe habitu, Mediolanum redire coactus eſt. Præſtitere fidem nouo principi, quam Franciſco patri initis antea fœderibus dederant, Veneti, Ligures, Florentini, ipſeque Ferdinandus rex Neapolitanus, quorum amicitia fretus, fauoreque item Blancæ matris cuius humanitas ad gratiam amoremque parandum apud Inſu

bres multum valebat, imperium domi & foris firmiſsimè ſtabiliuit. Itaque ſplendidiſsimo rerum omnium apparatu vſque ad regalem faſtum, principem egit integros decem annos, & vti ditiſsimi imperii opes ſapientia patris amplificatæ, conſtitutæque tolerabant, magnificentiæ & liberalitatis ſtudium, magnanimi regis inſtar per omnes numeros extendit. Nam præter veteranorum peditum cohortes, alas equitum ex omni Italiæ nobilitate lectiſsimas, & perpetuis cum ſuis tum paternis ſtipendiis inueteratas, ea conſuetudine, in hibernis continebat, vt adulto vere in campos produceret, ſolennique luſtratione inſpectas, ad equeſtres ludos committeret, propoſitis quidem opimis præmiis, quibus cōcurrentium præſtantiſsimi honoris cauſa ornarentur. Hoc equitatu qui duorum milium cataphractorum numerum ſuperabat, nihil ſplendidius & comptius videri poterat, quum quiſque laciniis acu pictis & præaltis criſtis, & equo vndique auratis bardis protecto eſſet conſpicuus. Hippagiorū verò puerorum in verſicolore lacinia militares principis equos producentium atque incitantium, ea erat ſpecies, vt eius oſtentationis admirabilis pompa, omnem vel externorum etiam principum apparatum magno interuallo ſuperare crederetur. Par quoque apud eum erat totius aucupii & venationis inſtrumentum. Nam præter inſignium canum multitudinem ſupra centena falconum paria in remotiſsimis ad Oceanum Borealem conquiſita, tanto alebat ſtudio ſumptúque, vt in magnis porticibus eæ volucres canteriis & perticis inſidentes, mira cum voluptate ſpectarentur, quum ex his ſedibus ad ornatū tela ſerica picta acu, ſquamoſóque opere inaurati argenti refulgens dependeret, & volucres argenteis ſonantibus pedicis vincirentur, & pileolos geſtarent, quorum apices & gemmæ & vniones adornabant. Tota porro familia quæ ex delectu nobilis iuuentutis per ſingulas ditionis vrbes accurate habito, conſtabat, vt fides obſes foret, pretioſo amictu, elegantibuſque munditiis exculta ſpectabatur. Nemo enim erat, qui laciniam purpurei ſerici, & phrygio opere ad argumentum principis depictam ſingulis annis, non bis à principe dono acciperet; alerenturque omnes opipare; hoſpites autem longe omnium luculentiſsimè. Ipſe præter venatorias equeſtriumque armorum exercitationes, pilæ ludo tanta cum voluptate tenebatur, vt ingentis ſtructuræ ædificia Mediolani & Ticini, cæteriſque in arcibus ad vſum eius certaminis conderet. Erat id genus pilæ inflatus follis capitali magnitudine, qui armatis plumbea lamina pugnis longiſsime iactabatur; ſic vt inde palmæ decus iurgioſa contentione, & multo cum ſudore peteretur. Cæterum in feriis, recti & honeſti amans, iuſticiæ vſque ad ſeueritatem erat tenax; dabatque enixe operā, vt nihil in iudiciis eſſet venale, aut ad gratiam corruptū, quando pœna inexorabili certiſsimóque præmio cuncta conſtarent, & vna præſertim annonæ vilitate, tanquam parato ad id populari plau

ſu

ſu maximè lætaretur. Sublatis verò vndique latrociniis, caſtigataque licentia militari, & propagata apud cunctos ordines commerciorum ſecuritate, ita amari ſimul & metui cupiebat, vt nonnunquam ſordidi mercatoris ſimulato habitu diſcurrens per ditionis regiones, oblatos in via, aut in diuerſoriis hoſpitalibus ſimpliciſsimos homines ad ferenda de principe colloquia pertraheret, eruendoque certiſsimos de ſe rumores, vtraque nominis ſui fama frueretur; paratus vtique ad præmium exoluendum, aut infligendam pœnam, Nam in Pado, Abdua, Ticinoque, cuſtodes ad traiectum lintribus præpoſitos qui ab ſe precibus atque pecunia tentati eſſent vt ſine teſſera properãtem tranſueherent, ex merito aut ſuppliciis extremis, aut peramplis præmiis aſficere conſueuerat. Audiebat autem cum voluptate literarum & ſapientiæ ſtudiis præſtantes viros & benignè quidem attollebat, contendebatque graui ſumptu vt Ticinenſe Gymnaſium profeſſorum celebritate, & ſtudioſæ iuuentutis frequentia cæteris omnibus præcelleret. His artibus quum boni, ſplendidiſsimique principis nomen tueretur, premebant eius famam, intemperãtes vagæque libidines. Nam ea tum erat ex multo ocio luxuriãtis ſeculi conditio, in ipſis præcipuè nobilioribus matronis, vt totum pudicitiæ decus ab humanitate aulæ alienum prorſus & ſubagreſte putaretur, ideoque princeps ad licentiam libidinis proclinatus & iuuentæ vigore venuſtateque oris ſupra omnes ſpectatu digniſsimus procacibus fœminarum oculis & deſideriis cupidiſsime deſeruiret. Erat enim tum vulgatum inter fœminas, nullam ex principis concubitu fieri impudicam, earumque maritos qui ineptis hirci videri poſſent, ita excellere aureis cornibus, vt dignitate cunctos anteirent. Per hunc modum Galeacius quum vndique beatus, arridentis fortunæ faſtigium teneret, Allobrogico bello victor, è caſtris duriſsima hyeme Mediolanum rediit, vt Natalis Chriſti diem ſolenni hilaritate cum vxore & liberis atque amicis celebraret; cõiuratiſque ſimul in necem ſuam limen aperiret. Coniurauere diuerſo animorum habitu Andreas Lamponianus, Carolus Vicecomes, & Hieronymus Olgiatus cubiculo principis adſcripti. Andreas conſumpto magna ex parte patrimonio propter rei domeſticæ inopiam, ſuperbiæ ipſius atque luxuriæ aduerſam, turbido ferocique ingenio, res nouas moliri quas ex cede principis certo ſibi commodo ceſſuras, & coniurare omnino ſtatuerat; ad audendum verò immane vſque adeo & periculoſum facinus vehementer incitabat, illata ſibi iniuria à Caſtellioneo Comenſium antiſtite, à quo ſacri latifundii poſſeſsione contra ius interrupta locatione, ſe periniquæ ſpoliatum querebatur. Totum autem eius iniuriæ odiique venenum vertebat in principem, qui à ſe ſuppliciter deprecante eam contumeliam ſæpe rogatus aduerſarium in extrahenda lite præpotẽtem, neque auertere neque mollire voluiſſet. Carolus gentilium ſuorum totius princi-

patris fortunam ad Sfortianos delatam ægrè ferens germanæ ſororis probro quam Galeacius adamaret atque ſubigeret, permouebatur, tanto indignantius, quòd eam decoro adoleſcenti qui ætatis florem principi fruendum dediſſet conciliaſſe & communicaſſe ſuſpicaretur. Principem enim in amore improbum atquè adeo impudentem plerique vel falsò exiſtimabant, vt alienæ libidini lenocinii obſequium lubens præbere crederetur. Olgiatum verò penè imberbem, leuiſsimumque adoleſcentē inani ſpè parandæ gloriæ inflauerat Cola Montanus literarii ludi magiſter; ſi occiſo tyranno patriam in libertatem aſſereret; ſæpe Caſsios & Brutos in ſchola magnis extollens laudibus, qui gloria ducti pulcherrimi facti conſilium olim ſuſcepiſſent. Hic Cola quondam Galeacii pedagogus dirum in principem odium conceperat impotenti eius contumelia percitus, quod ille puerilium verberum nimis memor, poſtquam adoleuit, imperiumque ſuſcepit, ipſi Colæ tanquam immiti ſubagreſtique præceptori, acceptas olim plagas nudatis clunibus loro palàm rependi iuſsiſſet. Huius Colæ diris cohortationibus cōiurationem inchoatam ad exitumque perductam fuiſſe Olgiatus ipſe ex quæſtione perſcripſit. Igitur obſtinatis efferatiſque animis ad id patrandum ſcelus confirmati, principem inter frequentem cuſtodiam corporis diui Stephani templum intrantem, vt ſacris ſolennibus intereſſet, circumſteterunt, abditis ſub ſiniſtri brachii manica pugionibus. Primus à fronte Lamponianus in ſpeciem turbam dimouentis, porrigentiſque literas ſeſe inſinuans, nihil à familiari metuentem ad infimam ventris partem perfodit; repetitoque ictu læuum percuſsit tempus. Carolus autē & Olgiatus à tergo inermem lethalibus plagis conſauciarunt, ſic vt vndique petitus à Deipara virgine fruſtra opem implorans repente concideret, & expiraret; iuxta quem traiecto pectore proſtratus occubuit Ripeus ex cuſtodibus promptiſsimus, quum in percuſſores gladium ſtrinxiſſet. Per hunc modum cadente principe, exortoque inde terribili tumultu, quum quiſque ad fugam metu perculſus ſe expediret, tanta conflictatione procurſum eſt, vt multi è turba in templi foribus eliderentur; deſertoque ab omnibus templo Sacerdotes è ſacrario prodeuntes tria tantum cadauera fœdato multo cruore pauimento iacentia reperirent. Nam procul à principe, Ripeoque, ipſius Lamponiani cadauer ſolum lingua & dentibus commordens iacebat. Eum enim per mediam mulierum turbam incuruo paſſu euadere conantem, ſatelles æthiops cui Gallo fuit cognomen adacto per imam ſedem lato haſtilis ferro confecerat. Cæterum ſacrificuli principem vt abluerent, in ſacrarium calentibus adhuc membris retulerunt. Lamponianus inſultantis plebis & puerorum turbæ ad ludibrium cōceſſus iniecto laqueo per cunctas vrbis regiones raptatus eſt. At Carolus & Olgiatus quū immixti effugientium turbæ, elapſique templo varias latebras quæſiuiſſent, biduo

duo poſt diuerſis in locis, quod tãquam execrabiles parricidæ à nemi ne vel propinquo reciperentur, ad teterrimum ſupplicium rapti ſunt. Olgiatus ipſe mirum viſu audituque, veſana conſtantia obſtinatum animum in conſpectu carnificis gerens, ſeſeque in ipſa morte confirmans hæc contumaci ore protulit verba; Collige te Hieronyme ſtabit vetus memoria facti; mors quidem erit acerba, ſed tormentum breue, atque eius fama perpetua. Hæc quidem digna viro forti videri poterant, niſi impium facinus intempeſtiua atque inhumana crudelitas eleuaret, quod pro tyranno, æquum bonumque principem, nec ab ipſo quicquam hoſtile meritum occiderit, ſcilicet vt diuturnum ciuibus ſuis luctum ex infelicitate ad externos prolapſi principatus pararet. Hos etiam quod miremur in carcere verſus pangere potuit, quos ad argumentum imperterritæ mentis quanquam rudes, huius Tragœdiæ elogio ſubiiciendos exiſtimauimus.

HIERONYMI OLGIATI Percuſſoris.

Quem non mille acies, quem non potuere phalanges
Sternere, priuata Galeaz dux Sfortia dextra
Concidit, atque illum minime iuuere cadentem
Aſtantes famuli, nec opes, nec regna, nec vrbes.
Hinc patet humanis quæ ſit fiducia rebus,
Et patet hinc ſæuo tutum nil eſſe tyranno.

Cola quoque Montanus aliquanto poſt in alpibus Bononiẽſium compræhẽſus, quod dira malignitate in principem percuſſores ad coniurandum concitaſſet, meritas ſceleris pœnas dedit, quando eum Laurentius Medices inuſitatæ immanitatis vltor egregius, latronum more laqueo necari iuſſerit.

IOVII Iunioris.

Quis te dira cohors furor? & quæ inſania tanta
Impulit, horribili ſtimulata
Eumenidum rabie, & ſæuis agitata colubris,
Vt domini nil tale merentis
Corpus in egregium, crudam conuertere dextram
Auderes, ſceleriſque nefandi
Pro laqueo, & meritis pœnis, ſibi præmia certa
Sperares, nomenque perenne.
Te non eximij iuuenis deterruit alto
Inſignis reuerentia vultu,
Impia; ſed nec te tenuerunt templa, nec aræ
Nec ſuperum ſolennia ſacra.

Non(vt rere)ferum crudeli morte tyrannum
Conficis;at iuſtum innocuumque
Rectorem Inſubri Imperij, cunctiſque colendum
Quo ſimul vnà concidit omnis
Spes Italum,longos ſemper lugenda per annos,
Scilicet vt noſtros populatus
Urbibus euerſis fines in viſcera noſtra
Cum Gallo ſæuiret Iberus.
Uos vos ò ſcyllæ,formaque tricorporis vmbræ
Harpyæque,& vos Gorgones atræ
Ardenti ſontes animas immergite Auerno
Et ſtygio exercete flagello.

Sub effigie CAROLI Burgundiæ ducis.

HIC qui ſeuera minacique fronte diſtricto gladio, & coruſcantibus armis cõſerere manum cupere, Martioque ſpiritu fulgurare videtur, Carolus eſt Sequanorum & Belgarum princeps, qui vi bellica, caſtrenſi apparatu, magnitudineque animi, non ſuæ modò verùm ſuperioris etiam ætatis duces,ſic anteceſsit, vt ſummæ gloriæ faſtigium aſſecuturus crederetur, niſi eum arduis & audacibus innixum conſiliis, immoderataque fortitudine quæque aſpera aggredientem,turbulenta & inſolens fortuna perculiſſet. Nam Philippo è Gallorum regia ſtirpe cui optimo cognomentum fuit, patre genitus, conſanguineorum arma vſque adeo vehemens & ferox exercuit, vt Ludouicum XI. apud Luteciam Pariſiorum acerrimo circumuentum bello ad pudendam pacem redegerit, quum ad montem Alerium ingenti edito prælio quanquam vulneratus,victor euaſiſſet.Exinde Ludouicus diſsimulata potius quàm confeſſa pacis neceſsitate, quòd conſpirationem multorum Galliæ procerum timeret cum armato fœdus iecit, pudendum hercle,ſed demum ſibi & Galliæ vtiliſsimum;Nam coniuratorum animi atque eorum arma repente conciderunt. Eo modo Carolus reconciliatus propinquo regi, debellatis Eburonibus, Leodióque ipſorum vrbe ferocibus armis expugnata deletaque, in Heluetios inauſpicata arma conuertit, eo euentu vt fatali ſua peruicacia experiretur quantum intereſſet inter nobiles Gallos pro gloria pugnare moderateque vti victoria ſolitos; & agreſtes qui ab inſita animis Barbarie, cruoris auidi de vna tantum vita cum hoſtibus dimicarent. Neque enim fas erat qui Gallicam nobilitatem armorum ſtrepitu, & nominis fama contudiſſet, ab vllis omnino quàm ab efferis egentibuſque rerum omnium populis, quibus animorum peruicacia indomitum robur efficeret, frangi atque opprimi poſſe. Heluetii nanque iure fœderis pro

Renato ſocio Lotaringiæ regulo quem Carolus oppugnaret, arma ce perant, quo bello vnam atque alteram ad Granſonem & Amoratum victoriam ſecundis prælijs conſecuti, ita Carolum ſuperarunt, vt ille in primo exutus caſtris, impedimenta, totiuſque exercitus opes, ſuamque in primis prætioſam ſuppellectilem amiſerit; in ſecundo ſupra quatuordecim milia lectiſsimorum militum interfecta deſiderarit. Ab his duobus acceptis detrimentis iratus & fremens, tertii certaminis aleam ſubire non dubitauit. Nam eum Nanſeum oppidum oppugnantem pertinaciuſque hærentem, Heluetii per niues ad ſoluendam obſidionem progreſsi adortique, quum ille incœpto abſiſtere indecorum putaret, inito prælio fuderunt, circumuentumque, nec agnitum trucidarunt; quum deſertus eſſet à ſuis inſigni perfidia Campobaſsi Neapolitani, qui quum aliquando colaphum à Carolo inſolenter acce piſſet, in id tempus vindictæ patrandique ſceleris occaſionem diſtulerat. Fuere qui eum effugiſſe, & Moſæ pontem tranſiuiſſe affirmarent, quod diu in Burgundia creditum eſt. Verùm puer è Columnia Romana familia cubiculo eius aſſuetus inter cadauera repertum à næuo lateris, enormique vngue dextri pedis, confirmante eius medico certius agnouit. Tumulatus eſt apud templum diui Nicolai in Lotaringia, finibuſque Mediomatricum. Reliquit filiam ex Luſitana vxore natam, quæ nupta eſt Maximiliano Federici Cæſaris filio, ex qua Philippus ſuſceptus eſt, qui huius Caroli quinti Imperatoris inuictiſsimi pater fuit. Cæterum in Carolo id vnum ad ſummæ perilluſtriſque virtutis cumulũ defuiſſe videtur, quod Genii ſui captum ſenſumque quàm alienæ prudentiæ placita, ſequi maluerit, quaſi arrogantis & elati ſupra æquum ingenii eſſet amicorum beneconſulta contemnere, & contrà, peculiari ſententiæ ſuæ ſemper adulari. Quæ res pleroſque perdidit: Nam qui ſua intemperantius amant obliti rationis, citiſsimè præcipites dãtur, vt reliqua ſua omnia quum fata vrgent penitus euertant. Carolus enim nimio fortaſſe gloriæ ſtudio adductus, virtutes quas in eo maxime erant atque admirabiles ſplendoris, munificentiæ, facilitatis, exactæque bello diſciplinæ, & in pace pietatis; vna obſtinatione animi dum ſibi irato acriter indulget, corrupiſſe videtur.

PAVLI IOVII Iunioris.

Vidiſtine vt Pyrrhi effigies armata Sariſſam
Vibret, & à ſummo ſpargantur funera ferro?
Vtque ferus Lybicam contorqueat Annibal haſtam?
Huc ſimulac conuerte oculos, fulgentiaque arma
Egregij ducis, & latè mucrone coruſco
Inſpice turbatos vultus, ſpirantiaque ora
Martis adhuc triſtes pugnas, atque horrida bella,
Hos olim inſignes habitus, atque ora gerebat

Illum

Illum ſanguineis quum formidauit in vndis
Et Liger, & trepidi ſpectator Sequana belli,
Infractæ Gallorum acies, & Belgica paſſim
Agmina letiferæ ſenſerunt fulmina dextræ.
Heu miſer, heu nimium pugnandi dira cupido,
Heu laudis veſanus amor, quem Gallia diues,
Belgarumque omnes procerum tremuere cohortes
Contempſere rudes populi, gens Barbara victrix
Funeribus ſtrauit medijs, victumque trophæis
Expolias cunctis, nudumque relinquit arenæ,
Vix tandem inuentus parua requieſcit in vrna.

Sub effigie IVLIANI Medicis.

HAEC vera eſt imago Iuliani Medicis, qui magni Coſmi ex Petro filio nepos, & Clementis maximi Pontificis pater fuit, à celebri pictore, ita ſcite expreſſa, ſicuti ſeniores teſtantur, qui viuentem viderunt, vt Clementem Pontificem toto oris habitu reſpondiſſe ad patris lineamenta viderimus. Euaſerat Iulianus quum adhuc viueret pater æqua gloria editis equeſtrium ludorum ſpectaculis, paribuſque omnis elegantiæ, comitatis, atque munificentiæ muneribus, Laurentio fratri prope par; & quòd natu minor eſſet, populari fauore princeps iuuentutis fuerat acclamatus. Capeſſens verò Reipublicæ munia, ea morum actionumque moderatione fratrem ſummis nitentem virtutibus æmulabatur, vt cunctis ciuium ordinibus eſſet cariſsimus, ſupraque cæteros ciues ipſi duo fratres mirè concordes eminerent, & Rempublicam paternis auitiſque artibus feliciter adminiſtrarent; vtpote qui veteres opes, maiorumque perpetuam inter ciues exiſtimationem validis affinitatibus, numeroſis clientelis, & noua denique virtute corroboraſſent; diſtributis vſque adeo appoſitè ac ſapienter Reipublicæ officiis, & collatis ad æquitatem honoribus, vt nullo cultu, nulla eminentiore nominis appellatione, ſupra ciuilem, nulloque deducentium comitatu, à cæteris ciuibus differrent; ſola tamen authoritate cæteris omnibus præſtare, & præclara virtute atque potentia ciuitatis principes cenſebãtur; ideoque fiebat vt ſtudioſè colerentur ab his qui publicum bonum, & ciuitatis tranquillitatem, omni veteri odio, aut nouæ obtrectationi anteponendum iudicabant. Hunc in Mediceis fratribus non obſcurum in ciuitate principatum, vna gens Pactia ferre non poterat; ſatis quidem cum viris & cognationibus tum etiam fortunis abundans; ſed quæ eſſet moribus admodum ſuperba & inſolens, multumque auida pecuniæ ſimul & tenax, ideoque apud populum minimè gratioſa, ac ob id in necem fratrum conſpiraret, quoniam vigenti-

bus

bus ſtabili authoritatę Mediceis, nullum ſibi ſatis honeſtum in Republico locum relinqui arbitraretur. Erat familiæ princeps Iacobus equeſtris ordinis, qui quum nulla virtute emineret, perpetuo aleæ ſtudia perditus, itaque præcipiti & contemptu ſuperum putabatur infamis. Hunc impulerat Franciſcus fratris filius ore pallens, ingenio liuidus, & perpetuus honeſti moris irriſor. Is Romæ nummariæ negociationi aſſuetus Xyſto Pontifici erat familiaris, à quo ſi fas ſit de homine ſacroſancto non iniquè ſuſpicari, nefarii conſilii ratio omnis emanaſſe creditur; ſcilicet vt Hieronymo Riario cui erat auunculus, maiores opes adſtrueret, quæ ei obuenturæ putabantur ſi Florentinæ Ciuitatis ſtatum ſublatis Mediceis commutaſſet. Franciſcus quoque Saluiatus Archiepiſcopus Piſanus, nullam vel mediocrem ex literis probatiſue moribus laudem meritus, vtpote qui ambitu adulationeque & prauis omnino artibus ad eum honorem contendiſſet, ex contentione ſacerdotii, acre odium in Mediceos conceperat, & ad Riarium, Pa ctiosque ipſos ſe totum contulerat, ratus pulcherrimum fore patriam in libertatem vendicare, & purpurei galeri decus à Pontifice, vel execrabili nauata opera promereri. Quibus autem initiis quóue exitu ſuſceptum, patratumque ſit id immane ſcelus, Angelus Politianus, ſummæ doctrinæ vir, vt qui cunctos atrocis eius Tragœdiæ actus ſpectaret, peculiari Commentario, qui impreſſus extat, luculentiſsimè perſcripſit. Nos atrociſsimi eius editi facinoris ſummam tantum attingemus, vt bonis mortalibus præclarè conſtet, ſuperos impiorum vindices ſolere eſſe certiſsimos. Igitur coniuratione diu antea Romæ ſecretis deliberationibus agitata, & Florentiæ demum in Montughio Iacobi Pactii ſuburbano inſtructa, Raphaël Riarius Cardinalis è Gymnaſio Piſano Florentiam vocatur. Specie quidem inuiſendæ pulcherrimæ atque ornatiſsimæ vrbis, verùm vt coniuratorum animos præſentis perſonæ authoritate confirmaret, quanquam vti planè iuuenis, captuque ingenii parum grauis, tantæ rei conſtitutæ ignarus eſſe putaretur. Egere Pactii multo aſtu, vt is à Mediceis fratribus in Feſulanam ipſorum villam honoris & iocundæ voluptatis cauſa ad conuiuium vocaretur, vt ibi ambos fratres inter hoſpitales menſas trucidarent. Sed quum Iulianus ex moleſta pituita impeditus intereſſe nollet, deiecti ea ſpe, rem ad ſacra quæ ex feſto Solis imminebant, in ipſumque templum maximum reiecerunt; in quod ambos fratres tum religionis, tum honoris cauſa erga Cardinalem omnino conuenturos iudicabant. Conficiendi autem negocii munia inter ſe eo ordine diſpartiti ſunt, vt Franciſcus Pactius, & Bernardus Bandinus obtruncandi Iuliani partes deſumerent; Antonius Volaterranus cum Stephano Pactiorum pedagogo Laurentium aggrederetur, accepta tum ex condicto ad diſtringendos gladios teſſera, quum mediis in ſacris ſeruatoris Chriſti hoſtia ſacerdotis manibus attolleretur. Antiſtes verò ipſe Pi-

ſanus

ſanus cum Iacobo Poggio, & Saluiatis propinquis ſuis, fidaque clientium occulte armatorum manu in ſpeciem ſalutandi vexilliferi curiæ occuparet. Iacobus autem cum equeſtris dignitatis, tum ætatis honore conſpicuus, vbi patrata fratrum cædes eſſet, equum conſcenderet, & armatis clientibus ſeptus per forum diſcurrens, populum vocaret ad libertatem, & Saluiatis curiam occupantibus vires adiungeret. Iam cœpta erant ſacra cõcinente ſacerdotum choro; & teſſeræ tempus inſtabat, quum Pactius atque Bandinus deambulante Laurentio, Iulianum oculis fruſtra requirerent. Quapropter ad Mediceam domum conuolarunt, vt in Iuliano omnem prodeundi moram, iocundis adhortationibus abſcinderent, nunciantes quaſdam formoſas, adamatique nominis matronas in Templum perueniſſe. Itaque viri efferatæ mentis, quod mirum eſt, hilari vultu, aptè compreſſa perfidia, Iulianũ retardante fato ſegnius ſe expedientem, medium honoris cauſa, & inſertis iuuenili comitate ſubter humeros brachiis in templum deducunt, pauloque poſt vnà deambulantem ad teſſeram repente diſtrictis ſicis circumſiſtunt. Bandinus medium ſub papilla transfodit, cadentique illico incumbit Pactius & ferro in ventrem & iugulum adacto conficit, vſque adeo atroci & feruida manu, vt crebro repetens ictus ſeipſum in genu prealto vulnere conſauciaret. Bandinus quoque furiata mente Norium Iuliani familiarem obtruncat. Sub idem temporis punctum Laurentii percuſſores incondito impetu illum adorti, vnam tantum neque letalem ad iugulum plagam inflixerunt, quod is præſenti animo educto ſtatim gladiolo, & reiecta, intortaque ad leuam chlamyde, conſtantiſsimè ſe defenderet, & ab amicis in proximum ſacrarium duceretur, vbi obſeratis foribus ab imminente Bandino ſeruatus eſt; atque inde obligato vulnere, ſtipante armatorum amicorum caterua domum deductus eſt; ſæpe ſciſcitans an frater eſſet incolumis, & ne Cardinalis violaretur edicens, quem, linteati ſacerdotes in eo tumultu cuſtodiebant. Dum hæc fierent, perculſaque metu omnis turba diffugeret, & terribili ſtrepitu tanti tumultus, templum corruere videretur, Piſanus antiſtes cum ſuis, curiæ ſcalas aſcendit, poſtulatque à ianitoribus, vt ad vexilliferũ ad quem haberet mandata Pontificis, admittatur. Is erat Cæſar Petruccius, & tum forte cum Decurionibus, vt feſto die ſæpe accidit, tempeſtiuè prandebat; admirantibus conuiuis importunum hominis aduentum, quod ea hora ſeriis colloquiis aliena prorſus, atque inepta videretur. Seſe tamen Cæſar è menſa celeriter expedit, eumque exceptum in ſuam deducit cellam. Vix cœpto colloquio Cæſar in Antiſtite perplexa & male cohærentia verba, obliquo item obtutu oculos inconſtantes, & vultum magni euentus expectatione ſuſpenſum animaduertit, atque inde inſidias ſpectat, relictoque in Cella Antiſtite, ad Decuriones foras ſe proripit, & ſublata voce, miniſtros Curiæ aſſuetos aduocat, atque item ap

paritores

paritores cum argenteis clauis, priſcorum lictorum more ſummum Magiſtratum præeuntes, & vt erat egregiè forti atque expedito conſilio, Poggium arreptum crinibus ſolo deturbat, & in ſuperiorem turriculam cum Decurionibus properè ſe ſubducit, arreptoque veru è proxima culina, ſcalæ aditum tuetur. Magno autem miraculo accidit, vt conſurgentibus vndique ad opem ferendam miniſtris, coniurati & Peruſinorum exulum manus Antiſtitem ſecuta, diuerſis in cœnaculis Curiæ includerentur, obſerantibus ſeſe vltro valuarum feris, quæ ſine peculiari claue aperiri non poterant. Quo caſu quum diducti, nec conſenſu valerent, nec collatas in vnum vires ad conandum haberent, cuncti per partes ad vnum omnes, præeunte Poggio clariſsimi oratoris filio, iniectis laqueis è feneſtris præcipites dati ſunt, vſque adeo iratis & furentibus omnium animis, vt præciſis primorum capiſtris ad ſingulas columnellas, ſecundis & tertiis ſuſpendio locus pararetur, & præcipitata cadauera Plebs cruoris & prædæ auida diſpoliaret, & in fruſta concideret. Iam enim populi fremitus aream occupantis, vulgata Iuliani cæde, ad Curiam peruenerat, magnoque ſtudio Plebs Mediceis fauens, proditores, occupatoreſque Curiæ, ad ſupplicium deiici depoſcebat. Interim Franciſcus ipſe Pactius, è domo Iacobi patrui nudus extractus, delatuſque in Curiam, quum neque hiſceret, neque contumaces oculos attolleret, iniecto laqueo è feneſtrâ ſuſpenditur. Nec multo poſt eum Piſanus ipſe Antiſtes, totius inauſpicatæ coniurationis ſeriem perſcribere iuſſus in eadem lintea ſtola ſacerdotali, ita longiore capiſtro præceps datur, vt Pactiano cadaueri cohærens, papillam rabidis dentibus appeteret, in eoque atroci indignantis & fugientis animæ habitu, rigentibus oculis, meritas concepti ſceleris pœnas daret. Eandem quoque fœdæ necis ſortem tulere duo Iacobi Saluiati, quorum alter erat frater germanus, alter patruelis. Iacobus verò ipſe Pactius qui armatus in equo ad aream Curiæ procurrerat, vt populum ad libertatẽ vocaret, quum ab optimis ciuibus irrideretur, & è ſumma curiæ corona lapides in eum iacerentur, incitato equo Cruciana porta ſeſe eiecit, biduoque poſt à Montanis agreſtibus in fuga captus eſt, Florentiamque perductus, vbi de ſcripto expreſsis coniuratorum nominibus fœdiſsimæ necis ſupplicium tulit, vſque adeo in eum concitata Plebe, vt ſepulturæ honore indignus putaretur; biſque tumulatus, ſemel in templo, iterum in pomerio, indeque erutus, quòd ſupremas Chriſtianæ pietatis cohortationes, ſeſe itidem Cacodæmoni impiè deuouens, reieciſſet; diu à pueris per vrbem raptatus, in Arnum traheretur. De Renato quoque Pactio, qui ad armandos agreſtes in Mugellanam villam præceſſerat, par ſupplicium eſt deſumptum; retractuſque etiã eſt ex fuga Monteſiccus qui Hieronymi Riarii familiaris militiæque peritus, totius coniurationis erat conſcius. Is ab initio interficiendi Laurentii partes ſuſceperat, ſed eius poſtea ho-

n minis

minis virtute atque admirabili humanitate ex multis colloquiis delinitus, eam cædem vti in villa promiſiſſet, in templo ſe patraturum pernegarat; ſcilicet ne homicidio deteſtabile ſacrilegii ſcelus adderetur, propтereaque vnus omnium honeſtiore dignus ſupplicio, ſecuri percuſſus eſt. Laurentii quoque percuſſores, qui triduum in Cœnobio latuerant, nec à cucullatis prodebantur, latebra extracti, detruncatis naſo atque auribus, eandem latronum more laquei pœnam tulerunt. Reliqui Paċtianæ familiæ in carcerem cōiecti ſunt; vnuſque omnium Gulielmus, qui Laurentii ſororem in matrimonio habebat, in villam impetrante vxore, relegari meruit, & Raphaël Cardinalis ab omni iniuria & contumelia in honorem Pontificis ſeruatus eſt. Hanc in vindicanda atrociſsimi ſceleris audacia, ſenatus ſeueritatem vel ipſe Barbarus & noſtræ religionis hoſtis, Baiazetes Turcarum imperator inſigni religione probitateque comprobauit, quum Bandinum ex fuga elapſum Conſtantinopolim, depoſcenti Laurentio, tanquam parricidam, & impium templi violatorem ad ſupplicium tradidiſſet. Atque ita ille cunctis damnatus gentibus ab eadem feneſtra laqueo ſuſpenſus, iuſtum ciuibus vindicatæ feritatis ſuæ ſpectaculum præbuit. Neque Hieronymus Riarius coniurationis author, vltores Deos diu fefellit, quum apud Foroliuium, oppidanorum conſpiratione, in menſa trucidatus, & per feneſtram in forum præcipitatus, vel feras nefariæ malignitatis ſuæ pœnas expenderit.

PETRI ANGELII Bargæi.

At, ò Deorum quiſquis in cælo ſoles
Nefanda ſæpe facta vindex perſequi,
Nec ferre inulta. perfidi num Pacty
Dedere ſat ſuperque pœnarum tibi?
Cum Iulianum patriæ nouum decus
Quiuere templo in ipſo adorti occidere,
Nil ſuſpicantem tale; cum fœdiſsime
Turpata fuſo permaderent ſanguine
Sola ipſa Fani, limina, atque altaria.
Nanque haud furentis hercle ſæuos impetus
Fugere Plebis, haud latebris abditi
Cauere dexteras piorum vindices.
Non & paratam Thracy regis fidem
Senſere; nam cum Barbarus tantam luem
Perhorruiſſet, execratus patriæ
Remiſit vſque ab vltima Propontide.
Inſerta quare plurimis cadauera
Collum capiſtris ciuitas lætiſsima
Spectauit; illa nec miſerta ſontium.

Quin

Quin inſepultus horridus, nudus, lácer,
Caneſque, aueſque pauie, & piſces, datus
Præceps in amnem, manibus Iuli tuis,
Bandinus ille perditus ſicarius,
Bandinus ille, Thracius quem Boſphorus
Uti piaculum, & ſcelus teterrimum,
Exiſtimauit impium & nefarium,
Suiſque longe deferendum à fluctibus.
Sic, ò rubentis Iupiter vindex tuæ,
Ut iura diſcant colere, diſcant legibus
Parere certis, temnere & quid ſit, Deos
Puni cruenta perfidos vi dextera.

BENEDICTI Varchii.

Nam quis te liuor? quæ te tam dira furentem
Patrandi ſceleris rabies, regnive parandi
Ambitio, patrios tecum euerſura penates,
Impulit effera gens furijs vlericibus olim?
Ut iuuenem florentem opibus, virtute decorum,
Conſpicuum forma, dulci grauitate verendum,
Præſtanti inſignem eloquio, nil tale merentem
Incautum, ante aras, & Dijs ſpectantibus ipſis,
Aggreſſa (infandum) media teſtudine templi
Allectum blande, prætentatumque doloſe,
Conficeres, ferro toties per pectus adacto?
Et clarum obſcuro fœdares ſanguine fratrem,
Totius Italiæ ſimul abſumptura ſalutem?
Heu facinus nullo delendum tempore, nulli
Aequandum, non vlla vnquam ſat cæde piandum.
Impia corda, immani ſecla, immitia fata,
Fata malis hominum gaudentia, quid mage ſæuum,
Damnoſúmue magis vidit ſol? Caſtore læſo
Occidit Auſoniæ Pollux, columenque, decuſque,
Et ſi non aliud, Medicæ ſpes altera gentis,
Clementiſque pater, totus cui paruit orbis.

Sub effigie MAHOMETIS ſecundi Turcarum Imperatoris.

HOc atroci, verèque Tartarico recedentium oculorum obtutu, malignoq; pallore buxei vultus, & enormi con tingentium labra narium curuitate, Mahometes fuit, quem Turcæ non modo cæteris Othomannis ſuperiorem, ſed exæquatis vitiis atque virtutibus, Alexandro Magno parem volunt. Nam rerum geſtarum gloria, & magnitudine animi cum progenitores, tum cũctos qui eo ſæculo maximè florerẽt, cogniti orbis reges, vel qui poſtea his ſexaginta annis regnarunt, proculdubio ſuperauit. Natus erat ex Deſpoti Seruiæ filia, quæ puerum Chriſtianis præceptis & moribus imbuerat, quorum mox oblitus ado leſcendo ita ad Mahometis ſacra ſe contulit, vt neque hos, neque illos ritus teneret, & in arcano prorſus Atheos haberetur; vtpote qui vnum tantum bonæ fortunæ numen coleret, quod præclare conciliari viuida efficacique animi virtute prædicabat. Itaque nulli addictus religioni, cunctorum hominum accuratas de Diis, tanquam humana nihil curantibus, cogitationes irridebat; eo animi decreto, vt nullum vnquam ius amicitiæ aut fœderis, niſi ex commodo, exceptaque ad proferendum imperium occaſione, colendum atque ſeruandum arbitraretur, & rem bellicam vſque adeo enixè & liberaliter curaret, vt cuncta munia, vetere Græcorum lege ad pœnam, & præmium reuocaret. Præcepta autem maiorum ex diſciplina militiæ conſtituta, quibus illi tantum imperium peperiſſent, pleraque emendando, augendoque, vti opus foret, nouis artificiis, ac ampliore omnis generis armorũ apparatu exaggerabat. Primus Othomannorum naualia inſtituit, quod maximum apud antiquos in claſſe ad omnes res gerendas momentum, poſitum eſſe intelligebat. Qua vna re Venetorum vim mari ab antiqua laude inſuperabilem, poſtea contempſit. Sed primum eius, & nobiliſsimum bellicorum operum fuit, Conſtantinopolis terra marique fortiter expugnata, cæſoque Conſtantino ſupremo Græcorum imperatore, antiquiſsimũ Græciæ imperium funditus euerſum. Exinde Peloponneſum ingreſſus, Græcorum & Venetorum copias ſecundis prælis deleuit, hexamylique murum à Venetis in Iſthmo magno ſumptu & longo labore reſtitutum, ex vſu victoriæ totum diruit. Nec multo poſt Eubœam inſulam expugnata Chalcyde Venetis ademit, atque item Lesbum deleta propè Mytilene vrbe. Tanto verò apparatu Illyricum adortus eſt, vt Stephanum Boſnæ regem, Iaiza vrbe, totoque regno expelleret, & occideret. Eodem quoque terrifico impetu in Epirum deſcendens Croiam vrbem, quam pater Amurathes fruſtra oppugnarat, atque item Scodram expugnauit; Homaremque & Malcocium duces per Dalmatiam ad Euganeos vſque penetrare iuſsit. Quibus

bus irruptionibus graue vulnus Venetis eſt inflictum, cæſo à Barbaris ad Soncium amnem Nouello eorum imperatore. Eaſdem quoque immanium cædium & incendiorum clades Stiriæ & Carinthiæ gentes ad quas Barbari deflexerant, ſenſerunt. Pannoniis quoque arma inferre auſus, Belgradum inproſperè tentauit. Mox ad ſeptentrionem conuerſus, in ipſa Taurica Cherſoneſo, Theodoſiam quæ Capha dicitur, Boſphorani regni caput, Genuenſium coloniam occupauit, & Trapezuntium imperium ad Euxinum euertit; Colloianne & Dauide fratribus è regio ſanguine captis & interfectis. Exinde tot partis victoriis, ad orientem eſt conuerſus. Pyrametoq́ue Ciliciæ rege debellato, & regno eius in prouinciam redacto, aduerſus Perſas, offenſus Vſſumcaſſanis noui regis felicitate & gloria, ad Euphratem Othomanni caſigna promouit, eo belli euentu, vt ipſum Vſſumcaſſanem multis inclytum victoriis, vno præſertim tormentorum apparatu ad Arſengam ſuperarit. Erant vtique ea quæ geſſerat per ampla timendaque finitimis, quum inſatiabili gloriæ cupiditate concitatus Rhodum inuadere, ac ſimul Italiam rerum quondam dominam adoriri, atque item coacto ingenti tertio exercitu, in vlteriores Perſas penetrare conſtituit. Itaque miſſus eſt ad oppugnandum Rhodum cum valida claſſe Meſithes purpuratus, è gente Paleologa. In Italiam autem Acomathes, cui ab exciſo anteriore dente Gendico cognomen fuit. Hic ab Aulone in Salentinos traiiciens, Hydruntem expugnauit; ſummumque inde terrorem toti Italiæ intulit; ſed diſpari euentu Meſithes Chriſtianæ militiæ vim, quum Rhodi mœnia tentaſſet, infeliciter expertus eſt; Quum interim Mahometes aduerſus Perſas ire pergens, apud Nicomediæ lacum repentino inteſtini dolore correptus, extremum vitæ ſuæ diem, tridui cruciatu feſtinata morte abſoluit, anno ætatis quinquageſimo tertio, imperii autem trigeſimo ſecundo; magno quidem Chriſtianorum commodo; Nam Acomathes qui amplius ſeſquiannũ circumfuſa Chriſtiana arma contempſerat, cognita imperatoris morte, præſidio atque Italia, cum ſupplementa nouarum copiarum expectaret, interrupta ſpe ingentis victoriæ, mœrens & gemens exceſsit. Cæterum Mahometes qui impietatis apud ſuos; apud noſtros verò perfidiæ, & inhumanæ crudelitatis notam ſubiit, hanc ſaltem confeſſione omnium certam laudem à Barbaris repudiatam, non inſulſe tuliſſe exiſtimatur, quòd ei literarum, & præcellentium artium decus cordi fuerit; quando cunctas clariſsimarum gentium Hiſtorias, ſibi verti in Turcicam linguam iuberet; vt inde hauſtis militiæ præceptis, actionum ſuarum diſciplinam, exemplorum varietate confirmaret, & præclaros artifices pictoreſque præſertim inſigni liberalitate cõplecteretur. Nam & commentaria rerum ab ipſo geſtarum à Liberto eius Vicentino conſcripta legimus; veraq́ue eius imagine ſumus poti ti, quam Gentilis Bellinus, è Venetiis Byzantium euocatus pinxerat;

quum ibi regiam multis tabulis rerum nouarum ad oble&ationem io cundiſsimam referſiſſet.

LEONARDI GRIFFII (vt fertur)

Qui vici innumeros populos, tot regna, tot vrbes
Solus & immenſi qui timor orbis eram.
Me rapuit quacunque rapit mors improba; ſed ſum
Virtute excelſa ductus ad aſtra tamen.
Maior Alexander non me fuit, Annibal & non
Fuderit Auſonios tot licet ille duces.
Vici victores Danaos, domuique feroces
Caoniæ populos, Sauromataſque truces.
Pannonius ſenſit quantum ſurgebat in armis
Vis mea, quæ Latio cognita nuper erat.
Arſacidæ ſenſere manus has, ſenſit Arabſque
Et mea ſunt Perſæ cognita tela duci.
Mens fuerat bellare Rhodum ſuperare ſuperbam
Italiam; ſed non fata dedere modum.
Hei mihi, nam rapuit mors aſpera quæque ſub alto
Pectore condideram, vertit & hora breuis.
Sic hominum faſtus pereunt; ſic ſtemmata, ſicque
Imperium, atque aurum, quicquid & orbis habet.

Sub effigie FEDERICI Feltri ducis Vrbini.

HIC eſt ille FEDERICVS Feltrius Vrbinacium princeps, qui in ſpectaculis equeſtribus ab ictu lanceæ dextro orbatus oculo, iniquam honeſtiſsimo ore deformitatem præfert. Is ab adoleſcentia datus in contubernium Franciſco Sfortiæ, totam Sfortianæ militiæ diſciplinam ita hauſit, vt quum in eo certiſsima magni futuri ducis indoles excelleret, ab inuicto imperatore ex fratris filia gener aſciſceretur. Hunc militari & demum imperatoria florentem laude, vſque adeo patrum noſtrorum ætas admirata eſt, vt eum priſcis illis ducibus, qui ab eodem orbitatis incommodo ſummæ virtutis opinionem & famam ſunt conſecuti, non temere compararent; quòd ſingulorum peculiares quaſdam virtutes æmulari, argutiſsimoque ingenio decerpere videretur. Nam quæ propria Philippi Macedonis laus fuit, multo conſilio bella ſuſcipere, multoque maxima celeritatis vehementia conficere; oborientes rerum caſus ad rationem flectere; nouas ſemper occaſiones ad alendum bellum aperire; fruſtrari longa mora hoſtes, eorumque præfectos pecunia ſæpe tentare, & commentitiis literis ſuſpectos & inutiles reddere, probè didicerat. Aſtutiis porrò, planeque Pu-

nicis

nicis artibus Annibalē æquabat, quo nemo vnquam callidius inſidias tetendiſſe; nemo peritius inſtruxiſſe aciem; nemo arma promptius atque ferocius expediſſe traditur; quando etiam in toto rei bellicæ negocio, ſubitæ inexpectatæque prudentiæ mira laus effulgeret, ei profectò perſimilis, quæ in Romano Sertorio viguiſſet. Nam præoccupare imminentium hoſtium conſilia; munitiora loca caſtris antecapere; hoſtes imagine committendæ pugnæ diſtinere, diuque ludificari, ac fatigatos demum longi laboris atque vigiliæ mora, ideoque vinci paratos, peracri repentinoque impetu inuadere conſueuerat; ſic vt non omnino ſit mirum ſi qui octies collatis ſignis conflixiſſe traditur, bis tantum æquo Marte pugnauerit, quum ſexies victor profligato atque exuto caſtris hoſte triumphalem lauream retulerit. Cæterum bello & pace, enitebat in eo ingenium graue admodum, ſed ſine vlla ſeueritate, quando in omnes lene miteque eſſet, ſine mollicie, & nuſquam ad contumeliam iracundum. Facundia valuit efficaci, atque apprime temperata, qua neminem offendens cunctos modeſtiæ & probitatis admonebat, potius quàm acerba increpatione caſtigabat; vtpote qui milites ingenuoſque præſertim, pudore, certius quàm pœnæ metu in officio contineri prædicaret. Eum porrò militiæ morem tenebat, vt Tirones equites, quos ex nobiliſsima iuuentute inſtituebat, ad parandum decus ſemper accenderet. Ab his autem quos alacres & gloriæ auidos fore prouidebant, hoc ſibi vnum præſtari poſtulare erat ſolitus, vt quum in conſpectum hoſtium deuenirent, non prius eorum aciem reformidarent, quàm in eam audacter & fortiter primas haſtas confringerent; quo impigrè facto, ſi ita videretur vt ſecunda pericula vitarent, tum demum equos reflecterent. Nihil enim ipſos ex eo receptu vel pudoris, vel ignominiæ ſubituros. Dux nanque præliorum & eius ſæculi morum eximiè peritus, exiſtimabat ad primos impetus plerunque parari victoriam, qui longe vehementiſsimi ab effreni, & ætatis vigore concitato milite, quum à veterano decurione inducitur prouenire conſueſſent. Multis ſiquidem militiæ exemplis compertum habebat, Tirones vti nondum duri Martis pericula expertos, ab inconſulta ineundi prælii cupiditate, quòd hoſtem elatis animis facile contemnunt, vehementem & plerunque inſuperabilem vim afferre; ſic vt eam perturbata primo impetu aduerſariorum acie, quæ non facile reparari atque reſtitui queat, cœptæ ſemel victoriæ ſecundiſsimus euentus continuò ſubſequatur. Hanc in eo perpetuam bellicæ laudis exiſtimationem ſplendidiſsime cumulabant literarum honos & magnificentiæ ſtudium, Nam qui Prætorium laxitate & ſtructuræ elegantia Vrbini ædificarat; in eo etiam Bibliothecam condidit, codicibus diſciplinarum omnium refertiſsimam; exiſtimabatque nihil eſſe alienius & turpius in bono principe, quàm neſcire literas, cuius incommodi ſocerum, eundem atque nutricium maxime pœnitere memoria

teneret. Raptus eſt fato ſuo, quum Herculem Aeſtinum aduerſus Venetos formidoloſa Ferrarienſibus arma inferentes, oppoſitis ad Stellatam oppidum copiis tueretur. Ex his enim locis à Padana aura inſalubribus, & paluſtri ſolo damnatis, letalem concepit morbum, quem iam plane ſenex diu ferre non potuit; eo forte die moriens quo Robertus Malateſta poſt relatam ad Xyſtum Pontificem de Alfonſo Aragonio ad Velitras profligato triumphi lauream, in vrbe vita exceſsit.

PETRI ANGELII Bargæi.

Artes ſi docuit Punica gens ſuas
Captantem inſidijs Annibalem duces,
Si præſtante Philippus
Fudit conſilio hoſtium
Inuictas acies; ſi ſapientia
Sertori potuit bellica cædibus
Non vnis legiones
Affeciſſe Quiritium;
Ingenti quoque te Sfortia Gens ſuo
Aſtu, conſilioque, & ſapientia
Inſtructum bone Feltri
Bellis præficere horridis
Quiuit. ſic ſimiles quos Dea præpotens
Orbatos oculo fecerat altero,
Virtus ipſa coëgit
Inuitos tibi cedere.
Cui præter decora hæc maxima, maximas
Reddunt Aonidum numina gratias,
Calii & Ripa Metauri
Et fluxu Tiberis rapax.
Dum terras igitur conteget vndique
Cælum, cum Latio Græcia nobili,
Quod viuit tibi ſemper
Se debere fatebitur.

Sub effigie Magni CAYTHBEI Memphitici Sulthani.

HAC peracri atque retorrida fronte magnus Caythbeius apud Memphim pictus viſebatur, quum Selymus gemina potitus victoria Mamaluchorum regnum interfectis duobus ſupremis regibus euerteret, opulentiſsimæque regiæ ornamenta reuelleret, vt ſe nequicquam præpedientibus arenis inuicta arma Memphim vſque protuliſſe, diſceſsiſſeque inde victorem teſtaretur. Fuit Caythbeius natione Circaſsius, conditione ſeruus; verùm ab admirabili virtute, atque fortuna dignus eo imperio, quod per duos & viginti annos ſingulari cum gloria rexit & auxit. Nam more gentis ex venalitio ſeruorum ordine Mahometanæ legis beneficio liber factus, ſed perpetuus Manceps regis, vt primum è literario, militarique ludo adoleſcens prodiit, incredibili proſperoque ſemper curſu, ſingulorum ordinum honores percucurrit atque promeruit, creatuſque demum Diadarius, qui eſt ſummæ præfecturæ honos, cum multis fortibus factis, tum variis in aulæ primates obſequiis, late gratiam, eo euentu adeptus eſt, vt in comitiis inter multos vel egregiè fortes & gratioſos fruſtra ambientes, ſuffragiis victor, & rex, & Sulthanus acclamaretur, neque de ſe rectè conceptam efficaciſsimæ virtutis opinionem vſque fefellit; in hoc vnum ſemper intentus, vt inſtaurata militia quæ longo æuo emarcuiſſe videbatur, veteres equitum alas lectiſsimis ſupplementis corroboraret, & in expeditionem educeret. Legebantur autem ex ipſo præcipuè Circaſsiorum genere, iuuenes accerrimi & robuſtiſsimi. Eius enim gentis homines toto habitu maxime lacertoſi, validos artus, imperterritas mentes, & tolerantia omnis laboris corpora ad militiam afferebant. Circaſsii nanque ſqualida in regione, rerum propè omnium inopes, luxuriæque propterea prorſus ignari, & Aquilonis flatibus obiecti, perpetuoque rigentes gelu, ita prædatoribus Scythis expoſiti ſunt, vt mortalium miſerrimi exiſtimentur, & captiuitatis iniuriam non magnopere doleant, nec parentes perpetua damnati inopia, interceptos liberos diu lugeant, quando etiam filios & propinquos ab ipſa ſtatim infantia paruo pretio mercatoribus diuendant, à quibus pueros ideo expeti perſuaſum habent, vt honeſtos milites, præclaros duces, & ſi ita fati ſors vehat, maximos reges efficiant. Circaſsii populi cum Euxini maris tractum incolunt, qui à Colchis atque Mengrellis ad Boſphorum contra Tauricam Cherſoneſum extenditur, ea porro lege atque his cerimoniis Chriſtum Deum adorant, quibus Moſchi & Roxolani Græcorum ritus ſequentes, vti ſolent. Cæterum Caythbeius è ſordidiſsimo loco à prima pueritia Memphim perductus atque inſtitutus his moribus atque artibus, quibus Mamalucchi equites certatim

incumbunt,

incumbunt, ad ſummum rerum faſtigium peruenit. Vbi verò primis comitiis ſine vlla repulſæ ſuſpicione rex extitit, & per Caliphum ſacrorum principem deſumpto Sulthani titulo, more gentis conſacratus eſt, nihil omnino antiquius habuit, quàm proferre fines, imperii limites armis tueri, Arabumque præſertim infeſtas manus repellere, debellare contumaces, & neminem aduerſum ſe inſoleſcere pati. Magnanimo nanque & potentiſsimo finitimorum Arabum impudentis audaciæ latrocinia validis armis vindicanda videbantur, & Perſæ qui ſæpe repentinas in Comagenem & Syriam irruptiones fecerant, Euphratis tranſitu deterrendi; reprimendaque item Othomannorum arma, quæ formidoloſa erant Syris ad Iſicum ſinum finitimis, quòd Turcæ præſides Ciliciæ, nuper ſublato rege Pirameto in Prouinciam redactæ, veteres fines tranſire, alienaque inuadere arroganter auderent. Itaque tribus bellis ingenti animo ſuſceptis, parique fortuna confectis, Arabes nequicquam ſe longa fuga eripientes, iuſtis affecit cladibus, antiquiſque eorum domiciliis & ſedibus latè expulit; eo rerum euentu, vt ad vnum omnes reguli Arabes, atque his permixti Mauri & Aegyptii, qui regiones inter Nilum, & dextrum Rubri maris littus incolunt, ſeſe conferre ad authoritatem Memphitici regis, & tributa pendere cogerentur. Perſæ quoque duobus tumultuariis præliis fuſi, vltra Euphratem in Meſopotamiam pellerentur, & in Cilicia Mamalucchi ad Tarſum, caſtrametantes Turcas adorti, capto Cherſeogle purpurato, qui Baiazetis erat gener, clariſsimam de inuicta gente victoriam retulerint. His ſecundis ſucceſsibus, quum Memphitici imperii fines ad occaſum per Africam vſque ad Cyrenem extendiſſet, in repentinum atque inexpectatum, ideoque grauiſsimum bellum incidit; conſpirantibus ſcilicet ſubſeruis Aethiopibus in Mamalucchorum cædem, planeque rebellantibus, quibus magna multitudo Arabum, & Aegyptiorum, tædio præduræ ſeruitutis ſe coniunxerat. Sed Caythbeius expedito equitatu turbam nequaquam militaribus armis, ſed oblatis tantum caſu atque his inualidis armatam telis, quanquam contumaci ſpiritu ſeſe in libertatem vendicantem, per partes aggreſſus multo labore diſiecit atque perdomuit. Ab eo diuerſorum præliorum cruento exitu, magnus Aethiopum numerus, communicatæ perfidiæ pœnas dedit. Pars verò eorum ferme tertia compedibus eſt reuincta, vt qui nuſquam ipſum verè libertatis bonum experti emptique pretio fortibus dominis ſeruire condiſcerent. His rebus geſtis Caythbeius plenus gloria, & apud noſtras gentes, pari virtutis atque fortunæ illuſtri fama Sulthanorum clariſsimus euaſit. Nam is eſt qui externæ amicitiæ appetens ad proferendum nomen Laurentio Medici Camelopardalim dono miſit. Id animal prælatis anterioribus cruribus, quum humiliora terga, breueſque ſuffragines haberet; Ceruinumque caput ab erecta rigidaque ceruice, duobus inſigne corniculis

corniculis dorſum eius candidis in orbem maculis in ruffo colore diſperſis, mirè variegatum ſpectaretur, vti prorſus innoxium, non Etruriæ modo,ſed toti Italiæ diu mirabili ſpectaculo fuit, vtpote quod ab ipſis vſque Romanis temporibus Italia non viderat, quum in extremis Aethiopiæ regionibus ad Nili fontes difficillime capiatur. Simili quoque munificentiæ ſtudio paulo ante ad Galeacium Sfortiam elephantem perdomitum, & Tigridem oblongis atris virgulis maculoſam, ab inſita feritate terribilem dono miſerat; quas belluas pictura eleganter expreſſas in arce Mediolani hodie etiam ſpectamus. Cæterum ſeneſcentem Caythbeium Dultibes vxor Arabici generis,ideoque ambitioſi ſpiritus mulier, perpetuis adhortationibus perpulit, vt Mahometem filium imperii hæredem relinqueret, antiquata ſcilicet ea lege qua filius patri ſucceſſor eſſe vetabatur, quum Aegyptios reges vetere maiorum inſtituto nequaquam obſeruata ſucceſsione liberorum, ſed communibus equitum ſuffragiis creari mos ſit; eadem penè iuris formula qua Romæ ſummos Pontifices à Senatoribus in Comitio creari conſtat. Nec defuere Proceres qui ab impudenti adulatione Reginæ conſiliis aſſentirent, multa vtique corrupti largitione,quum eſſent ex eo numero qui nullam gratiæ ſpem pro ſe in comitiis habituri viderentur, extraque ſortem petitionis poſiti melioribus vt ſæpe fit,tanti principatus fortunam inuiderent. Itaque primarum claſsium principes abrogata comitiali lege, nouum decretum intulerunt, ad nutum imperioſæ & ſatagentis Reginæ promulgatum,quod non inepta æquitatis & exempli ratione,cunctis ferè probaretur. Id non erat omnino abſurdum, quoniam fortiſsimo principi,atque optime de Republica merito, & ægrè conceptum ex ſenectæ vitiis morbum ſuſtinenti, adiutorem dandum cenſebant, qui ingentia curarum pondera in patre, recentibus viribus ſubleuaret; ſicuti antea maiores ſuos Saladino Sulthanici imperii conditori ad honeſtiſsimum poſteritatis exemplum tribuiſſe meminerant. Nec multo poſt Mahometem viginti quatuor annos natum ab eximia pietate, patris adiutorem, & conſortem imperii nouis appellationibus ſalutarunt. Sed ab exceſſu demum Caythbei qui damnatæ quorundam Procerum rumoribus adoptioni, non diu ſuperfuit, Mahometes non multum ea inauſpicata hæreditate lætatus eſt. Nam Mamaluchos dolore ereptæ ſuæ ſortis, interruptæque prærogatiuæ iniuria percülſos, dira inteſtini belli rabies ita inuaſit, vt Mahomete interfecto, quatuor ſecundum eum principes creati, paucorum menſium ſpatio turbulentiſsimis comitiis trucidarentur; eo anno qui fuit à partu virginis ſupra milleſimum & quadringenteſimum, nonageſimus ſextus.

IOVII Iunioris.

Si quondam Heſperio quos miſit Bætis ab orbe,
Dalmatàue, aut Lybies Mauris circumſona tellus
Aeneadum faſces, Capitoliaque alta tenentes
Obſtupuit populus Latialis, & inclyta Roma
(Externos quamuis dominos) æquauit olympo,
Inſueta admirans alienæ nomina terræ,
Non ne erit hic etiam toto admirabilis orbe?
Qui genere ex humili Riphæis natus in oris
Aduerſi fines mundi, rigidamque relinquens
Arcton, Cimerias vbi Boſphorus aſperat vndas,
Venerit ad magni ſeptenflua flumina Nili?
Atque ibi ſeruiles habitus exutus, & ora,
Conſenſuque ducum magno prælatus honore
Tum demum Aegyptum, & Pharias compeſcat habenas?
Et Syriam quacunque rapax procurrit Orontes
Sceptra tenens latè magna ditione gubernet?
Scilicet hæc tanta virtuti, ingenuoque labori
Conueniunt, nanque ille diu in ſua damna ruentes
Victor Erythræi depellit littore Ponti
Prædones Arabum, ſimul & felicibus auſis
Trans fluuium Euphratem, trans pictæ Perſidis arua
Cogit Ithyræo gaudentes vulnere Parthos.
An memorem quod Coryciæ propè mœnia Tarſi
Rettulit infeſto ex Turca ſublime Trophæum,
An ſubito oppreſſa Aethiopum ſeruilia bella?
Sed nec adhuc tanto famæ contentus honore
Muneribus placet Italiam penetrare, ſuaque
Laude frui; magno ſic vecta per æquora ſumptu
Bellua, quam priſci coniuncta voce Camelo
Pardalim appellant, geminum cui vertice cornu
Fulget, & inſigni diſtinctum tegmine corpus.
Felix ille quidem cunctis qui cognitus oris
Non vitam ferro amiſit, ſed morte quieta
Et natus lachrymans poſuit ſua membra ſepulchro.

Sub effigie

MATTHIAE CORVINI Pannoniæ Regis.

NON inuictis modò armis, ſed magnitudine animi, admirabilique virtutum omnium concurſu Matthias Coruinus Pannoniæ rex, cunctorum ſuæ ætatis Regum decus ſuperauit. Patrem habuit Ioannem Hunniadem, ſecundis pariter ac aduerſis, ducem, omnium qui cum Turcis arma contulerint longe clariſsimum; vtpote qui Turcarum fulmineus terror appellaretur; quorum magnam multitudinem in Belgradi foſsis proſtrauiſſet. Is natione Semidacus & Valachus, duos habuit filios Ladiſlaum & Matthiam. Ladiſlaus, quod Vldericum Ciliæ Comitem regis propinquum, qui capitales inimicitias cum Hunniade ſemper exercuerat, apud Albam confodiſſet, à Ladiſlao rege ſecuri percuſſus eſt, Matthia cuſtodiæ tradito, abductoque in Bohemiam, vt ibi de nobiliſsimi adoleſcentis ſupplicio, extra Hungarorum oculos conſideratius atque liberius decerneret. Nam tametſi Matthias eius cædis conſcius fuiſſe putabatur, quòd tamen interfecti Cilienſis cruore manus minimè polluiſſet, nec duodeuigeſimum attigiſſet annum, pleroſque Procerum ad miſericordiam commouebat, quum vnica proles Hunniadis interitura crederetur. Quid enim eius viri memoriæ ab Hungarica gente, vel gratius, vel honeſtius perſolui poſſet, quàm ſi eius ſobolem à teterrima nece ſeruarent; quum ab Hunniade ſe toties ſeruatos, Turcicíſque trophæis nobilitatos eſſe faterentur? Eo modo fluctuante Rege, fata viam aperuerunt, qua captiuo & ſæuam ſecurem expectanti, non ſalus modò, verùm & Pannonici Regni corona pararetur. Ladiſlaus enim rex dum Pragæ nuptiis vacaret, veneno intra paucas horas ſublatus eſt, Bohemiæque regnum arripuit Georgius Pogibraccius, qui vigore animi, clientelis, atque opibus, Procerum erat potentiſsimus. Cæterum morte regis audita Michaël Zilagus, Matthiæ auunculus, apud quem erant veteranæ copiæ, quæ ſub Hunniade ſtipendia meruiſſent, cum matre Matthiæ Budam contendit; Quorum aduentu Hungari Proceres permoti matris lachrymis, præſentiſque exercitus ſtudio & viribus adducti, commendante Hunniadis ſobolem Michaële, extemplo vel vinctum adhuc cathenis apud Pragam Matthiam, regem declararunt; miſsiſque legatis à Poggibraccio poſtularunt vt ſibi Matthiam redderet, quem publico conſenſu Pannoniæ regem ſalutaſſent. Nec mora Pogibraccius conſilium expedit, obtemperandumque Hungaris cenſet, quòd putabat confirmando nouo regno nihil ſibi fore opportunius, quàm ſi Hungaros eo beneficio obſtringeret & Bohemis conſociaret. Itaque non cathenas modò detrahit Matthiæ, ſed ei ad certiſsimum amicitiæ pignus, filiam deſpondet, & tradit; or-

natumque Regii cultus muneribus Budæ regnaturum dimittit. Fuere qui exiſtimarent à Pogibraccio regnum affectanti, venenum Ladiſlao præbitum fuiſſe, cuius vxor quæ Caroli Quarti Cæſaris, Bohemiæque regis neptis erat, vterum geſtaret. Ea partus expectatio ciuile bellum in Hungaria excitauit, graueque negocium attulit Matthiæ quum de regni poſſeſsione cum Regina armis contendere cogeretur. Sed poſt editum infelicem partum, Regina contentioni finem fecit honeſtis conditionibus, legitimeque demum antiquo Regum diademate apud Albam coronatus eſt; ſic vt regnarit ſupra annos triginta ſex, occupatus ſemper nouo bello; quum perpetuis & inuictis armis vndique ſibi ampliſsimam laudem & gloriam parandam exiſtimaret. Non ſuſtinuere ardentis Ducis vim Poloni qui arma Hungaris inferre auſi fuerant. Hæc eadem Germanorum robora perfregit, quum Auſtriæ Viennam Federico Cæſari adimeret. Valachorum exercitum ancipiti prælio profligauit, quo ipſe ſagitta vulneratus, ſed planè victor diſceſsit. Binis quoque præliis, Turcarum ab Illyrici limite irrumpentium audaciam ita contudit atque repreſsit, vt Mahometes eorum imperator, omnium propè gentium victor ſucceſſorque eius filius Baiazetes, æquiſsimis legibus pacem petierint. Geſsit & aduerſus Sleſitas ad Vrathiſlauiam vrbem acre bellum tanta vtique felicitate, vt in toto Hungarici regni limite deuictarum ab ſe gentium ſummæ gloriæ trophæa ſpectarentur. Verùm ob id maiore præconio dignus videtur, quòd tranſmiſsis auxiliis Italiam Turcarum metu, qui Hidruntem in Salentinis occuparant, liberaſſe exiſtimari poſsit, poſtquam inuicti ante pertinaciſsimeque reſiſtentes Turcæ vnum Blaſium Magarem è Matthiæ præfectis pugnaciſsimum, timendum eſſe, ipſa demum deditione poſt egregios multarum eruptionum conatus oſtenderint. Eminebat in Matthia eruditum & graue perſpicacis ingenii iudicium, quum rerum bellicarum omnis generis & literarum intelligentia polleret. Neque enim Regem aut Ducem abſolutæ virtutis & gloriæ famam adipiſci poſſe prædicabat, niſi literarum præſidio munitus, omnis ætatis inſtituta militiæ, ipſaque antiquorum ſtratagemata, ex hiſtoriis percalleret; quando ea documenta quæ magno vſui militiæ forent, ab ignaris literarum, niſi longiſsimo tempore experiundo percipi non poſſent, quæ alii ex veterum exemplis legendo facile conſequerentur. Propterea peculiari propè ſtudio in Regiam ſibi viros aſciuerat, non optimorum modò ſtudiorum, ſed nobiliorum etiam artium laude inſignes, quorum conſuetudine legendo & diſputando, mirum in modum oblectabatur. Quicquid enim ocii è grauiſsimis occupationibus ſuffurari poterat, id totum euoluendis annalibus impendebat; multuſque viſebatur in ea Bibliotheca quam exquiſitis libris nullo deterrente ſumptu refertiſsimam eſſe curauerat. Forum

verò

verò Budæ præcellentium artificum tabernis exornarat, qui ex Italia præſertim certis inuitati præmiis, Budam confluebant. Regia enim Budæ veræ virtutis domicilium, perpetuique ſplendoris hoſpitale diuerſorium cunctis gentibus patebat. Quandoquidem vincere hoſtes, & ſcribenda facere, & virtutem liberaliter exornare, Regiæ fortunæ proprium munus eſſe duceret. Inuexerat toti prouinciæ Italicas artes, cultum domeſticum, Hunnicæ gentis mores ad arma & latrocinia natæ, ita molliuerat, vt Regnum ex plumbeo aureum, deterſaque rubigine ſplendidum reddidiſſe Pannonii faterentur. Hac illuſtri fama Chriſtianorum regum florentiſsimus, quum vigeret, agitaretque animo ingens bellum aduerſus Turcas, & lætiſsimè pranſus eſſet, Bolanumque Venetum legatum honoris cauſa equeſtri dignitate inter ſacra ſolēnia perornaſſet, repente apoplexia correptus expirauit, anno ætatis quinquageſimo ſexto, à partu autem Virginis Nonageſimo ſupra quadringenteſimum atque milleſimum, eo feſto die qui Palmarum celebritati dicatus eſt. Effigies eius armata equeſtris, luculentiſsimè depicta Romæ in Campo Floræ, contra Podium cubiculi mei in angulo Laurentianæ domus ſpectatur, ad quam arridet altera perſimilis Andreæ Mantiniæ manu picta, quæ in Muſæo noſtro conſpicitur.

ANTONII THEBALDEI.

Coruini breuis hæc vrna eſt, quem magna fatentur
Facta fuiſſe Deum; fata fuiſſe hominem.

PAVLI IOVII Iunioris.

Vos ò qui celeri gradu
Lucum Caſtaliæ rupis, & ardua
Parnaſsi iuga ſcandere
Certatis viridem per nemorum comam,
Qua riuo reſonans ſacro
Leni lympha fugax perſtrepit alueo
Auratæ cytharæ modos,
Inſignemque lyram ponite, ponite,
Si quis poſſe putat ſuo
Cantu, & grandiloqui carmine Pindari
Regem Pannoniæ decus
Coruinum meritis tollere honoribus.
Nam ſi Mæonij ſenis,
Seu quæ Virgilij Muſa canit Deos

Seſe reddat ab inferis,
Nec curet Siculæ regna Proſerpinæ
Haud vnquam valeat ſatis
Summis quam deceat, tollere verſibus
Coruinum egregium ducem,
Quem nec laurigeri poſſet Apollinis
Laus, nec Pierij Chori
Princeps, dulce canens Calliope melos.

FINIS TERTII LIBRI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN QVARTVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MED. FLOREN. DVCEM.

QVARTVS hic liber magnanime Coſme recentiorum Heroum imagines continebit, quibus elogia idcirco ſuperioribus adſtrictiora, breuioraque ſigillatim affigentur; Quoniam eorum quos ipſi virtutis ſuæ fama florentes vidimus præclara nomina hiſtoriis noſtris abunde celebrata ſint, & vti reor, ad poſteros etiam tranſibunt. Ex inſtituto autem ordine, primus ſeſe obtulit Carolus rex Galliæ qui coaleſcentis, nec confirmatæ adhuc pacis tranquillitatem Italiæ inuidit, liuore tamen noſtro potius quàm ſuo. Quippe qui euocatus accerſituſque ad euertendum paſsim publicarum rerum ſtatum, eo grauior ingruerit, quo apud ignaros periculi, imperitoſque militiæ nequaquam metuendus eſſe putabatur. Sed eius externæ gentis vis repentina & impotens, vel ſero nos docuit, diſſenſionum noſtrarum inteſtinæque diſcordiæ protinus obliuiſci, vt paratæ ſeruitutis incommoda vitaremus, quæ demum ſerendo bella ex bellis nobis parum maturè inſanire deſinẽtibus importata, ſi non cautiores, & fortiores fecit vti propulſanda pericula flagitabant; patientiores certè reddidiſſe videtur, ad perferendam inuſitatæ cõditionis ignominiam. Neque aliter nos ipſos vltro præcipites datos conſolari poſſumus, quàm quòd primos tantæ cladis authores ęqua vltrix ſcelerum furia meritas pœnas dare coëgerit. Hic itaque

Rex Gallus qui vel nolens domum tuam ſuo impetu euertit,te præclaro exemplo admonet, vt irruptiones externarum gentium, quarum vis vehementiſsima intolerandaque eſſe conſueuit,graui maturoque conſilio auertendas potius, quàm armorum fiducia ſuſtinendas arbitrere.In hanc enim publicæ ſalutis curam & Coſmus, & Laurentius maiores tui ſummæ prudentiæ viri ſemper excubarunt, vt quantum conſilio præſtari poſſet, externa arma longiſsimè arcerent; Neque enim aliter quàm his inundationibus obrui & conuelli poteſt, hic tuus Principatus, haud dubiè fato datus, & mirifica demum tua virtute confirmatus, quandoquidem nulla omnino inteſtina fraus extimeſcenda videatur,agenti Principem abſolutæ pietatis atque iuſticiæ auſpiciis, qualem in rectè conſtituta Republica æquè boni malique ciues optatiſsimum eſſe confitentur.

ELOGIORVM

LIBER QVARTVS.

Sub effigie CAROLI VIII Galliæ Regis.

HOC oris geſtu & armorum cultu Carolum Galliæ Regem eius nominis octauum, Alexander Pontifex in mole Hadriani pingi iuſsit, quum Rex ipſe pictori ſe exprimendum accuratè præbuiſſet. Is Ludouico vndecimo patri ſuccedens deficientes ab ſe Britones armis ſubegit, capto in acie Ludouico Aureliano atque in carcerem coniecto, quem certa iura Regii ſanguinis ipſi ſucceſſorem deſtinabant. Ab hac victoria Rex iuuenis quanquam nec ingenio ſtabili, nec ſatis firmis puſilli corporis viribus polleret, pacati tamen atque opulenti Regni ſubnixus facultatibus, bellicoſorumque Procerum vocibus incitatus, aduerſus Aragonios reges, terra marique bellum ſuſcepit, euocante eum atque adiuuante Ludouico Sfortia, qui Aragonio nomini erat infenſiſsimus. Ea nanque tẽpeſtate fatali malo Italiæ nati exitialibus inter ſe conſiliis diſsidebant Alfonſus rex Neapolitanus, & Ludouicus Sfortia Mediolani princeps, qui tum potentia atque autho ritate nominis ſupra cæteros eminere credebantur. Ille apprime ferox, bellicoſus, & inſolens; hic verò ingenio ſubtili, aſtuto, maximeque ambitioſo, odia contraxerant, quæ minimè expiari poſſent, niſi diiudicante belli fortuna, alteruter præceps daretur. Itaque Carolus vehementi impetu Italiam intrans, & ſubitò percurrens, quantum Galli armis auſuque valerẽt cum ignominia Italicæ diſciplinæ pluribus præ liis oſtendit. Hæc enim fere tota, aut inſcitia atque auaritia ſuperiorum ducum, aut longo ocio reſtincta perierat; ſic vt nemo ducum aut militum ſupereſſet, qui cruentam aciem, ſe vidiſſe teſtaretur. Quo vi tio accidit vt facilè Gallus honeſtum prætẽdens titulum, Piſanos eiectis Florentinis; hos verò eiectis Mediceis, & Senenſes pulſo Pandulpho Petruccio, vendicaſſe in libertatem videri vellet. Ex inde Pontificem terrore inuecti in vrbem exercitus ſubactum ad fœdus ineundum compulit, Gememque Baiazetis Turcarum imperatoris fratrem ſibi tradere coëgit, quo adiutore in Græciam ſe traiecturum confecto Aragonio bello prædicabat. Qua inuſitata Galli hoſtis felicitate cuncta obuia ſternentis perculſus Alfonſus, ideoque nihil pro priſtina ſua militari laude auſus, ita deſpondit animum, vt Ferdinando filio Regnum cederet; extemploque cum Regia Gaza in Siciliam profugeret; eo euentu, vt filius pari hoſtium impetu vndique pulſus

vrbe Neapoli atque arcibus, Regnoque demum toto, ociſsime pelleretur. Obſtupuere ſtatim ad eius ingentis celeriſque victoriæ curſum cuncti principes; vſque adeo conſternatis metu animis, vt in vnū pro publica ſalute, dignitateque Italici nominis conſpirarent, & arma contra Gallos vndique cogerent. His rebus cognitis Carolus Campanis, Brutiis, Apulis, & Samnitibus, valido copiarum præſidio confirmatis, regredi extemplo, & contra infeſtos viam ferro aperire conſtituit; atque ita profugiente Alexandro, Romam prætereuctus, Piſas repetiit; & per Apuanos Ligures ſuperato Apennino, ad Tarrum amnem profectus, Venetas, & Sfortianas copias, eum tranſitu prohibere conantes, cruento edito prælio ita proſtrauit, vt penè intactus, & nuſquam poſtea laceſsitus in Galliam rediret, nec Italici belli obliuiſceretur; renouata nanque amicitia cum Ludouico Sfortia, reſtitutaque ei Nouaria quam Aurelianus occuparat, Ferdinandum Regem, paternum repetentem regnum longo exercuit bello; Eo tamen rerum exitu, vt Galli duces militeſque ad vnum propè omnes variis caſibus interirent, & ipſe demum tertio anno poſtquam Neapolim ceperat, apud Amboſiam oppidum, ex ludo paruæ ſphæræ rediens, ignobili in cella, ſubito animæ deliquio correptus expiraret. Vixit annos viginti ſeptem, imperauit decem. Id verò tanto regi inſigni probro datum eſt, quòd intempeſtiuis amoribus deditus eneruatuſque molli ocio apud Allobrogum diffluentia longo luxu oppida, Aureliano Nouariæ obſeſſo opem ferre noluerit, repudiatamque coniugio Margaritam Maximiliani Cæſaris filiam ab ſe expetitam deſponſatamque, ad patrem remiſerit, vt Anna Britanniæ citerioris Reguli filia hæreſque maiore commodo duceretur; quòd reges nullis pudoris potius quàm commodi priuati legibus obediant.

LANDRIANI Mediolanenſis.

Impiger aërias Carolus dum tranſilit Alpes
Parthenopen ſtricto dum petit enſe ferox.
Horruit illum omnis bello clariſſima tellus
Itala, & inuicti frena ſuperba tulit.
Victorem ſed ne hunc æternum ſecla viderent
Noſtra ducem, ante annos inuida mors rapuit.

Sub effigie

Sub effigie VITELLIORVM Fratrum.

HAc vna latiore in tabula Vitellii quatuor germani fratres cum ſene patre conſpiciuntur, quos admirabili mediæ ætatis vigore atque illuſtri bellicæ laudis fama florẽtes, inuida virtuti ante diem immitis parca ſurripuit. Hos Nicolaus pater poſt longam contentionem eiecto Iuſtino æmulo, atque eo demum interfecto, in patria Tipherno non obſcuræ potentiæ principatum adeptus, in diſciplinam Virginio Vrſino tradidit, qui tum Romanorum Procerum ſplendore domus, & multis militiæ partis honoribus erat clariſsimus. Qua liberorum animoſa prole atque ea enixè ad ſummum militiæ decus cotẽdente, planè beatus ſenex pater videri potuit, quum excedens vita, familiam certiſsimo militarium iuuenum præſidio confirmaſſe crederetur, niſi occultior aliqua vis fati adultæ iam virtuti indignam atque inexpectatam perniciem attuliſſet. Præcipiti nanque impetu fortuna in Vitellii nominis ſobolem incurrens, ex breui interuallo ſingulos perculit atque proſtrauit, miſerabilem hercle in modum, quando partim fœda, partim ignobili morte conciderint. Ioannes ſiquidem natu maximus, quum ad Auximum Piceni vrbem in oppugnatione verſaretur, immani tormento diſcerptus interiit. Camillus huic proximus, in Apulia Circellum oppidum appoſita ſcala conſcendere & capere contendẽs, molari propè lapide ſuperne deiecto, nequicquam protegente galea oppreſſus eſt. Is tum Gallis, Virginioque duci operam nauabat, & multis bello fortibus factis, pugnaciſsimi ducis laudem eo præſertim die fuerat conſequutus, quo non procul à Luceria Germanorum integram phalangem Aragoniis militantem, inductis & ſæpe circumductis in orbem ſagittariis equitibus deleuerat. Primus in Italia ſclopettariorum equitum turmam inſtituit, quod equitum genus poſtea intermiſſum eſt, quum nimia atque inhabili ſclopetti longitudine præpedirentur; ſic vt hodie non miremur breuiores & leuiores, aptiore induſtria à Germanis inſtitutos, qui noſtris nuper haſtitis equitibus maximo terrori in Germania fuerint. Moriens Camillus Vitellium filium reliquit, quem Venetis & quatuor Pontificibus, vti erat bellicæ rationis & multi conſilii apprime gnarus, impigram fidelemque operam nauaſſe vidimus. Cæterum in Paulo & Vitellocio ætate minoribus vis ardens impauidi animi, & in arduis belli caſibus mirè efficax ita enituit, vt vterque ad militaris imperii nomen non temere aſpirare milites crederent. Paulus ingenio excelſior, & iudicii grauitate præſtantior expediendis conſiliis, atque armis promptiſsimus habebatur; ſed aliquanto fortaſſe ſeuerior & ſæuior, quòd dormitantes vigiles impune interfici, & ſclopettariis hoſtium captis erui oculos, & præcidi manus iuberet, quòd indignum eſſe videretur ſtrenuum ſæpe nobilemque

lemque equitẽ ab infimi ordinis deſpicato pedite inulto vulnere proſterni. Nondum enim inuecto externarum gentium cruento more, Itali milites ſanguinarii & multæ cædis auidi eſſe didicerant. Paulus hac virtute diſciplinaque prouectus, quum Venetas copias in Apennino profligaſſet, Piſanoſque egregiè ſuam tuentes libertatem, aliquot oppidis expugnatis conterruiſſet, eorum mœnibus tormenta admouenda eſſe cenſuit. Sed eius conatus quanquam vehementiſsimè cœptus eum habuit exitum, vt malignè obtrectante collega Ranuccio Martiano diſparis dignitatis atque virtutis duce, perfidioſa potius quàm neceſſaria ceſſatione à ſemicapto Stampacis propugnaculo retraxiſſe tormenta crederetur; quaſi eius vrbis ſubactæ lætitiam Florentinis inuideret; inaniſsima quidem ſuſpicione quum inde à probo auidoque veri decoris duce perampla triumphi laus peteretur. Itaque à præpotente factione ciuium, vrgenteque Ranuccio perfidiæ accuſatus, vir inſons captus, præcipitique iudicio in curia ſecuri percuſſus eſt; quanquam vel inuſitati generis tormenta adhibita, in acerbiſſima quæſtione nihil quod integritatis famam læderet, elicere potuiſſent. Eo enim ſupremo malignitatis decreto concidit, quod viri ſuſpicaces, & Reipublicæ cauſa maximè ſæui, factioſique immeritò tortum nequaquam ex tuto dimitti poſſe iudicarent. Sed eius immanis iniuriæ vltor poſtea extitit Alexander filius, quem hodie patris æquãtem laudes, & Hungarico & Germanico bello clarum Italia inter paucos duces adnumerat. At Vitellocium immanior vis atque ſæuitia Cæſaris Borgiæ ſuſtulit, quum is cruentiſsimo homini, perfidioſo aſtu ex recenti defectione in gratiam receptus apud Senogalliam ſe credidiſſet. Ibi enim ſimulatione colloquii militaris perductus in domum cum Paulo Vrſino ſocero, Franciſcoque Vrſino Grauinæ Regulo, & Liberotto Firmano, ad eandem necem deſtinatis, ſtrangulatus interiit; meritas certo iure pœnas pendens, quod ſe à ſanguinario, nefarioque tyranno ſyncerè in fidem receptum imprudentiſsime putarit; Quanquam ea reditus leuitas exitio cunctis futura ab ingenio Pauli ſoceri largitione promiſsiſque corrupti Vitellocio improbante emanaſſe credatur. Vitellocius primus in Italia Germanicæ diſciplinæ phalangem peditum ex Tiphernatibus ſuis inſtituit, quibus & haſtas, & ſecures, ferreaque pectoralia, & galeas, externorum imitatione tradiderat; ordinauitque vt denſata acie procurrere, conſiſtere, regredique, & decurrere in cocleam, nihil perturbatis ordinibus condiſcerent; Cuius phalangis inuicto robore fretus, paulò antè Vgonem Moncatam Borgiæ Cæſaris ducem, in Vmbria profligarat; & capto ad Baſsianum Guidone Feltrio Vrbinatium principe Pontificias copias, inſigni edita pugna deleuerat.

MICHAELIS

MICHAELIS Syluii Luſitani Cardinalis de Camillo Vitellio.

Victorem Pyrrhum poſt magna atque inclyta facta,
Fœminea fama eſt occubuiſſe manu.
Et te ſurripuit poſt inclyta facta Vitelli
Fœminea dextra miſſus ab arce lapis.
Heu fatum occultum, multis diſtantia ſeclis
Clara duorum facta exitus vnus habet.

ANTONII FRANCISCI Rainerii de Paulo Vitellio.

Urbis vt ingratæ ſcelus, & victricia Pauli
Audijt immiti colla reſecta manu
Scipiadum maior; Tua quid benefacta Vitelli
Quid valuere mea? ah dixit, & ingemuit.

IOVII Iunioris de Vitellocio.

E heu quid faciant, cuiquam homines curué habeant fidem?
Ten' ſic negligis? atque ipſe tui nil memor, impij
Te imprudens potuiſti manibus credere Borgiæ,
Infauſtis manibus, ſacrilegis, atque nefarijs?
Quid ſi non tibi notiſſimus vſque, & ſatis, & ſuper
Cunctis ille fuiſſet rabidus, Barbarus, impotens,
Humani generis pernicies, atque hominum lues,
At non te latuit quid fugiens Cæſaris impetum
Olim dixerit è carminibus Mæonij ſenis
Pompeius, Pharij quum peteret littora perfida
Regis naue cita. Non equidem vita ferocibus
Committenda Tyrannis, iter haud tutum ad eos ſatis
Dixit; ſed mala ſors omne animi conſilium rapit.

RAINERII de Vitellocio.

Non me diua potens atque volubilis
Motu quæ rotat hæc omnia præpeti
Deprenſum Ionio merſit in improbo,
Nec Mars belligero dum feror agmine
Hinnitu alipedum cum litui ſono
Lætantem, rapido ſuſtulit impetu,

Nec

Nec me auo & ſpolijs tot grauidum nouis
Hæres, nobilium patria principum
Linquentem gelido marmora funere,
Victorem, tumulo condidit aureo.
Sed me perfidior Borgius æquore,
Martis fulmineo ſæuior agmine,
Parcarum Lacheſi ſurdior vltima,
Et fatum, atque fides credula, perdidit.

EIVSDEM.

Non mare me, non Mars, ſæua aut Mors perdidit; at me
Perdidit, omnibus his Borgius aſperior.

Sub effigie PETRI Medicis.

PETRVS Medices quem Laurentius pater authoritate atque opibus florentem in Republica principem reliquerat, hac militari ſpecie thoracatus & prolixè comatus pingi voluit; Nam tum viros radi ſolitos non decebat barba, contrarioque more noſtro capita prælongi crines adornabant. Multo enim iuuentæ feruore alacer, robuſtos, geſtādiſque armis habiles artus equeſtribus ſpectaculis ad bellicam imaginem oſtentare, aduerſis ſæpe haſtis in ludo concurrere, variaque pugnæ ſimulacra edere erat ſolitus; quod ita ad popularem gratiam expediret; ſicuti patrem & patruum cum præclara laude feciſſe meminerat. Verùm hæc ſtudia quanquam digna eſſent eo iuuene, quem Palmæ decus accenderet; cum tamen aliquanto longius, quàm oporteret, à ciuilibus officiis abſtrahebant, à quibus ſecus ac pater iuſſerat, ita abhorrere videbatur, vt ſæpe venationi falconumque aucupiis, ac amatoriis vanitatibus occupatus, actiones Magiſtratuum inſpicere negligeret; alloquia ciuium faſtidiret, & contemptu quodam rarò intraret curiam. Quibus moribus fiebat vt paternæ modeſtiæ, & Etruſcæ frugalitatis obliuiſceretur, obiterque ſuperbiæ & luxui, atque item libidinibus quibus offendi ciuile decus poſſet, propalam ſe dederet, quum honeſtas quaſdam familias aſsiduo atque licentiore matronarum cultu probroſas effici nonnulli ſuſpicarentur. Sed hæc grauior cæteris labes quæ proterui atque intemperantis famam premebat, cito deferbuit ex nuptiis lectiſsimæ vxoris Alfonſinæ quam ex Vrſina gente duxerat; conciliante id coniugium Clarice matre ex eadem orta familia. Erat Petrus ingenio patri diſsimilis vti ſæpe feroci, & tum maximè quum forte meracius biberet, acriter ad iracundiam parato; ſed quòd amœnitate Muſarum & Muſicis concentibus cito molliretur, & quo luberet, facile flecteretur. Nam à Politiano præceptore inſti-

tum erat domi certamen Etruſcorum Poëtarum, quo non obſcura laus, ſumma iocunditate quærebatur; quando alternis dicerent, & ad pares numeros reſponderent, qui extemporaneæ facultatis plauſum à circumfuſa audientium corona petebant. Latinarum nanque & Græcarum literarum ſtudia, ea tempeſtate Florentiæ vigebant, ita vt argu ti iuuenes Etruſcos rithmos peramœnis floribus adornarent. Hos mores opima pax ferebat, atque his pacata ciuitas honeſtiſsimè lætabatur; ſed vbi è Gallia terribile claſsicum concrepuit, non temerè conceptus pauor totum inexperti iuuenis animum occupauit: ſic vt facile in conſilio longe omnium grauiſsimo fœdè fatiſceret, & ciues antiquæ memores libertatis ad priſtinum odium redirent, & in ſpem excutiendæ ſeruitutis erigerentur. Erant tum Florentini Aragoniis regibus fœdere coniuncti, & cum Alexandro Pontifice ſentiebant. Ingruentibus autem Gallis, ſocius aderat Ludouicus Sfortia diu antea per legatos Petrum ab Aragoniis diuellere conatus. Sed Petrus ita comprobante Ciuitate, cenſuit ius fœderis non eſſe violandum. Quo decreto Sfortiam vehementer offendit, quoniam aſtuta eius conſilia ab ancipiti, maleque fido ingenio, ſibi detecta ad Gallos detuliſſet. Amicè enim Sfortiæ legatus in colloquio dixerat, non ideo euocari Galliæ regem, vt Italiam externis gentibus ſubigendam & proculcandam daret; verùm vt ſuperbi & comminantis ſibi Alfonſi ferocia, infenſiſsimi regis metu frenaretur. Itaque Petrus repentina per Lunenſem agrum Gallorum irruptione perterritus ſeræ pœnitentiæ conſilium ſumpſit; ob id quod Ferdinandus Alfonſi regis filius, in Aemilia alteram Gallorum & Sfortianorum manum minimè ſuſtineret, & claſsis Aragonia Liguriam improſpere tentaſſet, Florentia profectus ad Sergianum deſcendenti Carolo obuiam iuit, vt honeſta conditione propoſita pacem impetraret. Sequebantur eo tempore regem plane victorem Laurentius & Ioannes Medicei, Petro infenſiſsimi hoſtes, quod ab eo ex leuiſsimis offenſionibus, in exilium acti fuiſſent. Horum deprauatione proceres Gallos ab ſe alienatos Petrus reperiebat; neque aliter ab rege in amicitiam recipi poterat, quàm ſi arces cuſtodiendas regiis præfectis traderet, quæ erant quatuor Piſana, Labronenſis, Sergiana, & infra lucum Feroniæ Petraſanctenſis. His obſignatis impetrati fœderis tabulis, Florentini ciues qui in ea legatione ad regem, Petro collegæ aderant, vſque adeo animis exacerbati ſunt, vt à Petro Rempublicam priuati commodi cauſa, prodi dictitarent, & in eum concordibus conſiliis conſpirarent. Nec multum inde Petrus confecto eo negocio quum ad exornandas ædes, quibus regem exciperet, Florentiam rediiſſet, & ad Decuriones aſcendere vellet, à Iacobo Nerlio curiæ ianua eſt prohibitus. Qua inſolentis facti acerbitate perculſum, redeuntemque domum, populus ſublato clamore, & coniectis lapidibus vſque adeo contumelioſe inſecutus eſt, vt vix

mentis compos euadēdi fugiendique tumultus conſilium expediret, & ſancti Galli porta principatu, patria atque penatibus vnius horæ momento excidens, ſeſe eiiceret, Bononiamque perfugeret; tanta trepidatione, vt vix Ioanni Cardinali fratri, qui cucullati habitum deſum pſerat, vt ſeſe occultaret, elabendi ſpatium daretur. Errauit in exilio in tegros decem annos, ſæpius contumacis fortunæ ſuæ, fallaciſsimos nu tus expertus; vnde ei reliquæ opes abſumptæ, & multum æs alienum contractum eſt, oppigneratis ſcilicet Alfonſinæ vxoris dotalibus bonis; Nam ab initio Virginius Vrſinus quum accepta in ſtipendium pe cunia, eum reducturus, ad Rapolanas aquas vſque perueniſſet, commutato repentè conſilio, in Apuliam ſe conuertens, ſpes eius infregerat; bienniοque poſt Liuiani audacis beniuolique ducis cōſilium ſecutus, ad Romanam portam, ita copias ſignaque promouerat, vt obſeratis repente valuis excluſus, irrito conatu regredi cogeretur, eo quidem grauiore detrimento, quod propinqui aliquot ciues, Mediceique nominis ſtudioſi, tanquam hoſtilis eius acceſſus conſcii, capite plecterentur. Promiſsis demum Borgiæ Cæſaris ad repetendam patriam perductus, quum ille exercitum ipſis propè Florentiæ mœnibus admouiſſet, non modo conceptam ſpem, votaque eius fefellit ſed exiſtimationem exulis & ſalutem in ſummum periculum coniecit. Quod Borgia male fidus, rebus clandeſtinè compoſitis inter conditiones Petrum tanquam hoſtem iudicatum Florentinis expetentibus traditurus eſſe diceretur. Nec multo poſt Vitellocio etiam adhæſit, ex nece fratris Florentinis inimiciſsimo, quum is occupato Aretio bellum intuliſſet. Sed eum terrorem valida Gallorum auxilia ab rege Florentinis ſociis miſſa, ita ſuſtulerunt, vt Petrus eandem aduerſi conatus ſui ſortem tulerit, vſque ad Gallicum bellum, quod Magni Conſalui virtute ad Formias parta victoria, confectum eſt. Erat tum in partibus Gallorum Petrus; qui proſtratis fœdéque deletis partium copiis, vt ſe ad Caietam periculo eriperet, quum onerarium lintrem conſcēdiſſet, & ſecundo Lyri amne deueheretur, in oſtio fluminis ſummerſus interiit; nauigium tormentis cumulatè onuſtum, facile abſorbente irato mari; quum impetu tumentis amnis allidentes decumani fluctus, contrario repercuſſu pulſarentur. Hoc ignobile mortis genus, ei meritò accidiſſe plerique exiſtimarunt, quod in morte Laurentii patris Leonium illuſtrem medicum indignum prorſus ea immanitate, vt de infe lici curatione pœnam exigeret, in puteum præcipitaſſe crederetur. Reliquit auſpicacioris fortunæ hæredem Laurentium filium, quem à Leone Pontifice patruo, eiectis Feltriis, Vrbini principem conſtitutum ſed non diu eo munere lætatum vidimus, ex quo genita eſt hæc Catherina, quam hodie eruditis moribus excultam, & lætæ prolis fœcunditate perbeatam, in thoro Henrici optimi Galliæ regis conſpicimus.

ANDREAE Anguli

Quiſquis es armatam effigiem longamque ferocis
Medicei iuuenis ſuſpice cæſariem;
Huius enim Lyris tantum ſe funere tollit
Gallorum quantum clade fluit tumidus.
Et magni virtute patris Laurentii, Etruſcum
Arnus pacatas in mare voluit aquas.
Hunc gemini decorant fratres, queis Tybris amœnus
Pontificum titulos, ſacraque ſceptra dedit;
Summiſitque Umber nato fera colla Metaurus,
Nunc neptim Rhodanus, Moſa, Ligerque colunt.

Sub effigie CHRISTOPHORI Columbi.

QVIS non miretur hac honeſtiſsima fronte hominem, qui inuſitata animi magnitudine portentoſoque immen ſi ingenii vigore valuerit, aſpero ignobilique Arbizolo Liguriæ vico iuxta Sauonam naſci potuiſſe? Hic enim ille eſt Chriſtophorus Columbus ſtupendi alterius & nullis ante ſeculis cogniti terrarum orbis repertor; quem profectò benigna ſalutarium ſyderum conſpiratione natum fuiſſe exiſtimare fas eſt, vt incomparabilis Liguribus honos, eximium Italiæ decus, & præfulgidum iubar ſeculo noſtro naſceretur; quod priſcorum Heroum, Herculis, & Liberi patris famam obſcuraret; Quorum memoriam grata olim mortalitas æternis literarum monumentis cœlo conſecrarit. Columbus à prima adoleſcentia diuerſis nauigationibus patrio more deditus cuncta emporia, inſulas, littoraque mediterranei maris peragrauit, & vti erat Geographiæ apprime ſtudioſus, curioſi ingenii, neruos omnes contulit ad contemplationem earum naturæ rerum & regionum, quæ terræ globo continentur, adeo pertinaci ſpiritu, laboreque, vt ex aſtronomia tropicorum, æquatoriſque & climatum menſuras, totiuſque item nauigatoriæ membranæ & magnetis vſum exactiſsimè perciperet, inflammatuſque ſtudio atque admirabili cupiditate explorandi Oceani raperetur, vt poſitos columnis Herculeis terrarum limites irrideret. Nec inanibus coniecturis alias omnino terras, ad occidentem Solem extendi prædicaret; quarum Plato ipſe, & Seneca, & plerique alii Græcorum & Latinorum nonnulla expendenda Coſmographis argumenta reliquiſſent. Ea quoque ſpe Columbus magis ac magis implebatur, quod paulò antè patrum noſtrorum memoria à viro Gallo cui nomen fuit Bethancor, Inſulas fortunatas & à Luſitanis Heſperides vltra Viride promōtorium, repertas eſſe didicerat; ſuperatumque demū eſſet Henrici Luſitani regis claſſe, extre-

mum Aethiopiæ promontorium, quod Bonæ ſpei nomen tulit; vltra Capricorni circulum Antarctico polo ſubiectum. Inuidebat profectò hanc gloriam externis gẽtibus homo Ligur elato, pertinacique ingenio, iniquè ferens Ligures qui inueterata naualis diſciplinæ authoritate & laude cunctas nationes anteirent, præoccupato ab aliis auſu, occaſione ingentis parandi nominis ſpoliari. Hæc eius vota aliquandiu delata ad reges & ſemper reiecta, ad extremum Hiſpaniæ rex Ferdinandus ſic impleuit, vt adductus perſeuerantia peritiſsimi hominis quinque naues ab ſe impetrari pateretur. Quanquam id concedendæ expeditionis munus, plerique non periculoſum modò ſed planè inſanum & impium eſſe prædicarent, vaſtiſsimis Oceani fluctibus naues & Hiſpanos homines committi ad libidinem vani Liguris & decoctoris, qui vitæ ſuæ iacturam paruiduceret; ſi in eadem pericula multi ipſo peritiores nautæ fortioreſque homines perducerentur. Itaque Columbus cum paulo minus ducentis hominibus Hiſpanici generis è Gadibus ſoluens, inter occidentem atque meridiem curſum tenuit, aquatuſque apud Fortunatas Octobri menſe in dextrum vela flexit, & ſulcato per multos dies Oceano, nuſquam apparentibus terris, conſpiratione nautarum penè oppreſſus eſt, quum peregrini vnius amentiæ vniuerſam omnium ſalutem, deſperato nauigationis exitu minimè credendam arbitrarentur, quando infinitus pateret Oceanus, nec ſuffectura eſſent alimenta ſi ſerò pœnitẽtibus redeundum in Hiſpaniam eſſe decernerent. Sed eos vel atrociſsimè conſternatos ſacramenti militaris ſæuerè admonuit, quo regi fidem dediſſent, ſe nuſquam ab authoritate imperioque ipſius eſſe diſceſſuros; multiſque rationibus oſtendit, certam eos proditionis pœnam in Hiſpania ſubituros, ſi temerè ſummi commodi, ſummæque gloriæ cœpta, & feliciter ad finẽ penè perducta, timiditate inani, aut importuno incertæ mortis horrore perturbarent. Vixdum ſociis naualibus pacatis, & ad officium redeuntibus, Columbus volantes aues conſpexit, prædixitque non longe abeſſe terras è quibus illæ euolaſſent. Nec eum fefellit opinio; breui enim peruentum eſt ad inſulas ferè innumerabiles, maximamque earum adeuntes, valde nemoroſam, & luſciniis, & pſitacis refertiſsimam, ſed humano carentem veſtigio, Guadalupeam vocarunt. Inde perpetuis prouectus Euris, atque his vno tenore perflantibus, ſecundiſſimo curſu, quòd nuſquam fluctus inter ſe refringantur; ad inſulam ingentem, nomine Hiſpaniolam peruenit. Ea diſtat à Gadibus rudi ſupputatione, miliarium Italicorum, circiter quinque milibus, Cancrique Tropico ſuppoſita, in longitudinem tota proſcinditur; refertque caſtaneæ folii formam, magnitudineque Britanniam excedere perhibetur. Eius inſulæ gentes Columbus blandis nutibus atque munuſculis ad ſe facilè pertraxit; didicitque ex mulierum inauribus, & quibuſdam armillis, auri copiam in ea reperiri, quum omnium rerum, ſe

getiſque

getiſque præſertim ſint inopes captuque ingenii adeo ſimplices, vt literarum prorſus, mediocriumque artium ſint ignari; vtpote qui nocturnos lemures adorent, quos nunquam viderint, ſed inerrare domiciliis eorum noctu perſuaſum habeant, qui arbitri vitæ ſimul & fortunæ cuncta bona pariter & mala, mortalibus diſpenſare ſoliti ſint. Horum lignea ſimulacra inciſorio pyrite lapide vſi rudirer effingunt, religioſeque venerantur, Zeminos appellantes vtriuſque humanæ ſortis largitores. Hos populos tormentorum portento, aſpectuque veliſicantium nauium territos & ſtupefactos, facilè ad venerationem Chriſtianæ crucis induxit, fœdereque icto cum aliquot præpotentibus inſulæ regulis, cognouit manare aureas harenas, ex amnibus qui ex præaltis montium iugis, in Oceanum deferantur. Itaque contentus hoc bene auſpicato nauigationis initio, relinquere apud regulos ex ſuis Hiſpanos homines, totidemque ab his indigenas mutuæ fidei obſides accipere, reuertique in Hiſpaniam ad regem conſtituit; à quo demum perfuſo tantæ felicitatis gaudio, quadruplo maiorem claſſem impetrauit, vt reliqua ſcrutarentur; aggregantibus ſe ei certatim Hiſpanis tanquam ad certam prædam ex aurea gleba ire properantibus. Hac ſecunda nauigatione Columbus, Amirantis, regiique præfecti nomen promeritus, eas quas innumerabiles diximus inſulas partim deſertas, partim ab immani & truculenta Canibalum gente incoli; piraticiſque eorum latrociniis cuncta infeſta eſſe didicit. Ii mortalium cruentiſsimi atque efferatiſsimi, humanis veſcuntur carnibus; nullum numen adorant; nullum æquitatis ac humanitatis ius colunt; conſtuprant fœdè mares, & venenatis inſtructi ſagittis remigantes in alueis vnilıgneis longiſsime prædantur. Cæterum Columbus recto curſu ab Hiſpaniola ad occidentem pertendens, inſulam Hiſpaniola duplo maiorem apprehendit, quam propter longitudinem, ab initio continētem eſſe crediderat; ſed anfractibus eius enormi flexu ſuperatis integrè circuiuit & Cubam appellauit: pari auri copia & ſimplicitate incolentium Hiſpaniolæ perſimilem; atque inde demum in aduerſam ingentium terrarum & regionum continentem ad Auſtrum ſitam, Boreæ flatibus appulſus tenuit. Hunc terrarum incogniti antea orbis tractum æqua fronte ſeptentriones ſpectantem, & introrſus ſub æquatore ſitum, alii Sanctæ crucis terram, alii pariam, alii Darienem vario in loco vocauêre. Columbus oſtium immenſi fluminis ſubiit, quod ideo os Draconis appellatum eſt, quoniam tortuoſis vorticibus nauigia abſorbere poſſe crederetur. Eius terræ gentes Antropophagos eſſe nec vllis donis manſuefieri poſſe compertum eſt; veſtiri eos verſicoloribus pſitacorum pennis; arcubus & ligneis clauis præliari, noſtrorum acies periculo facto reformidare, atque refugere in nemoroſas latebras conſueſſe, conſtabat. Tot aditis exploratiſque gentibus Columbus factus mortalium celeberrimus; non vno in loco conſtitutis legendi auri officinis

multiſque caſtellis ad præſidium ædificatis, atrocis inuidiæ ictus effugere non potuit; accuſatus enim ab Hiſpanis innatæ crudelitatis & auaritiæ, cauſam pro ſe dicere coactus eſt, felici quidem euentu, confutata æmulorum malignitate, quum ab rege gratiſsimo atque iuſtiſsimo præfecturam Hiſpaniolæ fratri impetrarit; ipſeque non multo poſt auctus opibus & ſua fama felix, quum tranquille ſeneſceret, in Hiſpania obiit, relinquens aurifera regna, audentium Hiſpanorum virtute proferenda, vti mox euenit ad ſummam Hiſpaniæ felicitatem. Sic vt Columbus dignus omnino videri poſsit, qui à Liguribus præſentia potius quàm vetera hodie mirantibus, luculentiſsima ſtatua Genuæ decoretur.

IANI VITALIS.

Tu maris & terræ trans cognita clauſtra Columbe
Vectus naue cita penetraſti
Ignotos populos, atque abdita maxima regna
Antipodumque orbem extremorum.
Hic aliæ ventorum animæ tua lintea leni
Implerunt Aquilone, nec alto
Fulſerunt Helices clariſsima lumina cælo,
Nec vertit mare triſtis Orion,
Hic legem accipiunt mitem Zephyrique, Notique,
Aequora nec tolluntur in altum.
Tu gentem incultam quarum vel pomifera arbos
Numen erat, vel purpureus flos,
Vel fons irriguus liquidis manantibus vndis,
Formas vera religione.
Tu vitam humanam inſtituis, tu mœnia & vrbes
Stare doces opulentas,
Et parere grauidam non vno è ſemine terram,
Et conubia iungere certa.
Unde etiam extremi lætis cum vocibus Indi
Te memorant, patremque ſalutant.
Salue non Ligurum modò ſed decus orbis, honorque
Noſtri ſecli magne Columbe
Cui meritò Iouius Heroas dedicat inter
Nominis æterni monumentum.

Sub effigie

Sub effigie ASCANII Sfortiæ Cardinalis.

ASCANIVS Sfortia ſenatoriæ dignitatis ſupremum decus quanto nunquam antea vel poſtea ſit viſum, ornatiſſimo familiæ delectu, cultuque, officioſiſſimi nominis authoritate & rerum omnium apparatu opulētiſſimo, ita expreſſit & impleuit, vt multorum iudicio ſacrati viri exiſtimationem atque amplitudinem ſupergreſſus eſſe cenſeretur. Nam poſt eius mortem obſoleſcente ſenſim Pontificiæ aulæ maieſtate, conſpiratione que inuſitata quarundam gentium eneruatis Romanis viribus, vſque adeo iactata deſpectaque eſt religio qua ſacræ opes nitebantur, vt neminem poſtea, vel maximum Cardinalem ei æquari poſſe fateamur. Nam ſi vnis diuitiis vniſque tantum fortunæ muneribus, potius quàm animi virtute & dignitate morum illuſtrium ſacratos viros omnino æſtimandos & ſuſpiciendos exiſtimemus, nemo ferè Aſcanio veniet comparandus. Lectus fuerat in ſenatum à Xyſto Pontifice commendatione Ludouici fratris, qui Catharinam Galeacii germani fratris filiam Hieronymo Riario Pontificis propinquo nuptui dederat. Inde Aſcanius opimis ſacerdotiorum redditibus, ipſoque patrimonii cenſu ditiſſimus euadens, cum in vrbe tenorem vitæ inſtituit, vt domo maximè hoſpitali, egeniſque perbenigna, & erga omnes inſigni præditos virtute apprime liberali, ſumma beneficentiæ fama potiretur, eſſetque aliquanto principi propior, quàm ſacrato ſacerdoti, quòd ante omnia Venatoriæ voluptatis & nobilioris aucupii exercitationes regio ſumptu ſtudioque perpetuo tueretur. Hoc tanto nomine prouectus, diu facile principem inter Senatores ſe geſſit. Sed authoritate atque opibus, & noua denique gratia auctior euaſit, quum ab exceſſu Innocentii Octaui Pontificis comitia rexiſſet; circumductis nanque ſuffragiis, ad Borgiam totum ſe conuertit; emptuſque proculdubio profuſiſſima largitione, vt ille omnium deterrimus pro optimo Pontifex renunciaretur, adhortator & author præclarus extitit, quum nonnulli eius ordinis candidati, Borgia potiores repulſam tuliſſent, qui Hiſpanum occultæ malignitatis ſummæq; ſimulationis hominem exitio cunctis futurum, ſtultiſſime Pontificem creatum nequaquam falſi vates denunciabant. Cæterum Aſcanius qui domum Borgianam peramplaque munera, ex ea ſuffragatione fuerat conſecutus, aliquot poſt annos exitialis amentiæ ſuæ pœnas dedit; nam Alexander vt filium Cæſarem Borgiam ad ſummas opes proueheret cum Galliæ rege Ludouico in perniciem Sfortianæ & Aragoniæ domus conſpirauit, tanta immoderati animi acerbitate, vt cunctos Italici ſanguinis regulos expellendos auitis imperiis, & ſceleſta manu pernecandos ſuſciperet. Itaque Aſcanius cum fratre Ludouico Gallicis impar armis eo euentu in Germaniam profugit, vt quum mox Heluetiis

fretus armis Mediolanum repetiſſet, Ludouico fratre ad Nouariam ab hiſdem Heluetiis fœdè prodito, ipſe coniectus in fugam prodente eum pari perfidia Conrado Lando Placentino, ad Ripaltam Caſtellum ſupra Trebiam, Venetis equitibus traderetur. Exinde perducto iam in Galliam fratre, quum aliquandiu Venetiis præalto in carcere cuſtoditus eſſet, repetēte eum Ludouico rege in Galliam pertrahitur, ſed triennio poſt, quod mortuus eſſet Alexander Pontifex, Romam à Georgio Amboſio Cardinale perductus eſt, quoniam maximè idoneus putaretur in toto comitiorum negocio conciliandis ſuffragiis, nam Georgius non obſcuro ambitu ad Pontificatum aſpirabat. Sed fata Pio tertio Pontificatum detulerunt, ſimul & celeriter eripuerunt, paucisſimis nanque diebus exceſsit è vita, inſtauratiſque comitiis Iulius ſecundus Pontifex ei ſuffectus eſt. Hic Aſcanium Amboſio fruſtra contendente in Galliam abduci vetuit, quòd indignum eſſet ſacerdotem nihil tale meritum, paternique imperii fortuna expoliatum in carcere cuſtodiri. Per hunc modum Iulii beneficio liber factus, & priſtinæ reſtitutus dignitati, quum ad repetendum Mediolanenſe imperium, ingenti ſolertique ingenio conſilia contuliſſet, conſcioque Conſaluo magno, & Liuiano adiutore Gallis bellum moliretur, veneno ſublatus triduo interiit eò minus infelix, quòd diri Pontificis teterrimam necem epoto temerè veneno quod conuiuis erat deſtinatum, vidiſſet. Eum aduerſus tot fortunæ contumelias infracti animi laudem meritum, Iulius marmoreo ſepulchro honeſtauit, quod ad Flumentanam portam in templo Deiparæ virginis conſpicitur.

PAVLI AMANII Cremenſis.

Hac eſt quam mira depictam conſpicis arte
Auguſta Aſcanij effigies, magni illius inquam
Sfortiadæ, cui non vultu fortuna minaci
Unquam animi effregit vires; eſt Gallia teſtis,
Hadriacique maris domini, qua mente ſuperbum
Quàm forti tulit imperium; captiuus & hoſtem,
Quàm ſe prudenti ſæua à ditione redemit
Conſilio, ac tandem Italiam vacuaſque reuiſit
Summi Pontificis ſedes, & Tibridis oram
Ipſe vbi erat ſacri decus & pars magna ſenatus.
Quòd ſi non atris peperiſſent pocula ſuccis
Dirum illi exitium, extremos tetigiſſet honores,
Aſt illum huc virtus, illuc ſua fata trahebant.

Sub effigie

Sub effigie LVDOVICI Sfortiæ Mediolanenſium Principis.

LVDOVICVM Sfortiam Mediolanenſium principem cui Moro cognomen fuit, nequaquam à fuſcedine oris quod eſſet æquo pallidior ita vocatum ferunt, verùm ab argumento quod pro inſigni geſtabat Mori arboris, quæ idcirco ſapientiſsima arborum cenſeatur, quoniam tardè & non prius germinet & floreſcat, quàm hyemis iniuriam effugerit; ſtatimque tuto partu ocyſsime fruticet, quaſi hoc ingenio ſuo eſſe inſitum indicare vellet in omni actione nunquam properè ſed grauiter conſilia inire atque ea ſicuti oporteret, maturè & celeriter explicare. Verùm id poſtea geſtamen comprobante euentu longe vaniſſimum extitiſſe videmus; quandoquidem ab tanta opinione prudentiæ, nihil demum ſibi ſapere ſit viſus, quum exutus principatu, miſerrimus omnium mortalium clatrato in carcere perierit. Erat eo ingenii inſtinctu Ludouicus, vt omnem ingenitæ prudentiæ vim, ſubtili aſtu & multo ſimulationis artificio muniendam arbitraretur; propriaque item vota contegere, diſsimulanter mentiri, fallere ex commodo, atque traducere ſimpliciores homines, ex diſciplina, officioque non inſulſi principis eſſe putaret; quoniam adaperti & liberè ſentientis perſona, inexpectatis ſæpe iniuriis nimis expoſita crederetur. Cæterum in eo vigebat facundia illuſtris, nonnullis liberalis doctrinæ præceptis temperata, & grauis, quam oris & corporis habitus apprime generoſus & excellens magnopere commendarent; quibus dotibus coniuncta erat congreſſus & alloquii nunquam fucata facilitas. Et perhumaniter reſponſa daret, plena grauitatis & æquitatis, in neminem iratus aut aſper; vtpote qui ſubamara & ingrata his qui peterent, quodam ſobriæ iocunditatis lepore, mitigare conſueſſet. His moribus per multos annos aut fratris filii tutor, aut eo demum ſublato princeps appellatus imperium cum inſigni gloria dignitateque Sfortiani nominis rexit, conſilio potius ſemper vſus, quàm expeditis armis quòd ex incommoda valetudine vir natura nec bellicoſus nec acer ab armorum exercitatione ſtudioque facilè diſceſsiſſet, dicereque ſoleret ſcriptorii calami quam ferri aciem plerunque efficaciorem habere vim in gerendis adminiſtrandiſque bellis, quæ ad præliorum aleam vel multa cum ratione deducta, inopinatas ſæpe calamitates dimicantibus importarent. Quibus inſtitutis atque conſiliis quum arridente fortuna ſingularem non inanis gloriæ ſuæ fructum perciperet, & foris prudentiæ nomine magnus & clarus haberetur, mirè ſibi placere poterat, quòd ab initio tutela fratris filii depulſus, & Piſas relegatus, ea authoritate rediiſſet, vt inimicos, Ciccumque præſertim Simonetam authorem exilii capite damnaret, eiectoq; dolis Euſtachio vetere fidelique

cuſtode Mediolani arce potiretur, ac Heluetios & Sedunos arroganter ad Domoſulam irrupentes, cruenta illata clade reprimeret, & egregia demum cum laude ex Gallico bello poſt ſæua pericula honeſtiſsimam pacem ſibi atque Italiæ peperiſſet; ſupra id quod maximè decorum videbatur, principatus ornamenta & titulos à Maximiliano Cæſare fuiſſet conſecutus. Verùm vbi Carolum regem immatura & repentina morte ſurreptum quo cum tuta pax vigebat, illi autem Ludouicum Aurelianum veterem hoſtem ſuum ſucceſsiſſe didicit, ingenti metu præſagientis animi ita correptus eſt, vt pauor qui ei fatalis erat ægrè diſsimularetur, ſed nihil tamen in eo mentis rationem elideret. Omni ſiquidem ingenio atque ope celeriter contendit, vt ea imminens ab Alpibus clades auerteretur. Verùm Diis inuiris præſidia paranti omnia fruſtra fuerunt, Nam Gallus deſumptis ſtatim regiis inſignibus auido atque anteparato animo ad Italiæ totius imperium aſpirans, cum Alexandro Pontifice, Venetoque Senatu exitiale toti Italiæ & Galliæ maximè funeſtum fœdus percuſsit. Nec Veneti cæca proferendi imperii libidine inducti, à ſupplice exorari potuerunt, quin ac cerſerent ab Alpibus Gallos, ipſis demum certam perniciem allaturos, quòd apud Senatum recentis offenſionis dolor, qua ereptum ſibi Piſanum imperium querebantur, plus valuiſſet, quàm Balneolanæ pacis memoria, qua Sfortiæ induſtria, grauiſsimi belli metu atque periculo liberati fuiſſent. Quamobrem Ludouicus impio certe, ſed neceſſario conſilio Baiazetem Turcarum imperatorem contra Venetos concitare coactus eſt, quum à Maximiliano Cæſare auxilia deſperaret, qui tum Gallorum opera, Heluetio bello premebatur; & Federici Aragonii auxilia æquo remotiora, & languidiora fore perſpiceret. Conatus demum eſt cum rege hoſte grauis tributi pactione pacem redimere, vt ſibi tantùm liberiſque ſuis paterni dominatus poſſeſſio, iuraque relinquerentur. Sed has conditiones quæ dubii belli pericula tollerent, & antiqua Aurelianæ domus iura confirmarent, ab initio auribus libenter admiſſas, rex poſtea inſolenter reiecit, quòd vndique vim ac inſidiatores in Sfortiam comparaſſet, quos ille procul dubio non diu ſuſtinere poſſe iudicaret; in eius rei negocium enixè ſatagente Triuultio, qui peculiari incenſus odio Sfortiani nominis capitalis erat hoſtis. Is manebat in præfectura apud Aſtam Aureliani vrbem, & cuncta quæ opus erat ad bellum impigrè callidèque parabat. Nec multo poſt Obegninus atque Ligninius clariſsimi duces cum iuſto exercitu magnoque tormentorum apparatu in Italiam miſsi, Sfortianos vrbe Alexandria depulerunt, fœdè profugiente Galeacio Sanſeuerino, qui adulterinis Calatini fratris literis, Mediolanum in medio ardore belli perfidiosè fuerat reuocatus, ſic vt inopinata profectione omnes ferè copias deſereret, Galliſque fœdè relinqueret, & ſerò de fratris perfidia conquereretur. Eo nuncio & defectione Calatini

ad

ad Gallos, importunè terrefactus Sfortia, ideoque conſilii factus inops,propere in fugam ſe coniecit,quòd vndique perfidiam timeret, & tum forte Simon Horrigonus Inſuber æquè perfidioſus & ſceleſtus ad interficiendum principem fruſtra ſummiſſus, Landrianum ærarii præfectum trucidaſſet; in quo expediendæ pecuniæ ratio omnis ſita erat. Fugientem cum liberis Aſcanioque fratre Comenſes receperunt,apud quos concionantem admirabili conſtantia, & de conſiliis ſuis multorumq; perfidia diſſerentem, ego tum puer maximè ſum admiratus. Atque inde miſer & à multis deſertus Lario emenſo,& ſuperato Adua monte,quem montem Graium hodie vocāt,vnde Abdua profluit,in Germaniam eſt profectus,paucisque inde diebus quum eſſet ad Bolzanum in Rhetia, Mediolanenſem arcem nefaria proditione Bernardini Curtii clientis ſui, Gallo traditam cognouit, ſimulque occupatam à Venetis Cremonam, pari perfidia tradente arcem auariſsimo cuſtode,cui Bataleoni nomen fuit. Dum in Rhetia Cæſarem conueniſſet,& de reditu conſultaret inter multas belli deliberationes, grauem ſibi pecuniæ iacturam imminere proſpexit, quod ea à Cæſare auidius expeti neque auxilia maturè expediri viderentur. Itaque com probante Aſcanio priuſquam auri inopiam ſentiret, conandum ſibi aliquid exiſtimans, Heluetiis & Griſonibus inter ſe fœderatis & mercenariis gentibus ſe commiſit. Hi nanque expeditas legiones quibus eum reducerent,pollicebantur, quod iam inuiſum Inſubribus Gallicū nomen eſſe cœpiſſet. Nec mora adiuncto etiam ſibi Sequanico equitatu,ab Alpibus Rheticis deſcendens,à Comenſibus, Mediolanenſibusque lætiſsimè receptus eſt,Ligninio nihil obſiſtente,& cum Gallicis præſidiis vltra Ticinum profecto. Sed quum Ludouicus in expugnanda Nouaria aliquot dies abſumpſiſſet,noua Gallorū auxilia Tramulio duce ſuperuenerunt, & cum his multo plures & fideliores Heluetiorum cohortes,quàm eſſent apud Sfortiam. Ab his vſque adeo grandi Gallica largitione deprauati ſunt cuncti ferè duces qui Sfortiæ militabant,vt nullo pudore contra ſacramēti militaris fidem eum ante receptæ Nouariæ mœnia Tramulio traderēt.Commonſtrarunt eum Heluetio habitu inter phalangis ordines gregarii militis ſpecie traductum, Rodulphus Longus Griſo,& Gaſpar Silenus Heluetius. Pari quoque perfidia Sfortiam deſeruere Sequani & Burgundi equites quos mercede coniunctos adduxerat, Aloiſio ſcilicet Valdreio Baſtardoque Roſsio ducibus, Ligninii opera atque pecunia corruptis. Perductum in Galliam rex Gallus accuratis precibus expetentem vt victorem regem venerari ſibi liceret,ad ſe perduci vetuit,quāquam cum poſtea ex itinere prætoriani equitis inſignia, atque arma mentitus intentis oculis ſpectarit, extra clementiæ pudorem, quum regiæ humanitatis in captiuum penitus obliuiſcendum putaret. Natura enim prædurus, & recenti ſuo efferatus carcere in Locenſem turrem,

rem, erepto ſcribendi ſolatio miſerum inexorabili ſæuitia conlecit, ita vt quinto tandem anno vexatus, ictericiæ morbo diuturnam miſeriam morte effuderit. Audiui ego poſtea à Petrofranciſco Pontremulo, qui in eadem cuſtodia fidus comes, perpetuo ſeruitio Sfortiæ fuerat conceſſus; eum totius infortunii ſui miſerias virili pioque animo pertuliſſe, ſæpeque dixiſſe, hanc ſibi pro veteribus delictis, extremæ calamitatis pœnam à magno Deo fuiſſe impoſitam; poſtquam conſilia ſua humanæ plena prudentiæ, nihil aliud quàm occulta vis fati præuertiſſet; Ita vt in ea vnam diræ neceſsitatis cauſam referret, quòd amici & ſocii penè omnes vel ſummis obſtricti beneficiis, fidem impudentiſsime fefelliſſent, præter vnum omnino barbarum Baiazetem, qui ex condicto Venetis terra marique arma inferens, ſibi promiſſa quanquam ſera auxilia, in ipſam vſque Venetiam tranſmiſiſſet.

IOVII Iunioris.

Quantam ruinam præcipiti dabit
Lapſu, tonantis tacta Iouis manu
Turris, quæ ab excelſa minetur
Mole, Deis, medioque cœlo,
Sic concitatus, quos rapuit furor
Regni parandi atque ambitio mala,
Euexit ad ſummum cacumen,
Sæpe ruunt grauiore caſu.
Nam te quid olim conſilium iuuit?
Quid cum doloſi pectoris artibus
Aſtus iuuere, atque in periclis
Ingenij experientis vſus?
Felix cruento SFORTIA *prælio*
Si concidiſſes, nec miſerabilis
Fœdum exitum vitæ vidiſſes,
Quum patria, ſolioque auito
Expulſus, aliè in carcere Gallico
Pœnas dediſti, quod nimis improbus
Non tutor, at crudelis hoſtis
Prætipis imperium Nepoti.
Ergo inſolentem pone ſuperbiam,
Qui fidis alis viribus ingenij,
Fortuna ſic gaudet iocari
Vertere quum cupit ima ſummis.

Sub effigie

Sub effigie CAESARIS Borgiæ Valentini.

CAESAREM Borgiam qui ſanguinario ingenio, imma
nique ſæuitia veteres tyrannos æquaſſe cenſeri poteſt,
viroſo ſanguine, execrabilique ſemine progenitum fe-
runt; quòd faciem atro rubore ſuffuſam tuberculis qui
ſanien leuiter expuerent redundantem, oculoſque in-
trorſus recedentes, & atroci vipereoque obtutu ſcintillantes ac igneos
oſtenderet; quos nec amici quidem & familiares contuendo ferre poſ
ſent, quanquam eos inter fœminas iocabundus, mira commutatione
ad lenitatem conuertere conſueſſet. Cæterum artus reliqui ad deco-
rem egregie reſpondebant, quum ei eſſet habile corpus valida neruo
rum compage firmiſsimum, quod tam apte quàm impotenter ad cun-
ctas pedeſtris, & equeſtris armaturæ, ludorumque omnium exercita-
tiones afferebat; vtpote qui longiſsime & peritiſsime iaculari; in palæ-
ſtra vel robuſtiſsimum quenque proſternere; currentem in arena tau-
rum vno macheræ ictu decollare didiciſſet. Suſceperat eum in mino-
ri fortuna Rodericus pater, ex Vannotia Romana, quam à formæ ve
nuſtate, & morum illecebris, miraque demum fœcunditate legitimæ
prope vxoris loco habuiſſe conſtat. Vigebat adoleſcente in Cæſare
peracutum & erectum ingenium, proptereaque miſſus fuerat Piſas, vt
in Gymnaſio iuri ciuili operam daret. Sed vbi pater Pontifex eſt re-
nunciatus, in vrbem propere rediit, galerique purpurei dignitate col-
lata in Senatum cooptatus eſt; quem honorem poſtea faſtidiuit atque
reiecit, quum ad firmiores opes, magnaque imperia effreni libidine ra
peretur. Primum omnium permutati ingenii & fluxæ fidei documen-
tum præbuit, quum à Carolo Gallorum rege Neapolim contendente
cui à patre Pontifice legati ſpecie, comes & obſes datus fuerat, è Veli-
tris Romam profugiſſet. Exinde armorum ſtudio teneri, contemnere
galeri decus & Candiano fratri qui ductaret exercitum, inuidere cœ-
pit, eò quidem inſanæ æmulationis exitu, vt ipſo fratre Candiano quo
cum hilariter apud matrem cœnarat, iugulato, proiectoque in Tybe-
rim, ſe totum à ſenatorio ordine abdicata purpura, & deſumpto mili-
tari ſago, ad arma transferret, & Pontificiis copiis præficeretur; conni
uente prorſus ad immane parricidii ſcelus patre Pontifice; qui & ipſe
vim ſibi afferri ab efferato filio proculdubio metuebat. Itaque ſubla-
to principatus æmulo, quod ita ad explendas cupiditates expediret,
Gallis ſe coniunxit, fecitque ſponſalia cum Carlota Alabretæ familiæ
regii ſanguinis puella, apud Aquitanos pernobili. Tum enim Ponti-
fex totus in eam incubuerat curam, vt ingētes filio opes, peramplique
imperii facultates, vel ſumma cum iniuria pararet; eiectis primo vrbe
Latioque Columniæ familiæ proceribus, Vrſiniſque demum inſigni

dolo pernecatis,& exciſa propè Caëtanorum familia,quum eius proceres,occupato eorum dominatu,veneno,aut ferro ſuſtuliſſet. Verterat quoque eandem ſæuitiæ atque perfidiæ rabiem in reliquos Pontificiæ ditionis regulos, quatuorque ſimul Camertium proceres Varaniæ antiquiſsimæ ſtirpis ſtrangularat; Guidonem Feltrium Vrbino pepulerat;Ioannem Sfortiam Piſauro adempto, paratam cædem effugere coëgerat;expulſis etiam Arimino Malateſtis;Et quum Galliæ togatæ imperium affectaret, Catherinam Sfortiam Hieronymi Riarii quondam vxorem,Gallicis fretus auxiliis, Foroliuio & Forocornelio deiecerat; captamque conſtantiſsimi animi fœminam, magno probro, & parum virili ſuperbia in triumphum Romam perduxit. His tantis belli ſumptibus quum ſacroſancti ærarii pecunia minime ſufficeret, opulentiſsimum quenque ex aula ſacerdotem, & in his aliquot Cardinales veneno tollendos curabat, vt eorum diuitiis in Fiſcum redactis potitus profuſiſsimè largiretur. Vna enim liberalitate qua milites ſibi obnoxios, & fidos redderet, famam quærebat,ita vt quum aſciuiſſet ſibi in ſtipendium multos vndique manu promptos, & ex ſecunda claſſe Romanorum ciuium, cenſu atque audacia præpotentes,affectare Romanæ Ciuitatis imperium;vrbem Hiſpanis inquilinis replere, & per eos nobiliſsimi ſanguinis proceres quos eieciſſet, diu arcere à patria ſperaret. Hæc cum impio patre cogitans,attonita in vrbe noctu vagabatur, quum nuſquam interdiu viſeretur,quoniam lucem libenter effugeret, ne deformis & truculenta facies ſpectaretur. Nouiſsime tot cædium cruore nondum ſatiatus,Aſtorem Manfredum quem Faentia expulerat,quòd eſſet decorus adoleſcens, ſceleſte & immaniter prius conſtupratum,& mox fracta ceruice necatum, Tyberi merſit. Hanc infamis ſeculi peſtem quum neque Dii, neque homines ferre poſſent, fatalis Pincernæ error ad præclaram magni numinis prouidentiam,vtrunque ſuſtulit, quum in Vaticana villa cœnantes, ex medicata Falerni vini lagæna parataque ad exitium nonnullis Cardinalibus conuiuis,venenum bibiſſent.Pater ſenex non diu veneni vim ferre potuit, at ipſe qui dilutius bibiſſet, atrociſsimo, ſed non lethali morbo correptus eſt; ſic vt magnis conſeptus copiis dux acer ſibi vſui eſſe nequiuerit, dilabenteſque copias & duos veteres hoſtes pauciſsimis diebus Pontifices creatos viderit. Sed Iulius hominem vel mille neces meritum quem in mole Hadriani cuſtodiri iuſſerat,ea pactione dimiſit,vt togatæ Galliæ arces reciperet. Elapſus itaque Cæſar ab Oſtia nauigio Neapolim peruenit,vbi à Magno Conſaluo iuſſu regis comprehenſus eſt, atque in Hiſpaniam deuectus,ne vir bellicoſus,quum ad eum magnus militum concurſus fieret,recentis in Italia partæ pacis tranquillitatem perturbaret. Ad extremum Cæſar poſt tertium annum deceptis cuſtodibus è Medinæ arce funibus ſe deiecit, beneficioque Beneuentani reguli nactus equum, ap Ioannem

Cantabriæ regem confugit. Apud hunc armis cum Alarino regulo contendentem, militans, quodam tumultuario prælio ad Mendauiam victor, glande traiectus concidit; ſic vt non agnitus, & exutus armis, qui triumphum meruerat, ad regem nudus ſarcinæ modo vili iumento impoſitus, pendentibus brachiis & cruribus referretur, quo exitu ferox animus corpore excedens lætari potuit, quum ea victima non hoſti ignoto, ſed manibus tot inſignium procerum, quos crudeliſsime pernecaſſet, acerbiſsimis tormentis dilaniata omnino mactari debuerit. Sepultus eſt Pompelonæ, arguto Hiſpani poëtæ carmine honeſtatus, quod Latinè poſtea Antonius Vacca ad eandem ſententiam ſic vertit.

ANTONII VACCAE.

Terra qui modò terror vniuerſæ
Valentinus erat, ſepultus hic eſt.
Tantillo hoc ſpatio quieſcit, orbem
Bello qui potuit mouere totum.
Hoſpes qui freta longa, quique terras
Curris, res auidus notare dignas
Siſte hic aduenienſ gradum, neque vltra
Iam quoquàm properes; videre maius
Toto nil potes orbe, digniúſue,
Quàm quo tantus homo iacet ſepulchrum.

ANDREAE Angulii.

Heu quantum fuerat ſatius dux maxime Cæſar
Borgia, tam claris Romæ natalibus ortus
Hiſpano patre, magnarum puer indole fulgens
Virtutum, & iuuenis donatus honore Galeri
Purpurei, nunquam tam fœde inſignia tanta
Tu deſpexiſſes; regnandi dira cupido
Inuaſit quum te rorantem ſanguine fratris,
Vel ſaltem eſt animum aggreſſus quum bellicus ardor
Ille tuum, priſcos quo æquaſti Marte Quirites,
Totque duces, validaſque acies, tot que oppida & vrbes
Vicisti, indutus mentemque animumque tyranni
Aut nihil, aut Cæſar demens iactare ſolebas,
Debueras pro fama æterna, pro laude perenni
Præ'ia tractare, vt Romæ celeberrimus olim
Mos fuit, ac non illa inhians & ſanguine & auro
Exercere, domo dominoſque expellere auita,
Totque horrenda animo committere funera ſæuo,
Quæ pudor Hiſpano me ortum genitore, Quirini

Inque vrbe, & tectis hiſdem tam fœda referre
Nunc prohibet; ſacri quum ſpreti iniuria honoris
Magna olim edocuit mortales ſatque ſuperque,
Cantabriæ miſer vt cecidiſti inglorius agris.

Sub effigie NICOLAI Vrſini Petiliani.

HOC honeſto caluitio deraſaque barba, & vetere leuis armaturæ cultu, Petilianus maximè vigilantis, & verè ſtatarii ducis ſpecimen præbebat, quum Venetis militaret, & Vrſinæ familiæ decus, poſt enectum Neapolitano in carcere Virginium, illuſtri armorum ſtudio tueretur. Is plura ſtipendia vario militiæ munere Pontificibus, Florentinis, atque Aragoniis fecit; cautique ſemper & egregiè conſtantis famam eſt conſecutus. Bis aliena potius perfidia, quàm ſua culpa in poteſtatem hoſtium deuenit; ſemel ad Ceſennam Ferdinando Aragonio militans, quum forte ad vrbis Decuriones pro expediendis commeatibus aſcendiſſet; eum nanque inermem & nihil tale ſuſpicantem Guido Guerra vir factioſus & inſolens comprehendit, fruſtra reclamante Ceſennatium ſenatu; ſed ab ea vi temerè illata, Guido qui Gallis adhæſerat, eum habuit euentum, vt ab Aragoniis in vrbem irrumpentibus continuò pelleretur. Iterum verò ad Nolam quo ipſe & Virginius cum Aragoniis copiis, ingruente ad Capuam Carolo ſeſe contulerant; Ibi enim dedentibus vrbem Nolanis, ea conditione vt duces copiæque regiæ incolumes forent, Arſius Gallus contra fidem pactionis ipſos duces manu cepit, & copias hoſtiliter diripuit. Eo modo captiuus quum in Galliam à Carolo perduceretur, è medio Tarrenſis pugnæ tumultu ad Venetam aciem profugit; ſic vt ſæuero vehementique ſuo hortatu, nutantes copias, & fœdam proclinatas in fugam opportunè retentaret, reſtitutiſque animis ad conſeruandos ordines egregiè confirmaret. Qua cohortatione ſumma proculdubio clades auerſa eſt, & grauioris ignominiæ dedecus Italo militi ademptũ, tãta cum laude, vt mox ei à Legatis Venetis & Sfortianis ſeruati exercitus gratiæ certatim agerentur. Exinde Veneto conductus ſtipendio in obſidione oppugnationeque Nouariæ ſtrenuam nauans operam, Gallici tormenti pila iuxta renes ad dubiæ ſalutis euentum vulneratus eſt. Poſt id vero bellum proſperè confectum Veneti collecta authoritate florentem, in Franciſci principis Mantuani diſcedentis locum, imperatorem crearunt, qui honos perpetua cum dignitate nominis, vſque ad vitæ exitum ei permanſit. Eius ductu Germanorum copiæ iuſſu Cæſaris per Atheſis Vallem irrumpentes, quum Gallorum auxilia Triuultio duce, & Hiſpanorum cohortes contra Germanos Venetis acceſsiſſent, poſt expugnatũ Petræ Caſtellum repreſſæ ſunt.

Nec multo poſt diræ coniurationis bellum in Venetos eſt exortum, conſpirantibus in vnum cunctis Europæ regibus ad excidium Veneti nominis. Cuius atrociſsimi turbinis procellam, Venetus diu ferre nequiuit, amiſſo ſcilicet ad Abduam exercitu, quo die aduerſus Gallum regem Petilianus vllo vſui vel eximiè cautus & fortis imperator eſſe non potuit,quum in id male exploratum pugnæ diſcrimen ab inconſulto præproperoque collega Liuiano,vel renitens & nolens rape retur. Ab ea clade Venetus cunctis propè copiis & vrbibus exutus eſt, Nam ſingulæ ciuitates aduentantis cum terrore victoris regis nec impetum,nec ipſam vrgentem famam ſuſtinentes, extemplo rebellabant. Solus Petilianus è ſuorum ſtrage ſe recipiens, vt iterum operam præſtaret,animum non deſpondit; ſuaſitque patritiis Venetis, vt de Republica non deſperarent;poſitis nanque caſtris ad Meſtrium op pidum,& collectis profligati exercitus copiis,conſtanti anim o ſubſtitit;amiſſoque Patauio, vt Taruiſium in poteſtate retineretur, immiſſo præſidio curauit. Neque diu poſt, non ſemper immitis Fortuna, inflictarum perteſa cladium, ita commutata eſt,vt præ pudore Venetis viam aperiret, qua Patauium reciperent. Excubante ſiquidem in eam curam Petiliano, Andreas Grittus Venetus legatus è Taruiſio cum expeditis copiis noctu mouens, eius portæ quæ Cauda longa vocatur,pontem,fœni plauſtro de induſtria obſeſſum occupauit; oppreſſiſque præſidii Germanis, vrbe atque arce potitus eſt. Qua contumelia ſingularique iactura, accenſus Cæſar, intra paucos dies è Germania deſcendit; caſtrametatuſque ad Fanum beatæ Helenæ, Patauium ingentibus tormẽtis expugnare adortus eſt;ceſsiſſetque ea vrbs amplitudine & vetuſtate pernobilis, proculdubiò Cæſari non ſuis modò è Germania magni roboris copiis, verùm etiam Gallorum & Hiſpanorum auxiliis confirmato, niſi Petilianus ſupremo Romanæ virtutis opere edito, murum perruptum hoſtilibus tormentis, iamque ad ingreſſum audaciæ hoſtium patentem, memorabili fortitudine defendiſſet. Cæſar enim alioqui bellicoſus, & in dubiis auſibus plerunque pertinax,vbi militare decus emineret, poſtquam Hiſpanos fortiter re pulſos,& fœda miſsilium ignium,omniumque telorum clade obrutos vidit, ab vltimi certaminis alea temperandum multis de cauſis iudicans,irrito conatu eluſus & inglorius in Germaniam rediit. Neque fata Petilianum partæ gloriæ ſuæ diu ſuperſtitem eſſe voluerunt;nam ſeptuagenario maiorem diuturnæ vigiliæ, immoderatuſque labor, adminiſtrandis regendiſque præſidiis ſuſceptus, facile confecerunt; Sic vt eum lenta febris, & concitata aluus ad Leonicum Vicentini agri oppidum non multis diebus extinguerent. Senatus tanquam ſummæ fidei atque prudentiæ ducem non temere luxiſſe viſus eſt, quando ei poſtea parem fruſtra deſiderarit; ob idque ei honoris cauſa è ligno equeſtrem ſtatuam erigi iuſsiſſet;eo tamen decreto, vt ei tranquilliore

Reipublicæ tempore,ænea inaurata poneretur; vel ob id perenne decus merito, quod pro externis regibus, vti Romanum decebat, nuſquam arma ferens; pro gloria tantum aut ſalute Italici nominis omni tempore dimicarit.

ANTONII FRANCISCI Rainerii.

Vrſini venerare ducis picta ora manuſque
Erydanum quicunque bibis; Tyberimue, Atheſimue,
Tyrrheno quicunque mari, Hadriacóue potenti
Allueris; celſi aut iuga ſuſpicis Apennini.
Ille etenim Auſonios cùm ſe effudiſſet in agros
Horrida tempeſtas; totamque inuoluier armis
Cerneret Italiam, & trepidantes pectore patres
Italiæ Veneteos decus, & cùm maximus hoſtis
Fulminibus claram Patani contunderet vrbem
Exitium in magnum; ſtetit imperterritus ille
Huc illuc aciem voluens, vrbemque pererrans,
Romulidum priſca fractus qua Barbarus arte
Vique animi inuicta, Auſoniis exceſſit ab oris.
Salue ò bellipotens, tot qui vnus millia contra
Sublapſam nobis vigilando reſtituis rem,
Qui fera Gallorum, & Germanæ robora pubis,
Innumeras acies qui comprimis Hiſpanorum
Et coniuratos Itala in præcordia reges.

Sub effigie FRANCISCI Alidoſii Cardinalis Papienſis.

NON ineptum fore putauerim, ad inſtituendam rectæ atque honeſtæ vitæ diſciplinam in ſacratis viris, ſi ad exemplum poſteritatis Franciſci Alidoſii Cardinalis vita improba, & non ſerò ſubſecutus peruerſos mores inuſitatus interitus, exprimatur. Sic vt eius nobis hæc imago ex viuo vultu ducta magnæ ſit admirationi, quòd tantam in ſe decori & liberalis aſpectus dignitatẽ præſeferre videatur; vt hinc coniectari liceat deprauati animi labem illuſtris formæ ſpecie aliquandiu poſſe contegi, abſcondique facile vel peritiſsimis phyſiognomiæ artis magiſtris. Ortus erat ex nobili Alidoſiorum familia, quæ in Aemilia via Forocornelii principatu olim potita eſt; educatuſque liberaliter, ſed aliquanto licentius, quàm exuenti pueritiam ad tuendum pudorem expediret. Adoleſcens nanque roſeo ingenuoque ore conſpicuus, Iuliano Rouereo adhæſit, qui poſtea pontifex Iulius Secundus appellatus eſt. Apud hunc multis & arcanis, expediti ingenii & parati

corporis obſequiis, quantam nemo alius inter æquales, gratiam promeruit; quanquam eam, aduerſus proſtratæ pudicitiæ rumor vehementer eleuaret, quòd inuerecunda conſuetudine aulæ principes ſibi conciliaſſe crederetur; vnde illi purpurei galeri honos maturè collatus eſt, permagnæque illi ex ſacerdotiis diuitiæ, nunquam fruſtra petenti affluenter obuenerint; ſed quibus coniunctæ (vti mox apparuit) inſitæque eſſent familiares ſuperbo eius ingenio peſtes, cum libidinis & gulæ, tum procacitatis & aleæ, malignique liuoris; quæ hominem natura irriſorem, & ab æquo & bono diſsidentem, ad ſermones contumelioſos & impuros, impudentibuſque mendaciis refertos impellebant; vt ex commodo proferendæ ambitionis & voluptatis inſtrumenta pararentur. Mirè enim ſibi placebat, quum pleroſque eius ordinis ſplendoris & munificentiæ gratiæque nomine prorſus anteiret; poſtquam ei literarum & veræ virtutis ornaméta deeſſent, & non obſcurè Forocornelii dominatum optimo iure ſe petere à non ingrato Pontifice profiteretur, quòd eam vrbem olim Alidoſii maiores obtinuiſſent. Cæterum in ea re Iulium ſpe ſua duriorem inueniebat; occupatum ſcilicet Gallico bello, & concilii à Gallo rege indicti offenſionibus circumuentum, nec quicquam aliud coquentem, quàm vt Pontificii imperii opes augeret, ſtudio religionis, amoreque patriæ communis, quam in libertatem aſſerere aduerſus externas gentes magnopere contendebat. Verùm Fortuna generoſis atque ſanctiſsimis conſiliis aduerſa, ita Iulii cœpta perturbauit, vt vndique victor Gallus, impotentibus fretus armis maximè vrgeret. Quo rerum ſucceſſu Alidoſium peruersè potius lætatum, quàm malo publico conſternatum ferunt; vt pote qui priſtinæ innixus cupiditati Forocornelii vrbem beneficio Galli victoris, quàm Iulii munere adipiſci mallet; proptereaque perfidioſis artibus, importuna ad ſuſtinendum gerendumque bellum impedimenta, Franciſco Mariæ Feltrio qui Pontificiis præerat copiis afferre diceretur, vt Gallis incumbentibus victoriam aperiret. Erat enim Bononiæ in munere legationis expediendis caſtrenſibus rebus atque pecuniis obſcuro quodam aſtu ſemper aduerſus, & vſque adeo auaritia, libidine atq; ſæuitia infamis, vt à Bononienſibus Verre Tulliano rapacior & ſæuior vocaretur; ob id præſertim quum inſontes nec vllo iudicio conuictos, ſimpliciſsimo tantum liberoque ore locutos patritios quatuor, ad inanem ciuitatis terrorem ſtrangulaſſet; eoque acerbius, quòd nulla Pótificii iuſſus in eorum necem documenta extarent. Fuere ii Albertus Caſtellius, Innocentius Aringherius, Salluſtius Guidottus, & Bartholomæus Magnanius, qui nunquam de prodẽda vrbe ſomniaſſent. Itaque alienato populo, & Gallis appropinquãtibus Triuultio ſummo duce Feltrianæ copiæ, & Veneta item auxilia his ſub vrbe coniuncta primo repentinoque impetu, fœde profligata ſunt; Ita vt irrumpentes Bentiuoli veteres tyranni in vrbem reciperentur,

tur, aperiente Galeriam portam Laurentio Arioſto, quem Alidoſius Bentiuolæ factionis ſtudioſum cohortibus conſcriptis portarum cuſtodiæ perfidioſe aut imperite præfecerat. Erat tum Rhauennæ Iulius Pontifex ad quem Feltrius amiſsis copiis peruenerat, quum eò etiam Alidoſius vrbe atque arce deſertis, ſe in fugam eiiciens, conuolaſſet; vt ſceleſti admiſsi erroris veniam incuſata fortuna deprecaretur. Verùm hoc meditanti ſurda fata & ſuperi ſcelerum vindices non arriſerunt; eum ſiquidem mula vectum, indutumque atri coloris penula, Hiſpanicoque pileo, depoſitis purpuræ ſenatoriæ inſignibus, Feltrius pedes ad Pontificem ire pergentem iuxta Vitalis ædem, adeptus, mucrone per ilia grauiter adacto, è mula deturbauit. Quum cadenti Mondulphus equitum præfectus latiore ſica malam cum auricula diſcidiſſet, Philippus demum Auria repetente ictus Feltrio iacentem impreſſo ad præcordia gladio humi confixit; nihil ſe commouentibus prætorianis aliquot equitibus, qui ſtupente atque attonito Guidone Vaino ipſorum duce prætoriique præfecto, neque animos, neque arma, ad ferendam cadenti opem expedire potuerunt. Iulius ad nuncium tanti patrati facinoris exclamâs, neuter inquit eorum me fefellit, quod ominabar enim non ſerò euenturum ſciebam; ſed me fratris filii diſpudet, quòd dextram ſacrato ſanguine polluerit, quum priuato indulgere odio, quàm publicæ ſaluti, immitis, patrui deſertor maluiſſe videri poſsit. Sed Triuultius hoſtis egregie pius & prudens, Iulium Rhauennam tumultuoſe excedentem perſequi noluit, recepta ſcilicet Bononia contentus, quam Gallicis adiutus armis Pontifex ante quinque annos acquiſiſſet. Eius patratæ cædis nomen diuerſi iudicii famam tulit, quum alii ad ſacroſancti ordinis immaniter violati contumeliam, execrabilis inuſitatæque cædis facinus deteſtarentur, quo Feltrius ſceleſto exemplo aditum ad Cardinalium cædem patefeciſſe videretur; Alii porro extra aulæ adulationem poſiti, hominem impensè celebrarent qui æquiſsimo iure, ſacri ſenatus probrum & purpuræ dedecus tanquam planè monſtrum, generoſa, & verè Herculea manu ſuſtuliſſet.

IOVII Iunioris

Improbior Caco, Lernæque immanior Hydra,
Geryone aſperior,
Ille eſt, Auſoniæ non enarrabilis aulæ
Peſtis & opprobrium
Iam tum vulgatum cunctis Alidoſius oris
Quem tamen impauidus
Suſtulit Herculeo confoſſum Feltrius ictu,
Scilicet vt merito
Sublatus terris Stygias indiſeret vmbras

Tergeminumque

Tergeminumque canem,
Perpetuas illic pœnas, & ſæua daturus
Supplicia, heu miſerum,
Te pudor & pietas, & relligionis honores
Deſeruere ſimul,
Pro quibus inuidiam & rabiem exercere ſolebas,
Imperium patriæ
Affectans, tumidi dum te victoria Galli
Erigit, atque putas
Illius auſpicijs cuncta exoptata referre,
Sed vetuere Dei.
At vos iam dudum cæſo gaudete Tyranno
Patriciorum animæ
Et tu cum placido lætare Bononia Rheno,
Nam quis erit ſcelerum
Tantorum inuentor, qui triſtes improbus iras
Effugiat ſuperum.

Sub effigie BAIAZETIS II. Turcarum Imp.

BAIAZETEM qui Othomānorum principum octauus fuit, Græcorum ſenum potius quàm Turcarum more prolixa barba vſum fuiſſe conſtat, cùm ex hac imagine veriſsima, tum etiam ex grauis nec infaceti ſcōmatis Selymi filii dicto. Hic enim quum forte Hiſmaëlis Perſarum regis legato familiariter cauſam quærenti, cur ſubtonſa ad mentum barba vteretur, quando promiſſa potius magnos reges deceret, ſicuti Vſumcaſſanes, & Sulthanus Campſon, paterque ipſius Baiazetes nutrire conſueuiſſent, illico reſpondit, ſe nolle ab ea inutili atque importuna denſæ barbæ anſa expoſitum videri, vt corripi & circūduci poſſet à purpuratis ſuis, quorum improbam vim pater inde correptus & pertractus vnquam effugere nequiuiſſet. Erat enim Baiazetes non pertinacis interdum, ſed valde obſequentis ingenii; ſic vt è media purpuratorum conſultatione nonnunquam inuitus ad ea quæ nollet actionum conſilia ſæpiſsime raperetur; quanquam in eo non deeſſet bellicus vigor, conſtantiæ laudem affectans & iudicium in expendendis rebus æquo & temperato principe dignum; vtpote qui Scythicæ ſtirpis inſolentiam atq; duritiem & natura inſitam genti violentiam, multa præcellentium ſtudiorum grauitate, & ex hiſtoriis ſacris aptiſſima exemplorum vbertate temperaret. Natura ſiquidem tranquillitati & ſapientiæ deditus Peripatetici Auerrois opinionibus oblectabatur, placitaque Mahometanæ legis, diligentius quàm regem bellicæ gloriæ auidum deceret, rimari credebatur. His cogitationibus oc-

cupatus,

cupatus, quum pater Mahometes mortuus eſſe nunciaretur, atque ipſe tum eſſet in Cappadocia, ab ipſo ſperati imperii limine, à Prætorianis purpuratorum malignitate concitatis, penè excluſus eſt, Corcutho nepote in Regiam ſedem ſublato. Sed non multo poſt, cùm ipſa pueri imbecillitas, tum obortus inde iuſtus pudor, imperium auo debitum & ereptum prætorianis largitione pacatis facile reddiderunt, eóque facilius quod Gemes Baiazetis frater ad imperium aſpirans, comparatis copiis aduentaret. Verùm fortuna Gemem tribus victum præliis ita perculit, vt Rhodum confugere cogeretur, captuſque ibi Romano Pontifici cuſtodiendus Romam duceretur. Exinde Baiazetes inteſtino bello liberatus, more maiorum in Chriſtianos arma conuertit, quorum impetu fere perpetuo Valachos ad Iſtri oſtia adempto Moncaſtra multis incommodis afflixit, ingentique pugna edita Illyriorum Pannoniorumque & Croatorum copias pro communi ſalute in vnum coeuntes, apertiſque in campis contendere auſas per Cadumbaſſam Eunuchum non longe à Sauo trucidauit; neque vſquam præterquam ad Tarſum vincentibus egregiè Mamaluchis, aduerſam belli fortunam expertus eſt. Exorto demum Veneto bello non terreſtri modo, ſed nauali apparatu patre validior, ita irrupit, vt Schenderbaſſa luctuoſa incurſione, vltra Tiliauentum in Euganeos penetraret. Et Deuthes præfectus claſſem Venetam Grimano duce ad Sporadas inſulas in fugam coniiceret, & Venetas opes exoleſcête eorum diſciplina ſibi in poſterum mari contemnendas oſtenderet, quum anno ſequenti Barbarus ipſe audacior factus Peloponneſum intrans, expugnata fortiter Methone, & ad eundem victoriæ terrorem, Corone, Pilo, Criſſeo, Naupactoque in deditionem acceptis, & paulò antè occupato Dyrrhachio terra marique victor euaſiſſet. Sed Hiſpaniæ Galliæque regibus in publica religionis cauſa Veneto opē ferentibus, ea conditione pax à Baiazete impetrata eſt, vt recepta dudum Cephalænia, Venetæ vti antea fuerat eſſet ditionis, & Leucas, Nerythuſque inſula quam Piſaurius Venetus nauiter expugnarat, Turcis redderetur. Eius autem conciliandæ pacis Grittus author eo Barbarum facilius perſuaſit, quoniam in Perſidæ Hyſmael Sophus ex progeniæ Vſumcaſſanis ſeſe regem effecerat, inuecta nouæ religionis opinione, quam ingenti fama ſuperſtitioſiſsimi quique earum gētium credulitate nouæ legis perſuaſi ardentiſsime ſequerentur; vſque adeo ſupra religionis cauſam felicibus armis formidoloſus, vt Othomanico imperio hoſtis immineret. Nam eius clientes ſectatoreſque in Cappadociæ fines trahendorum in cauſam populorum nomine penetrarant; binoſque iam Baſſas Caragium & Halim geminoſque exercitus duobus oppreſsis ducibus occidione deleuerant. Huius belli timor eò Baiazetem ſenem perpulit, vt de ſucceſſore deligendo cógitaret, purpuratorumque perfidia Selymus filiorum natu poſtremus quem

paulò

paulò antè prælio ſuperatum parricidam appellarat, fraude & dolis patre eiecto Conſtantinopolitano imperio potiretur, & ſenem patrem vir ſæuus atque impius exutum regno veneno tolli iuberet. Per hunc modum Baiazetes ad Dimotocum vicum hortorum amœnitate nobilem, iuxta Ponticum littus ire pergens, quum regnaſſet annos triginta duos ærumnoſam vitam exoptata morte commutauit; eò quidem ſeipſo minus miſer, quod Acomatis & Corcuthi filiorum Nepotumque aliquot regia indole iuuenum, atrociſsimam necem non viderit, quum vixiſſet annos ſeptuagintatres, ſub id ferme tempus quo Iulius Pontifex, pro ſalute dignitateque Pontificii nominis aduerſus Gallos concilium excitantes, controuerſiam armis finiendam ſuſceperat.

IANI VITALIS.

Dum rerum exquiris cauſas, & dum procul Hunnos
Carmannos Cilices, Sauromataſque domas,
Baiazete domi proles tua te petit armis
Et te per fraudes amouet imperio,
Adijcit inde nouum ſceleri ſcelus, & tibi miſcet
Pocula lethiferis illita graminibus.
Intempeſtiuos crudelis vipera fœtus
Per ſua ſic tandem funera, rupta, parit.
Quid tutum eſt cui ſint ingentia regna tyranno,
Si timeat natos, progeniemque ſuam.

Sub effigie GASTONIS Foiſſei.

QVIS vel imperitus ex humano vultu interni moris coniector in hac decora imberbis iuuenis facie, diuerſas inter ſe pugnantes partes non admiretur? Quando hinc diffuſus per genas argenteus fulgor, ad maturæ frugis pallorem ſenſim euadens, vſque adeo generoſum os commendet, vt vehementer ſpectantes alliciat. Illinc verò radiantes, cauique oculi, præferocis animi indices, contuentes abſterreant. Hac enim ſpecie ſpirantem bellicam vim Gaſtonem Foiſſeium ſæpe vidimus, quum feruido ingenio arma quatiens inſignes victorias & triumphos agitaret. Is ab auunculo rege Ludouico, quem oris atque animi indole referebat, in Italiam cum imperio miſſus, tanta vi celeritateque, ſua atque aliena arma exercuit, vt prius dux quam miles; ante triumphator quam acclamatus imperator extiterit, ſummis profectò nobilioris ſeculi ducibus præferendus; niſi in ipſo victoriarum curſu adoleſcens plenus gloria cecidiſſet. Incredibili nanque celeritate ad parandam ei inuſitatam laudem & immaturum vitæ exitum properantibus fatis, irrumpentes in Inſubrum agros, hoſtes Hęluetios acer-

rime

rimè ſuſtinuit,& in patriam repreſsit. Bononiam per lutulenta itinera prædurǽque hyemis glaciem raptato exercitu,formidoloſa Hiſpanorum obſidione atque oppugnatione liberauit;igneque rapidior inde digreſſus, Venetas copias ad Atheſim fuſo Baleono duce protriuit,atque eodem curſu per arcem Brixiam ingreſſus, præſidii Veneti, Brixianique populi cruentiſsima ſtrage edita, rebellantem vrbem recepit atque diripuit; ſic vt mox tanta ſubnixus victoria rurſus ad Hiſpanos verteretur, vt Rhauennatium campos, inſigni certe victoria, ſed fatali ſuo interitu nobilitaret. Inflammatus nanque immoderato ardore delendi hoſtis quum iam planè victor ſtratis aduerſariorum alis & legionibus incitato equo cum paucis, recipientes ſeſe hoſtes perſequeretur, ſub aggere profluentis amniculi confoſſus interiit; eo quidē euentu,vt morte ſua ſeruaſſe reliquos hoſtes,& rem Romanam in ſummum adductam diſcrimen, metu atque periculo liberaſſe iudicetur. Verùm ab ea mox cruenta exitialique victoria Galli,execrante eos damnanteque impietatis Iulio Pontifice prementibuſque iterū Heluetiis,Italiæ poſſeſsione deiecti ſunt. Ob eas res geſtas Matthæus Sedunenſis Cardinalis Heluetiis legionibus præpoſitus: vt irato Pontifici obtemperare videretur,Gaſtonem Mediolani aurata in arca magnificentiſsime tumulatum ab excelſa teſtudine templi maximi detrahi iuſsit,quòd oſſa infenſiſsimi & ſacris interdicti hoſtis,indigna eo ſuperbæ pompæ ſpectaculo iudicaret; Quando ad exornandum impiæ victoriæ trophæum ſacroſancti Pontificis vexilla ad ignominiam tholo ſuſpenſa ſpectarentur.

ANTONII Franciſci Rainerii.

Funera quis memoranda canas,cladémque Rhauenna
Et tua ſumme ducum facta,obitumque ſimul?
Ingentes cùm tu incedens per corporum aceruos
Iam victor ſtrage concidis in media.
Gallica ſenſere Heſperij,quàm viuida virtus
Senſere,vltrici cùm cecidere manu.
Sic obitu iuuenis Decios imitaris,& armis
Sic geminos belli fulmina Scipiadas.

Sub effigie

Sub effigie LVDOVICI XII. Galliæ Regis.

IN LVDOVICO Galliæ rege eius nominis duodecimo flagrantiſsimum armorum ſtudium enituit, quo in vtranque fortunam diuerſo euentu longe clariſsimus extitiſſe videtur; ſed qui in omni vita proferendi imperii, quàm præclari nominis auidior à pleriſque ſit exiſtimatus, quòd contra inſitum generoſis Gallorum regibus morem parum pius, & ſæuus, pecuniæque tenax haberetur; quanquam ipſe eo nomine quòd Romanum Pontificem impugnaret, impius Cæſarum exemplo dici nollet, & ſæuitiem plerunque tuendo regno neceſſariam eſſe diceret, nimiaque auri profuſione regni vires à ſano rege minime eneruandas arbitraretur. Eum nanque nulli ſumptus, à ſuſcepto ſemel bello nunquam deterrebant, quum parſimonia potius quàm populorum expilatione gauderet. Proinde viri militares eum tanquam illiberalem, minimeque largitorem, ex animo non amarent, & ex aduerſo populi eum tanquam innoxium, & licentiam militarem edictis & pœnis coërcere ſolitum impenſe venerarentur. Cæterum ei vel minus benigno quàm aulæ luxus expeteret, recti atque æqui ergà omnes mortalium claſſes præclarum ius inerat, quando nihil debere, potius quàm multa largiri ſapientem regem oportere prædicaret. Neque enim quiſquam vel infimi ordinis creditor diu cunctantem quæſtorem expectauit; nam regii huiuſmodi expediendæ pecuniæ miniſtri, vſque adeo exigentibus prompti aderant ad abolenda mala nomina, vt militi præſertim ſtipendiorum ſuorum ſtatis temporibus certiſsimus eſſet prouentus; qui tamen, donatiui extraordinariæque munificentiæ auidi, tanquam impunitis ſuperioris ſeculi rapinis aſſueti, noui lucri ſpem ſibi ereptam, regia eaque plane ignobili moderatio ne querebantur. Viſus quoque eſt natura ſæuior aut certe æquo ſæuerior, quum vlciſci quàm parcere mallet, & penè totam, magnis expe titam regibus clementiæ laudē, tanquam ſæpe noxiam aut inanem repudiaret. Tum enim aut ineptè aut parū generoſe ſeſe inexorabilem & immitem oſtendit, quum Ludouicum Sfortiam pulſum dominatu, infamique proditione captum, & coniectum in carcerem, erepto ſcribendi ſolatio, miſerum mori coëgiſſet, tantique modo nominis princi pem conſpectu ſuo indignum arbitraretur. Ab eadem etiam belli felicitate Federicum regem Neapoli eiectum, & ad ſe cum inuidia Hiſpani regis, in Galliam confugientem, ad pedeſque proiectum, nullo vel mediocris vrbis principatu collato, in ſpem honeſtioris vitæ erigendum putauit; quum non multo poſt Federicus & exul, & miſer, ex dolore irritæ ſpei fato conceſſerit; ſæpe dolens & in luctu gemēs quòd opinione ſua eſſet deceptus, quum infidelis propinqui regis malignita tem optima ratione deteſtatus, apud verum hoſtem clementiam omnino

mnino quærendam iudicaſſet. Implacabilis quoque ſæuitiæ non multo poſt damnatus eſt, quum Auogarium teneræ adhuc ætatis adoleſcentem regia in aula aliquandiu nutritum, eius Aloiſii filium qui Brixiam Gallis ademerat, proptereaq; à victore Foiſſeio diſſectus in fruſta, admiſsi ſceleris pœnas dederat, tanquam obſidem paternæ fidei, eadem ſecuri percuti iuſsiſſet. Verùm hæc exempla inhumanitatis, atque ſæuitiæ confirmando imperio opportuna putabantur, in Italicas præſertim gentes, quæ metu potius quàm vllis lenitatis officiis, tanquam ſubactæ armis in fide contineri poſſe crederentur. Qua in re Gallos poſtea deceptos fuiſſe compertum eſt, ipſa ad euentum belli docẽte Fortuna, Nam Ludouicus qui ſine vulnere Sfortiano potitus imperio, Aragonii nominis leges ſuſtulerat, & Genuenſes populari de ſectione antiquam repetentes libertatem, terra marique domuerat, formidandamque liberis populis arcem eorum humeris impoſuerat, & Venetos vna acie cruentiſsima ad Abduam debellarat, Iuliumque Pontificem ſummis illatis cladibus, & erepta Bononia, ipſa propè vrbe Roma depulerat, in exitu victoriarum ſuarum hæſit, viditque ſe Neapolitano deiectum regno, & expulſum Mediolanenſi imperio; Gallos præſides Genua eiectos; receptamque Bononiam, ac obiter Venetos in bonam ſpem veteris inſtaurãdi imperii perductos, quum Britannicis pariter, ac Heluetiis Hiſpanicíſque armis in Gallia circumuentus, qui externis terrori fuerat, ſeſe ægerrimè patria in terra tueretur. Cuncti nanque veteres eius hoſtes pro cauſa religionis, dignitateque exagitati Pontificis, aduerſus Gallos ex cenſura Chriſtiana impietatis damnatos, arma deſumpſerant, tanto impetu, vt ea vis publica ad ipſos etiam veteres Gallorum ſocios, vti eodem impietatis ſcelere contaminatos recideret. Ioannes ſiquidem rex Nauarræ oppugnantibus Hiſpanis regno excidit, & Iacobus Scotiæ rex egreſſus fines, vt Henricum è continenti in Britanniam retrahere conaretur, conſerta improſpere ad Tuedum pugna, victus interfectuſque eſt; & Florentini in Gallorum gratiam, concilio Piſis ſedem concedere præbereque auſi, reductis à Iulio in patriam Mediceis veteribus dominis, amiſſa libertate ſtultæ temeritatis pœnas dederunt. Sed Ludouicus demum ſe probè à Fortuna mulctatum cernens, ad ſanitatem ita rediit, vt ab infeſtis hoſtibus vel iniqua conditione pacem redimeret, & ei à rege Henrico ſoror amabilis puella venuſtatis, in matrimonium traderetur. Verùm ab his nuptiis rex iam ſenex & diu pertinaci & ſæuo vexatus morbo, ex nuptiali face ſibi rogum ſuccendit, quum regnaſſet annos quindecim, vixiſſet prope ſexaginta: dignus profectò ex cumulatis toties victoriis ſupra cunctos ætatis ſuæ reges, præalto atq; ornatiſsimo trophæo, niſi vetus Chriſtianiſsimi cognomentum ab inconſulta, ſuperbaque diſſenſione, quum Romani Pontificis dignitatem impotentibus armis conuellendam ſuſciperet, declaratus ſacer & impius amiſiſſet.

IOANNIS

IOANNIS Bellay Cardinalis Pariſienſis.

Proſtratis Venetis, victo Ligure, Inſubre capto,
Et Roma afflictis, Heſperiæque opibus
Palma tibi Ludouice ingens accreuerat: hanc ſors
Abſtulit, at non ſic abſtulit illa animum;
Nec fecit (neque enim ſunt hæc ſua) Gallia ne non
Vtraque, te patriæ diceret eſſe patrem.

Sub effigie CONSALVI Ferdinandi Magni ducis.

HAC præclara planeque heroica, & vere maximo duce digniſsima facie ſeſe Neapolitanis oſtēdebat Conſaluus Ferdinandus, quum plures victorias cōtinenter adeptus Gallicum bellum ſecundiſsimè confeciſſet, triumphalique laurea (niſi eam ſingulari modeſtia reiiceret) militari iudicio acclamationeque populi exornandus cēſeretur. Cui ideo breuius atque perſtrictius Elogium optimo iure ſupponendum arbitramur, quòd eius vitam & res geſtas, peculiari libro edito ſcripſerimus. Neque enim anguſta papyro ſatis honeſtè capi poteſt hic imperator merito cognomine cōſenſuque omnium ferè gentium Magnus appellatus, qui noſtræ tempeſtatis vniuerſos ferè duces magnitudine animi, bellica virtute, totiuſque ciuilis humanitatis atque prudentiæ præconio ſine controuerſia ſuperauit. Sicvt eum tanquam ſummi nominis exiſtimatione clariſsimum ducem, Ludouicus Galliæ rex, vel in hoſte veræ virtutis admirator, Ferdinando Hiſpaniæ regi inuidere teſtatus ſit; quum duobus his regibus apud Sauonam vna cœnantibus, Conſaluus ipſe honoris cauſa cōuiua tertius acceſsiſſet, & à Gallo demum rege poſt accumulatas laudes, aurea torque è collo regio in eius ceruicem iniecta donaretur.

PETRI Grauinæ Neap.

Te prius accepit, quàm fecerit inclyta Magnum
Sors tua, te virtus vindicat vna ſibi
Nec Fortuna tua tribuit cognomina laudi,
Te duce ſed potius ſors bona nomen habet,
Cui tantum hoc debes quod te comitata priorem
Non dux, ſed Magnum eſt fida ſecuta ducem,
Abs te quicquid habes tibi prouenit; omnia tecum
Magne tenes, ante hac maxima, magnus eras.
Felix ipſe tuo, non ſortu nomine felix,
Qui geris æternum non aliunde decus

Sub effigie BARTHOLOMAEI Liuiani.

IN BARTHOLOMAEO Liuiano ſicuti nos vidimus, & ex hac vera imagine coniectari licet, quanquam ab humili corporis ſtatura, ac ignobili ſubagreſtis acerbique oris ductu nullum ipſo dignum perſonæ decus emineret; viuidi tamen & peracres oculi, innatæ virtutis indices, quantum excelſo efficacique ingenio valeret, facile oſtendebant. Neque enim illuſtri ſanguine neque opulentis parentibus vti apud Albianum tenue Tuſciæ oppidum natus erat; ſed aſcitus à Virginio Vrſino tanquam impiger, & maximè fidus cliens adoptiua nobilitate præſtantique militiæ ſtudio clarus, ad ſummos honores aſcenderat. Nactus ſiquidem valde opulentum, ingentiſque famæ auidum Romanæ militiæ magiſtrum, pertinaci induſtria, ſingularique labore, & incredibili vigilantia, aditum ſibi ad militaris imperii nomen patefecit. Nam poſt Gallos ad Attellam Apulam, Ferdinandi Aragonii & Conſalui Magni virtute debellatos, poſtquam Virginium captum vidit, è cuſtodia per feneſtram euadens, variis demum ſeſe bellis immiſcuit, quum Braccianum Virginii oppidum aduerſus Pontificias copias conſtantiſsime defendiſſet; exortoque bello inter Columnios proceres & Vrſinos, Carolo Virginii filio ſtrenuã nauaſſet operam, vel multũ aduerſante Fortuna, in eo præſertim prælio quo ad mõtem Cælium Vrſini intercepto ab hoſte Carolo ſuperati ſunt. Adhæſit demum Magno Cõſaluo cum reliquis Vrſinis proceribus, quum eius factionis copiæ ſpernerentur à Gallis, impenſè tum Cæſari Borgiæ fauentibus. Hunc quippe Vrſini omnes vno conſenſu ad vlciſcendam iniuriam parati atque intenti quæritabãt, qui tot familiæ proceres immaniter enecaſſet. Itaque Conſaluus præcellenti atque præcipua Liuiani virtute vſus, poſt deletos ad Lyrim Gallos eum Sancti Marci vrbe in Brutiis donauit: famaque eſt eum non multo poſt ipſius Conſalui & Aſcanii Sfortiæ conſilio atque pecunia inſtructum Piſas coacto exercitu penetrare, atque inde Gallis vt eos Mediolano depelleret, arma inferre cupiuiſſe. Sed progredientem ad Campiliam non procul à Volaterranis vadis Florentinorum copiæ M. Antonio Columnio Iacoboque Sabello in prima acie acerrimè dimicantibus eum fuderunt. Contulit ſe inde ad Venetos, trucidatiſque ad Cadubrium tumultuario in prælio Germanis, & aliquot eorum oppidis, Tergeſtoque antiqua vrbe Maximiliano Cæſari ademptis tantum inclaruit, vt Petiliano imperatori, æquato propè honore ex decreto ſenatus iungeretur. Verùm ea bellici honoris incrementa, cum ipſi, tum Reipublicæ inauſpicata fuere, quum ingruente Ludouico rege Galliæ, Liuianus vel reluctante Petiliano, manus conſerere properaſſet. Ab ea ſiquidem infelici pugna ad Abduam vſque adeo funeſta clades contra

cta eſt, vt inde Venetum imperium amiſsis vrbibus penè totum ſit euerſum; ipſe verò vulneratus & captus in Gallicum carcerem ſit con ie&tus,in quo memorabili aſtu, rerum ſuarum commentarios perſcripſit,quos legimus, in ſcabra vilique papyro, & latrinis tantum dicata diligenter exaratos. Nam poſtquam à cuſtodibus ſcribendi facultatem impetrare non poterat,ex ſurculis ſcoparum calamos fabrefecit, intritoque carbone,& ſuper inſperſo vino, attramentum parauit. In his legere fuit,ſe cæſo matris vtero in lucem editum fuiſſe,quum Martis aſtrum directum cæli verticem obtineret; vnde ſibi ab Aſtrologis prædictos militaris imperii honores, & certa capitis & frontis vulnera quæ vitare nequiſſet, denunciata fuiſſe aſſeuerat. Exacto triennio carcere emiſſus,& à Venetis Gallo conciliatis, in demortui Petiliani locum ſuffectus eſt, moxque iterum improſpere cum Cæſarianis ad Vicentiam conflixit; vſque adeo triſti fœdoque euentu, vt funeſtiſsima clades acciperetur, ipſeque tranato flumine in quo nonnulli duces ex fuga perierant, Patauium ægre perfugeret. Quod dedecus atque incommodum acceptum aliquot poſtea opportunis expeditionibus contra Germanos & Hiſpanos ad Portonum atque Rhodigium ſuſceptis;egregia cum laude reſarciuit. Nouiſsimum eius operum fuit Abduæ traiectus, præſtitumque Franciſco regi inſigne ſtudium & auxilium, ea in pugna qua Heluetii iuxta Mediolanum ſuperati ſunt. In eos enim continuato per noctem prælio fatigatos & perturbatos, ſed adhuc acerrimè reſiſtentes, quum recentem equitatum ſuum induxiſſet; ruſticanamque domum, qua hoſtes mira conſtantia ſe tuebantur incendi iuſsiſſet, aduentaretque peditatus tandem hoſtis ferocia victa protritaque eſt. Sed ea victoria minus læta Liuiano obuenit quod Cepinius Petiliani filius in eo tumultu cecidiſſet;ipſe verò iam ſeuex & thoracatus,cum pugnæ feruore, tum ardore Solis vehementer ſuccenſus,lethalis morbi initia concepiſſet. Nam non multos poſt dies oborta febre, atque inteſtinis in herniam defluentibus ſexagenario maior ad Vicum Ghedas ſupra Ollium amnem ereptus eſt. Poſt mortem autem in qua omnis decedit inuidia, maximè acer, & pugnax, vigilantiaque item & integra fide præclarus dux exiſtimatus eſt;ſed qui teſte Gritto, Reipublicæ Venetæ parum eſſet opportunus, quæ cautum potius & cunctatorem ducem expoſtulet, quàm feruidum bellatorem; vtpote cui minimè grauis ſit vllus trahendo bello ſumptus; quando liberæ ciuitatis is omnino mos ſit, non inſalubriter inſtitutus; vt incertos & ancipites præliorum caſus non inepte reformidet.

IOVII Iunioris.

Cæſar eras quondam exectus iam matre perempta,
Infans vitales blandi dum luminis auras

Haurires, cælum medium Mauorte tenente,
Mox quia te cunctis clarum tua maxima virtus
Fecit, & æterna vexit ſuper æthera fama,
Quòd te magnanimum, quod fortem pectore, & armis
Contra mille acies, atque agmina milia contra
Hadriaci ſenſere patres, Venetumque Senatus,
Certè non aliud tibi, quàm de Cæſare nomen
Sumere debueras; quis enim te dignior illo?
Quum toties validum bello deieceris hoſtem,
Et toties referas Veneto victore triumphum.
Teſtis erit Germana ſuo cum Cæſare pubes
Fulminea disiecta manu, longeque fugati
Finibus Inſubrum Heluetij, gens effera, teſtes.
Improbus at ſi aliquis tibi ſorte obiecerit illud
Vt te pugnandi cupidum nimis impiger olim
Vicerit, inque ſuo ſeruarit carcere Gallus;
Neſciet heu demens quantum ſibi vendicat ipſa
Fortuna omnipotens; non hoc obiecerit vnquam
Qui ſapiens, rerum dominam cognouerit illam.

Sub effigie CAMPSONIS Gauri Aegypti Syriæque Sulthani.

IN Neminem vt videri poteſt, vel ab initio blandius, vel in exitu acerbius & petulãtius Fortuna iocata eſt, vti impudens & lubrica ſpectatæ probitatis obtrectatrix, quam in ipſo CAMPSONE Gauro Memphitico rege. Is enim è Scythicis pruinis puer eductus, & manceps educatus in ergaſtulo apud Memphim Mamaluchorum diſciplinam, & cuncta per ætatem militiæ munera nequaquam ſegniter apprehendit; tanto bonæ famæ ſucceſſu, vt nullo correptus ambitu, & aureæ mediocritatis fructu contentus mediis in claſsibus conſeneſcere, honeſtique nominis potius quàm præclari primatis dignitatem tueri velle videretur. Sed defuncto Caitbeio, occiſoque ſubinde Mahomete eius filio, quum per inteſtina bella proceres de imperii hæreditate ad interitum prope totius ordinis dimicarent, nec ii vllum cruentæ controuerſiæ exitum viderent, qui primæ claſsis decus ſuſtentabant, vt plerunque fit regem elegerunt, quem nemo timeret, nec quiſquam haberet odio, aut innoxiæ tantum probitatis fama cognitum impenſius adamaret, & coleret. Itaque Campſon hoc innocentiæ ſuæ titulo extra inuidiam omnemque ambitus ſuſpicionem poſitus cogentibus Proceribus vltro delatum, inuito ſimilis imperium excepit; eaque illud moderatione dignitateq; tutatus eſt, vt Mamaluchi ſimultates de-

ponerent;

ponerent; augerentur vectigalia; partaque rerum tranquillitate, ab Othomannis regibus ſuſpiceretur; & ab Hiſmaële Perſarum rege coleretur, tãquam intermedius maximarum opum, ſummaque nominis authoritate rex ampliſsimus. Hoc enim inſtituto Campſon non imprudenter vtebatur quo effrenatas vtrinque & nunquam ſatis perdomitas duorum præpotentum regum voluntates & vires, deterrendo & coërcendo in dubio colendæ pacis officio contineret. Sed ab hoc non ſemper ſalubri conſilio, quam parabant immitia fata ad res perturbandas viam inuenerunt. Deuouerat ſe bello Perſico Selymus, vt Hiſmaëlem in Calderanis nuper campis ſuperatum, funditus euerteret. Obſtabat Selymi audaciæ æquiſsimus belli arbiter & ſpectator Campſon, ab ea æquitatis ratione prorſus infelix. Nam vti periculo proximus, permotuſque recenti adhuc exemplo Tarſenſis pugnæ, & ſuperiore Vſſumcaſſanis audacia, qui nunquam flumen ipſum Euphratem imperii ſui limitem eſſe, pati voluiſſet, in neutram inclinabat partem, & ſe vtrinque totius belli diſceptatorem & iudicem, exoptari & deligi cupiebat. Verùm Selymus ſuperbo ingenio interdicentis arma vaniſsimi ſenis, minas & vires contemnens, eaſque ferro retundendas eſſe exiſtimans; poſtpoſito Perſa, magnæ ſibi gloriæ futurum duxit, ſi ſuperato Amano monte in Syriam inexpectatus irrumperit. Ab eo nuncio percitus ira Campſon & ſuorum perfidiæ ignarus, promotis à Damaſco caſtris, in Comagene ad Singam amnem Selymo obuius fuit, & extemplo cum hoſte collatis ſignis conflixit; eo victoriæ euentu vt Cayerbeio Alepiano præfecto inſigni perfidia Campſonem non deſerente modo, ſed infeſtis perſequente armis, Mamaluchi quanquam eximiè fortes, amiſsis ducibus funderentur; & Campſon ipſe fugientium ſuorum incurſu vti erat ætate, multoque abdomine grauis, ingentique præpeditus hernia, in multo puluere nemine agnoſcente, cadenteque equo proculcatus interiret. Repertum cadauer triduoque oſtentatum Syris, ſubitam rerum commutationem admirantibus, non Syriæ modò ſed Iudææ atque Aegypti occupandi Selymo victori ianuam aperuit.

IANI Vitalis.

Fortuna cæca & ſurda verè diceris
Et mente vana prædita
Ad alta tollis ſcamna in imo conditos
Vt mox cadant profundius,
Moroſa tu mortalium appetentium
Votum omne fulmine ocyus
Fugas, deinde te nihil petentibus
Benignitate prodigis
Campſon vt ille Gaurius nil ambiens

Nil

Nil te proterua flagitans
Inuitus imperator ora Aegyptiæ
Tumultuoſa militum
Ex fece plebis factus, inſolentia
Supra volabat nubila,
Inter receptus altiora ſydera
Mox excidens altiſſimus
Abſumptus armis hinc & hinc rebellibus
Grauis ſenecta pondere,
Fit ludus atrox impotentis alea
Tuaque peruicacia,
Amiſit & cum vita opes quas maximo
Cum regno habebat maximas.

Sub effigie TOMVMBEII vltimi Aegypti Syriæque Sulthani.

DAMNATIS hercle auſpiciis, & iam fatali ruina concidente Mamaluchorum imperio, Tomumbeius imperium excepit, vt labãtibus & ferè perditis rebus ſuccurreret. Ita verò attollentibus cunctis procerum ordinibus annuit, vt ſe tanquam indignum excuſaret, parumque paratum ad periculoſiſsimi belli vim ſuſtinendam; ſic ut amore patriæ potius, publicæque ſalutis & dignitatis cauſa, quàm vllo ambitu diadema ſuſcipere videretur. Eum nanque longe optimum atque fortiſsimum credebant, qui reparando bello cæteris omnibus aptior, & ad defendendam communem iniuriam, magnitudine animi, militarique auſu promptior cenſeretur. In hunc præcellenti virtute ſua, militumque omnium ſtudio nixum, & Diis inuitis arma expediẽtem, Fortuna admirabili excitato ludo, infeſta iacula contorſit, vſque adeo atrociter, vt peculiari decreto præſtantiſsimi hominis virtutem, ſibi omnino excindendam ſuſciperet, qua cadente, ipſum vna concideret Sulthanorum imperium, propter elatæ gentis ſuperbiam ſæuamque tyrannidem cunctis hominibus, præſertimque Aegyptiis intolerandum & inuiſum. Itaque Tomumbeius explicatis conſiliis aduentanti Selymo ad Matarea̅m ſua caſtra oppoſuit; fruſtra tormentis, cæciſque foſſarum inſidiis permunita; magnoque ſtatim ardore & pari ſpe victoriæ, vtrinque claſsica cecinerunt. Sed admirandæ pugnaciſsimi regis fortitudini, ne Selymus deleretur, obſtitit illa eadem perfidia, quæ Campſonem oppreſſerat; Nam transfugæ cuncta ea quæ Mamaluchi inſidioſè paraſſent, ita Turcis indicarant, vt longe omniũ iniquiſsimo, & cruentiſsimo prælio certaretur, & Tomumbeius munimentorum ſuorum ſpe deiectus numeroſi hoſtis tormenta non diu ſuſtineret;

ſuſtineret; Amiſsis enim illuſtribus præfectis, & flore equitum multa cæde perturbato intra vrbem Memphim eo animo ſe recepit, vt per obſeptas magnis trabibus regiones de imperio, & de liberis ac vxoribus egregio conatu decertaret. Verùm Selymus cui fida comes & nuſquam abſcedens Fortuna aderat, fortiter aggreſſus vrbem cuncta perrupit, & continuata per triduum dimicatione magnam partem Mamaluchorum vel pertinaciſsime repugnantium trucidauit, fruſtraque reliquos, ad Deorum inanium templa confugientes, & ſub fide deditos, interfici iuſsit. Nec tanta accepta clade Tomumbeium vltra Nilum ſe recipientem & nouas cōparantem copias Fortuna per ſequi deſiit, vti nondum tot illatis iniuriis exaturata, ſcilicet vt in regem ab ingenti inuictaque virtute conſtantiſsimum, impotentis ſuæ libidinis totam iracundiam effunderet. Ipſa nanque inuita reparatis copiis & ad Nili ripam pontemque ſupremo audaciæ conatu edito confligentem perculit; quærentemque latebras per paludem calamis obſitam, prodentibus incolis, Selymo victori captum vinctumque tradidit; vt de rege ſummæ ſed infauſtæ virtutis clariſsimo, ſpectaculum verè deforme Scythicumque prorſus ederetur. In eum ſiquidem Selymus abdicata omni vel regiæ clementiæ, vel iuſtæ humanitatis laude quæ ſingularis fero eius ingenio proponebatur crudeliſsime ſtatuit, quum diu in quæſtione de theſauris acerbiſsime tortum, impoſitumque vili camelo, & per vrbem circumductum, ad Baſuelam Syriæ portam laqueo necari vncoque ferreo ſuſpendi iuſſerit; vt Aegyptii ſe victorem eſſe faterentur, qui ſublatis duobus ſupremis regibus, Sulthanorum imperio finem attuliſſet.

AONII Palearii Verulani.

Non fuit in toto rex æquè oriente beatus
Nec magis in toto rex oriente miſer
Quàm dolor Aegypti, olim Tomumbeius, auro
Ingenti, atque armis, & ditione potens;
Captus ab hoſte fero miſerum ſimul, atque beatum
Exemplo potis eſt commonuiſſe ſuo;
Quid rides temere? Quid fles? vis te cohibere?
Et natum poſthac te meminiſſe hominem?
Mi trabeam induto, gemmis, auroque corona
Cingebat fulgens, & diadema caput,
Mi quondam ornabant pretioſa monilia collum;
Nunc fractam vili reſpice fune gulam.

Sub effigie IACOBI Triuultii.

NATVRAM non ſæpe cuiquam ſua dona cumulatè largiri ſolitam præclaro Iacobi Triuultii exemplo intueri licet; quippe quæ ei parum liberalis & decori oris ri-ctum, eumque à ſimo naſo in obtuſam cuſpidem prominente, prorſus ignobilem dederit; atque item inſto humiliore, quanquam quadrata, & ferendis armis habili ſtatura eſſe voluerit; ita vt ingentis ſpiritus vigorem qui pleniſsimè inerat, nequaquam generoſa vultus ſpecie, perſonæque dignitate ſubleuaret. Natus eſt Mediolani, patre non admodum opulento ſed maioribus claris; diuerſa tamen fama. Nam Aconcius Triuultius inter percuſſores Ioannis Mariæ Mediolani principis annumeratus, eius parricidii nomine damnatus eſt. Ex aduerſo autem Eraſmus apud Philippum interfecti fratrem & ſucceſſorem forti fidelique ſtudio non præclaros modo militiæ honores, ſed ipſius etiam principis conſanguineam cum dote opulenta in matrimonio habere promeruit. Poſt hunc Eraſmum, Antonius, & Ambroſius, Franciſco Sfortiæ Philippi ſoceri imperium & hæreditatem adeunti, ſemper aduerſati ſunt. Ipſe verò Iacobus tanquam acer & ex Guelpha factione validus hoſtis, ſecus ac Renatus frater, à Ludouico ſemper diſſenſit, & quòd dominatum fratris filio ereptum ferre non poſſet, foris ſeſe grauiter variis bellis exercuit; in Etruria primo, & demum contra Auximates atque inde ad Aragonios reges ſe contulit, quos Ludouico infenſiſsimos eſſe cognouerat. Ab hac noua amicitia conciliante Ferdinando rege, Alfonſi Dauali regia gratia præpotentis ſororem in matrimonium duxit. Verùm ingruente in Italiam Carolo Galliæ rege, profectus in Galliam togatam cum Ferdinando iuniore nulla re memorabili aduerſus Gallos geſta, cum ipſo Ferdinando Romam atque inde Neapolim ſe recepit: viſuſque eſt parum opportuno tempore miſsionem impetraſſe, & ad victorem Gallum illico certa militiæ conditione conceſsiſſe; propterea quòd audiſſet Ludouicum Sfortiam cum cæteris regibus nimia Caroli felicitate perculſis noua fœdera aduerſus Gallos percuſsiſſe; ſummo nanque voto, vt his ſe applicaret, Sfortiani nominis hoſtes quærebat. Itaque redeunti Carolo, Tarrenſi in pugna ante primam aciem, operam tam fortem quàm felicem præſtitit, & famam ſtrenui peritiſsimique ducis conſecutus eſt. Defuncto autem Carolo Ludouicus Aurelianus ſucceſſor, eum Aſtæ vrbi cum ala equitum præfecit. Indeque mox ſubſcribente votis Fortuna, maximum eius operum fuit Ludouicum Sfortiam Mediolanenſi imperio depuliſſe; Nec multo poſt eum etiam captiuum in Galliam perduxiſſe; vnde ei liberalitate regis magnas opes vel graui cum inuidia obueniſſe conſtat, quando ab his meritis Mareſcalchus

quod

quod eſt apud Gallos Equitum magiſter,ſit appellatus, & ab hoc inſignis dignitatis munere, memorabiles ſæpe victorias Gallico nomini pepererit. Quarum omnium nobiliſsima, proculdubio fuit,ea qua Feltrium,Balconumque ad Bononiæ mœnia caſtrametatos, ſine ſuorum vulnere profligauit, Bononiamque Bentiuolis reſtituit. Quæ victoria prudentiæ & felicitatis nomine,eo plenior & clarior extitiſſe viſa eſt, quòd non multo poſt Gaſto Foiſſeius ad ingentem aſpirans laudem,cum ſumma Gallorum clade, iacturaque totius Italici principatus, ad Rhauennam in ipſa funeſta victoria concidiſſet. Sed qui nuſquam prælio fuerat ſuperatus, ad Nouariam inuſitatæ Heluetiorum audaciæ ita ceſsit, vt vindicaſſe iniuriam biennio poſt ad Mediolanum cenſeatur, quum Heluetiorum legiones, ipſo apud Franciſcum regem depugnante perdomitæ ſuperatæque ſint, & Mediolanum vix toto vertente anno aduerſus Maximiliani Cæſaris impetum peculiari ipſius conſilio conſtantiſsime fuerit defenſum. Cæterum non multo poſt Triuultium ſua illuſtri laude, & ciuili parſimonia gaudentem,& vti erat elegãtium literarum appetẽtiſsimus publica Gymnaſia admirante iuuentute frequentantem, vehementer exagitauit inuidia,inhiante ſcilicet eius oppidis Lotrechio,qui ſumma regis gratia ſubnixus, Mediolani erat in præfectura.Qua de re,vti indigna ſuis meritis exacerbatus, noua fœdera cum Griſonibus Heluetiorum ſociis, ſibique ad Meſochium caſtellum antiquæ ſuæ ditionis finitimis renouauit,vt dignitatem ſuam tueretur,aduerſus immodicas Lotrechii cupiditates,quæ ad eripiendum Viglebanum voluptarii ſeceſſus vrbem extendebantur. Hanc nouam renouati fœderis pactionem, obtrectatores vſque adeo regi ſuſpectam fecerunt, vt ſenex ſeptuagenario maior vocatus in Galliam, tanquam ad dicendam cauſam media hyeme per Alpium niues contendere cogeretur, qua in re vel ob id minus benignum quàm ſperaſſet Franciſcum regem inuenit;eo quidem acriore animi cum dolore, quòd ab ipſo patre Camillum filium ſpurium perfidioſe atque impie defeciſſe reperiebat. His conflictatus curis indignabundus ſenex apud Carnutes exorta ſtranguria facile interiit: vir profectò Italorum ducum celeberrimus, & optimus, niſi grauiſsimam & propè perennem inuidiam, quum externæ gentis iugum patriæ primus imponeret, cum execrabili ſeruientium ciuium deteſtatione ſubiiſſet. Tumulatus eſt Mediolani apud ædem Nazariam ſuæ tribus ſumptuoſiſsimo ſepulchro ab ſe condito, quod poſtea Iacobus nepos eius & hæres,accumulatis ornamentis,luculentius feciſſe vidimus.

PARTHENII Parauicini.

Non violam, aut Paphium florem, mollémue Hyacinthum
Spargite, non magni poſcunt hæc munera manes,

Sed galeas clypeoſque,enſeſque,& Martia dona
Ferte, & honorata feretrum præcingite lauro,
Hoc ducis egregij funus, ſacraque Triuulti
Inferiæ,quo fama Italum, Mauorſque Latinus
Extulerat caput,& priſcum affectabat honorem.
Armorum proceres celebrem longo ordine pompam
Ducant,& tanto perſoluant iuſta ſepulchro
Concuſsiſque frequens exercitus aſſonet armis.
Tum vos Scipiadæ manes,vmbræque Camilli,
Vos Decij,Fabijque duces, & clara Quirini
Progenies,vbi nox furuas extenderit alas
Ferte pedem,& cineres venerati & nobile buſtum
Magnanimi excipite Herois,fauſtoque ſequentes
Agmine,ad Elyſios vmbram deducite campos
Hoc Mauors illi, Pallaſque indicit honores.

RAINERII.

Inſubrum columen Triuultius hac tulit ora
Quem ad magnum Bellona edidit Erydanum,
Mauorti permixta Deo; treis pectore vultus
Treiſque animos habuit, tergeminaſque manus,
Ter letho ſternendus erat; ſed dente maligno
Vna ducem inuictum ſuſtulit inuidia.

HIERONYMI Vulpii.

Sunt tumuli Iacobe tui certamina, captæ
Vrbes,captiui,regna,trophæa,duces.
Hos tumulos tibi tu propria virtute paraſti,
Nos tibi pro titulis carmina bina damus.
Vicerat hic hoſtes animis;at nomine mortem
Vicit;& inuictus vixit, & interijt.

Sub effigie TRISTANI Acunii Luſitani.

HAC honeſta canitie viridis adhuc ſenectæ, cultuque nobilibus margaritis picto, ac internitente paſsim inſignium gemmarum fulgore, ſupra quàm dici poſſet ornatiſsimo Triſtanum Acunium Emanuelis Luſitaniæ regis legatum vidimus, quum Flumētana porta præeunte Elephanto in vrbem inueheretur. Indicæ victoriæ ſuæ trophæa oſtentans, donaque afferens Leoni Pontifici, vt ſupremæ fortunæ de-

cus

decus præclara magni numinis prouidentia ad felicitatem ſeculi collatum gratularetur, quando eum etiam tanquam ſacrorum principem ritè creatum, religioſè atque ſuppliciter venerari iubebatur. Munera fuere planetæ,& pluuiales, Dalmaticæque veſtes, vnis ſolennibus ſacris dicatæ, quas innumerabiles margaritæ Phrygiis operibus intertextæ mirabiliter adornabant. Prorex ſiquidem in India Triſtanus multas ſibi prætioſiores diuitias congeſſerat, præclaris rebus cum grauitate preſtantis ingenii, tum bellicoſa manu geſtis;adapertis ſcilicet aut inſtitutis Indicæ negociationis emporiis vltra Calecuthum vſque ad opulentiſsima Cambaiæ, Narſingæ, & Bengalæ regna; paſsimque per oram amicitias iunxerat, tributaque aromatum imponens, vltra Gangem Luſitani nominis famam propagarat. His rebus geſtis redeuntem ad triumphum ſuperantemque extremum Aethiopiæ promontorium, quod nautæ Bonæ ſpei vocant, rapidiſſimi Aquilones vltra circulum Antarcticum tanta vi propulerunt, vt in vaſto pelago longiſsimi tractus terras adierit,quas non ingentis inſulæ, verùm eius continentis immenſæ regionis quæ ad Perurana & Cuſcana regna connectitur, eſſe crederet; quam nemo tamen præter eum hactenus inuenerit; non ſecus ac Magalano accidiſſe videmus; qui per anguſtas quaſdam fauces in occidentalem Oceanum circuito toto terrarum orbe,ſtupenda nauigatione penetrauit. Sed Elephantus aurea inſtratus ſtragula, & turrito ephippio Indos homines geſtans in ſe admirantis populi ora conuertit, quum extenta proboſcide eaque nemini noxia, & paſſu ad modulos tibiarum temperato iocundiſsime laſciuiret. Obſtupuere in tantæ molis bellua Romanus in primis populus, & ſuburbanæ gentes, tam docile ingenium, humaniſque adeo ſenſibus propinquum; quòd magiſtri ſceptro ferreo imperantis vocibus pareret;venerarique principem & auguſtiore habitu homines certo geſtu videretur, circumfuſæque puerorum turbæ adulari didiciſſet. Cæterum Elephas publicæ hilaritatis oblectamentum, vix toto biennio Romani cœli lucem vel diuerſæ paſtionis intemperiem perferre potuit; quum fluente aluo pauciſsimis diebus interiret. Eius mortem plebs tota non ſecus ac incomparabilis ciuis diu luxit, quòd communis omnium voluptas quæ ad famam dignitatemque vrbis pertineret immaturo alioquin viuaciſsimæ beſtiæ interitu, erepta videretur. Ob id Leo Pontifex non obſcure præproperis extincti fatis ſubiratus,vt populi deſiderium, quanquam inani picturæ ſolatio deliniret, Elephantum ſimillima effigie, menſuraque membrorum iuxta turrem Vaticanæ portæ pingi iuſsit, cui & hoc quoque Epigramma inſcriptum eſt.

BEROALDI Iunioris.

Monte ſub hoc Elephas ingenti contegor ingens

Quem rex Emanuel deuicto oriente, Leoni
Captiuum miſit decimo; quem Romula pubes
Mirata eſt, animal non longo tempore viſum
Vidit & humanos in bruto pectore ſenſus.
Inuidit Latij ſedem mihi Parca beati
Nec paſſa eſt ternos domino famularier annos.
At quæ ſors rapuit naturæ debita noſtræ,
Tempora, vos ſuperi magno accumulate Leoni.

At Rex Emanuel ad extendendam ſubactæ ab ſe Indiæ laudem dignum fama ſua ratus, ſi recentis muneris gratiam nouo munificentiæ officio cumularet, rhinocerotem etiam miſit, qui ex itinere longiſsimæ nauigationis, in littus prouinciæ Narbonenſis expoſitus, inſigni Galliæ ſpectaculo fuit. Erat hæc bellua paulo humilior elephanto, ſi altitudinem ſpectes, ſed longitudine prope par, noſtratis bubali formam referens, nam vngulas habet biſulcas, verùm tergore buxei coloris eoque ab impenetrabili duritie duplicato, tanquam perpetuo thorace protegitur; armaturque pedali oſſeo cornu ſupra nares eminente quo ferire ſub vtero, atque transfodere elephantem peculiarem ſuum & interneciuum hoſtem ſolet, ſi tamẽ iniectæ ad collum & ocyſſime ſtrangulantis proboſcidis vim effugiat; nam in congreſſu perpetuæ ſimultati, aut parta victoria, aut certe decora morte ſatisfacit. Sed hanc inuſitatæ feritatis belluam, quæ in arena Amphitheatri elephanto ad ſtupendum certamen committi debuerat, Neptunus Italiæ inuidit, & rapuit, quum nauigium quo aduehebatur, Liguſticis ſcopulis illiſum, impotentis tempeſtatis turbine merſum periiſſet; eo grauiore omnium dolore, quòd bellua Gangem & Indum altiſsimos terræ patriæ fluuios tranare ſolita, in ipſum littus ſupra portum Veneris, vel arduis ſaxis aſperrimum enatare potuiſſe crederetur, niſi compeditus cathenis ingentibus, nihil proficiente euadendi conatu ſuperbo maris Deo ceſsiſſet. Ferunt hunc rhinocerotem quum ab Oceano Vlyxponenſi in portu exponeretur, aſpectu, atque odore ſuo elephantum Romano grandiorem, qui tum erat in Regia, vſque adeo truculenter terruiſſe, vt elephas ipſo naturæ miraculo præcipuus hoſtis, concepto incredibili pauore, ſeptum caueæ ferreis ingentibus clatris permunitum, humerorum & capitis præcipiti impulſu perruperit, & in longam ſe proripiens fugam, terribilique barritu edito, ſtridens & furens cuncta obuia proſtrauerit. Vtriuſque belluæ imagines ex vera naturalique magnitudine picturis expreſſæ, in ipſo Muſæi noſtri atrio ſpectantur, cum hac inſcriptione ſingulis verſiculis animantium naturam demonſtrante.

Humanos Elephas retinet ſub pectore ſenſus
Rhinoceros nunquam victus ab hoſte redit.

ANTONII Sanfelicii de Rhinocerote.

Rhinoceros ego ſum fuſco deuectus ab Indo
Hinc, vbi veſtibulum lucis portæque diei,
Heſperiæ claſſem aſcendi temeraria vela
Auſa nouas terras, aliumque inuiſere Solem.
Spectarat quondam vrbs noſtros in munere circi
Congreſſus, hoſtemque elephantum obiecit arenæ.
Hic patrias iras, æternaque prælia mecum
Exercet fidens immani corpore moles.
At loricamur triplici nos tergore, & arma
Præualidus mucro, atque inuicta cuſpide cornu.
Ipſe cadit Barrus, dum telum figitur aluo
Expugnat vires ſtultas prudentia ſolers.

FINIS QVRATI LIBRI.

PAVLI

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN QVINTVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MED. FLOREN. DVCEM.

HEROVM quos inclyta virtus noſtro ſeculo clariſsimos fecit, quintus hic liber Elogia continebit, eritque, vti reor ſuperioribus multo iocundior, quoniam illorum laudes ardentiſsimæ virtutis auſpiciis partas exprimat, quorum ex rebus præclare geſtis recentiſsimam hodie memoriam retinemus. Mirifice ſiquidem iuuat eos ex veris imaginibus repræſentatos, rurſus vti adhuc ſuperſtites oculis intueri, & benigna cogitatione ſuſpicere tanquàm defunctos atque omni prorſus inuidia carentes, quos ipſi de facie nouerimus, gerentesque bella variis periculis atque victoriis inclaruiſſe viderimus. Habet enim in ſe hoc, illuſtris & excellens virtus, vt ea præditos & cæteris præſtantes, vel apud ipſos hoſtes ac inimicos, in admirationem rediuiua cum laude perducat, iniiciatque elegantioribus ingeniis, quendam honeſtę cupiditatis aculeum, agnoſcendis ſcilicet eorum formis & vultibus, qui res literarum memoria dignas, forti conſilio & pugnaci dextra confecerint. Quandoquidem res magnæ & memorabiles plerunque ex varia tot caſuum reputatione, à legentibus ſcripta, aut picta ora ſpectantibus voluptatem & dolorem; proque habitu præduri vel mollioris animi, interdum ex indignitate improbè atrociterque factorum, miſerationem & lachrymas eliciant. Tu verò magnanime Coſme pro natura ingenii tui, quod nihil niſi perillu-

ſtre atque honeſtiſsimum reſpicit, recte ſtudioſeque feceris; ſi quæ legendo ex moribus tot inſignium Ducum exempla accurate notabis, ea felici delectu imitanda ſuſcipies, & quod proprium ingenuæ verecundæque tuæ probitatis eſſe videmus, ſingula vitia quæ temperati moris modum exceſſerint, repudianda penitus, vitandaque cenſebis.

Vale.

ELOGIORVM

LIBER QVINTVS.

Sub effigie FRANCISCI Gonzagæ Mantuani Principis.

HIc eſt ille Franciſcus Gonzaga Mantuanus Princeps, qui ab illuſtri inuſitataque animi magnitudine, & immenſo ardore pugnacis ingenii, à Venetis delectus Imperator, primus noſtro ſeculo cruenta Tarrenſi acie Italicæ atque externæ virtutis glorioſo congreſſu quanquàm infauſto periculum fecit. Conſtat enim eo prælio plus ſanguinis fuſum, quàm duobus antea ſeculis; ab eoque incommodo didiciſſe Italos, nequaquàm feruidis animis, ſed ſtabili conſilio, & certa arte diſciplinæ militaris, exercenda eſſe arma; cum his præſertim gentibus quæ ordines ſeruare, diuerſas repente acies efficere, nihil vulnera & mortem, aut denique ænea tormenta reformidare conſueſſent. His enim documentis, qui tum prælio victus videri potuit, gemino demum bello victor extitit, cum inſigni gloria, recepta ſcilicet Nouaria, & Gallis omnibus Neapolitano Regno pulſis. Non arriſit ei demum Fortuna quum pro Gallis conuerſo ſtudio militaret. Eius ſiquidem impigræ virtutis vim, & conatum omnem, contumelioſi quidam Gallorum Duces, adeo importunè atque impudenter præpediuerunt, vt mox cum ſuperbiæ, tum imperitiæ ſuæ ad Lyrim amnem pœnas darent. Aliquanto autem poſt, quum Veneto bello ſeſe immiſcuiſſet, & cum ala Gallorum in Patauinum agrum ad Cæſaris caſtra contenderet, noctu apud Inſulam Scaligeram Veronenſis agri pagum, Græcorum equitum multitudine circumuentus, in poteſtatem Lucii Maluetii deuenit, diuque ſeruatus Venetiis in cuſtodia, tandem Iulii Pontificis beneficio liberatus eſt, quum Federicum filium fidei obſidem Romam miſiſſet. Fuit Franciſcus ingenio liberali, aperto, nuſquam fallaci, & denique nuſquam maligno, ſed qui ſermone iocoſo fœminarum pudori intemperanter illuderet. Verum qui vaga Venere oblectabatur, fœdum atque lethalem morbum, vt tum ea ſæua tempora produxerant, facile tulit, quo miſer ante diem inter varios cruciatus expiraret. Per omnem autem vitam quod vix ex cenſu credi poterat, cum Regia hoſpitalitate ac eximio totius aulæ cultu, tum rerum omnium ornamentis, & magnificentia operum, ſplendidorum etiam Regum æquabat decus. Sed ſupra omnes eius ætatis Regulos, equorum copia, delectu, varietate, nemine æmulari auſo, ſummam proculdubio gloriam promeruit, quandoquidem equarum greges aleret ad ſobolem propagandam, accitis vſque ab vltima Hiſpania atque Numidia, Hiberniaque item, equabus, & admiſſa

riis. Eo nanque tempore quotannis per Italiam liberis in vrbibus inſtituta erant more veterum Græcorum certamina, equorum, pernicitate & curſu contendentium; vnde celeberrima laus cum opimo præmio expetita multis; vnis vero ſemper Gonzagæ equis promerita pararetur. Generoſos autem, & ad arma natos ſonipedes, neque plures quiſquam neque nobiliores habuit, aut eos accuratiore diſciplina perdomuit. Quorum armentorum inſtituta animaduerſis diſparis coniugii variæque fœturæ prouentibus, aliqua ex parte Federicum filium poſtea emendaturum vidimus; niſi inſatiabili ædificandi ſtudio allectus, alio ſumptum tranſtuliſſet. Cæterum Franciſcus his lectiſsimis equis, qui varie permutato ſemine nouæ atque pulcherrimæ ſobolis videri poterant, indefeſſo munificentiæ ſtudio, externarum gentium Principes ſibi conciliauit, vnaque præſertim Othomannorum amicitia clarus excelluit, quum inde Thracũ & Cilicum lectiſsimos, ad progeniem & bellicos vſus impetrarit. Sobole filiorum omnino felix exceſsit è vita, quum ex Iſabella Alfonſi Ateſtini ſorore tres liberos reliquiſſet, Federicum primo editum partu, matura iam paternæ virtutis indole ad ſummos militiæ honores vadentem, & Herculem lectiſsimis moribus & literis inſtitutum, paratamque ſibi & familiæ debitam ſacrati cultus purpuram promerentem, & denique Ferdinandum militare decus in Gonzaga domo, clarioribus ſuperadditis victoriarum trophæis, ad ſummam gloriam euectum.

LAELII Capilupi Mantuani Cento ex Virgilio.

O decus Italiæ, quondam dum uita manebat
Sceptra tenens, tardis ingens ubi flexibus errat
Mincius, & tenera prætexit arundine ripas,
Semper honore meo ſemper celebrabere donis
Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos reget artus.
Salue uera Iouis proles, tu maximus ille es
Unus qui nobis magno turbante tumultu
Ante annos animumque gerens curamque uirilem
Ultro animos tollis dictis & pectore firmo,
Arduus arma tenens, fulgenteis ære cateruas
More furens torrentis aquæ, Gallumque rebellem
Sternis humi, campique ingentes oſsibus albent.
Parthenope meriti tanti non immemor unquàm
(Dextera cauſa tua eſt) ſolio conſedit auito.
Quid memorem ſpolia illa tuis pendentia tectis
Tam uulgata? quibus cælo te laudibus æquem
Flos ueterum uirtuſque uirum? cui cura nitenteis
Paſcere equos, merita expectent qui præmia palmæ

Europa

Europa atque Aſia, tantæ eſt uictoria curæ
Tu decus omne tuis tu ſeruantiſsimus æqui
Omnibus exhauſtos iam caſibus, omnium egenos
Vrbe domo ſocias, tua terris dedita fama.
Munera præterea ex auro ſolidoque elephanto
Coniunxere tibi (cuncti ſe ſcire fatentur)
Regnatorem Aſiæ, genus inſuperabile bello,
Et penitus toto diuiſos orbe Britannos.
Salue ſancte parens Italum fortiſsime ductor
Felix prole uirum, ſi quid mea carmina poſſunt
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.

IO. BAPTISTAE Poſſeuini Mantuani.

Inuicti effigiem Gonzagæ nobilis arte
Eximia expreſsit ſpirantem pictor, at illi
Non potuit duris partum decus addere bellis,
Non præſens animi robur, Populiuè regendis
Iuſtitiam, & largæ præſtantia munera dextræ.
Ceu quondam radijs exutum ardentibus ora
Mortali uultu, gradientem montibus Idæ
Phœbe manus te docta ſacros effingit in uſus.
Aſt Iouius clara ſplendorem reddidit arte,
Aeternamque dedit Gonzagæ ducere uitam
Ductores inter primos, quos nulla tacebunt
Secula, nec ueteris lædent obliuia famæ.

Sub effigie MAXIMILIANI Cæſaris.

MAXIMILIANVM Cæſarem Friderico tertio Imperatore genitum, quem eruditiores Germani pro Maximiano, quod nomen eſt antiqui Cæſaris cui Iouii cognomen obtigerit, Maximum Aemilianum appellant, hæc tabula ab effigie ſimillimum reddit. Ferũt Auſtriacæ domus nobilitatem Romani ſanguinis ſtirpem reſpicere, perducto ſcilicet ſtemmate à Perleonum familia, ex qua fuerunt celeberrimi olim Comites ex Tribu montis Auentini. Hos enim ad Apſpurgum conſediſſe conſtat, inter Rhetos, Noricos, & Vindelicos, non longe ab Heluetiis, coaleſcenteque ſenſim potentia, Auſtriaci principatus, vti ipſe Cæſar ſuæ originis religioſus indagator aſſeuerabat, iura & titulos condidiſſe; eiuſque dominatus claritudinem bellica quæſitam virtute, & longa vetuſtate conſtitutam propagaſſe. Hinc euenit vt facile credamus Auguſtam hanc Romani Imperij dignitatem, ad Auſtriacos prin-

cipes, quòd Romani ſint generis, fatali quodam iure perueniſſe. Quando iampridem abolita ſit militaris acclamationis conſuetudo, qua Imperatores olim apud exercitum in caſtris fiebant, & ipſa etiam ſeptem Germaniæ Procerum ſuffragatio penitus obſoleſcat, toto ſcilicet hoc honore per manus præpotentium Cæſarum legitime tradito, confirmatoque, qui iam altas iecerit radices, vt in vna familia non dubiæ hæreditatis nihil interciſa ſerie, decentius atque ſtabilius refloreſcat. Cæterum hoc Cæſare nullus ſuæ ætatis Regum luculentiorem militaris habitus dignitatem, vel certius ac illuſtrius probi, vereque auguſti oris decus ad Imperium attulit. Per omnes ſiquidem cum bellicæ, tum ciuilis virtutis numeros, generoſi ſpiritus inuictiq. animi magnitudinem, quam in aduerſis pariter & ſecundis caſibus homines mirarentur, ita præferebat, vt contemnere Fortunam videretur, eamque ſeuera fronte tanquàm inſolenter improbéque ſemper iniuſtam & inſtabilem, damnati fallaciſsimique numinis antiquorum infamem Deam appellaret, propterea non multum vel eius benigne arridentis gratia, vel acerbiſsime ſæuientis odio, ſupra æquum angeretur. Inerat enim Maximiliano animus pecuniæ contemptor, opulentiore Cæſare dignus. Eam ſiquidem vbi poſsideret, vel non integrè exactam, diuidere ſtatim atque elargiri amicis & hoſpitibus quàm in ærarium ex ignobili parſimonia inuidiæ plenum, congerere malebat. Exiſtimabat enim nihil vnquàm ab ſuo felici ſydere, & arcanis cuiuſdam ſanctioris oraculi promiſsis, ſibi & poſteris opulentiſsimorum Regnorum ditionem eſſe defuturam, quæ bella geſturo in perpetuos liberalitatis vſus ſeſe effundenti peramplas atque inexhauſtas ſignati auri facultates ſuppeditaret. Qua ſuperba & ſæpe inani opinione imbutum, & neruos ſibi immodicè præcidentem, neceſſe erat ſentire improuiſam egeſtatem, & in medio bellorum curſu ita hærere atque fatiſcere, vt non aliunde quàm ab ipſo ſtipendiorum defectu, ſemipartæ iam victoriæ interpellari, & è manibus eripi dicerentur. Arriſerat nanque ei Fortuna ab initio, quum imberbis adhuc, interfecto ab Heluetiis Carolo, Socero, Belgici eius Regni hæreditatem adiuiſſet; Quippe qui alacriter, beneuolentiſsimeque ſuſceptus, commutatis demum ſeditioſiſsimæ gentis ſtudiis apud Brugenſes cum vxore cuſtodiæ traditus, diuerſam impotentis Deæ vim, ſed moderatè & fortiter tulerit. Exinde eum priſtinæ dignitati atque Imperio reſtitutum diuerſa exercuerunt arma, quibus inſigne decus, vel adhuc iuuenis adeptus eſt, fuſis ingentibus Gallorum copiis apud Ghingatam & perdomitis Menapiis atque Sicambris.

Sed non multo minor ei laus ceſsit peritiæ atque auſus militaris, quum Bohemos non procul à Ratiſpona, vel ſeſe caſtraque ſua perpetua ſcutorum ingentium munitione defendentes, cruento edito prælio ſuperaſſet, & Pannonios ex ſemioccupato Norico inuadentes Auſtriam, non ſemel repreſsiſſet. Nec demum eadem felicitate Heluetia arma la-

ceſsiuit.

ceſsiuit. Ab his enim non longe à Rauracorum finibus, fuſo ipſius exercitu, graue vulnus accepit, fruſtraque Italiam aſpexit vetantibus Fatis, quam proculdubio Caroli nepotis Imperio reſeruabant. Improſpere ſiquidem expeditio in Etruriam pro Piſanis aduerſus Florentinos ſuſcepta, & bellum longe grauiſsimum Venetis illatum, vexillaque ampliſsimi exercitus in conſpectum Mediolanenſium promota, terribiles quidem primo impetus, ſed mox inanes atque irritos conatus habuerunt. Erat Cæſar pace & bello ſupra quàm dici poſsit credulus, & ſuſpicax; ſic vt qui acie vinci non poterat bello per moras facile vinceretur. In vniuerſum integræ pietatis atque incomparabilis munificentiæ, caſtrenſiſque diſciplinæ laudem promeruit. Exceſsit è vita ſexagenario minor apud Velſium oppidum, quum leui tentatus morbo intempeſtiuam acrioris pharmaci potionem bibiſſet.

IOVII Iunioris

Vatum Muſa decus Pierium, quæ laticem colis,
Tolle, o magnanimum, tolle precor laudibus inclytis
Iampridem ſuperum conſilio ad Sydera Cæſarem
Euectum; Cythara, dulciloquæ ſeu fidibus Lyræ
Hunc cantare iuuat. Quàm iuuenem gloria maximis
Factis extulerit, Danubius nouit, & impiger
Qui lambit veterum mœnia circumfluus urbium
Rhenus, dum rapidis Oceanum uorticibus petit.
Hunc olim trepidis extimuit Sequana fluctibus;
Regem nanque ſuum, proh pudor, illa inclyta Gallia
Spectauit fugientem, Auſtriacis uiribus imparem,
Spectauit fugientem iuuenis Cæſarei impetum,
Findentis gladio perdomitis hoſtibus agmina,
Qualis quum tumidus profluit è uertice Veſuli
Vaſtans arua Padus, ceu Boreas quum fremit inſidus
Nautas attonitos æquoreis fluctibus obruens;
Vel quum irata Poli porta furens intonat äëre
Sternens templa Deum fulminibus celſa cacumina.
Verum Barbaricis aſſuetum nil niſi prælijs
Tentare Italiam quippe iuuat, miles ab Alpibus
Ductu Cæſareo dira fremens Theutonus euolat.
Nouere inde Patres Hadriaci quàm celeri manu
Moles contuderit flammiuomas, & propugnacula:
Quum Verona ſui, ſcuta uirum, & corpora fortium
Deplorans Atheſis ſanguineo uoluier alueo
Spectauit facibus fulmineis ſpargier omnia:
Tormentoque ſtrepenti indoluit mœnia concuti.

At qui Tuſca colunt littora, qua pulcher Etruria
Arnus rura rigat, uelivoli olim domini maris
Piſani, eximia laude canunt illius inclytum
Nomen, Iuſtitia percelebre, & munificentia.
Salue Auguſte diu; teque ſimul magnanimus nepos
Inuictus Carolus, perpetuis auctet honoribus,
Ardentis Libyes perdomitor. Nam tua gloria
E ſplendore ſuo nobilior fulget, ut aureis
Ex Phœbi radijs, pulchra micant cornua Cynthia.

Sub effigie trium Ducum BALEONAE familiæ qui vna in tabula expreſsi continentur.

BALEONOS qui ſupra ſeculum vnum inter ciues Peruſiæ authoritatis Principatum tenuerunt, quod militiæ dediti ſpectata ſemper virtute arma tractarent, Baioarici ſanguinis fuiſſe tradunt. Summam autem familiæ dignitatem attuliſſe fertur Malateſta, qui auorum noſtrorum memoria ſub Braccio Montonio Imperatore, militiæ diſciplinam hauſit, & per gentiles ſuos propagauit. Huius pronepos fuit hic Paulus, qui in tabula cum duobus liberis Malateſta atque Horatio pictus ſpectatur, haud dubiè familiæ clariſsimus, euaſurus niſi propinquorum inuidia Leoni Pontifici criminoſiſsime delatus, deceptuſque ſua ſpe, in agnoſcendis alioqui benigni, ſed tum ambigui Principis ſenſibus, ceruices vltrò ſecuri præbuiſſet, Petruccianæ nanque coniurationis gnarus fuiſſe ex damnatorum confeſsionibus putabatur. Sed id in eius necem Leonis animum maxime perpulit, quòd hominem ingenio acrem; & manu promptum, Imperatoriique muneris ſecundas partes apud Venetos promeritum, proptereaque Peruſinis ad imaginem inuidioſæ Tyrannidis dominantem, tollere cupiebat, ſatagentibus in eius necem affinibus atque propinquis, qui non aliter quàm morte potentiam eius conuelli poſſe exiſtimabant. Siquidem Baleonis omnibus hoc ſemper fatali æmulatione fuit inſitum, vt ſimultatem nunquàm ferè intermiſſam, inter ſe cruentiſsime exercerent, & quum pulſa Oddorum familia, præpotentes atque æmuli ciues deeſſent, ſeſe ipſos gentilitio ſanguine defœdarent. Enituit in Paulo oris & corporis eximia dignitas, eloquentia, militari ſtudio requiſita excellens; mores bello & in caſtris nemo carperet, pace multi laudarent; niſi nuſquàm oblitus factionis vetera etiam odia vindicare, & inceſtis amoribus ſuam alienaſque familias dedecorate conſueſſet. Malateſta filius paternæ ſæuitiæ atque libidinis vitia deteſtatus, quum foris ſub Liuiano Imperatore cui nupta erat ipſius amita, præclara cum laude militaret, egregium ſibi præfecturæ locum apud Venetos parauit,

exulque a Leone factus,Peruſiam patriam pulſis inde Vitellio,& Gentile Baleono,fortiter recuperauit, quum antea in expugnanda Cremona,pellendiſque Laude Pompeia Cæſarianis, plurimum inclaruiſſet. Ad extremum Florentinis conſtantiſsimè libertatem ſuam defendentibus quum annum propè integrum pertinacia Clementis Pontificis & inuicti Cæſaris arma obſeſſus ſuſtinuiſſet, deſperatis auxiliis, obortaque fame aſpera,maluit florentiſsimam vrbem ſeruare ab immanitate atque ſæuitia externarum gentium quæ opulentiſsimæ prædæ inhiarent,quàm parere imperitis & obſtinatis aliquot ciuibus,qui deſperata venia vnà ſecum ciues extrema ſupplicia perpeti, interireque patriam,& incendio abſumi potius quàm ſe dedere, & ſubactos confiteri cupiebant. Nec ob id factum fidei ſuæ famam læſit apud æquiſsimos Ciues à quibus iure optimo auream ſeruatæ vrbis ſtatuam meruiſſe, potius quàm maligna obtrectatione lacerari,communi bonorum hominum iudicio, & ſacroſancti Pontificis teſtimonio videri potuit. Non vixit inde integrum biennium atroci & diuturno morbo ſuccumbens,Rodulpho filio hærede relicto, quem hodie ſingulari cum laude bellicoſæ familiæ dignitatem tueri videmus;Quum Horatius patruus multis fortibus factis Salernoque præſertim expugnato clarus,verùm Malateſta factioſior & ſæuior Florentinis copiis præpoſitus, in obſidione Neapolitana Lotrechio Gallorum Duci operam nauans, non in acie,ſed fortuito glandis ictu ſine liberis perierit.

IOVII Iunioris,

Tres ſimul Heroas pictor,tria fulmina belli
Pinxit in hac tabula.
Hoſpes ſummiſſis genibus ter lumine luſtra:
Ter uenerare Duces.
Gaudeat ut geminis pater inclytus,aſpice,natis;
Et pariter gemini
Ut patre lætentur nati, mauortia pubes.
O celebranda diu
Norica progenies centum dominata per annos
Te mea Muſa canet.
Nam patrem inſigni clarum uirtute,maligna
Perculit inuidia,
Credulus heu nimium ſummiſit colla ſecuri
Præſidis Auſonij.
At uos Etruſci, meruit nam ſculpier auro,
Carmine perpetuo
Ductorem ueſtrum Baleonum tollite ad aſtra,
Ob patriam,atque domos

Hoſtibus

Hoſtibus ereptas, ſeruataque templa deorum.
Nec minus interea
Egregius toto celebretur Horatius orbe.
Viuite in Elyſio
Fælices animæ, quorum tenet æthera uirtus
Sydere nobilior.

Sub effigie SELYMI Turcarum Imp.

SELYMVS Othomannæ familiæ nonus Imperator, hoc ore truci ferocibusq. oculis, inſitam animo ſuo vim, diramq. ſeuitiem oſtendebat, quum in ſanguinem gentiliũ ſuorum & reliquorum qui ad eius imperioſi genii nutus parum expedite reſponderent (hos enim præcipue oderat) immaniter deſæuiret. Hic prorſus ingens, ſi vel æqui, vel iniqui auſus gloria certius expendatur. Mahometem auum, crudelitate ſimul atque animi magnitudine ſuperaſſe videri poteſt. Stratis nanque Perſis in Calderanis campis, ipſoque Hyſmaële Sopho iuſta acie deuicto, & Regia eius quæ vocatur Tauriſium occupata atque vaſtata, tantum inclyti nominis promeruit, quantum ſatis eſſet ſatiandæ ambitioſiſsimæ eius gentis Regum cupiditati, niſi ad longe maximum gloriæ cumulum acceſsiſſent duo geminata victoria Syriæ atque Aegypti Reges, armis deuicti atque interfecti, Campſon ſcilicet infelix ſenex ab equitatu ſuo in fuga protritus, & fortiſsimus Tomumbeius, qui extremum cum vitæ ſuæ, tum Sulthanico Imperio finem miſerabili ſupplicio affectus, attulerit, quum vniuerſum propè terrarum orbem rerum ab ſe fulminea celeritate geſtarum, admiratione atque terrore ſuſpendiſſet. Verum magni numinis prouidentia factum fuiſſe fas eſt credere, vt illa vis indomita & inſuperabilis ſeſe in orientem effunderet, vt Europæ inteſtinis bellis laboranti, nihil hercle merentibus Chriſtianis Regibus parceretur. Regnauit annos octo, vixit quadraginta ſex, & quum maius aduerſus nos bellum eſſet ſuſcepturus, canceroſo renum vlcere vere peſtilenti, apud Chiurlum Thraciæ pagum, morte ſolutus eſt, Pyrrho baſſæ in cuius ſinu atrocem animam exhalabat Solymanum filium commendans, ſeuereque præcipiens, vt in Chriſtianos tanquàm veros hoſtes arma verterentur, neglectis Perſis quorum inanem ſuperbiam ſatis ipſe contudiſſet. Euenit autem vt eo fatali ſibi loco, in quo Baiazetem patrem circumfuſa acie adortus opprimere cogitarat, meritas immanis parricidii pœnas daret, ſed nequaquàm flagitiis pares, vtpote quæ omnem immanitatis notam excedant; poſtquàm Acomathem & Corcuthum germanos fratres, & tot fratrum filios Regiæ indolis ad vnum omnes ſuſtulerit, vt Solymano filio omni æmulatione vacuum Othomannici Imperii ſolium pararet. Quanquàm & huic ſucceſ-

ſucceſsionis atque hæreditatis ius ipſum aliquando inuiderit. Ferunt enim eum, veſte veneno inius atrociſsimo delibuta, filium extinguere cogitaſſe; vt quædam eius verba immodice pungentia vindicaret, ſed eius exiiioſæ veſtis donum aſtuta matris miſericordia repudiatum, pro Solymano cubiculario datum, ocyſsime perniciem attuliſſe. Sic vt hoc exemplo, immanitate feras anteiſſe videatur, monſtro quàm homini ſimilior, qui ex animo pluſquàm Tartarico nemini ſuorum pepercerit. Sed non defuere qui in eo abominabilem carnificinam tanquàm ei neceſſariam qui ſine æmulo metuque regnare decreuiſſet, verbis excuſare contenderent. Quòd regnaturo omnis diuini atque humani iuris penitus obliuiſcendum cenſeant. Vſque adeo enim Imperii dira ſitis eſt, vt vel flagitioſiſsimis artibus apud quoſdam, regna tueri fas eſſe videatur.

ANTONII Franciſci Rainerii.

Hæc Selymi effigies Scythico quæ pallida uultu
Mortalibus minatur, & magnis Dijs?
Trux illa eſt, inhians Lyciæ ſub tegmine tela
Impexa atroces undecunque uiperæ.
Eumenidum decus, & Vulcania lumina, lethum
Spirant, & ora uim, nefas, & impium.
Miſcuit in cano dira hic Aconita parenti
Fratreſque letho extinxit omnes horrido;
Ipſe ſuo (ni uana ferunt) fata ultima nato
Parauerat, ſuperba quæ ſors diſtulit.
Huic tamen horribiles peperit uictoria laudes
Et inſolenti adaucta ſceptra dextera.
Nam qua Sol agili circum rotat ardua curru
Hyrcaniam, trucemque Perſicum ſinum,
Quaque coloratis longe deuexus ab Indis
Deſerta Nilus arua lambit Aethiops.
Gens Eoa omnis, uaria armis, diſſona linguis
Flexere Regi colla barbara effero.
Sulthani euerſum Imperium, atque Aegyptia Regna
Quum totus undique orbis expaueſceret.
Nec dubitamus adhuc priſcis picta illius ora
Miſcere noſtris (ah nefas) Heroibus.
Othomannorum quin ora perempta potentum
Vrbs hæc ſuperbis illinit coloribus.
Fallimur, & Roma hæc non extulit ora, ſed hæc tu
Nobis Ioui diuine ſpectanda erigis,
Italia imaginibus uafer, hiſce ut pectora tentes

Exurgat

Exurgat ultor ſi quis inde ſpiritus,
Noſtra illis adimat qui ſigna, uiceſque rependat,
Replens cruore cuncta, cæſisque artubus.
Macte hac arte Pater, ſtimulis qui corda Nepotum
Ad uera auitum gloriæ excitas decus.

Sub effigie M. ANTONII Columnæ

NEMINI, vti nos ſumma cum admiratione viderimus, rariora ſpectatioraque vel cœleſtis gratiæ, vel arridentis naturæ dona contigerunt, quàm M. Antonio Columnæ. Hic enim nobiliſsima Romani ſanguinis ſtirpe progenitus, ante omnia ſtaturæ proceritate, firmitate, atque amplitudine ſingulorum artuum, decore frontis, & ſplendido quodam æneæ barbæ nitore, maieſtateque toroſi pectoris, veteres æquabat Heroes, ob idque præſertim, quod præclaro inſignium virtutum concurſu, multiplicique optimarum artium eruditione, ad eximium decus ornaretur; vſque adeo conſtanti vel ciuium vel externorum ſtudio adamatus & cultus, vt quum coleretur à ſingulis, cuncti eum in vniuerſum, vel diuerſæ factionis obſeruarent, atque ſuſpicerent, eumque vnum Iulius Pontifex tanquam Romanorum Procerum lectiſsimum collocata ei in matrimonium Lucretia conſobrinæ filia, generum ſibi aſciſceret, quum graui iudicio Rovereæ familiæ nomen, ſicuti antea Felicem filiam Iordano Vrſino collocarat, clariſsimis Romani ſanguinis ſtirpibus inſerendum exiſtimaſſet. M. Antonius patre orbatus, quòd is Etruſco bello apud Alfonſum Aragonium militans periiſſet, Proſpero patruo, & Fabritio huius patrueli celeberrimis Ducibus adhæſit, ab hisque certiſsimis militiæ præceptis imbutus, ita exactam hauſit diſciplinam, vt Proſperi natura cunctatoris cautum & inuictum robur; præferuidam verò in expediendis armis Fabritii vim, nobili ſalubrique temperamento moderari didicerit; tanto illuſtris famæ prouentu, vt quum in Apulia, Latio, Etruria, Galliaque Ciſalpina, variis præliis interfuiſſet, vtroque patruo deceptis eorum virtutibus, honore auctior & maior euaſurus crederetur; niſi immitia fata eius paratis honoribus propere nimium inuidiſſent. Is namque quum defenſa nouiſsimo virtutis opere fortiter Verona aduerſus immenſam vim oppugnantium Gallorum & Venetorum, aliquod ſe nauatæ operæ præmium nanciſci putaſſet, & à Ceurio Belga Caroli adoleſcentis nutricio, per moras ſupine ſe contemni faſtu Romano ſuccenſus, non diu pateretur, ad Franciſcum Galliæ Regem è Belgis contendit, à quo vti is natura Rex erat, omnis veræ virtutis liberaliſsimus æſtimator, præfectura alæ equitum, & conſacrati Regis ordinis torque honeſtatus eſt. Sed ea militia demum infauſto omine ſuſcepta, quod

tum

rum Leonis & Cæſaris armis Lotrechius Gallorum Dux Mediolano pelleretur Antonio bellici laboris & vitæ immaturum finem attulit. Nam dum inſtaurarent Galli bellum & Mediolano copias admouiſſent, vt circumuallatæ arcis obſidio ſolueretur, M. Antonius nondum quinquageſimum ætatis annum attingens, ingentis Colubrinæ pila ictus occubuit, eadem etiam pila diſcrepto, & ad latus cadente Camillo, Triuultii clariſsimi Imperatoris filio, quum ob equitantes in aggere, hoſtium munitiones inſpicerent. Corpus eius Proſpero hoſtium Duci à Lotrechio conceſſum eſt, vt mœſtiſsimus patruus, fratris filio, tantæ ſpei, & tum forte Veneti exercitus Imperatori deſignato, iuſtis exequiis parentaret. Luxere eum atrociſsima morte ſurreptum ſocii atque hoſtes paribus prope lachrymis, ideoque vberioribus, quod maſculam prolem quæ paternæ virtutis eſſet hæres, nullam reliquiſſet.

AVGVSTI Cocceiani.

Hac in tabella pictus eſt Columnius
Heroas inter iure primas obtinens,
Quos Roma genuit omnium fortiſſimus,
Quos Roma uidit omnium pulcherrimus;
Virtutis eſt Verona teſtis optima
Seruata quondam ab ui & furore barbaro,
Et pulcher Atheſis mœnia eius perfluens
Atro cruore ſæpe tinctus hoſtium.
Eſt uafra teſtis gens libera, eſt horrida
Germana pubes; terga ſæpe quæ dedit
Illius armis, ceu fugaces Capreæ
Multa premente agreſtium manu ſolent.
Formæ paternæ ſigna ſunt certiſſima
Præſentis aui filiæ pulcherrimæ
Iouis Deorum Regis, atque Apollinis
Digna cubilibus. Deum hinc credi licet
Illum fuiſſe, qui deis ſimillimus
Virtute, forma, uiribus, planè fuit.
Hinc ſuſpicata magna turba cœlitum,
Humana ne quem lædere, aut ſors, aut manus
Nequiret, hunc nec ipſa fata attingere,
Vel morte ſera uel cruenta ui queant,
Homoque ob id uitam deorum degeret,
Subinuida, in Columnium potiſſimum
Coniurat, æreaque, tormento æreo
Miſſa pila; tonante Cœlo, ut fulmine
Heroa ſternit; Mars dolore lacrumat,

Sub effigie

Sub effigie MATTHAEI Cardinalis Sedunenſis.

MATTHAEVS cui Lango cognomen fuit;& honorē po ſtea purpuræ adeptus eſt,apud Sedunum vrbem fœderatamque Heluetiis & Rhetis,natale ſolum habuit,humili quidem patre genitus ; ſed eo pro captu Alpinæ gentis, nihil à literis abhorrente. Quamobrem ab eo vt primum adoleuit in Italiam eſt miſſus,eo conſilio vt Italicam perdiſceret linguam,& Latinis pariter literis operam daret,demumque (vti euenit) ſacris initiaretur.Itaque Matthæus poſt prima literarum rudimenta quæ in patria perceperat, Comi ſub Theodoro Lucino nobili (vti illa ferebant tempora) grammatico, poetaque,tantos proceſſus fecit in ſtudiis, vt nihil earum rerum quæ vel audiret, vel legeret, robuſti auidique ingenii memoriam ſubterfugeret; vtpote qui ſæpe ægri præceptoris munia, docendo felici æmulatione obire eſſet ſolitus, magnamque partem Maronis Aeneidos, & Heroidum Naſonis quanquàm ſubagreſti vocis ſono recitaret, amplecteretur que ſupra cunctos authores librum de Conſolatione Boetii Seuerini,qui liber moralibus multis exemplis refertus,delectos quotidianis actionum ſuarum ſermonibus flores & exempla cunctis prope caſibus opportuna ita ſuppeditabat,vt eius eloquentia non Germani modò, ſed Itali etiam eruditiores magnopere mirarentur, conciliaretur inde Sedunenſi populo ad promerendum Epiſcopatus ſacerdotium, quem Populus ſpectatum moribus per ſuffragia deligere, & Pontifici maximo mitra exornandum offerre conſueſſet. Vbi verò ſtolatus & infulatus de more in templo ſacras habere conciones cœpit, tanto concurſu omnis generis hominum audiebatur (quòd mores exactè ſobrios caſtosque præferret,qui ipſam eloquentiæ laudem ſine controuerſia ſuperarent)vt ampliore ſacerdotio dignus haberetur. Nam multus erat, & efficax in componendis controuerſiis quæ inter ciues atque finitimos intercederent, vſqueadeo recto atque incorrupto iudicio vt nemo vel factio ſus,eum vltro oblatum arbitrum reiiceret. Eo modo collecta authoritate apud ſuos populares,probitatis atque induſtriæ nomine potens & validus, in id incidit tempus quo exortum eſt bellum inter Gallos & Iulium Pontificem, quum Ludouicus Rex,infauſti damnatique nominis cauſam ſuſcepiſſet, excitandi concilii,cuius ſanctionibus atque armis impotenter dignitas Pontificis conuelli poſſe putabatur. Iamque eò res erat perducta,vt Iulius ex Rhauennate cruento prælio victus ſpoliatusque Bononia,& nefariis vndique armis circumuentus ab externis gentibus Hiſpanis atque Britannis, Heluetiisque præſertim, opem implorare cogeretur.In ea controuerſia Matthæus integræ pietatis ſtudium, egregiamque operam ſic præſtitit, vt à Iulio ſupplente Senatum,in honorem Heluetiæ gentis, purpuræ dignitate honeſtaretur.

tur. Nec multo poſt Matthæus multis concionibus apud Heluetios habitis egregiè perſuaſit, vt pia arma ſuſciperent aduerſus Gallos, qui res diuinas profanis commiſcere conarentur. Quod ob id non magnopere difficile fuit, quoniam gens Heluetia paulo ante ſeſe ab amicitia Ludouici Regis alienarat, tanquam ingratè ſpreta & fraudata donatiuis atque ſtipendiis, auari aut certè nimis parci Regis acceptam contumeliam vindicare percuperet, eoque grauius & properantius, quòd pro Heluetiis legionibus auxiliariis Gallus Germanorum cohortes mercede conducere cœpiſſet; cuius iniuriæ is fuit exitus vt Matthæus cum ſuo aſtrictus officio; tum purpurei galeri beneficio obligatus, vniuerſam gentem aduerſus Gallos concitaret, eoſque Ticino pulſos, & ad Alpes & in Galliã fugientes, Ciſalpinæ Galliæ imperio expelleret. Nec in ea celebri victoria, qua haud dubie Pontifici ſua dignitas eſt reſtituta, Matthæus aut ſtudium ſuum erga Pontificium decus aut odium in Gallos intermiſit. Nam mortuo Iulio, Leonem Decimum pro recipiẽda Parma atque Placentia bellum mouentem mirifice adiuuit, Galloſque Duce Lotrechio iterum Mediolano depulit, inſtauratoque ſæpe bello, quum Leo Pontifex fato eſſet ereptus, atque ei ſuffectus Hadrianus Sextus cuius comitiis interfuerat, nunquam ab authoritate Pontificii nominis diſceſſerat. Mortuus eſt Romæ non plane ſenex primo Hadriani pontificatus anno, vir inter exactæ virtutis Imperatores, potius quàm inter Senatores numerandus, ſi corporis ac ingenii robur & rerum ſtrenuè geſtarum cumulum ſpectes. Maximè verò ei glorioſum fuit Franciſci Regis iudicium, quum aſſeueraret, me audiente, aliquanto plus ſibi ſumptus atque periculi Sedunenſis facundiæ indomitam vim, quàm tot legionum eius gentis cuſpides attuliſſe.

PLACIDII Placentini.

En tua purpureus decorat Matthae Galerus
Tempora digna ſacro triplicis ſplendore corona.
Scilicet exultans telis ferus accola Rheni
Pondus arenoſum rapidis qui flexibus urget
Oceani in gremium, demens, hoſtilibus armis
Imperia, & leges diuum lacerare profanus
Irruerat; miſeraque nouus tremor oſſa tenebat
Italiæ, ualidis quum te Duce caſtra maniplis
Heluetia aduentant, biſque acres cuſpide Gallos
Fundunt, Pontificemque armis uictricibus ulta
Tandem nubiferas alpes tranſcendere cogunt.

Sub effigie PROSPERI Columnæ.

SAEPE hac ſpecie prolixe comatum feréque cincinatum,& priſcæ probitatis os ſubagreſte, ſed tamen oculis ingenuum,& quidem militare præferentem,Proſperum Columnam vidimus,atque item his armatum inſignibus.In eo Romanorum procerum nobiliſsimo, apprime grauis & conſiderati Imperatoris decus enituit,quod procul dubio ad antiquæ Romanæ virtutis ſpecimen referri poſſe plerique exiſtimarunt.Quando quidem in eo multa militaris conſilii vis, egregiaque conſtantis animi probitas,& recti honeſtique appetens,moderatus animus conſpiceretur.Nemo enim eo temperatius vel inter factioſos arma exercuit, nemo humanius à ſanguine militum temperauit; nemo denique abſtinentius innocentium hominum agricolarum que præſertim fortunas à licentia militari conſeruauit. Has propter virtutes quæ in huius duræ ætatis Ducibus deſiderari facilius poterant,quàm reperiri, non ſemel præclara voce apud Inſubres, Cœnomanos,& Venetos,paganorum defenſor,& Italicæ gentis pater appellatus eſt. Fuit Proſpero diſsimili morum genere, & pari prope gloria militari præconio celebratus Fabritius patruelis; quo collega diuerſas vtriuſque virtutes in mutuum conſenſum,parandis victoriis opportunum, ita miſcuiſſe conſtat,vt vterque ab eo temperamento, ſe ipſo maior & clarior euaderet. Sed Proſper qui diu aduerſus Gallos inuicta arma tulerat, improuiſo ſuperuentu Gallorum equitum fœdè apud Villafrancam ſubalpinæ gentis oppidum oppreſſus, captusque eſt; Obegnino atque Palicia eius expeditionis Ducibus quos antea Neapolitano bello ipſius maximè inſigni opera captiuos vidiſſet. Sed non multo poſt, clementia Franciſci Regis, quum ſe dimidia pecunia redemiſſet,eam cladem acceptam nouo victoriæ prouentu reſarciuit, quum Lotrechium & Gallos ex longa contentione Ciſalpinæ Galliæ imperio depuliſſet. Ab his rebus geſtis Sfortiano dominatu Mediolani conſtituto,ſummos militaris Imperii titulos à CaroloCæſare promeruit, Verum inde leuem ab initio ſed mox euentu lethalem contraxit morbum, quum iam ſexagenario maior,affectæ ætatis oblitus, illuſtrium matronarum amoribus intemperanter indulſiſſe crederetur. Luxerunt eum totius Ciſalpinæ regionis ciuitates, hominumque ordines,tanquàm Patriæ parentem,incredibili hercle cum mœrore, præſagientes vtique veriſsimis lachrymis imminentem duriſsimorum temporum conditionem, qua cunctas ab Hiſpanis atque Germanis præſidiariis acerbitates perpeſsi, omnino crudelius atque funeſtius à ſocio quàm ab hoſte,concaſuras ipſorum fortunas diuinarent.

PETRI GRAVINAE.

Nil obſtat Dux magne tuis, nil amplius auſis
Fortunæ obſequium ſigna ſequentis habes,
Vidimus indomiti ſuperata pericula belli
Vidimus hoſtiles ſuccubuiſſe manus.
Oppida ui capta, & ualidis traiecta maniplis
Flumina, & oppoſitos terga dediſſe Duces.
Reſtabant arces tormentaque bellica, tandem
Ceſſerunt arces, flumina, ſaxa, minæ.

M. ANTONII Caſanouæ.

Tres modo fama Duces circa tria munera belli
Ante alios primum iuſſit habere locum
Caſtra locare fuit Pyrrhi, Fabijque morari,
Marcelli proprium conſeruiſſe manus,
Tu Caſtris, hoſtemque mora, & certamine Proſper
Viciſti, atque trium quod fuit, unus habes.

Sub effigie HYSMAELIS Sophi Perſarum Regis.

AB hac illuſtri, & ſupra mortale decus radiante, imperio ſaque facie apud Perſas ſuos ſe ipſo admirabilior fuit & auguſtior Sophus Hyſmaël qui noſtra memoria totum terrarum orbem nominis ſui fama compleuit. Is namque magni Vſſumcaſſani Regis ex filia nepos, Haidare cui Hardueli cognomen fuit genitus, ac in obſcuro nutritus adoleſcens, ſpecie formoſiſsimi oris cunctos æquales anteceſsit. Vir integræ ætatis, milites omnes dignitate firmiſsimi habitus & equitandi ſagittandique peritia ſuperauit. Seniores verò, vt primum ſeſe ætas inflexit, aptiſsimarum rerum ſcientia & caſtrenſis prudentiæ laude ita excelluit, vt per omnem ætatem quæ ei ſupra æquum anguſtior contigit certo numini propior quàm mortali, vti auguſtiſsimus coleretur. Erant enim res eius bello geſtæ, cum victoriarum pondere, tum magnitudine euentuum, & quadam perpetua atque felici curſus celeritate mirabiles; vtpote qui perſuaſione commutatæ religionis excitatis in eius ſectam Orientis gentibus, Iacuppi Regis auunculi filios, Regni hæreditate depulerit, hisdemque armis quibus mortem patris vindicabat, & nouæ religionis nomen tuebatur, extinxerit. Nulla ſiquidem armata manus vim ſuſtinere poterat Sophianorum, qui à purpureis capitum integumentis Perſica lingua Cuſelbaſſæ vocabantur. His enim

non vno in loco in aciem eductis, & paſsim victor, per Armeniam Mediam, Perſidem, Parthiam, Meſopotamiam, & Aſsyriam eius nouæ religionis ſectam, eademque capitum inſignia propagauit. Inde quoque aucto numero ea inſana, & credulæ multitudinis turba, tumultuariis, ideoque prægrauibus, quod ſacra dicerentur, armis, in Othomannicos fines peruaſerat, Verum is Sophianorum incurſus talem habuit exitum, vt per Baiazetis acerrimos Duces, Galatia & Cappadocia, mutuis cum cladibus pellerentur. Secundum Baiazetem fato ſuo functum, Selymus filius Perſicum ſuſcepit bellum Hyſmaëlis offenſus gloria; ſuperatoque Eufrate, ad Artaxatam Calderanis in campis cum Hyſmaële conflixit; eoque acie pulſo & retrocedente, Tauriſio Regia vrbe potitus eſt. Sed reparantem copias Hyſmaëlem & iam aduentantem veritus, continuo in Cappadociam ſe recepit; magnæ hercle & memorabilis victoriæ, niſi ea multo Turcarum ſanguine conſtitiſſet, trophæum erecturus. Exinde Sophus Hyrcanorum, iniuriis laceſsitus in eos arma conuertit, diuque ea plerunque victor exercuit, quum interim Selymus immenſa gloriæ cupiditate incenſus, ad excidium Sulthanici Imperii arma conuertiſſet. Cæterum Hyſmaël plenus gloria perdomitis & pacatis vndique finitimis, quartum & quadrageſimum agens annum, in magna ſpe longioris vitæ, contracto ex aſperrima venatione fatali morbo paucis diebus abſumptus eſt. Edixerat inuſitati generis venationem, qua Regio apparatu Sylueſtrium equorum greges petebantur, in aſpera nemoroſaque regione quam Seruanam vocant. Ea eſt Medorum & Albanorum in finibus non longe à Caſpii maris cōſpectu ad Caucaſi montis radices poſita. Id regionis ſpatium, venatorum ingens multitudo iuſti propè inſtar exercitus, exploratis earum ferarum ſedibus & paſcuis complectitur; perpetuaque corona ſenſim coërcendo præcingit; atque indies tanquam indagine clauſas vndique territando & iaculando pulſas in magnum campum compellit, in quo Rex primus defertur atque ita circumuentæ feræ voluptarium de ſe ſpectaculum adeo violentis conatibus ad effugium editis, præbent, vt magno periculo, ac niſi procul iniectis laqueis capiantur, multiplicatiſque reſtibus diuerſo venatorum nixu contineantur. Ea ſiquidem feritas illorum eſt, vt niſi defeſſæ curſu, & ſiti, inediaque confectæ & perdomitæ fuſtibus manſuefieri queant, vixque per aliquot menſes multa periculoſaque domitorum induſtria, ſtragulam & ſeſſorem admittunt, quum dentibus & calcibus libertatem defendant. Hi aſpectu ſunt truces prælongis atque horrentibus comis, rigida ceruice, & arietino capite deformes, nam ſtrigoſiores habent clunes; ſed crura cum toto femorum & ſuffraginum nexu, adeo valida, vt bidui curſu minime fatiſcant; nec vngulæ latæ admodum atque prædurae ferreis ſoleis indigeant, quando quidem nec in aſperis rupibus, lapidoſiſque locis atterantur. Sed domitis graui lupato opus eſt, & valido

lido capiſtro, quod ſubter crura ventre tenus deductum, vim eleuantium frontes & ſeſſorum capita pulſantium coërceat. Id itaque ferorum equorum genus laborioſum capi, perdomarique difficile, vſu verò longiſsimi curſus ſupra quàm exiſtimari poſsit mirificum, ob id vnis tantum dicatum eſt Regibus. Is equus colore cinereo nigris ad poplites internitentibus virgis Onagros refert. Tradunt autem Perſæ (vt ab Armenio Patriarcha qui Hiſmaëlis familiaris fuit, audiuimus, niſi ea fabuloſæ ſuperſtitionis putetur) horum equorum greges in tutela quorundam agreſtium numinum eſſe conſtitutos, propter eaque eos nefas eſſe per ſacros lucos, & teſqua Diis inanibus Syluanis & Faunis dicata, conſectari, capereue; quando violantes ſacrum gregem & lucos conſacratas Diis ſedes, repentinus ſequatur interitus; vt non impune accidiſſe Hyſmaëli prædicabant, qui ſiue defatigatione & labore nimio difficillimæ venationis conuulſus, ſiue fatali percuſſus iniuria ſylueſtrium numinum, immatura certe morte, & fortaſſe non immerita perierit. Quum prædicentium admonentiumque ſeniorum ſacerdotum præſcita, atque oracula neglexiſſet; eo quidem præclarius quòd Sumachiæ Regulum in eandem venationis voluptatem accerſitum, eadem fatalis auſus cauſa ſuſtuliſſet.

PARTHENII Parauicini.

Hanc tibi Apellea referentem ex arte colores
Effigiem, famæ, laudumque appendimus ergo
Perſarum decus, o Heros, quem Gangis ab oris
Extremoque oriente, ingenui gloria plauſu
Littus ad Heſperium, Soliſque cubilia uexit,
Clarum opibus, facie inſignem, & præſtantibus auſis
Egregium, dum pro ſacris cultuque Deorum
Pollutaque tui pro relligione Tonantis
Inſurgis, piaque arma moues, tot que oppida uictor
Tot populos & Regna tuis tot finibus addis.
Atque Aſiæ magno fundis certamine Regem.
Quin etiam (rarum Ducibus) ſtudiumque Mineruæ
Excolis, Aonidumque artes; nil denique inauſum
Nil intentatum, ingenióue manúue relinquis.
Macte o Iuſtitia Princeps, & pacis honore,
Præclare & bello, Ducibusque æquande Latinis,
Te curuo in Lari fulgentia littore tecta
Pieridum, ſacraque domus quibus altus Apollo
Præſidet, & ſpretis Cyrrhæ nunc incolit antris,
Accipient; ubi conſpicuum in primiſque micantem
Magnanimos inter Reges, Martisque coronam

Suſpicient Populi, nec auari temporis ultra
Debentem inuidiæ quicquàm mirabitur omnis
Poſteritas, Iouiusque tuos celebrabit honores
Qui nunc æternis mandat tua nomina faſtis.

Sub effigie ANTONII Grimani Veneti Principis.

IN attollendo premendoque Antonio Grimano alternantibus diuerſæ ſortis impulſibus, Fortuna mirabiles edidit ludos. Nam quatuor annorum puer Marino patre mortuo, ſub tutela patrui maritimæ negociationi à prima ſtatim adoleſcentia adſcriptus, ſummos labores ſummaque tempeſtatum pericula alacriter ſubiit, vtpote qui cuncta propè Syriæ, Aegypti, Africæque Emporia adiit, tanta aſperrimarum rerum tolerantia, ſingularique parendi obſequio, vt ſatis honeſtos ex diligenti mercatura quæſtus faceret, vſque ad legitimam petendis honoribus ætatem. Reuerſus ſiquidem Venetias per omnes Magiſtratus in ciuitate decucurrit, ſic vt nuſquàm repulſam ferret propter ſpectatam fidem cum ſumma gerendarum rerum prudentia coniunctam, maiora ſemper atque ampliora quàm peteret conſenſu ſuffragantium ciuium promeritus. Quum verò ad ſplendidiſsimæ legationis munus vocaretur ad Federicum Cæſarem in Germania agentem, id cum pudore recuſauit, quod plerique Senatores eius viri grauiſsimarum rerum experientis perſonam, domi quàm foris Reipublicæ vtiliorem iudicarent. Impetratum idcirco eſt vt Dominicus filius optimis inſtructus literis, qui poſtea Cardinalis fuit, pro patre in eam legationem mitteretur. Exinde ſuas partes in Republica eximia cum moderatione ſemper implens, perpetuo tenore gratioſus apud Populum, maximeq. probatus apud proceres Senatus fuit; eo præſertim tẽpore quo ad maris præfecturam euectus eſt. Nam tum Veneti cum Carolo Gallorum Rege bellum ſuſceperant, & Aragonios Reges ex fœdere ſociis armis defendendos exiſtimabant. Itaque Grimanus cum valida claſſe in Apuliam profectus, complura eius oræ oppida occupata à Gallis, manu cepit. Monopolimque vrbem admotis tormentis fortiter expugnauit; quo terrore Polygnanum, Molam, Brunduſium, & Hydruntem in Salentinis, in poteſtatem Veneti nominis redegit, authorque extitit & ſuaſor apud Senatum vt Veneta pecunia Aragonius ſubleuaretur, iſq. oppida tanquam oppignerata, Venetis tuenda relinqueret. Quo conſilio & fractæ Gallorum res, & aduerſariorum quæ erant difficiles, in melius reſtitutæ ſunt. His rebus geſtis, fidem ſpemque totam apud ciues de ſua virtute conceptam, cumulatè impleuit; meritóque factus Procurator Diui Marci, in id tempus incidit, quo Senatus Venetus commutato ſtudio, & reiecta Sforiiæ amicitia, cum Ludouico Gallo-

rum Rege fœdus percuſſit, quo Cremona nouæ amicitiæ præmium petebatur. Tanta enim incitatione Senatus in odium exitiumque Sfortiæ, tantaque amplificandi Imperii cupiditate deſcenſum erat vt ſanioribus conſiliis nullus omnino locus relinqueretur, Reclamabat libero ore Grimanus vti verus vates, ſicuti nos ab ipſo ſucceſſoreque etiam Gritto accepimus, inuidiam inde grauioraque pericula veritus, moderationisque Senatus primores admonebat, vt infirmum Regulum potius quàm potentiſsimum externæ gentis Regem accolam mallent. Sed iuniorum ſuffragia aduerſus bene conſultos ſenes, fatali quodam impetu valuerunt. Veneti enim in vniuerſum à Sfortia ſe tranſuerſis artibus impeditos quo minus Piſis potirentur, ægerrime ferebant. Itaque Ludouicus reiectus à Veneto atque hoſtis declaratus, deceptuſque item ab Alexandro Pontifice, nec adiutus alacriter à Cæſare, poſtremam à Baiazete Turcarum Rege opem implorauit. Viſa eſt Barbaro digna occaſio inferendi belli. Id enim vnum Sfortia poſtulabat, vt terra marique Veneti, ne cum Gallis vires coniungerent, ſuarum rerum periculo diſtinerentur. Itaque Baiazetes miſero & maligne circumuento Sfortiæ opem ferendam ratus Schenderbaſſam Illyrici præfectum, in Venetiam vſque luctuoſa incurſione prouehere ſe ſe iuſſit, & Deuthem ampliſsimæ claſsis Præfectum, in Græciam miſit. Quo in rerum periculo Grimanus omnium ſuffragiis iterum delectus Imperator, exornata pulcherrima claſſe aduerſus hoſtes nauigauit. Sed id nauale bellum eum malignitate Fortunæ exitum tulit, vt quum apud Sporadas inſulas congreſſuris claſsibus non dubio euentu ſuperari Turcas poſſe appareret, commutatis ventis, nec opportune parentibus quibuſdam Trierarchis, Grimanus tota ſpe victoriæ deiiceretur, Barbarique hoſtes incenſis duabus onerariis, in quibus Andreas Lauredanus, & Albanus Armerius patritii fortes periere, in Naupacteum ſinum euaderent, dedenteque ibi arcem Mozenico præfecto aut auare, aut timide, Turcæ Naupacto potirentur, Grimano fruſtra ſe à Trierarchis per ſummam malignitatem atque ignauiam, proditum conquerente, nec tamen in eos, quod eſſent nobiliſsimi ordinis, Imperii ſeueritatem exercente. Eius fœdæ potius, quàm male geſtæ rei nuncius, Grimanum ſummæ inuidiæ expoſuit, vt comminuta repente eius gratia, atque authoritate ſucceſſorem ei Senatus decerneret Melchiorem Triuiſanum veterem inimicum, qui Grimano compedes iniiceret, captumque ad dicendam cauſam Venetias continuo deuehi iuberet. Quo nuncio Grimanus vti inſons, & egregiè animo conſtans, Senatui omnino parendum exiſtimans, non expectato ſucceſſore compedes ſibi vltrò iniecit, & peculiari mioparone Venetias deuectus eſt, patribus ſeſe compeditum, & iudicii pœnam ſubire paratum oſtendens. Nunquam antea Venetiis frequentius atque celebrius vllius rei ſpectaculum fuit, quum eo habitu ſenex Impera-

tor

tor,& nihil tale ex æquo meritus,à rerum capitalium miniſtris in carcerem duceretur,& pleriſque manarent lachrymæ ex memoria antea actæ vitæ, Fortunæque atque eo etiam vberius, quod filius in ipſa purpura Cardinalis, mœſtiſsimi patris compedum pondera, dum ſcalas aſcenderet, ſacratis manibus ſuſtineret. Eum poſtea duro in carcere diu cuſtoditum, atque acerbiſsime à Nicolao Michaële accuſatore exagitatum, optimi quique ciues indoluerunt,eius vero iudicii cauſa non in rogatorum vt aiunt Senatorum modo, ſed in publico ciuium conſilio actitata eſt,eo euentu vt incomparabili gratia,tum ſua tum Senatus omnibus propè ſuffragiis abſolueretur;ad minuendam tamen inuidiam, quòd eo bello Venetus non Naupactum modò, ſed Pilum, Chriſſæum, Coronem, & ipſam à Baiazete expugnatam Methonem amiſiſſet, in Oſſarum alteram Abſyrtidum inſulam relegaretur. Sed pertæſus damnatæ Inſulæ nomen,Romam migrauit, vt cum Senatore filio,maiora præſidia turbatis rebus ſuis pararet, & Patriæ commodis integra fide conſulendo propenſiſsime ſtuderet. Vixit in luce Populi Romani carus Pontifici,& à cunctis ordinibus crebro ſalutatus,quum luculentiſsimam villam ſub Quirinali ædificaſſet. Tandem Venetiis extincta inuidia,patrum iudicio reuocatus eſt,integritatis atque virtutis ergò.Hæc enim verba fuere publici decreti,quòd nuſquam præclaram iuſti officii pietatem vlla in re erga patriæ decus intermiſiſſet. In id decretum mille trecenti & ſexaginta quinque patritii in ſuffragium ierunt nec aduerſa ſupra centum tulit: Quo exemplo videri potuit veræ virtutis nomen inſolentis Fortunæ fluctibus iactari quidem ſed nunquam mergi atque opprimi poſſe; ſic vt iam ciuitas vniuerſa conſtanti iudicio ei Principem locum (vti euenit) ſtudioſiſsime deſtinaret,ſummoque plauſu tanquam poſtliminio redditus complecteretur; eóque maiore Grimani cum laude quòd Nicolao accuſatori, omnis eius acerbitatis oblitus,capitalem iniuriam remiſiſſet. Secundo loco creatus ſancti Marci procurator ſplendidiſsimam atque grauiſsimam legationem ſuſcepit, ad Franciſcum Regem, cui ſummæ claritudinis adiuncti collegæ ſunt Dominicus Triuiſanus,Georgius Cornelius, & Andreas Grittus, qui Senatus nomine ei victoriam de Heluetiis partam prolixe gratularentur. Exinde magni ſemper Conſiliarii nomen continuato honore vſque ad Lauredani Principis mortem promeruit, cui poſt longam candidatorum cõtentionem ſucceſſor Princeps creatus eſt, pridiè nonas Iulias, eodem anno quo Leo Pontifex vita functus eſt.Fuit in Grimano habitus corporis gracilis,ſed procera ſtatura, viuidum vſq.ad extremam ſenectam ingenium,atq.oculi viuaces.Fuit vir frugalitatis eximiæ per omnẽ ætatem indomitiq.laboris atq.animi ad omnes Fortunæ caſus firmiſsime cõpoſiti. Vixit annos Nonaginta, præfuit Reipublicæ tribus.Exornauit Prætoriũ luculento ædificio;cui nomen eius decreto publico eſt inſcriptũ, quod pauciſsimis contigit.

LVDOVICI

LVDOVICI Dominici Placentini.

Principis effigies hæc eſt reuerendæ Grimani
Quem pater æterno ſuperum dignatus honore
Intrepidi monumentum animi ſuperaddidit aſtris;
Scilicet ante obitum ſupremaque funera, ſeſe
Inſtabilis diuæ ſpolijs fulgentibus ornans
Inuictus potuit uarios eludere caſus.
Hic primum explorans fato Neptunia Regna
Cæruleis finibus iuueniles credidit annos,
Ut uir poſtremo ſpectato Marte triumphos
Ad patrium littus certos ex hoſte referret.
Denique naturæ leges ac bella triumphans
Sponte ſua uinctumque manu, ſe pectore firmo
Præripit ad patres, uinctus ciuilia uicit
Prælia, Famamque æterno iam terminat axe.

Sub effigie FRANCISCI FERDINANDI Piſcarii.

HVNC quem ſpectas elata ceruice galeatum, & decora excepta vultu vulnera intrepidi & ſummè fortis animi argumenta præferentem, ille eſt Ferdinandus Daualus cognomento Piſcarius, qui antè meritum & acceptum militaris Imperii munus, ex ipſa tantum peditatus præfectura maiorum Ducum bello Dux, admirabiliumque militiæ operum magiſter atque author incomparabiles victorias Carolo Cæſari parauit; non obſcuro quidem cum pudore veterum huius ſeculi Ducum, quum iuuenis vixdum integræ ætatis, eos omnes expediti conſilii grauitate; & quoſque manu promptiſsimos ſingulorum ordinum præfectos, in obeundis periculis, præclaro impauidi animi auſu, æquè mirus & felix ſuperare didiciſſet. Neque propterea fas eſſe putauerim eius vſque adeo præſtantis atque inuicti viri immenſum decus, breui anguſtæ tabellæ elogio circumſcribi, ſi vim potius atque ipſum pondus inclytæ virtutis, quàm inanes honoris titulos, qui ſæpè libidine Regum obueniunt, æſtimare velimus, quando quidem gloria rerum geſtarum late propagata, modicis recte ſcribentium terminis includi nequeat. Quanquam ego præcipuus (dum ille viueret, & bello plenus laude verſaretur) Piſcarii ſedulus admirator, peculiari volumine edito, nomen eius præſenti & venturæ famæ commendarim. Nunc verò liquidiſsime conſtet ex eius viri recordatione, collationeque, ſatis multos militiæ Duces eminentibus titulis claros conſpici, quum rari appareant qui parem ſuſceptis honoribus, non abſolutæ quidem virtutis, quæ hodie Imperatorum nemini ferè contigit; ſed nec mediocrem,

ſine alicuius inſignis maculæ probro operam præſtare videatur.

INCERTI Authoris

Quid ſceptra ad tumulum, uincti quid compede Reges?
Quid ue tot inuicta ſigna relata manu?
Quid Galea, quid ſcuta nitent, quid gæſa, quid enſes?
Quid uiret æternis Laurus opaca comis?
Num Mars, num Daualus, tumulo iacet? hic ſitus hic eſt
Heu Daualus quin Mars cum Daualo ipſe iacet.

Sub effigie IOANNIS BENTIVOLI Bononienſium Tyranni.

HAE tres quæ vna ferè in tabula ſibi cohærent imagines, trium ſeculo noſtro præpotentium potius quàm illuſtrium Principum figuras ad veram ſimilitudinem exprimunt, Ioannem ſcilicet Bentiuolum, Pandulphum Petruccium, & Petrum Soderinum, oris quidem ductu cultu togati amictus, & conditione ingenii diſpares; ſed qui finibus ditionum, & conſiliorum ſenſibus inter ſe coniunctiſsimi, eandem propè dominatus Fortunam tulerint, quum quiſque eorum ſua in patria pari conſilio, ſed diuerſiſsimis artibus nominis dignitatem tueri niteretur. Bentiuolus Bononiæ primum locum maiorum ſuorum, qui nobilitatis erant Principes, virtute partum, ita adeptus fuerat, vt Tyranno quàm Principi ciuitatis propior haberetur. Huius auum eiuſdem nominis ſeditioſius atque ferocius ſuas tuentem partes Eugenius Pontifex capite damnatum ſuſtulerat. Patrem verò Annibalem Canetuli factioſæ familiæ ciues coniuratione facta vſque adeo crudeliter, & temere trucidarunt, vt in ipſo cædis veſtigio admiſsi facinoris pœnas darent. Ex hoc Annibale Ioannem puerum Sanctius qui ſe in Bentiuolam familiam adoptarat, educandum, magnoque ciuium ſtudio paternæ auitæque amplitudinis in ciuitatem Principem inſtituendum ſuſcepit, acciditque vt Sanctius per aliquot annos prudentiſsime adminiſtrata Republica, & ciuibus alumno conciliatis, vita excederet, eique Genebram vxorem ad futuras nuptias relinqueret. Hæc erat Sfortiani ſanguinis Conſtantio Piſaurenſe Principe genita, virilis animi mulier, & vſque adeo imperii auida, vt maritum mitem natura potius quàm vlla in re violentum, ad cædes damnationesque æmulantium ciuium edendas impelleret, & ad clauum totius conſilii ſuperba & inſolens ſederet, & tum præſertim detecta Maluetiorum conſpiratione in ipſos atrociſsime ſæuiendum eſſe cenſuiſſet. Punitis & euerſis per hunc modum Maluetiis, integra ciuitatis poſſeſsio, ſummaque non obſcuri dominatus poteſtas, Bentiuolo ceſſit. Creuerat is numeroſa libe-

rorum

rorum ſobolė; variiſque connubiis opportunas propinquitates parauerat, acceptis nuribus ex ſplendidiſsimis Italiæ familiis, & filiabus ditiſsimo cuique Regulo nuptui datis, ſic vt exaggeratus vndique, & vere vſque ad poſteritatem confirmatus dominatus eſſe videretur. Aedificarat inſuper magno ſumptu luculentiſsimæ ſtructuræ turritam domum inſtar arcis, quæ pulchritudine & laxitate Coſmianam Florentiæ & Feltrianam Vrbini quanquam lateritia, ſuperare videbatur. Ad hæc liberi eius, patris magnificentia atque opibus inuitati ſingulas & ipſi minores domos extruxerant, quas ciuium copiis in ſua horrea, ſuumque penum impudenter traductis, replere, & variis ornamentis inſtruere erant ſoliti. Incidit autem in id tempus Cæſaris Borgiæ immenſa cupiditas augendæ potentiæ, ſuſpecta Bentiuolis, quod is ad vrbem vſque caſtra promouiſſet. Cuius aduentus Mareſcotti è prima nobilitate ciues, authores & rei facti ab Hermete filiorum ſupra omnes ſanguinario, iugulati ſunt. Ea cædes vniuerſam ciuitatem conterruit: Patrata ſiquidem fuerat in prætorio apud Magiſtratus, nemoque propinquorum hiſcere audebat, quòd tot liberi multo famulatu, multiſque ſicariis circumſepti, minaces foro inambularent; Nec iam dubia & atrox Tyrannis inuecta cerneretur. Succeſſerat Alexandro Pontifici Iulius Secundus Bentiuolo ex vetere ſimultate infenſus. Is opulentiſsimæ ciuitatis, cui ipſe in minori fortuna præfuiſſet, conditionem miſeratus, bellum inferre, totque Tyrannos omnino tollere conſtituit; profectuſque Roma, & auctus Gallorum auxiliis ad vrbem Bononiam caſtra promouit. Eo autem ſucceſſu bellum eſt confectum, vt Tyrannus qui caſtra Gallorum, auerſis eò corriuatiſque fluminibus inundarat, & propè oppreſſerat, animum deſpondens, infenſique Populi tumultum veritus, ea conditione vrbe excederet, vt præſidio Gallico quod pecunia coëmerat, tutus cum vxore egrederetur, exulatumque ad Buxeium Parmenſis agri oppidum Pallauicinorum hoſpitio ſuſceptus abiret. Nec multo poſt Bentiuolus quum in aſsidua reditus cogitatione verſaretur, Genebram vxorem amiſit, repentino dolore exanimatam, quod ei improuiſus nuncius ſuperueniſſet, quo audierat liberos ſuos tumultuariis collectis copiis reditum ad patriam intempeſtiue præparantes, Hippolyti Cardinalis Ateſtini, & Ludouici Mirandulani ſuperuentu, qui Pontifici fauerent, fuſos in itinere, & fœdè profligatos fuiſſe; qua iniuria exacerbatus Iulius, Bentiuolorum clientes, vel tum captos, vel inde conquiſitos, damnatoſque laqueo ſuſpendi iuſsiſſet, & Tyranni domum vel Bononiæ totiuſque Italiæ ornamento à conditore deſtinatam, plenus ignobili ob idque pudenda iracundia, excindendam furenti populo obiecerit. Nec diu poſt ipſe Tyrannus ſenex, deſperata Gallorum ope, quum in eam ſpem eluſus, veteres theſauros exhauſiſſet, ſacris interdictus & planè miſer interiit, quum amplius triginta annos dominatum exercuiſſet, vixiſſet annos ſupra

ſeptuaginta, dignus hercle eo patriæ dominatu niſi ingenium eius impotentes liberi, auaritia, libidine & crudeli faſtu cuncta perturbantes ad exitialem inſolentiam propuliſſent.

ANTONII Franciſci Rainerii.

Bentiuole, illa olim ueſtra ingens gloria, ſummis
Nixa opibus, patria titulis & faſcibus auctis
Undantum Imperio populorum, & prole uirenti,
Marmoreaque domo & regali diuite luxu,
Quod rapida reuoluta manu, ceu turbine torto
Corrueris, ſonitu per inania nubila facto,
Ne mirere, animo inuicte & praſtantibus auſis,
Elyſiis néue hæc te cura laceſſat in aruis.
Scis tu etenim, ſcis tu ſubiti quàm plena pericli
Fortuna alea ſit, uolucri uertigine quantum
Heroumque hominumque trahat, quamque ardua pulſet
Vel iuga, uel tumidas eadem ſuper intonet undas,
Exactos quum tu Reges, domitosque Tyrannos
Enumeras, perfracta arma euerſoſque triumphos
Troiugenum, & Danaum, & Parthorum, & ſceptra Quiritum
Te tamen indignantem animo, & fera fata gementem
Hoc ſolare, humili quod non tua pondere preſſa eſt
Gloria, ſed ſummi concuſſa eſt numinis ira;
Roboribus Iouis in terris, & fulmine querno.
Scilicet à magno quaterentur ut ardua Iulo
Primorum capita, & neutri foret aucta poteſtas,
Quo Latium, & tota plaudit Iulo Auſonis ora,
Barbara ſanguineas horreſcunt pectora clades,
Famaque purpureis liquidum ſecat Itala pennis.

Sub effigie PANDVLPHI Petruccii Senenſium Tyranni.

QVANTVM Bentiuolus ad Principis nomen magnificentia operum, & filiorum faſtu acceſsiſſe videri potuit, tantum Pandulphus Petruccius apud Senenſes è ciuili ordine ſe extuliſſe exiſtimatus eſt, ſed qui eſſet occultior neque tamen animo melior; Quippe qui nunquàm veſtem Senenſibus conſuetam (id erat pallium atri coloris) mutarit, niſi ſolennibus Ludis, nunquam modeſti frugiq. ciuis in conuictu diſciplinam vllo epularũ luxu corruperit; ædificarit modicè, & cõmodè quidẽ potius quàm ſumptuosè aut eleganter; humanitatis porrò & tempe rantiæ

rantiæ laude humiliores ciues in tota vita ſuperarit; nec externa cōnubia ambitioſe,ſed paria fortunis atque nobilitate, ad auertendam inuidiam quæſierit. Quæ omnia ex aduerſo in Bentiuolo vſque adeo modum exceſſerant,vt cudendæ etiam monetæ munus impetraret à Cæſare,non obſcurè in contumeliam Pontificii imperij,ſic vt in aureo numiſmate ipſius Tyranni comata effigies cum ſerrato ſcuto complectente id Cæſaris Aquila, ſpectaretur. At Pandulphus nihil vnquam vſurpabat quod apud ciues inuidiam conflaret, vt qui modico comitatu,multoque diſsimulationis artificio gratiam atque potentiam ſenſim parandam arbitraretur,ingentique aſtu,& occultiore ſolertia ſibi agendum eſſe ſtatueret in ciuitate quæ quadrifariam diuiſa inſanis factionibus ſeruiebat; quibus ciuitatis ſtatus commutari conuellique poſſe vt ſæpius antea accidiſſet, manifeſte proſpiceret, ſi diuerſa ciuium ſtudia negligerentur. Parem enim authoritatem alternantibus partium ſtudiis in Republica obtinebant quatuor honeſtiſsimarum familiarum ordines,quorum ſummus erat vetuſtæ nobilitatis,iſque propterea nobilium vocabatur. Secundus pari propè dignitate Populariorum. Tertius ex vtroque ordine commixtis familiis conſtitutus Nonarius appellabatur,quod is ordo à nouem delectis ciuibus qui æquiſſimi viderentur, antea fuiſſet erectus. Huius ordinis aliquot erant Patritiorum familiæ inter quas eminebat Petruccia,cuius facile princeps habebatur ipſe Pandulphus,Iacobo maiore fratre qui exceſſerat è vita ſibi locū relinquente. Nonario autem ordini ſuccedebat vltimus,qui Reformatorum appellatus eſt, quòd hi tanquam exactæ prudentiæ ciues,male conſentientis ciuitatis vitia emendare formareque in melius Rempublicam ſuperiore tempore voluiſſent. Cæterum Pandulphus & ab his aliorumq. ordinum conſpiratione cum Nonariis vrbe pulſus,aliquandiu in exilio ſic vixit,vt nihil virilis conſilii efficacisq. induſtriæ remittens,non diu poſt in patriam victor rediret; coactis ſcilicet in vnū non amplius quàm trecentis ſuæ factionis hominibus, vrbē noctu ſcalis adortus tranſcenſis illico mœnibus, refractaque demum porta vrbe & curia potiretur,& aduerſarios vrbe expelleret; eo euentu vt qui modo extorres fuerant, eiectis aduerſariis Rempublicàm adminiſtrarent & cuncti ciues in omni Senatoria deliberatione Pandulpho obſeruatis eius nutibus atque ſuffragiis aſſentirentur; ipſeq. vnus in toto ſuo ordine authoritate atque opibus potens, plebiſque etiam ſtudio ſubnixus emineret. Hanc eius potentiam ægre ferebat Nicolaūs Borgheſius inter ciues maximè honoratus, quanquam filiam Pandulpho collocaſſet. Verum tanta erat Borgheſii ambitio, eaque liuidi animi acerbitas, vt facile cognationis obliuiſceretur, & generi authoritatem conuellendam arbitraretur,& quòd aliter mature fieri non poſſe videretur,conſilium eius quoquo modo tollendi ſuſciperet. Sed inſolentiam ſoceri,eiuſque diram obtrectationem,impotentis generi ſæ

uitia præoccupauit. Borgheſius nam que quum iret in forum trucidatus eſt. Huius cæde conterritis ciuibus,ſumma potentia Petruciis,Pandulphoque in primis adſtructa eſt. Ab hoc patrato ſcelere,damnatoque apud ciues,Pandulphus offenſus infamia,vſque adeo religioſe in poſterum à ſanguine ciuium temperauit, vt quum aliquanto poſt in ipſius cædem Bellantios,authore principeque numeroſæ eius familiæ Leonardo deprehendiſſet,quos iure optimo occidere poterat, ſyncera fide oblata clementia conſeruaret. Exinde mira calliditate apud decuriones egit,vt Triumuiralis in Republica Magiſtratus crearetur; cuius muneris eſſet Reipublicæ curam ſuſcipere,prætoriæque præſertim cohortis, quæ in foro apud curiam ſtationem habebat, iura ſtipendiorum tueri.Id verò facile impetratum eſt,reſque ita ceſsit vt ipſe vnus è tribus crearetur,duobusque mox collegis altero magnis muneribus corrupto,altero autem quod eſſet ingenii pinguioris facile contempto, ſolus ea magiſtratus munia obiret,militares animos,indulgendo, vberrimeque ſtipendia perſoluendo ſibi conciliaret. Noui demum conſilii rem difficilem, & ſpecie parum æquam, ſed omnibus propè ciuium ordinibus vtiliſsimam aggreſſus perfecit. Abſcindere enim opulentioribus Senenſis Imperii oppidis certas agrorum partes, atque eas per familias certis portionibus diuidere & adiudicare conſtituit.Quo munere inſignique beneficio cunctæ vel aduerſorum ordinum familiæ ſibi aſtringerentur.Eam legem à Pandulpho ſuaſam latamque,decuriones atque amplior Senatus facile promulgarunt, fruſtra reclamantibus oppidanis,qui inique eripi ſibi ſua alimenta querebantur, lętis ex aduerſo promiſcue ciuibus, qui ex aliena iniuria extra ordinum inuidiam augeri ſuas opes viderent,cuius decreti munificentia ad vnius Pandulphi gratiam,atque potentiam amplificandam ſine controuerſia rediret.Eo facto Pandulphus opes ſuas confirmauit,& ciuium amicorum adauxit,& propè totam reliquorum ordinum æmulationem ita extinxit,vt ordo Nonarius ſupra cæteros ſummum authoritatis & gratiæ locum teneret. Hæc erant optime prouiſa parataque aduerſus vim inteſtinam;ſed quæ externa auerterent arma,ciuitati valida deerant præſidia, vt tum accidit quum Cæſar Borgia ad perturbandam Italiam natus ad Pientiam vſque vrbem copias promouit,eo animo vt Pandulphum Senis extruderet, atque ea vrbe vti erat immodicus potiretur. Agnouit Pandulphus ambitioſi crudeliſque viri inſidias,generoſoque conſilio effugere eam tempeſtatem, & Senenſes ciues periculo liberare conſtituit;concionatuſque apud Ciues nihil ſibi incolumi patria eſſe carius oſtendit; propterea ſe ceſſurum malignitati atque audaciæ externi ſæuiſsimique Tyranni, vt mature demum rediret. Atque ita interdiu mœrentibus pleriſque, atque lugentibus cum honeſto potius quàm valido comitatu vrbe exceſsit,commentaria ciuibus relinquens,quibus ad confirmandam tuendamque patriam ſum

mæ

mæ prudentiæ præcepta perſcripſerat. Huius facti mira celebritate deterſit non modo inuidiam,ſed ampliorem etiam gratiam apud cunctos ordines adeptus eſt. Neque eum fefellit opinio.Decedente ſiquidem Senenſi agro Borgia,decreto publico ad tutelam patriæ, qui ſpõte ſe fecerat exulem reuocatus eſt. Eo Borgiæ periculoſo aduentu admonitus communiendum ſe nouis amicitiis atque fœderibus exiſtimauit, imprimiſque conciliandos ſibi Florentinos ratus, prorogari ſibi veteres inducias quæ iam tum planè effluxerant, poſtulauit,Petro Soderino qui tum præerat Reipublicæ ea conditione longiores concedente,vt Montis Politiani oppidum de quo ex antiqua controuerſia nimis fuerat decertatum,poſſeſſumque tum à Senenſibus, Florentinis in præmium admiſſæ ſocietatis concederetur ; quæ tranſactio Senenſes ciues amariores fecit,& Pandulphi gratiam in vniuerſum vehemẽter imminuit,quòd vt priuatis rebus conſuleret, publicis ſingulare detrimentum attuliſſet. Nec multo poſt aduerſus eum excitata eſt eadem Borgiæ rabies ex aduentu Gallorum qui Neapolim armis repetebant;concitantibuſque nonnullis, eò res deducta eſt vt Pandulphus procellam in ſe immanium armorum effundi cernens ad priſtinum deſerendæ vrbis conſilium rediret.Iamq.erat in itinere quum exoptatus de morte Alexandri Pontificis nuncius ei ſuperuenit;liberatuſque periculo ad conſueta adminiſtrandæ Reipublicæ munia reuerſus eſt. Pio autem tertio Senenſi in demortui locum ſuffecto non magnopere lætatus eſt,quòd ille eſſet diuerſi ordinis,& tanquam verè pius in libera patria vnum præ cæteris ciuem dominari indigne pateretur. Cæterum immatura Pii mors intra paucisſimos dies erepti, Pandulphũ eo metu ita liberauit,vt ſibi gaudio eſſet Iulius ſecundus Ligur ei ſuffectus, cuius gratiam certis officiis atque muneribus facile promeruit, ſtudiique ſui eum tulit fructum, vt Alfonſus eius filius, coëmpto non dubie purpuræ honore in Senatum legeretur. Deſtinabat enim ſibi Dominatus ſucceſſorem Borgheſium è filiis natu maximum,eumque fraternis ſacris opibus fauoreque Pontificio cõfirmandum iudicabat. Sed ea conſilia ſuperi multis de cauſis improbarunt. Nam ipſe non multo poſt,anguſtia pectoris laborans, quum ad Philippeas aquas iſſet,apud ſancti Cyriaci oppidum fato conceſsit, climacterico ætatis anno. Liberi verò eius in ſeipſos inſana arma conuertentes, à Leone eo euentu Senis ſunt depulſi,vt Borgheſius atra vexatus bile miſer interieret: Alfonſus verò Cardinalis temere inita in Leonis perniciem coniuratione in mole Hadriani,non purpuratorum modo,ſed infimorum etiam hominum miſerrimus à carnifice ſtrangularetur.

IOVII Iunioris.

Occulti ne tibi iuuere in pectore ſenſus
Petrucci, tacitæ ne artes, ſecretaque rerum
Conſilia, atque aſtus veteris prudentia ſolers?
An contecta dolis mendax tibi credita virtus:
Atque humeris pullata diu circundata veſtis,
Nullaque celſa domus, comitum tibi nulla caterua?
Dum tu diſsimulans pro libertate tuorum,
Artibus his blandis incautam decipis vrbem;
Et patrias leges renouans, ſoceroque perempto
Arripis Imperium, atque in te iura omnia transfers.
Laude equidem dignum facinus, ſi numine dextro
Di faueant; aut ſors non auerſata ſecundet.
Sed qui te caſus, quæ te Fortuna ſequatur
Aſpice; dum tu exul nunquam tranquilla videres
Tempora turbata per mille pericula vita.
Adde quod & nati, quibus impia Regna paraſti
Conuulſi inter ſe fœde, pars cæſa ſecuri,
Haud vixere diu regnandi ehu dira libido;
Diſcite mortales contenti viuere paruo.

Sub effigie PETRI Soderini Florentinorum Vexilliferi.

DIVERSISSIMA ratione, honeſtioreque titulo Petrus Soderinus apud Florentiam Reipublicæ præfuit, prudentiæ & moderationis commendatione ad vexilliferatum prouectus, qui honos nequaquam vti alias bimeſtris, ſed perpetuus eſſet ad imaginem Romanæ Dictaturæ. Nam ſicuti decuriones ſupremæ poteſtatis qui bimeſtres erant, breui ſpatio magiſtratus vim inueterata conſuetudine finiebant, nec ſuſpectæ poteſtatis eſſe poterant, ita vexillifero qui eis præeſſe ſoleret; aliquanto anguſtiora quàm flagitarent grauiſsimarum rerum conſilia, terminandis ſententiis ſpatia obueniebant. Propterea expedire Reipublicæ rebantur, vt vnus perpetua authoritate ad clauum ſederet, ſuperiorumque conſiliorum atque actionum gnarus, certũ perennis nec interciſæ prudentiæ præſidium, toties mutatis Decurionibus afferret, dignitateque auguſtior Populo videretur; In hoc imitati Venetos qui Senatus Ducem creant, cuius poteſtatem admirabili ſpecie ampliſsimam, ſed nihil plus cæteris quàm altero ſuffragio valentem, certiſque legibus ideo circumſcribunt, ne ad Tyrannidem aſpirare queat, perſonam tamen Principis ad Veneti Imperii dignitatem de

coris

coris inſignibus tueatur. Soderinus hoc honore illuſtris factus in Curiam cum familia vxorē traduxit, vt in omni negocio aſsiduus Octouiris ſupremæ poteſtatis adeſſet; ſenſim per hunc modum popularis effectus eſt, nouis hominibus in Senatum accerſitis, quum antea Patritiis in vniuerſum, honoratiſque ciuibus patuiſſet. Fauit autem ei præſertim ciuium ordini qui Sauonarolæ damnati crematiq. in foro memoriam pertinaciſsime colerent, & Medicei nominis ſtudia ſemper odiſſent, quanquam ipſe omnis expers odii, nequaquam ſe factioſum oſtenderet, & tanquam æquiſsimus libertatis defenſor, in nullam inclinaret partem, eoque populari inuecto ſtatu patriam diu tranquillam, opibuſque florentem futuram arbitraretur, ac optimi inde præſidis & patriæ parentis laudem, quæ nemini poſt Coſmum contigiſſet multorum iudicio promereri crederetur. Sed non mediocriter offenderat Patritiorum animos ſtudioſorumque Medicæ factionis, à quibus mirifico ſtudio erat ſubleuatus, quòd ingratè oblitus beneficii, ſecus ac antea promiſerat, eos prope in ordinem redegiſſet, nec vigente popularium factione illos eminentiore vllo honore dignos arbitraretur: quo neglectu ex perpetua popularitate eos ſibi non obſcure inimicos pararat, quorum poſtea Saluiatis Principibus, ipſoque præſertim Iacobo variis artificiis & machinationibus ipſius authoritas conuulſa ſit, & ipſe tandem Dictaturæ honore ſpoliatus, dominatu & patria eiectus in exilium abierit. Sed tum exiſtimatio ei erat incolumis & florens, quòd eius auſpiciis perdomitæ receptæq. Piſæ fuerant, poſt ſextumdecimum continuati ferè belli annum, quo haud dubie Florentini nunquam remiſſa ſpe victoriæ, nunquam remiſsis ſumptibus atque laboribus, vel ſæpius repulſi, Piſanorum conſtantiam aſperrimis diuturni belli periculis efferatam & indomitam ſuperaſſent. Adiecerat etiā Florentino Imperio Montis Politiani oppidum certa induciarum pactione vltrò à Senenſibus conceſſum. Curarat quoque diligentiſsime rem frumentariam, læto ſemper atque exultante populo ad vbertatis & copiæ nomen. Verùm quum medias ciuium claſſes foueret, hiſque aditum ad Rempublicam præberet, angebantur Patritii, vtpote qui offenderentur numero nouorum imperitorumque ſæpe hominum, qui Reipublicæ munia nobilioribus debita inſolenter vſurparent, curiamque indigna vrbis fece repleuiſſent; ipſi verò neglecti, ſæpeque ſuperantibus ignobilium ſuffragiis, reiecti, honorum repulſas ferrent, fruſtraque popularis ſtatus inclementiam damnarent. Sed Soderino ſemper integra manſit authoritas populari ſtudio, & ſua inſigni virtute confirmata, donec enatum eſt bellum, quo nullum Italiæ pernicioſius fuit, quo eiuſdem dignitas continenti veluti ruina in præceps traheretur; initio ad Concilii nomen exorto. Id enim victor vndique Ludouicus Gallorum Rex indicendum celebrandumque ſuſceperat, vt Iulius Pontifex ex publica cenſura tanquam indignus ſacroſancta po-

x iiii teſtate

teſtate gradu pelleretur. Is enim impotentia Gallorum timens arma, atque idcirco ſeruitutæ mox Italiæ cauendum exiſtimans, à conſpirantium Regum fœdere diſceſſerat. Quamobrem diuinis atque humanis rebus fœdè perturbatis, Rex Gallus à Soderino magnopere fauente Senatuque Florentino impetrauit, vt vrbs Piſæ tanquam celebrando concilio opportuna concederetur. Ea res Patritios excitauit qui contradicerent, atque exclamarent propediem Piſas in poteſtate Gallorum futuras, qui iam frequentes aduenïſſent Lotrechio Duce; quorum aduentu Piſano ad repetendam libertatem parati, atque de induſtria inuitati viderentur. Ea res non temere credita eum tulit exitum, vt Cardinales, cæteriq. Sacerdotes qui Piſis conuenerant, cum Lotrechio præſidii præfecto vrbe pellerentur, Mediolanumque profugerent. Eius Concilii Piſis conſtituendi oborta inuidia, Soderinum non ſponte, ſed impulſu Cardinalis fratris authorem inuiſum ciuibus, atque odioſum irato Pontifici fecit, vſqueadeo vt vir ille natura contumeliæ inſolens, & implacabilis, eum Dictatura deiiciendum, Mediceoſque in Patriam reducendos decerneret. Medicei namque in eam excubantes occaſionem Raimundum Cardonium à Rhauenatis prælii detrimento Hiſpanicas reparantē copias, adiuuante Pontifice ſibi coniunxerāt, expugnatoque Prato oppido prius quàm Florentiæ præſidia parari poſſent, à beneuolis propinquis, patritioque ordine in vrbem recepti, ſuperiores Fortunæ Principatu potiti ſunt. Soderinus ipſe mira inſontis animi tranquillitate, quòd nemini nocuiſſet, & cuſtoditos in Curia tanquā ſuſpectos ciues numero ſupra viginti, ſupplicio affici vetuiſſet, extra omnem contumeliam detractus ſolio, & ad Pauli Victorii domum deductus eſt, indeque egreſſus vrbem in Vmbriam, Picenumque profectus, non multo poſt ab Ancona Epidaurum, quod Raguſiū vocant, vt tranquille ibi degeret, traiecit. Medicei verò ad arbitrium Rempublicā conſtituerunt, nec quenquam ex anti quis inimicis pœna dignum cenſuerunt, quartoque menſe recepta patria Ioānes Medices Cardinalis qui ad Rhauennā captus è Gallorum manibus effugerat, Pontifex eſt renunciatus. Is generoſo animo Soderinum humaniſsimis literis euocandum complectendumque ſibi, & augendum honoribus accerſiuit. Ea verò oris tranquillitate dignitateque Soderinus Vrbem ingreſſus Pontificem inuiſit, vt cunctis eſſet venerabilis, adeuntibusque, & dextram appetentibus amabilis, & perhumanus. Libenter enim rerum ſuarum actiones enarrabat, mihiq. præſertim ſyncerè & diſerte tanquam annales perſcribenti. Cupiebat ſiquidem ea cum integritate laudis poſteris tradi qua Rempublicam Florentiæ per decem annos adminiſtraſſet, ſic vt Romæ non ſecus ac Florentiæ vexillifer ab omnibus appellaretur. Repudiauit autem omnes honores quos propenſiſsima voluntate Leo Pontifex offerret, tanquam eo quod geſſerat minores. Vixit in ſumma tranquillitate

mentis,

mentis, cum grauiſsimis virtutibus confirmatus, tum ſua conſcientia præclare beatus, quanquam amiſsi dominatus caſum duorum fratrum culpa ſibi importatum, ſine vllo doloris veſtigio fateretur. Alter enim Cardinalis ambitioſè corruptus, ſpe conſequendi Pontificatus, Piſas Gallis obtulerant, rarus fore vt quum neque in Pontificem neque in Gallos vehemens ſtudium oſtenderet, tanquam medius poſt neutram partium offenſam, Iulio Concilii voce damnato ſubrogaretur. Alter nomine Victorius Mantuam legatus miſſus, vbi fœderati Gallorum hoſtes conuenerant, quum non multa pecunia cum Cardonio tranſigere poſſet, vt Hiſpani auerterentur, vti natura parcus, atque ineptè frugi, & pecuniæ tenax adduci non potuit, vt pecuniam repræſentaret, atque ita magno fratris incommodo fœdere excluderetur. Natus annos ſexaginta duos in vrbe regnante Hadriano febre ſublatus eſt. Ei exequias fecerunt iuſtis collatis honoribus Florentinorum collegia. Propinqui autem eius marmoreo ſepulchro aliquanto poſt honeſtarunt.

IVLII Feroldi.

Effigiem hic hoſpes Soderini conſpice, cuius
Eſt nomen aſtro clarius.
Hic eſt qui Patriæ labentem reſtituit rem
Bene conſulendo ciuibus.
Idem urbi pacem peperit, populoque uolente
Princeps fuit Florentiæ.
Ac tunc illa quidem hoc ſaluo, clauumque regente
Vixit beata ciuitas:
At caro capite hoc eiecto, protinus unà
Et concidit Reſpublica,
Ergo animam illuſtrem æternum ſaluere iubeto
Qua Patria ſtetit ſalus.

Sub effigie ELISABELLAE Aragoniæ.

HVNC pallidi oris, & atrati cultus habitum ferebat Eliſabella Aragonia Ioanne Galeacio Sforzia coniuge orbata. Hæc enim vna inter viros celebres ideo ſedem meretur, quod contra ſexus imbecillitatem aſperis in rebus virilem animum præferens, arſuræ bello Italiæ primas faces intulerit, quo famoſo vereque funeſto facinore, cum diuinarum ſimul ac humanarum rerum perturbatione amiſſa fere libertate periimus, fruſtra Aragonii, Sfortianique nominis memoriam exercentes. Fuit hæc generoſi & planè virilis animi mulier, vti Regia ſtirpe proge-

progenitam decebat, digna prorſus elogio valde luculento, ſi in ea animum maximarum calamitatum concurſu inuſitatæque mentis fortitudine nunquam ſuperatum, non ſine admiratione reputemus. Quando quidem feralis eius Tragœdiæ initium dederit, quo opulentiſsima Aragoniæ & Sfortianæ domus imperia conciderunt, Ludouici namque Sfortiæ circumuenta inſidiis, ac indignè ſpoliata Regni poſſeſsione, quum à propinquis opem imploraret, & Galli in Italiam ingruiſſent, florentis ætate coniuge Ioanne Galeacio orbata eſt, eo quidem luctuoſius atque miſerius quòd is veneficio ſublatus crederetur. Exinde quoque nunquam ſiccatis lachrymis, Ferdinandum auum non dubio mœrore enectum, Alfonſumque patrem eiectum Regno & in Sicilia deformi habitu exulantem, fratremque obiter Ferdinandum in limine recepti fortiter Regni immiti fato ereptos Reges continenter luxit, nuſquàm ſibi ad exiguum calamitatis ſolatium arridente Fortuna, niſi quum Ludouici Sfortiæ hoſtis ſui calamitoſo vitæ exitu lætaretur. Quando ille à ſuis militibus proditus, perductuſque in Galliam, tetro in carcere moriturus, exitioſi ambitus & ſcelerum pœnas daret. Verũ in hoc luctu ægre vitales trahentẽ ſpiritus nouo ictu Fortuna perculit, quum Federicũ Regem patruum ſæua externorum regũ coniuratione Regno exutũ, & in Gallia ſingulos miſeriæ ſuæ caſus fruſtra deplorantem fatoq. functum audiſſet. Tum enim clariſsima eius domus ingentis ruinæ mole conuulſa, atq. oppreſſa, à ſtirpe penitus interiit; accumulato etiam dolore, quòd ſub id tẽpus Franciſcus filius qui in eadem tabula cum matre pictus conſpicitur, in venatione currentis equi lapſu in Heduis exanimatus eſſe nunciaretur. Hunc enim vel inuita depoſcẽtibus Gallis tradiderat, à quibus cucullati ſacerdotis habitu in opulenti ſacerdotii cœnobium idcirco coniectus fuerat, ne Sfortiani Regni legitimæ prolis hæres ſupereſſet. Nec his tantis funeribus egregie conſtans & infractus fœminæ animus ceſsit, recepitque ſeſe in Barium dotale oppidum, vbi Regii ſplendoris diſciplinam ita exercuit, vt eius nomen cum gentilitiæ munificentiæ, tum Chriſtianæ benignitatis præclaram laudem, & in Italiam, & in Prouinciis ferret. Qua illuſtri fama ductus Sigiſmundus Rex Sarmatarum Bonam eius filiam in matrimonium duxit, eam honoris cauſa deducente Proſpero Columna Romanorum Ducum longe clariſsimo. Nuptiæ apud Cracouiam ingenti procerum concurſu celebratæ ſunt, lætis quidem auſpiciis, poſtquàm noua nupta ſeni iam plane Regi Auguſtum hodie regnantem pepererit, ſecundoque partu edita ſit puella auiti nominis, quæ Ioanni poſtea Pannoniæ Regi nupſit, in ſpemque paterni Regni hunc edidit Stephanum puerum qui hodie in Dacia vetere quæ Tranſyluania eſt dominatur, educante Georgio Varadinenſi Epiſcopo, viro pace belloq. inter Hungaros facile principi; ipſo ſcilicet Solymano Turcarum Imperatore eum ex paterna amicitia in clientelam fidemque receptum

egregie ab omni finitimorum iniuria defendente. Verum hanc orientem felicitatem Eliſabella ex perpetuo ferè infortunio deguſtare non potuit, quum morbo aquæ intercute obiiſſet. Eo hercle pietatis nomine patientius atque tranquillius quod paulo antè ſacroſancta Romana templa ad expiandum religioſe animum inuiſiſſet, eam Leone Pontifice perbenigne & liberaliter excipiente, matronis etiam Romanis primæ claſsis officii cauſa adeuntibus. Id ſpectaculum longè omnium ornatiſsimum atque pulcherrimum fuit, quum circumfuſa vndique iuuentute prodeuntes in nuptiali veſte, vt tum moris erat, ſupra aurum & purpuram margaritis & gemmis perpicta, longo pompæ ordine in Vaticanum pedibus perrexiſſent. Cæterum in hac eximiæ virtutis fœmina improbæ plebis rumor, nõ mediocriter pudoris decus perſtrinxit, ob id grauior quòd quum florente ætate impenetrabilem pudicitiam prætuliſſet, in ipſo demum ætatis flexu Proſperum Columnam ſibi cultum & officium aſsidue tribuentem, ſæpeque procacem ad vrbaniores iocos admitteret.

ANTONII VVLPII.

Hæc quæ ſpectantum ora tenet ſuſpenſa, rapitque
Senſus, atque animam, & propè ſpirat picta tabella
Docta animata manu, ſpeciem infelicis Eliſæ
Fortunamque habitumque refert, animoſque uiriles.
Aſpice ut in uultu maieſtas Regia auorum
Et patris, & patrui, fratriſque reluceat iſto
Uultu; iura dabat populis quum ſceptra teneret
Coniugis, & nati, Inſubriæ & tractaret habenas.
Hoc etiam infenſis ſuperis, aduerſa ſuorum
Fata tulit, morientis aui quum lumina claudi
Uidit, & expulſum Regno patruumque; patremque
Et fratrem ereptum, quum iam cœpiſſet auitis
Sedibus, & ſceptro ſumma uirtute potiri.
Quid memorem Regno ſpoliatum fraude maritum,
Sublatumque dolis? aut cari funera nati?
Quis ualet hæc ſiccis oculis audire? Sed illa
Non lachrymis urſit cineres, non queſtibus; altum
Sed tulit, infracta & preſsit uirtute dolorem.
Cernis ut affectus uiuos animata tabella
Exprimat in uultu? ut ſummo certamine pugnet
Cum uirtute dolor? ſexus cum ingentibus auſis,
Atque animis? pulſi ut cedent ſexuſque dolorque.
Fortuna inſignes aliquot fortaſſe uetuſtas
Iactabit Regum matres, & Regibus ortas,

Sed qua agitata diu per tot diſcrimina rerum
Per uarios caſus, rapidis iactata periclis
Aequo animo inſenſa Fortuna exceperit ictus
Nulla erit, antiqua aut ueniens quàm conferat ætas
Fortuna, fatis, animo, infelicis Eliſa.

Sub effigie LVDOVICI Pannoniæ atque Bohemiæ Regis.

HOC obeſi oris geſtu, & Germanico potius quàm Hungarico cultu cõſpicuus erat Ludouicus Panuoniæ atque Bohemiæ Rex, Sarmatico atque Aquitanico ſanguine genitus. Nam Vladiſlaus pater genere Polonus fuit, cui Candalia Vaſconum nobiliſsima ſtirpe edita nupſerat. Ferunt Ludouicum quum vtero matris excluderetur informem prope, & ſine certis oris lineamentis vrſini fœtus ſpeciem prætuliſſe, creuiſſe tamen ad iuſto maiorem hominis ſtaturam, ita vt patris inertiam & multum aruinæ ſuccum æmulaturus crederetur, nec eius molis artus decenter viuidus, & illuſtris ſpiritus regeret. Quanquam à nutriciis diligenter excitaretur, qui eum literarum pariter atque armorum diſciplina exercendum contenderent. Meruit tamen manſueti & obſequentis ingenii bonitate, qua egregie iuſtus & pius Princeps euaſurus videri poterat, vt Mariæ Cæſaris ſorori connubio iungeretur, conciliante ſcilicet eas nuptias Maximiliano auo, qui Annam etiam Ludouici ſororem corroborandæ cognationis cauſa Ferdinando nepoti collocarat, in eadem celebritate Viennenſis conuentus, in quo tres ſummi ſeptentrionalis plagæ Reges, Cæſar, Vladiſlaus, & Sigiſmundus inſigni multarum gentium ſpectaculo coiuiſſent. Cæterum Ludouicus decennio ferè poſt eas nuptias perpetua ſterilitate damnatas quum turbulentiſsimorum Procerum atroci vexatione, & viuo adhuc patre, & defuncto, quaſi precario regnauiſſet, in id bellum incidit, quo imporentibus Turcarum armis oppreſſus cecidit. In peruerſa ſiquidem malignitate procerum ſuorum iuſtis deſtitutus viribus, deſertusque à propinquis ſuis finitimus Regibus, Mugacciana acie miſerabili caſu Regnum cum vita amiſit. Carolus namque Cæſar, & Ferdinandus frater, quibus cordi erant Italici Imperii opes, eius pericula tanto inuadente hoſte neglexerant. Sigiſmundum porro patruum Sarmatiæ Regem facile tum auerterant Moſcouitarum bella, & funeſtæ Podoliis Scytharum incurſiones, quibus vrebatur Sarmaticus ager, & Clemens ipſe Pontifex domeſtico occupatus bello, vix Germanorum legionem & Vſſaronum equitum alam, è ſacra pecunia ad Pannoniæ præſidium conduxerat; Hungarique proceres auaritiæ atque rapinis aſſueti oblitique penitus Hunnicæ virtutis & diſciplinæ, peſsimis artibus tractantes

tes arma, inter ſe fœdiſsimè diſſentiebant, nec externa præſidia ſuperbo contemptu & ſtulta arrogantia admiſſuri videbantur. Tanta ſiquidem animorum vanitate atque ferocia ad bellum ferebantur, vt vel innumerabiles Turcarum copias facile deſpicerent, & ſe ipſos ad tuendum gentis decus conſeruandamque patriæ ſalutem, ſi non iniqui prælii facultas daretur ſatis fore iactarent. Horum autem Princeps erat Paulus Tomoreus Colocenſis Archiepiſcopus pietatis inſtinctu, & vetere præſulum more; cum Turcis non iuſta quidem acie, ſed minutis præliis pugnare ſolitus. Is proceres non temere timentes hoſtem, ignauiæ increpitans, & ad conſerendas manus militum multitudinem ſacris concionibus accendens, eò Ludouicum conſilii inopem iuuenem nec vllum vitæ diſcrimen veritum perduxit, vt aduentanti hoſti caſtra obuiam promouenda decerneret. Imperitus enim rerum adoleſcens, ingenioque præſertim imbecillo atque hebeti, tanquam bellici periculi ignarus, qui nunquam caſtra vidiſſet, facile eò perduci potuit, quo Tomoreus fatalis eo die Hungaris dux impoſitus educebat, vel cunctis ferè Proceribus pugnæ caſum omni arte vitandum eſſe cenſentibus. Itaque Ludouicus, aliena vecordia atque ſuperbia miſer, & procul dubio exitialis conſilii manceps factus, Solymano ad Mugaccium occurrit, quum nihil tale auſuros Hungaros Turcæ Duces putarent; nec Solymanus ipſe adduci poſſet, vt Regem hoſtem tam paucis inſtructum copiis in caſtris eſſe, & congredi prælio velle crederet. Vix enim Chriſtiana acies Triginta milium peditum, ſimul & equitum numerum implebat, quum in aduerſa ducenta equitum milia ſpectarentur. Eum itaque Tomorei audacia Hungarorumque temeritas exitum tulit, vt cum ingenti corona hoſtium circundatis & obſeſsis caſtris, Rex infelix, & quod miſerimum fuit, in ipſo margine Danubii aquatione prohibitus, dirigere aciem & collatis ſignis confligere cogeretur. Non tulere diu Hungari primi agminis vim quanquam admirabili ferocia reſiſtentes, nec inulti cadentes, quando meritas inſaniæ ſuæ pœnas darent. Cecidit antè alios vecordi impetu pugnans Tomoreus, & vnà fere reliqui Duces & Antiſtites conciſo proculcatoque toto noſtrorum exercitu perierunt. Rex ipſe quum in fugam deſperatis rebus ſe proriperet, in paludem incidit præaltæ crepidinis, quam exeundo apprehendere conatus, equum ardua ceruice erectum in ſe reflexit, atque ita reſupinatus in ipſo equi & armorum oppreſſus pondere, in aqua bipalmis gurgitis ſuffocatus interiit, ſpectante armigero ſuo atque eum mox arena ſepeliente, ne corpore atque armis Regiis potiretur hoſtis. At Solymanus eum euaſiſſe exiſtimans, generoſa voce pronunciauit, ſe hoſtem Regem tot cognationibus clarum in gratiam Sigiſmundi patrui, ſi reperiretur Pannoniæ Regem repoſiturum, modo Othomannici Imperii decus, & ſuæ liberalitatis beneficium certo tributo & id quidem exiguo, gratè atque fideliter

agnoſceret. Sed cadauer poſt multos dies, indicante eodem ſcutifero repertum eo quo potuit tumultuarii funeris honore tumulatum eſt, quum Solymanus iam Buda atque Pannonia victor deceſsiſſet, ad ornandum Hungaricæ victoriæ trophæum, æneas præſtantiſsimi operis ſtatuas quæ Matthiæ ſplendidiſsimi Regis fuiſſent, Byzantium aduehens; quibus Hippodromum erectis baſibus exornauit.

PETRI ANGELII BARGAEI.

Te quoque Sarmatico Lodouice è ſanguine natum,
Et nulla clarum uirtute, antiqua tuorum
Relligio immerito regnis præfecit auitis:
Ut foret unde animos ingentes incola Ponti
Sumeret, & raptis regnaret Turca trophæis,
Noſtrorum multa tumefactus cæde parentum.
Scilicet is fueras opibus qui fretus, & alto
Conſilio, inuictas uirtute animoque phalanges
Fundere, & innumeras euertere milite turmas
Exiguo poſſes, atque omni arcere furentem
Pannonia, inſigni confectum clade Tyrannum.
Nam ſi corpus eras ſine pectore, ſi tibi nullam
Dii dederant mentem, Rex amentiſſime, qua te
Regibus æquaret fors indigniſſima magnis:
Uitaſſes dubij ſaltem diſcrimina Martis.
Aut cum præclaras animas per uulnera mille
Uidiſti Heroas fundentes pectore ab imo,
Te quoque præcipitem Turcarum in tela dediſſes.
Iure igitur tanta fugientem è cæde tuorum,
Ut turpi ablatus letho, & contectus harena
Informi cumulo, lachrymis & honore careres,
Obruit immerſum cœnoque undaque lacuna.

FINIS QVINTI LIBRI.

PAVLI IOVII
EPISCOPI NVCERINI
PRAEFATIO IN SEXTVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MED. FLOREN. DVCEM.

DECET profecto hunc ſextum Elogiorum librum qui fato functorum Heroum erit vltimus,bene auſpicari ab ipſa inuictiſsimi viri Ioannis Medices effigie, quem tu magnanime Coſme ab æmula virtute certiſsimum agnoſcis patrem.Italia vero omnis etiam nunc luget, quòd tum immaturo fato fuerit ereptus, quum in ipſo defendendæ communis libertatis glorioſo conatu ceciderit. Hic vir ſæculo noſtro tantum monſtratus quoniam virtutis modum exceſſurus crederetur, ſicuti grauiſsimum indomiti vigoris & perpetuæ conſtantiæ ſuæ deſiderium nobis reliquit; ita hos Heroes qui fatali accerſente hora eum ſubſecuti ſunt tanquam bello Dux Italorum omnium longe fortiſsimus, in oſtentationem comparationemque rerum geſtarum non iniqua ratione perducit. Hos omnes, quod eſt exactæ prudentiæ tuæ præcellentiſque iudicii peculiare munus,inter ſe comparabis,& qui cunctas huius ſæculi parum felicis res geſtas immenſi ingenii tui captu comprehendis, recta æſtimatione perpendes,quantum tibi iniuſti propè oneris glorioſus pater imponat:Nam ſi tibi generoſa æmulatione ſit enitendum vt non æques modo familiæ tuæ decora, ſed ea etiam magno interuallo ſuperes, tanto magis contendere debes: qui imperii amplitudine atque opibus patre maior es, atque felicior, vt non fruſtra Dii ſuperi tibi arriſiſſe videantur, ſi amplitudinem tuam certiſsimis (vti probè facis) virtutibus adaugendam cenſes. Vale.

ELOGIORVM
LIBER SEXTVS.

Sub effigie IOANNIS Medices Fortiſsimi Ducis.

QVO NAM condigno adoreæ laudis præconio te ornauerim magnanime Heros, armipotentis dextræ, & fulminei ſpiritus gloria inclyte? Inuſitata ſiquidem atq. admirabilis virtus tua, omnem vel ingentis facundiæ vim exuperat, & excludit, ſi multa atque illuſtria bello edita facinora collatione æqualium Ducum expendantur, quandoquidem illorum fortia facta cum numero, tum varietate atque ipſo pondere victoriarum prorſus antecedant. A præalto namque ſemine ingenita virtus tanta ſtirpis luxurie coaleſcere cœperat, vt altitudine culminis ad ſydera ferri videretur, niſi immitia fata valde inſigni huius ſeculi infortunio, pro Italiæ libertate pugnantem, in ipſo curſu ſperatæ victoriæ proſtraniſſent. Paternum etenim genus directo ſtemmate ſuperiorem Laurentium Medicem qui magni Coſmi germanus frater fuit, reſpiciebat; quum maternum repeteret ab inuictiſsimo Franciſco Sfortia proauo, qui inſigni bellicæ virtutis felicitate, Mediolanenſis imperii principatum poſteris eius familiæ peperit. Huius erat neptis Catherina eo Galeacio principe genita, cui coniurantium ciuium dira malignitas dominatum & vitam inuiderat. Hæc Ioannis mater fuit antea Hieronymo Riario, Xyſti Pontificis propinquo ſplendidiſsime nupta, quæ interfecti coniugis mortem, virili animo tutata arcem, ſeuere vindicauit; numeroſamque ex Riario prolem relinquens pertæſa cœlibatus, & conſcia ſuæ fœcunditatis Ioanni Medici Gallicas ſequenti partes, tanquam præclara nobilitate, moribusque lectiſsimo nupſit, vt hic Ioannes ex Chriſtiano fonte Ludouicus appellatus paternum ferens nomen, primo eoque ſupremo eius coniugii partu ederetur, qui bellicum materni generis vigorem certo Mediceæ magnificentiæ ſplendore cumularet. Cæterum triennis puer patrem amiſit, captaque demum atque exuta Principatu Borgianis & Gallicis armis Catherina matre, magnis aduerſæ Fortunæ fluctibus iactatus eſt. Sed à matre demum quæ beneficio Alegriæ Galli ducis, mole Hadriani educta fuerat, Florentiæ educatus eſt, eo ætatis incremento, vt eius tutelam benigne ſuſciperet Iacobus Saluiatus illuſtris ciuis, qui poſtea Ioannis ſocer fuit. Verum ea indole puer Martii ſpititus habitum gerebat, vt prælia, & ſæpe cruenta inter æquales

les

les ſereret;vulnereque inflicto quod videri poterat mortiferum, reclamante ſaucii pueri patre,exilio mulctaretur. Sed exacto demum vrbe Soderino, atque introductis Mediceis in veterem dominatum, non multo poſt adhæſit Leoni Decimo familiæ principi, & ad Pontificatum euecto,Nec diu poſt Ioannes inter initia Vmbrici belli, imberbis adhuc ita militiæ poſuit tirocinium, vt turmam equitum ex delectis familiaribus ſuo ære perornatam, vti nouæ laudis cupidus in aciem produceret, multiſque obiter exercitus periculis, ad eam diſciplinæ frugem ad idque inuicti nominis decus,nunquam ferè intermiſſa militia perueniret, quo præclara & paſsim ſpectata vis eius magno partibus adiumento,& longe maximo hoſtibus eſſet terrori. Hinc fit vt ardens & viuida virtus diffuſo latè lumine,breui elogio neque includi, neque exprimi facile poſsit,quum nullis propè gloriæ finibus terminetur, & iuſtis annaliū monumentis poſteritati tradita,certam æternitatis ſpem concipiat & expectet.Quis enim niſi præalto volumine res eius incredibili fortitudine inuicti ſemper animi geſtas comprehendet? Quis innumera ſecunde inita prælia, atque oppida fortiter expugnata,& ereptum è manibus Venetorum hoſtium,peculiaris alæ ſuæ legatum, expreſſo inſtaurati prælii turbine narrauerit? Quis tranatum in conſpectu Galli hoſtis vorticoſum Abduam,eoque auſu, territas,& in fugam datas Gallorum turmas, legentibus oſtendet? Quis denique Rhetôrum agmina in Bergomate agro, retro auerſa & profligata, & Heluetios demum ad Corſum pagum, qui ſtrenuos ſuæ alæ equites crudelius interfeciſſent, multa cæde vindicatos; & Hiſpanorum audaciam Ticini primum,& mox ſæpius ad Mediolani portas acerrime repreſſam atque mulctatam, iuſta atque integra eloquentiæ laude extollet? Nemo ſiquidem eo celerius expedire arma,nemo intentius & vigilantius hoſtium motus obſeruare, nemo violentius hoſtes inuadere, nemo pertinacius victoriam captare didicerat. Erat profecto natus ad Italiam pulſis externis,in libertatē aſſerendam, ſi id cordi ſuperis fuiſſet. Inſiſtens nanque Germanorum legionibus, nec vſquam veſtigiis abſcedens,dum ituros ad delendam vrbem Romam perpetuis minutis præliis demorari conaretur,multisque hoſtium ſecundum Padi aggeres trucidatis, ſe in caſtra reciperet, tormento ab vlteriore Mincii ripa in incertum emiſſo ipſe vnus genu ictus,eſt interfectus; pereuntis hercle Italiæ fato potius quàm ſuo,quum viginti ſeptem natus annos iam planè mitigata ardentis animi ferocia,vti ſedatiora ſecutus conſilia præter egregii bellatoris nomen,etiam ad maturi iam,& compoſiti Imperatoris famam contendere cenſeretur.

ANTONII Franciſci Rainerii

Quæ tulit Eumenidum immane hoc imitabile fulmen?
Unde inuictorum funera mille Ducum.
Hoc cecidit Medicum flos, hoc noua gloria Martis
Quo feriente fera tot cecidere manus,
Roma gemit crus dum fractum ſecat ille, ſiletque;
Auſonia euentu ſtatque caditque ſuo
Aſt obit. Inque atram reuoluto hoc ſydere noctem
Arnus & in nigris Albula fluxit aquis.
Illum etiam num acri minitantem uulnera uultu
Aurato Iouius condidit in tumulo,
Et laudes cecinit, picta & circumtulit ora,
Ora Ioui æternum uiuere digna manu.
Ille autem quod te in ſuperas ante edidit auras
Dux Coſme, Etruſci luxque ſalusque ſoli.
Sic fertur, patriæ pater ut cum proſpicit alma
Ante obitum, Auſoniæ conſuluiſſe ſuæ

IVLII IOVII

Principis Etruſci genitor fortiſſimus Heros,
Qui noua belligeri gloria Martis eras
Barbara gens uidit quantum pollebat in armis
Uis tua, quæ ſemper terror in hoſte fuit.
At Te equidem conſtat percuſſum fulmine, fato
Italiæ potius quàm cecidiſſe tuo.
Attamen es felix Italum fortiſſime ductor
Non quia perpetuos det tibi fama dies.
Sed poſtquam Imperium, tibi quod uirtute parabas
Magnanimæ proli fata dedere tuæ.

Sub effigie CAROLI Borbonii

QVIS nam, qui Carolum Borbonium viderit, ex hac veriſsima effigie non agnoſcet, ac item ſupercilio atque oculis, inconſtantis eius animi leuitatem; atque perfidiam eum ſpirare non iudicet? Quis non obiter diri, impiique hominis ſæuitiam non execretur, qui aduerſus Regem ſuum, patriamque ſuam nefaria arma intulerit? & ſacroſanctam vrbem gentium omnium liberale domiciliũ profanarit, & euerterit? & denique ſceleſta cogitatione renouata, conuerſaque perfidia in Cæſarem, Neapolitanum Regnum occupare voluiſſe non credat?

Licet

Licet enim & hoc de contemptore humani atque diuini iuris non abſurde ſuſpicari, quum in limine portentoſæ temeritatis ſuæ perierit; vltore quidem magno Deo, ne abominabili victoria, & truculentiſsima tot inſontium hominum cæde lætaretur. Gilberto Mompenſerio patre genitus erat, qui Gallici exercitus imperator Neapolitano victus bello, ex dolore rei male geſtæ apud Baias interiit. Reliquerat is præter hunc Carolum, filios Ludouicum ſcilicet quinto poſt patris mortem anno ad Capuam peſtilenti febre ereptum; & Franciſcum Heluetio prælio in conſpectu fratris interfectum. At ipſe opulentæ hæreditatis compos, & Comeſtabilis à Rege appellatus, qui honos militaris in Gallia ſummus habetur; proculdubio procerum omnium longe clariſsimus euaſerat; vtpote qui perpetuo tenore vitæ, domi & foris ſplendidus; erga milites liberalis, in hoſpites vel inconſulte munificus, authoritate, gratia, opibus, reliquos regii ſanguinis Regulos anteiret. Sed quantum ſibi bellicæ laudis Abduana præſertim acie, quum extraordinariis Gallicæ nobilitatis equitibus euocatiſque præeſſet; & apud Mediolanum, quum eam vrbem aduerſus terribilem Maximiliani Cæſaris aduentum conſtantiſsime defendiſſet, non obſcure pepererat, tantundem amiſit ad Melenianum Heluetiorum prælio, quum circumuẽto, & præeunti fratri, opem reformidato periculo ferre noluiſſet, & ad Valentianum in Belgis ſero cum auxiliis aduentans Regio agmini obſcura in nocte errabundo ſe coniungere recuſaſſet. Verum quum hæc vel aduerſus ipſius Regis teſtimonium dilui & excuſari poſſent, ſe demum magna onerauit inuidia, fœdeque ſeſe & Borboniæ familiæ nomen dedecorauit, inexpiabili facinore edito, quum à Rege deficiens in patriam externa Cæſaris arma perfidioſe conuerterit, ſcilicet vt leuem iniuriam vlciſceretur, quod Ludouica Regis mater, ei grauẽ & improuiſam litem intenderet, ereptura haud dubiè aliquot caſtella, malignitate ſenatorum in ea cauſa perinique ius dicentium, eo autem acrius vrgebat atque incumbebat Ludouica, quòd ſe ſpretam à Carolo crederet, cui ſe ad connubium fruſtra obtuliſſet, vt ætate adhuc florens vidua, florentiſsimæ ætatis nobiliſsimæque ſtirpis viri cõiugio potiretur. Hæc contumelia, muliebri in animo præaltas iecerat ſæui odii radices, nec Rex ipſe procliuis in obſequia matris, vt litem dirimeret exorari potuerat, quoniam niſi poſt diiudicatam litem, eius controuerſiæ arbitrum fore profiteretur. Quæ conditio grauiſsima ideo viſa eſt Borbonio quòd nihil ſibi ad æquitatem vel iura cauſæ, vel iudicum ſtudia reſponſura crederet, ſi damnatus à properato iudicio ex clementia tantum Regia commodum expectaret. Itaque indignabundus coniurauit cum quibuſdam illuſtribus viris Cæſarique implacabili Gallorum hoſti adhærere conſtituit. Sed Franciſcus Rex incomparabili benignitate iam plane detecta coniuratione, Borbonio ad genua prouoluto ita pepercit, vt ſe vllis vel certiſsimis indiciis ad-

duci nõ poſſe, vt crederet quenquam Regiæ ſtirpis perfidiæ ſcelus conc ipere poſſe, teſtaretur. Sed non multo poſt Borbonius ſimulato morbo quum Regia caſtra ſubſequi iuberetur, diuerſo itinere & mutato habitu cum paucis in Sequanos perfugit, atque ea conditione Cæſarianis partibus ſeſe addixit, vt ei Cæſar Leonoram ſororem quæ Emanuelis Luſitaniæ Regis vxor fuerat deſponderet, ſuperis proculdubio nuptias vetantibus ne ſummæ nobilitatis Regina homini perfidiæ labe notato iungeretur. Tranſiuit demum in Italiam, atque inde cum valido exercitu in Prouinciam irrupit; conſpectaque & vix tentata Maſsilia repulſus eſt, quum nemo reperiretur qui inſaniam perfidioſi hominis imitari, quàm patrium ſolum defendere mallet. Exinde transeunte in Italiam Rege, cum copiis quas pro ſalute patriæ coëgerat, Ticinenſi prælio interfuit, quo Rex ipſe deleto ab hoſtibus exercitu captus eſt; atque ita Borbonius nefarii odii voto potitus, & victor, temere ſperauit Cæſarem Mediolanenſis imperii dominatum ſibi, tanquã ſororis dotalem, eiecto Sfortia eſſe conceſſurum. Verum Carolus Lanoius Belga qui vices Cæſaris gerens, intimi illius conſilii erat gnarus decepto Borbonio Regem captiuum in ſpem promerendæ libertatis aſtutis perſuaſionibus inductum, in Hiſpaniam abduxit. Qua inopinati facti nouitate Borbonius vſqueadeo commotus eſt, vt ſtatim & ipſe in Hiſpaniam enauigarit, & apud Cæſarem ſe qui victoriæ ſocius extitiſſet, ingratè contemptum quereretur, Lanoiumque malignitatis & impudentiæ probro compellatum ad ſingulare certamen prouocaret. Verum Cæſar ita rixantes diremit, vt quæ Lanoius feciſſet, publico commodo ſuoque iuſſu feciſſe teſtaretur. Nec diu poſt, cum Rege de eò dimittendo Cæſar pecunia tranſegit; ad confirmandasque noui fœderis pactiones, ſororem antea dubiis verbis Borbonio promiſſam, Regi tum celebi, connubio iunxit, quo nihil amarulentius Borbonio accidere potuit. Ea Cæſaris cum Rege conciliatio ſuſpecta Italicis Principibus fuit, quaſi coniuraſſent & cunctis iugum imponere cogitarent. Sed eam ſuſpicionem non temere conceptam Rex opportuniſsime detexit; perſoluto namque auro, & liberis obſidibus datis, his quas perſcripſiſſet conditionibus tanquam iniquiſsimis & impotenter extortis, ſe minime ſtaturum profeſſus eſt, quaſi optimo iure liberatus videri poſſet, qui aureæ monetæ ducentas myriades Cæſarianis cuſtodibus, quum liberos etiam daret obſides, adnumeraſſet. Itaque Itali Principes liberæque ciuitates, ſeruitutis metu ad arma conſternatæ, in Cæſarem Ciſalpinæ Galliæ Imperio Sfortiam excludere conantem, authore Clemente Pontifice, eò fidentius arma verterunt, quod ipſi affuturum Regem intelligerent. Eius verò belli is exitus fuit, vt fruſtra obſeſſo à fœderatis Mediolano, Cæſariani victores arce potirentur, & ex aduerſo Landem Pompeiam & Cremonam ab hoſtibus fortiter expugnatam amitterent. Cæterum aucti quatuor Germanorum

manorum legionibus Borbonio Duce, ingenti curſu ſuperato ad Aretinas alpes Apœnnino ad Vrbem Romam inuadendam conuolarunt, Pontificeque per inducias decepto imparatoque, primo appulſu per Vaticanum vrbem contra Obeliſcum vbi mœnia humilia & vetuſtate collapſa facile præbebant aditum, facillime irruperunt; miſerabilique cæde edita, ſummæ venerationis templum toto orbe maximum & venerabile, miſerorum ad aras confugientium cruore profanatum eſt. Id verò perfidioſe oppreſsis & pereuntibus, ſolatio fuit, quod Dux ipſe Borbonius, dum ad caſam muro coniunctam ſcalas apponi iuberet, craſsiore glande traiectus in limine execrabilis victoriæ ſuæ occubuerit: ſic vt poſtea alioqui hominum miſerrimi incolæ, ſummas omnis acerbitatis perpeſsi calamitates, tolerantius ferrent quòd Diis tutelaribus noſtro errore nihil ſuas aras defendentibus, eorum numina, id Tormentum in inguen damnati cœlo hoſtis, direxiſſe pie crederent.

IO. BAPTISTAE Gabii.

Dedecus Aruernæ gentis, patriæ improba labes
Transfuga qui leuis & perfidus hoſtis erat,
Ictu uno ſtratus temeratæ in limine Romæ
Ne ſe uictorem cerneret, occubuit.
Debuit haud alias ſuperis perſoluere pœnas
Perfidus ante homines, impius ante Deos.

Sub effigie GEORGII Fraiſpergi.

HOC ipſo armorum pedeſtrium cultu, atque hac rubenti, & propè temulẽta facie truculentus exprimitur Georgius Fraiſpergus Mindlauo Sueuorum oppido, iuxta Memingam liberam ciuitatem natus, educatuſque militiæ ab ineunte ætate, ſub diſciplina Maximiliani Cæſaris. Menapiorum & Sicambrorum Phrixiorumque bellis, multa potius egregie laudis quàm bellici quæſtus decora domum retulit. Verum ſub Carolo Cæſare multo luculentiora ſpectatæ virtutis & fidelis operæ præmia promeruiſſe viſus eſt, prælio præſertim ad Bicoccam facto quum proruentis Heluetiæ phalangis impetum ex fortuito ruſticanæ viæ aggere propugnans, ſingulari conſtantia ſuſtinuiſſet, & Ticinenſi demum acie Germanicas Gallicarum partium cohortes quadam hiantis forcipis indagine circumuentas, ad non dubium ſummæ victoriæ prouentum trucidaſſet. Deletis nanque Germanorum auxiliis quibus Longamantes præfuerat, res extemplo per ſclopettarios aptè, proſpereque geſta eſt, fuſo ſcilicet, ſtratoque hoſtium equitatu, profligatis

Heluetiis,

Heluetiis, ac ipſo demum Franciſco Rege capto. Sed qui tantum ſibi nominis variis bellis quæſierat, vt pote qui iuſto prælio quindecies, extraordinaria vero acie ſupra vicies dimicaſſe ferebatur; ſuprema demum induit arma aduerſus Clementem Pontificem, ſummæ potentiæ quum fata deſtinabant felicitatem inauſpicato inuidentem. Itaque ad eam conflati belli famam Georgius oppignerato etiam patrimonio, cum quatuor legionibus, eo diri voti impetu concitatus, in Italiam deſcendit, vt ſe Clementem tanquam Cæſaris hoſtem, laqueo ſuſpenſurum truculenta voce profiteretur; laqueum auratum quem ſinu geſtabat crebro depromens, & oſtentans, quo in ſacroſancti viri teterrimo ſupplicio, homo nefarius atque impius vteretur. Verum diram eius vocem, & totum efferatæ mentis conatum Diui diuæque omnes, in irritum per nubes extulerunt; atque ita ſenem abdomine turgido grauem, & vaſto ingentium artuum pondere fatiſcentem, immiſſa paralyſi ſyderarunt, vt abominabilis voti damnatus ex itinere Ferrariam atque inde in Germaniam lectica referretur; Scilicet vt intra penates Lutherana ſuperſtitione contaminatus ſuopte peruerſo ingenio à maiorum religione diſcedens inexpiatus interiret. Fuit Georgius membrorum robore vſque adeo validus, vt extento tantum medio dextræ manus digito, validiſſimum quenque firmo innixum veſtigio facile dimoueret, prætercurrentem equum arrepto fræno ſiſteret; tormentum que murale ſolus innitens humero quo vellet, propelleret; in itinere faciundo libenter abdicaret equum, vt pedibus gregariorum militum & iuuenum iuſtos paſſus anteiret. E tribus liberis, maiorem natu Gaſparem militaris diſciplinæ hæredem reliquit, ſed qui ſeptimum poſt annum, eo bello quo Cæſar Narbonenſis Prouinciæ Galliam inuaſit, morboſa tabe præeuntibus legionibus ſit ereptus, quum Melchior natus ſecundus, in vrbe euaſtata lethargo periiſſet. Balthaſar vero vltimus neque ad frugem peruenit, neque ad propagandam ſobolem diu patri ſuperſtes fuit.

ANTONII VVLPII

Quis te Georgi magne ductor agminum
Quæ mittit altrix militum Germania
Vexauit olim furor, atque inſania,
Vt Capitolio Deorum ſedibus
Auſus ſis ignem, & laqueos, & uincula
Collo parare, proh ſcelus, Pontificis?
Ecce ut repente ſtratus occidis leui
Morbo, prius quàm mœnibus Quiritium
Caſtra admoueres; placitum ſic eſt Deis
Titanas olim qui ſuperbos, & polo

Arma inferentes, contuderunt fulmine.
Conatus iſte nomini notam tuo
Quamuis inurat; Ducibus claris tamen
Quos priſca iactant ſecla, uel præſentia
Aequaris auſibus, manu, & conſilio.

Sub effigie ODETTI *Fuſii Lotrechii.*

HIC Odettus Fuſius qui Lotrechius ab oppidi nomine in vltima ad Pyrenæos ſaltus poſiti, vocatus eſt, ſtrenui & intrepidi ſed maxime ſuperbi vigoris inter Gallos Duces nomen tulit: Vt pote quem nulla terrerent pericula, neque vllæ rerum aut locorum difficultates ab incœpto vnquàm retardarent. Verum in conſiliis capiundis, vſque adeò aliena iudicia contemnebat, quum plus æquo ſolus ſapere videri vellet, vt prudentiæ militaris exiſtimationem ſola & ſæpe fallaci conſtantia quæ, inſanæ peruicaciæ proxima eſſet, tuēdam arbitraretur. Huius autem obſtinati moris vitia perpetuæ liberalitatis & Iuſtitiæ laude cō tegebat, nuſquàm venalis aut rapax, & extra æquitatis ſepta ſemper ita ſeuerus & inexorabilis, vt in edendis damnatorum ſuppliciis inhumanus & cruentus haberetur, qua crudelitatis acerbitate perſtricti Inſubres ab eo facile quum oportuit defecerint, damnarintq. itidem Thomæ Leſcuti ſæuitiam, qui Lotrechium fratrem aliquando ad lenitatem paratum feruidis impulſionibus efferaſſet. Cæterum Lotrechius, & hoc Leſcuto, atque item Aſparoto germanis fratribus qui pugnàciſsimi Duces fuere, in omni Imperii militaris munere implendo potior exiſtimatus eſt; hiſque vel ætate maior ſuperſtes fuit, quum Leſcutus Ticinenſi prælio, glande femur traiectus intra nonum vulneris diem perierit; Aſparotus verò in Hiſpania ad Grunnium acie victus, contuſa clauarum ictibus galea, multoque inde delapſo glaucomate, totum penitus oculorum lumen ita amiſerit, vt militiæ vſui eſſe deſierit. Hæc vero in toto militari negotio peculiaris laus Lotrechio ceſsit, quod vrbium expugnator uti olim Demetrio Macedoniæ regi obtigit, appellatus eſt. Nam qui iuxta Gaſtonem Foiſſeium inclyti nominis Imperatorē Rhauennate prælio occiſum multis vulneribus cruentus pro ſtratuſque Hiſpani Centurionis cui cognomen fuit Gurdo, miſericordia ſeruatus fuerat, impigre etiam Heluetio bello ad Mediolanum teſte Rege, & demum ipſo nomen Imperii tenente ad Bicoccam, vel nequaquam victor, intrepidi, ſed non valde memoris & cauti Ducis decus meruit. Brixia demum recepta atque Verona expugnata, & aliquā to poſt Boſco, Alexandria & Ticino vrbibus manu captis, & quod illi nobilium operum ſupremum fuit, Melphi vrbe in Apulia tormentis expugnata illam quam diximus laudem pauciſsimis conceſſam Ducibus,

bus, adeptus eſt; quum poſtea ab eius virtute Fortunã diſcedens, cum ſurdis auribus peritorum Ducum ſuorum conſilia reſpuentem, penitus eluſiſſet. Ipſe enim ex fatali ſua peruicacia circumuallatæ & obſeſſæ Neapoli intemperantius hærens, qui armis vinci non poterat, peſtilenti morbo eius caſtra vaſtante, ſuperatus interiit, quum de ſubactis Cæſarianis, perdomitaque Neapoli inſigne trophæum erecturus crederetur, ſi abſcedere incœpto & late per vicina oppida ſaluberrimi aëris, copias diuidere (vti periti Duces, gnarique locorum ſuadebant) quàm in veſtigio funeſti conſilii perſtare maluiſſet. Id vero ei in ſuprema calamitate glorioſum fuit, quod quum ei, voti atque victoriæ compos hoſtis Aurantius ſepulchri & funeris honorem negauiſſet, non vnius tantum diei decus, ſed perpetui honoris ſtatas quotannis exequias à Populo Romano meruerit. In Capitolio ſiquidem, publico miroque ciuium omnium aſſenſu, decretum eſt vt quotannis in Laterano templo ad Cenotaphium Lotrechii ſolennibus inferiis parentaretur, tanquam vrbis liberatori, quandoquidem aduentu ſuo, & captum Pontificem liberaſſe, & Barbaros in Vrbana ædificia graſſantes Roma detraxiſſe cenſeri poſſit. Hoc vero humanæ miſeriæ inuſitatum exemplum Lotrechius de ſe præbuit, quod eius cadauer abominabili diligentia Hiſpani militis tam auari quàm impii, in cella vinaria multo ſabulo contumulatum, diu fruſtra emptorem Gallum qui redimeret expectarit; poſt vigeſimum autem annum iuſtum & luculentiſsimum marmorei ſepulchri decus, ſit conſecutum; vno ſcilicet Hiſpanorum nobiliſsimo Ferdinando Corduba qui Magni Conſalui Nepos fuit, ingenuo pudore indignante, quòd excolendæ virtutis quæ in hoſte etiam grata & admirabilis eſſe conſueuit, ſtudium penitus exoleſceret; atque ita pretio coëmente oſſa, ad peculiarem nominis ſui laudem, non obſcura etiam ſuæ gentis cum inuidia, marmoreo monumento recondenda, & rite funeranda decreuerit.

ANTONII Franciſci Rainerii

Dicite qui Tuſci colitis propè Tybridis undam
Templa Deum, & magnis thura datis ſuperis,
Dicite, cur Galli manes animamque ſuperbam
Lugubri celebrant carmina ueſtra ſono?
Hæc meruit rabidam illuuiem qui perpulit, unde
Barbarico excuſſa eſt urbs labefacta iugo.
Quare ingentem umbram Lotrechi, animamque potentem
Inſerimus claris carmine cœlitibus.
Pergite Romulidum proles, neu dicere laudes,
Neu pigeat manes excoluiſſe pios.

At tu

At tu ſperne uirum exciſa, alto è marmore facta
Summe Ducum, auratiſne addita imaginibus,
Sic melius; tua ſic ſe tollit ad æthera uirtus
Vincat ut aërias culmine Pyramidas.

Sub effigie VGONIS Moncatæ

VGO Moncata qui primus inuiolatum antea, ab ipſisque Gothorum temporibus templum Romæ in Vaticano, Petro & Paulo diuis Romanæ vrbis tutelaribus dicatum, & à cunctis Chriſtiani nominis gentibus religioſiſſime cultum, profanauit; hanc effigiem ferebat. Ortus eſt pernobili familia Regiæ ſtirpis citerioris Hiſpaniæ, iuuenis cum Carolo octauo Gallorum Rege in Italiam venit, ſicuti & plerique alii Hiſpani, qui poſt receptum ex conditione noui fœderis Perpennianũ, ſtudio militandi Gallica caſtra ſequebantur. Verum Vgo diſcedente à Gallorum amicitia Ferdinando Hiſpaniæ Rege, Cæſari Borgiæ ſe ſe applicuit, duxitque ordines quum ille abdicata purpura, repente Pontificii exercitus Dux extitiſſet. Cæterũ Vgoni qui aſtuti & diligentis ſtrenuiq. item Ducis famam tulerat, primæ pugnæ Fortuna illuſit, quũ in Vmbria à Vitellianis cohortibus Iacobo Roſſetto Phalangis magiſtro, & Paulo Vrſino Ducibus, qui à Borgia defecerãt, ad caſam quam vocant Mazzeam cum Michaletto Corellia ſuo collega, profligatus fuiſſet. Exinde Borgia reparatis copiis, atque inſigni dolo diſsimulata iniuria, Vrſinos proceres & Vitelloccium necauit, expulitque nobiliſſimos Italiæ Regulos auita ditione, quibus peragendis rebus Vgo perpetuam manu & conſilio operam præſtauit. Mortuo autem Alexandro Pontifice, & Borgia Gallicis fauente partibus, Vgo & cæteri Hiſpani Duces ad magnum Conſaluum tranſiuerunt, Vgone facile principe. Sed confecto in Italia bello, Borgiaque in Hiſpaniam perducto & ad Mendauiam demum tumultuaria in pugna à Cantabris occiſo, nauali diſciplinæ ſe addixit, claruſque aliquot expeditionibus, aduerſus Punicas gentes ſuſceptis, ita inclaruit vt opimum Rhodiæ militiæ ſacerdotium quod Euphemium vocant in Brutiis promeruerit; ſemper auidus nouæ famæ, & inquieto ingenio oram Africæ vexabundus percurrens, quod erat honeſtiſsimi laboris munus, ſed non ſemper felicis audaciæ. Nam eas Hiſpanorum copias, quæ Pontifici Leoni, auſpiciis Feltrii acre bellum intulerant, quum nauibus impoſitas ad Cæſaream quæ hodie vocatur Algeriũm, expugnandam adduxiſſet, ferè omnes oborta tempeſtate, & totam penè claſſem, paratis ſcilicet ad cædem & prædam Barbaris, fœde amiſit, & aliquãto poſt nocturno prælio à Turcis prædonibus iuxta Sardiniam ad Diui Petri ſcopulos, ita magnum accepit detrimentum, vt amiſsis duabus Triremibus, & facie ſagittæ ictu ſub oculo deformata, victus diſcederet. Promeruit exin-

de Siciliæ præfecturam, atque inde aucta claſſe ad Mœnicem Inſulam traiecit, vt Girapolis vrbis Regulum expugnaret, apud quem, prædonum omnium tutiſsimus erat receptus. Sed id bellum eo ſucceſſu cœptum confectumque eſt, vt Vgo repentino Barbarorum ſuperuentu Chriſtiana acie perturbata, ſummæ cladis & vitæ periculum adierit, Vulneratus namque ipſe humerum infeſta incumbentis Mauri lancea, vix inſtaurare, ordinareque aciem poterat, niſi Germanica phalanx vel in præalta arena defixis veſtigiis, turbulenti prælii procellam ſuſtinuiſſet. Barbarus tamen noſtrorum vim atque conſtantiam non obſcure timens, his legibus fœdus percuſsit, vt Cæſari annuum tributum ſe daturum polliceretur, & legationem in Germaniam vſque ad Cæſarem mitteret. Explicatus eo periculo Moncata, ita demum Siciliæ præfuit, vt ibi multa auaritiæ & crudelitatis monumenta relinqueret, quum aliquot honeſti nominis Siculos, & in his Cameratæ Regulum pro vetere licentia Siculæ gentis ſeditioſius agentem, ſecuri percuſsiſſet. Exortum ſubinde eſt bellum atrox inter Franciſcum Regem & Cæſarem, quo ipſe ad Varagium Liguriæ vicum temerè è claſſe diſcedens, tumultuaria pugna à Gallis ſuperatus, & captus eſt; quum forte Cæſarianorum Triremes metu obortæ tempeſtatis, à ſcopuloſo litore longius receſsiſſent. Quum verò Franciſcus Rex à Cæſare dimitteretur, Vgo & ipſe dimiſſus venit in Italiam, vt nouo bello Dux inter eſſet, Pontifice namque & Venetis ſeruitutis metu ad arma conſternatis, quod Cæſar immodica cupiditate totius Italiæ Imperium affectare videretur, & Franciſcum Sfortiam ex authoritate fœderatorum Mediolani Principem conſtitutum eiicere contenderet; iam planè cœptũ & conflatum erat bellum aduerſus Cæſarianos, quo nihil magis detrimẽtoſum nihilque magis dirum Italiæ incidit. Nam quum Columniæ familiæ proceres Pompeio Cardinale authore ſeſe Cæſaris partes ſecuturos profeſsi à Pontifice diſceſsiſſent, & iuxta vrbem copias cogerent, ſpecie præſidii Vgo doloſus, nec ſatis magno militum numero confirmatus, Columniis perſuaſit, vt inducias à Pontifice poſtularent, vt per eas deceptum & imparatum Pontificem inuadendum, atque opprimendum ſuſciperent; Quibus ad nefarium perfidiæ conſilium nomine Cæſaris impulſis, Vgo nihil moræ ſibi attulit, quin cum ſuis intra paucisſimos dies quas Neapoli compararat copiis, & Columniorum auxiliis, in vrbem Laterana porta irrumperet, & per Xyſtinum pontem in Vaticanum inſtructa acie contendens, nihil ſe commouente Populo Romano, & coniectis in fugam Pontificiæ cuſtodiæ paucis equitibus, Leonina vrbe potiretur ſtatimque templo ſacroſancto ſceleſtiſsime direpto, & Pontificiis ædibus militum prædæ conceſsis, Pontificem qui in arcem molis Hadriani trepidè confugerat, deſtituto militari præſidio, & conſilii inopem obſideret, cogeretque ſibi obſides dare, quibus certo bello abſiſtere & ad amicitiam Cæſaris redire fateretur;

retur;ac niſi Vgo inexpiabilem inuidiam Cæſari conflaret,pactionem tranſigere,atque (hac in re non omnino impius) vrbe excedere maturaſſet,proculdubio Pontifex rerum omnium preſſus inopia in poteſtatem Pompeii Columnæ interneciui hoſtis celerrime perueniſſet,ſic vt verus de Bonifacio octauo Tragœdia inſtaurari videretur . Sed Vgo ſceleſti facinoris & ſacrilegii editi dignam biennio poſt ſubiit pœnam, quum ſupra Salernum nauali prælio cum Aurianis triremibus,quibus Philippus Auria vir impiger præerat,contendiſſet.Ea namque cruenta admodum pugna , promptiſsimi Hiſpanorum ſupra mille qui paulo ante vrbem diripuerant , trucidati perierunt , & ipſe Vgo præfectus, amiſſa claſſe,& proſtrato ſuæ prætoriæ nauis vexillo,quum fruſtra aduerſus tot incidētes glandes ſcutum prætenderet,eſt interfectus;ita vt magnum Deum tanti ſacrilegii præclarum vltorem extitiſſe pii mortales crederent,atque obiter magnopere mirarentur,cur Fortuna ad tantas opes Vgonem euexiſſet, quando is nuſquàm victor ſed vbique victus præmium ingens,& plane odioſum ex male geſtis rebus , peruerſa ratione,& malo exemplo retuliſſe videretur.

IANI VITALIS

Diſce meo exemplo Mezenti,Rhulle,Procuſtes
Quaque alia immanis monſtra Tyrannis habet
Eſſe Deum ultorem;qui iam Moncata Triquetra
Sordidior Uerre,publica peſtis eram,
Diripui mundi Reginam proditor urbem
Sed fuit haud uotis par ea præda meis.
Denique qui fueram terrarum maxima clades
Inueni meritis funera digna meis.
Icta obij glandis,calones inter,& inter
Lixas,in Pelago Parthenopea tuo.
Si laudare licet ſeſe, mea plurima Laus eſt
Quod potui inuitus ſemper habere Deos:

Sub effigie PETRI Nauarri

PETRVS Nauărrus qui admirabilium operum machinator & artifex excindendis ab imo arcibus, toto orbe famam eſt conſecutus, hoc ſubagreſti cultus atque oris habitu fuit . Familiariter autem nobis cognitus (vt ipſe dicebat) nauali diſciplinæ vt in Cantabria moris eſt , ſe ſe aliquandiu dedidit,ſed mox faſtidito mari in Italiam ductante Fortuna peruenit,ea ſpe & vitæ conditione vt Ioanni Aragonio cardinali à pedibus ſeruiret,tranſiretque inde,mollioris aulæ otium deteſtatus,

claſsis ab Hiſpania mittebatur, interiit. Exinde nuſquam ferè Nauarro Fortuna arridere viſa eſt. Nam aliquanto poſt, quum tranſuectis in Italiam Africanis legionibus impro ſpere Bononiam tentaſſet, & funeſtiſsime demum cum Gallis ad Rhauennam conflixiſſet, captus, duri carceris in Gallia biennium eſt perpeſſus. Sed quum vir fortis atque inſolens contumeliæ, ex tot & tantis virtutis atque induſtriæ ſuæ meritis, à Ferdinando Rege non redimeretur, abdicatis antiquis muneribus, Franciſci Regis militiæ ſeſe addixit, poſtquam auarè contemptus à ſuæ gentis Rege videretur. Præſtitit inde fortem operam cum Heluetio, tum Veneto bello aduerſus Cæſarianos; verum non eadem Fortuna Liguſtico bello ſeſe implicuit. Nam quum feram opem ferens Genuam aduenisſet, expugnata vrbe, atque direpta à Piſcario & Hiſpanis, in eo tumultu captus eſt, ſeruatusque Neapoli circiter triennium in arce noua, quam ipſe manu ceperat, vſque ad pacem in Hiſpaniam cum captiuo Rege conſtitutam. Nam tum vtrinque captiui omnes dimittebantur. Direpta autem vrbe Roma captoque Pontifice, quum Lotrechius ad liberandum Pontificem in Italiam tranſiſſet, expugnatiſque aliquot vrbibus Cæſarianos perſecutus ad Neapolim vallata caſtra feciſſet, obſeſsis diu hoſtibus is exitus belli fuit, vt tredecim ferè poſt dies, quàm peſtilens morbus Lotrechium Ducem cum multo maxima exercitus ſui parte abſumpſiſſet, eadem tabe enectis fere cunctis ſingularum nationum Ducibus vix ſigna tantùm dimidiarum cohortium conſtarent; Nauarrus & Michaël Salaſſus (quod ipſis & Lotrechio multum antea faciendum fuit) ſeſe ad Auerſam recipiendi ſerum conſilium ſuſciperent, & Cæſariani pariter erumpentes deſerta caſtra & ſemienectis paſsim & miſerè iacentibus hoſtibus indefenſa inuaderent, perſecutique demum abeuntes & Nauarrum, & Salaſſum comprehenderent. Salaſſus ipſe à Vaſtio humaniter ſuſceptus, commendatuſque medicis, quòd graue vulnus dextro genu acceperat, triduo poſt interiit: Nauarrus vero inter quorundam militum contumelias, in antiquum nouæ arcis carcerem coniectus eſt, eo vitæ euentu, vt quum Aurantius victor Andegauenſis factionis aliquot Proceres iuſſu Cæſaris ſecuri percuſsiſſet, & eadem pœna Nauarro bis rebelli, biſque capto immineret, eũ lethali affectum morbo cuſtos arcis Hicardus, tanquàm Hiſpano homini & rebus in Africa aduerſus Barbaros geſtis inclyto, hoc indulgeret, vt parua mora tanquàm propinqua iam morte, parati carnificis manus elaberetur; quanquàm non deſint qui eum extrema inſtantis fati ſuſpiria trahentem, ſtragulæ veſtis operimento ſuffocatum exiſtiment.

FERDINANDI Balamii Siculi.

Quid uiciſſe aſtu potius quàm uiribus hoſtem
Quid ſit & aggeribus cingere caſtra nouis,
Quidue ſub effoſsis ima tellure cauernis
Moliri ut tota mœnia mole ruant,
Oſtendit belli Dux inclytus arte Nauarrus
Ad Libyæ cladem natus & exitium.
Vidi ego quum Drepani ratibus conſterneret æquor
Et ſtreperent curuis agmina littoribus.
Multorum clade ut Libycas appulſus ad oras
Protinus euerſa eſt diues opum Tripolis,
Captorum ſpolijs claſſes onerantur Iberæ
Et uehuntur longo præda opulenta mari.
Quòd ſi tanto operi non fata infenſa fuiſſent,
Rege ſub Hiſpano Punica Regna forent,
Sed certe hanc laudem ſeruant tibi Numina Cæſar,
Et tua captiua gloria gentis erit,
Quæ reſtant monumenta tui uir magne laboris
Hæc Iouij, & uatum ſcripta diſerta dabunt.

Sub effigie MAXIMILIANI Sfortiæ Mediol. Principis.

HIC eſt ille Maximilianus Sfortia, qui inſigni beneficio Iulii Pontificis, & Heluetiis, Venetiſque armis paternum in Regnum reſtitutus, neque ore quicquàm Sfortianæ ſtirpis generoſis vultibus reſpondit, neque ingenii indole & moribus quicquàm dignum ingenuo Principe ad paterni ſpiritus ſimilitudinem exprimens ad Principatum attulit. In omni namque actione ſordidi animi & plane vecordis cogitationes abſurdo ſæpe ſermone ſtolidoque afferre videbatur. Ex interuallis enim quædam modo peracris prudentiæ, ſed fugacis; modo ſubtiliſsimæ ſuſpicionis, & inconſtantis ſenſus, modo labantis memoriæ, & non nunquàm conceptæ & creſcentis inſaniæ argumenta præbebat; vt pote qui interiorem tunicam, & ſubligacula non permutaret; nec offenderetur odore ſordium ſponte enaſcentium, nec pediculorum aſpectu, eos frequentes progignente denſiſsima atque impexa coma. Ocreis etiam coriaciis quibus pedes & tibias induebatur, frigidam aquam nõ nunquàm immittebat, vt pedes refrigeraret. A qua rerum fœditate quandoq. diſcedebat, quum hæc molliter reprehendentes ſummi viri Proſper Columna, Raimundus Cardonius, ipſeque etiam purpuræ habitu & armorum authoritate verendus Sedunenſis Cardinalis bene lo

tum & terſum eſſe iuberent, & ad elegantem veſtis cultum deducerent; Quandoquidem in ea correctione vel cubiculariorum monita, vel illuſtrium fœminarum iocundæ ſuaſiones nihil proficiebant; Medicisque tantum curandus ita relinquebatur, vt cuncta remedia violenter repudiaret, nec vnquam vti imperioſus ſe Principem eſſe obliuiſcere tur. Franciſcum germanum fratrem ex arcano oderat, obtrectatione dominatus, quum ille ſapientior & potior adminiſtrando imperio haberetur. Per hæc interualla multis artificiis depulſa atra bile, eo tenore geſsit Principem, vt quod veræ conualeſcentiæ indicium erat, grauiores curas Senatoribus demandaret, ipſe autem venationis & aucupii voluptate aut iocunda familiaritate illuſtrium fœminarum oblectaretur, & iam non inſanus ad bellica conſilia & munia ſe conuerteret. Ingruentibus ſiquidem Gallis ad Nouariam obuiam profectus, adeo fortiter & alacriter ſe geſsit, vt inuſitata virtute deletis hoſtibus inſigni victoria potiretur, quanquàm eoſdem hoſtium Duces Tramulium & Triuultium atque eoſdem ſociorum præfectos qui ſupremam ex perfidia Ludouico patri calamitatem attuliſſent, hiſdem in campis vti nomini ſuo fatales exhorreſceret. Per hunc modum fide atque virtute Heluetiorum confirmatus ambigua ſalutis ſpe quum plerique veneficis potionibus & faſcinatione quadam conuulſam ei mentem crederent, Principem geſsit, vſque ad aduentum Franciſci Galliæ Regis, qui capto ad radices Alpium Cottiarum Proſpero Columna, cum Heluetiis demum memorabili acie iuxta Mediolanum conflixit; victorque inde Mediolano potitus Maximilianum in arcem compulſum obſedit, miriſque machinationum artificiis, quæ Nauarri ingenio parabantur, conterritum, atque inteſtinas ſuſpicantem inſidias ad deditionem compulit, ea conditione vt in Galliam honeſtum traducendæ vitæ præmium ferret. Non defuit promiſsis Rex ingenio clemens, ac omnia quæ ei obſeruato potius quàm cuſtodito tribui poterant, liberaliter conceſsit. Sed ille amiſsi Principatus memor, & iam mentis propè cōpos, miſeriæ ſuæ & dedecoris gnarus, quum ſæpe ad veterem ingenitæ veſaniæ morbum recideret, poſt aliquot annos, dum Franciſcus frater qui in eius locum à Leone Pontifice fuerat reductus, oppugnaretur à Cæſare, & à Clemente Pontifice enixe defenderetur, vagæ febris morbo oppreſſus interiit.

Placidii Placentini.

Hoſtibus expulſis regno præfectus auito
Geſtabat Princeps aurea ſceptra manu
Nec quæ ſceptrigerum deceant coluiſſe, fatentur
Inculti mores, ingeniumque rude.

Attamen hic fato fretus, felicibus armis
Non nunquàm victor mira Trophæa tulit,
Idque breui gaudens inuitus Regna reliquit
Hoſtilique miſer concidit hoſpes humo.
Non huic inſignes titulos celeberrima virtus:
Sors dederat ludens, vis inimica rapit.

Sub effigie PHILIBERTI Aurantii Principis.

HOC lacteo colore & ſubtonſa flauente coma, cæruleiſque oculis ciere prælia ſolitus erat Philibertus Aurantius, ab Arauſio vetere Romanorum Colonia, cui progenitores imperabant; vocatus. Fuit is Salonia apud Burgundos illuſtri familia editus, propter eaque Cæſari Carolo apprimè carus, quoniam, eius genus non obſcura propinquitate contingeret. Erat Filibertus Gallica alacritate belli cupidus, quam obrem tametſi erat tiro & plane iuuenis non admodum difficile fuit, vt in Italiam ſicuti magnopere cupiebat, à Cæſare mitteretur, exorto tum forte bello inter Cæſarem atque Pontificem. Verum ſpes eius Fortuna eluſit; nam ab Hiſpania ſoluens, in medio nauigationis curſu ab Aurianis triremibus, quæ tum Regi Gallo operam nauabant, eſt interceptus; neque prius à Gallis cuſtodia vlla conditione emitti potuit, quàm beneficio renouati fœderis, quo vtrinque captiui, & ante alios Vgo Moncata, & Petrus Nauarrus ſine pretio dimittebantur. Exinde Borbonio adhæſit, à quo vti erat & ſtrenuus & acer bellator, commendante Cæſare totius equitatus præfecturam promeruit; in idque munus adeo ardenti feruidoque ingenio incubuit, vt iuxta Placentiam à Pontificiis hoſtibus tumultuaria in pugna circumuentus, & equo pene detractus amiſsis criſtis ægerrime ſeſe periculo explicans, elaberetur. Quam obrem ab hoſtium ducibus ſibi iterum pugnaturo comiter peteret, vt pecunia illico ſe redimi paterentur, ſi caſus incidiſſet, vt in eorum poteſtatem deueniret; vtpote qui cuſtodiæ iterum includi, & ſe bello à quo petebat laudem excludi nollet; & variis ſpectatæ virtutis operibus atque periculis famam omnino adipiſcendam arbitraretur. Aduenit non multo poſt è Germania Georgius Fraiſpergus cum quatuor legionibus, quibus poſtea Borbonius ſe Ducem præbuit, quum Georgius graui correptus morbo Ferrariam ſeceſsiſſet. His copiis ſeſe adiunxere veteranæ Hiſpanorum cohortes, concedente Antonio Leua qui in præſidio Mediolani perſiſtebat. Itaque cum hac mole copiarum in Bononienſem agrum eſt deſcenſum præeunte equitatu qui obuia quæque ædificia, barbara crudelitate ſuccenderent; nec quiſquam ferè Ducum qui Pontifici, aut Venetis & Gallis militarent, repertus eſt, qui obſtare ferro & flammis cuncta vaſtantibus auderet; at-

que

que ita ſuperatis alpibus nemine iter eorum demorante, aut ſaltuoſis Apennini in locis à fronte præpediente, ad Vrbem Romam conuo larunt, magna ſorte Aurantii, qui oppreſsis paſsim Pontificiæ ditionis incolis, ingentem fecit prædam, cadenteque Borbonio in limine captæ vrbis, vniuerſi exercitus Imperator eſt appellatus. Lætus itaque tanto imperio cui ſupra quadraginta milia hominũ parerent, à quibus vrbs Roma improuiſo capta immaniſsime vaſtabatur; nihil antiquius ha buit quàm perducta vndique foſſa, arcem diſpoſitis præſidiis circum-uallare, vt Pontificem & magnam Senatorum partem qui exterrefacti ſubita irruptione hoſtium in arcem confugerant, in poteſtatem cum pretioſiore eorum gaza redigeret; parumque interea miſerrimi Populi omnibus tormentis excruciati eiulatu & lachrymis permoueretur, quum inter ſe Germani atque Hiſpani, hiſque nihil mitiores Itali, auaritia, libidine, crudelitateque contenderent. Cæterum Aurantius quum interdiu obequitando circumuallatæ arcis munitiones, & custo dias inſpiceret, ab emiſſa ſclopetto accuratius glande ſiniſtra in mala paulo infra oculum graue ſuſcepit vulnus; ſic vt eo vulnere poſtea non planè ſcilicet obducta cicatrice rubente mala deformis euaderet. Ad hæſerunt Aurantio cuncti ferè è Gallia exules Borbonii authoritatem ſecuti, quos peſtilentia vſque adeo atrociter mox vexauit, vt ex his notior Lorſiuus ipſique maxime familiaris cũ ſodalibus interiret, & Germanorum atque Hiſpanorum corpora peſtilenti lue correpta, omnibus in locis tumularentur. Dedito autem Pontifice, & perpetua ſtatione cuſtodito, priorum Regum animos generoſus inceſsit pudor, quod ſacrorum Princeps ad ludibrium totius terrarum orbis gentium, vſque adeo indigne atque nefarie ſummis iniuriis mulctaretur; atque ita Franciſci Galliæ, & Henrici Britanniæ Regũ auſpiciis Lotrechius Alpes traiecit, vt Pontificem detractis vrbe Barbaris carcere liberaret. Qua de cauſa periculo territus Cæſar, vt impietatis infamiam effu geret, Pontifici vt ſe auro redimeret conceſsit, quo militi ad tuendam Neapolim perrecturo ſtipendia ſoluerentur. Itaque Pontifex perſolu ta pecunia arce poſt ſeptimum menſem elapſus, ad Orbitum Tuſci agri vrbẽ ſe contulit. Aurantius verò & Alfonſus Vaſtius copias vrbe eduxerunt, vt Lotrechio longitudinem Italiæ iuſtis factis itineribus emetienti, & in Apuliam contendenti apud Troiam opponerentur. Quo in loco Aurantius & Vaſtius Lotrechium facta prælii poteſtate diſploſiſque tormentis prouocantem refutantes ſubſtiterunt, ignobilique diſceſſus properantia Neapolim contenderunt, quum oppida cuncta Lotrechio aut expugnanti aut in deditionem recipienti, Gallica vexilla paſsim attollerent. Aurantius compulſus in vrbem Neapolim, & plane circumuallatus vrbem à militibus ſenſim direptam ita à Gallo hoſte ſeruauit, vt Lotrechius duceſque omnes cum multo maxima parte exercitus ingruente peſtilentia, & bello & obſidioni finem

imponerent,

imponerent,& Aurantius non ſuæ virtutis, ſed inſperato Fortunæ cõmodo lætaretur. Ab hac victoria Aurantius capite atque Fortunis Audegauenſis factionis Regulos qui præpropere rebellaſſent, acerbiſsime mulctauit,ac inuſitata atque præcipiti liberalitate eorum bona militibus ſuis diuiſit,vſque adeo prodige,& inconſulte vt Cæſar id grauiter ferret,quum Regnum non ſibi ſed Aurantio & militibus ſeruatum diceret.Sequenti autem anno Aurantius cum omnibus copiis in Etruriam euocatus eſt,à Clemente Pontifice,qui patriam ſibi omnino Cæſarianis armis recuperandam exiſtimabat, poſtquam Florentini cum Gallis icto fœdere;& tranſmiſsis contra Cæſarem auxiliis cõſentirent. Ea autem Florentiæ vrbis cœpta atque inſtituta eſt obſidio,vt pertinacia obſeſſorum Ciuium conſtantiam hoſtium adæquarit; vrbsque tantis opibus oppugnata eſt,vt nec vndecimo quidem menſe multa perpeſsi incommoda; perdomiti, erumpendum potius,& prælii vel iniquiſsimi,aleam pro libertate ſubeundam eſſe quàm de deditione agendum decernerent, è Piſisque auxilia accerſenda arbitrarentur,vt validius cum virtutis,tum & peruicaciæ ſuæ ſupremum ederent conatum Tum vero accidit,vt Aurantius de aduentu auxiliorum edoctus, conſilium caperet, tam neceſſarium quàm ipſi fatale atque hoſtibus, ſcilicet obuiam eundi atque in itinere confligendi. Igitur partitus copias cum Ferdinando Gonzaga qui caſtra tueretur; ipſe cum delecta parte exercitus contra hoſtes contendit; hisque occurrit in Piſtorienſium montibus apud oppidum Gabinianum,nõ procul ab eo loco,in quo Romanos Petreio Duce,Catilinam fudiſſe, atq.interfeciſſe incolæ memorant.Florentinorũ copiæ quibus præerant in fronte Ferruccius ciuis Florentinus,ex mercatore repente Dux factus, in tergo Paulus Rentii Ceritis filius,eo conſilio circiter ſeptẽ milia hominũ per alta,atque ardua loca iter habebant, vt vim hoſtilis equitatus vitarent, & non magno circuitu quanquàm ſalebroſo,ad vrbem deferrentur. Iam Gabinianum oppidum intrabant, quum apparuere Cæſarianorũ ſigna, quibus conſpectis properantius quàm decebat Ferrucciani in oppidũ ſeſe inferre cœperunt;vt loco munito,ſi hoſtis vrgeret æquius ſe defenderent. In laxatam itaque & greſſum intendentem hoſtium aciem Aurantius equitatum procurrere iuſsit; ipſeque pugnandi auidus paululum ante prouectus,dum per arduum atque impeditum tramitem in hoſtem ire properat glande traiectus primus ferè omnium cadit,quum à parte alia Alexander Vitellius hoſtes inuaſiſſet. Nemo ferè vel ſuorum, vel hoſtium cadentis Aurantii caſum animaduertit, ſic vt non prius quàm à vagante eius equo qui erat ſpadix,& phaleris albicanteque criſta conſpicuus cecidiſſe noſceretur, quo ſpatio Florentinæ copiæ fuſæ deletæque ſunt,& Ferruccius intra oppidum interfectus,& Paulus captus. Cadauer Aurantii vti erat Lacinia atque armis expoliatus à lugente armigero ita ſarcinario iumento impoſitum

eſt,

eſt,vt inuolutum vili gauſapa,vtrinque pendentibus brachiis & cruribus,& capite luctato Piſtorium deferretur, & tanquam victori ſolennes inferiæ dicerentur; non iam obſcure hominibus Dei magni vltoris vim agnoſcentibus, poſtquàm nefarii belli præcipuos Duces Borbonium,Moncatam & ipſum Aurantium,tribus fulminibus vindicata impietate ſuſtuliſſet.

BENEDICTI Varchii.

Aſpice quàm toruo meditans fera prælia uultu
Spiret adhuc,geſtetque oculis ac pectore Martem
Auratis fulgens princeps Aurantius armis.
Quem triſti Italiæ fato,genitumque ruinis
Tybri tuis,atque Arne tuis,non optima noſtris
Gallia produxit,miſit Germania damnis.
At tu (uerum aliter neuerunt fila ſorores)
Auranti Philiberte ingens Salonia proles,
Dum res immodicas,dum regna Oenotria,magnæ
Dum ſceptrum Auſoniæ,dum totius orbis habenas
Mente agitas,uoluiſque atros ſub corde furores,
Quum propè bis ſenis iam menſibus oppugnares
Undique deſerta pulcherrima mœnia Floræ,
Dum properas multis cum millibus obuius ire
Ferrucio,prohibere parans ne tranſeat,ipſe
Ipſo in principio conflictus,protinus omnes
Anteuolans,ictu glandis traiectus ahenæ,
(Quo Catilina loco pœnas dedit impius olim)
Infimus ut miles,primo cadis impete,& illa
Illa tua in tenues ſpes tecum euanuit auras.

Sub effigie POMPEII Columnæ Cardinalis.

AMBIGVAM equidem famoſi nominis ſui laudem reliquiſſe videri poteſt hic ipſe Pompeius Cardinalis, quum miro ingenio diuerſiſsimi muneris partes aptiſſime impleret, & in ſacra purpura mitratus, & militari in ſago galeatus,non periti modò,ſed affectati etiam ſacerdotis ante aras, & in caſtris prouidentiſsimi & ſtrenui Ducis officia exequeretur. Nam ad vtrunque munus, cum peramplum excelſi corporis habitum, tum grauis pariter & periocundi oris geſtum & facundiam illuſtrem,quò oporteret, decentiſsime transferebat. Sed factioſa in vrbe,aulaque omnium maledicentiſsima de ſe promiſcuæ famæ materiam ingeniis præbuit,moribus ſuis impensè laudandis aut

peracerbè

peracerbè lacerandis; vt pote qui modò temperatis atque illuſtribus vtriuſque diſciplinæ conſiliis, modò turbulentis actionibus clareſceret, quibus Clementem ab ſe præclaro ſtudio ad Pontificatum prouectum ita circumuenit & oppreſsit, vt Bonifacii octaui funeſta memoria renouata videretur; vnde odium valde ingens apud multos, ſingularem verò gratiam apud Cæſarem promeruerit. Cæterum quibus de cauſis ab amicitia Clementis diſceſſerit, ruituræque patriæ arma intulerit, diffusè à nobis perſcriptum eſt, eo in libro quo ipſius Pompeii vitam ſyncera fide ad poſteros miſimus, admirandam vtique potius quàm imitandam. Vir enim ingentis animi efficaciſsimæque virtutis, & induſtriæ (modò factionis odium faceſſat) non ipſo tantum Pompeii nomine, ſed Magni item cognomento dignus exiſtimari potuit; niſi infauſtus Senator, & malus omnino ciuis, vaſtata Patria, & Senatui & Populo Romano apparuiſſet. Ad extremum qui exequiis intermortuæ Patriæ & capti Pontificis Tragœdiæ interfuerat, ciuitatis reſurgentis, & reſtituti Pontificis ſimulachrum videre potuit. Verum ſecus ac optabat maturo fato cedens, Clementem biennio anteiuit, quum apud Neapolim Regno adminiſtrãdo Præfectus à Cæſare poſt comeſtas ficus biferas quas multa niue refrigerarat, in cõplexu Auguſtini Nyphi clariſsimi philoſophi integris ſenſibus expiraſſet anno ætatis quinquageſimo tertio, quum Carolus Cæſar comparatis ingentibus copiis Solymano in Pannoniam redeunti ad Viennam occurriſſet.

IOVII Iunioris,

Virtutem mirata tuam, tuaque inclyta facta
Lætata eſt tanto Roma ſuperba uiro,
Virtutem illa eadem indoluit, tuaque inclyta facta
Ingenio ciuis Roma caſura ſui.
Sic patriæ carum uirtus te fecerat; orbi
Illa eadem ingratum reddidit, & patriæ.

Sub effigie ALOISII Gritti.

MEMORABILE profectò exemplum Fortuna edidit in Aloiſio Gritto eleganti certe homine, ſed ſupra æquum ambitioſo, àuidiſsimoque dominatus. Eadem enim illa, vti leuis & inſolens ſæpe conuertitur, vt ſe humanarum rerum dominam oſtendat, & arrogantiam nouorum hominum petulantiſsime caſtiget. Grittus namque Barbarico cultu, cum pictæ, talariſque togæ, & inflexi ad aurem pilei, qui ex pretioſis ſibellinarum pellibus conſtaret, tum ſuperbo inceſſu, & ſermone prætumido,

do, Proceres Turcas referebat. Is Andrea Gritto, qui poſtea Veneti Senatus Princeps extitit, ex Græca concubina Byzantii genitus atq. educatus, ſe totum in familiaritatem Othomannicæ aulæ Principum, & Turcici ſermonis conſuetudinem dedidit, tanta ingenii ſolertia, vt ex mediocri mercatore, inſignis publicanus euaderet; vno præſertim mirifice fauente Habraymo purpurato, qui eum in vectigalium licitatione ſubleuabat, & ſupra competitores Turcas impotenter efferebat, vnde Gritto magnæ opes atque inſignis authoritas creuit, quam florentis patris dignitate, ſplendoreque domus & conuiuiis, multaque largitione rerum elegantium, in omnes profuſus atque munificus tuebatur. His commerciis Habraymo quærendarum gemmarum cupiditatem iniecerat, quarum flagrantiſsimo ſtudio Solymanus ipſe teneretur. Earum autem delectatione vſque ad inſaniam prouecta, Grittus ex frequēti indicatura certiſsimus erat æſtimator, & ſolertiſsimus etiam mango, cuius artificii ſecretiorem domi tabernam haberet. Diſſerebat verò ſæpiſsime nihil omnino vel ad dignitatem totius ornatus, vel ad exprimendam ſummi atque Auguſti Regis maieſtatem, in longe maximo Imperatore ſpecioſius & luculentius haberi, ipſa lectiſsimarum gemmarum multiplici copia atque apparatu. Itaque vſque ad inſaniam Solymanus, toto terrarum orbe perquiſitas, & magno emptas pretio in vnum coëgit, vt his cuncta inſtrumenta cubiculi, & equeſtris cultus, atque etiam podii parietes exornaret. Cellam enim argenteis atque aureis laminis circūſeptam erexerat in extremo hortorum ſuorum angulo, quo vtriuſque Boſphori pelagi ſpatia proſpectaret. Sed mire ad Solymani ſpatium reſponderunt galea aurea & ſceptrum; & cryſtallinum operoſo incluſum auro ſpeculum, quæ ingenio Gritti adinuenta & fabrefacta Venetiis, propter gemmarum admirabilium copiam, cælaturæq. præſtantiam, Octuaginta myriadū aureæ monetæ pretium excedebant. His inuentionibus quæ ad faſtum ſuperbiſsimi Regis arriderent, ſummam Grittus gratiam adeptus eſt, ita vt ſpe adipiſcendi honoris inter Baſſas ſenſim ad Mahometis ſectam tranſiturus crederetur. Itaque ſecutus Solymani caſtra, quum ille oppugnatū Viennam in Noricum vſq. proceſsiſſet, & Ioannem Zapoliū Tranſyluaniæ Vayuodam inſigni liberalitate in Pannonia Regē conſtituiſſet, Grittus nouo Regi adhæſit, præſtititque ei operam militarē aduerſus Germanos, & eos Hūgaros qui Ferdinādo Regi fauerēt. Vbi vero Ioānes & authoritate Solymani, & Turcarū auxiliis in Regno cōfirmatus eſt, inceſsit Gritto, grauioris ambitus libido, vſqueadeo ingens, vt non obſcure ad Pānoniæ Regnū aſpiraret. Ioannes nāq. quod paciſci cū Ferdinādo, & pace frui percuperet, Solymano ſuſpectus euaſerat, quod ingrate atq. indigne facere videretur, qui aliūde fœda pactione firmandas opes ſuas arbitraretur, quàm à virtute fideq. inuictiſsimi Imperatoris, qui Regna dono dare, & ex priuatis

A homun

homunculis Reges efficere conſueſſet. Propterea Grittus legationem ſibi in Pannoniam impetrauit, vt Hungaricis inſpectis rebus operam daret, ne alicunde Othomannico nomini contumelia pararetur. Hac ſpe Grittus cum ampliſsimis Solymani mandatis, magnoque ſeruorum, & Turcarum comitatu Byzantio profectus, per Moldauiam vbi Petrus Vayuoda, Solymani incertùm hoſtis an ſocius imperabat, in Daciam peruenit, quæ hodie Tranſyluania dicitur. Ibi quum cõſtituto prætorio Prouinciæ conuentũ habiturus crederetur, citarenturque Proceres, Americum Cibacchum Varadinenſem epiſcopum, & eundem cum militari præſidio vetere Hungarorum antiſtitum conſuetudine prouinciæ præſidentem, quòd tardius ad edictum veniret, noctu ad Braxouium caſtra habentem inuadi & per Ianum Docciam Hungarum interfici iuſsit, vt ſublato ſummæ potentiæ æmulo, paſsim cæteris formidatus ad Budam contenderet. Sed vir æque ambitioſus & cruentus in veſtigio admiſsi ſceleris pœnas dedit. Namque ad cædem ſacrati & nobiliſsimi viri vindicandam erexere ſe Stephanus Maylatus, & Gotardus genere Saxo, ipſi Americo propinquitate atque amicitia coniuncti. Atque ita ſupra quadraginta armatorum milia in vnum coëgere, adortique Grittum ad oppidum Meges, eo euentu obſedere, atque oppugnauere, vt deſtitutus ſpe auxiliorum, quod neque præfecti Turcæ Nicopolitanus, & Samandrenſis, tranſire Danubium veriti, non facilem operam laturi forent, & Ioannis Regis præſidia longe abeſſent, ſe hoſtibus dedere cogeretur, atque eo modo oſtentans Solymani diplomata ad prætorium Gorardi atque Maylati deductus, iuſſu eorum exorto Hungarorum vlulatu, tanquam hoſtia Americi manibus mactatur: trucidato eius comitatu & direpta gaza. Duo eius liberi adoleſcentes: quorum natu maior Antonius ad Agrienſe ſacerdotium erat deſtinatus, Moldauis traditi ſunt à quibus aliquanto poſt immaniter necantur. Doccia ipſe comprehenſus, qui author & ſuaſor Americi cædis fuerat, magno ludibrio à ſæuiente turba dilaniatus eſt. Atque ita qui Regnum affectabat, gazam omnem quæ erat pretioſiſsima vitamque ſimul & liberos puncto temporis amiſit.

FABII Segnii Florentini.

Tegmine barbarico capitis; cui purpura & aurum
Intextum gemmis radiat ſplendore coruſco
Inſignem cernis iuuenem, & fulgentibus armis
Byzanti genitum Graia de pellice Grittum.
Ante alios Regum Regi gratiſsimus omnes
Hic fuerat Solymo; tenebriſque emerſus ab atris

Prodierat

Prodierat ſuperas paulatim in luminis oras
Sed nimis ardentem rebus tumidumque ſecundis
Dum miſerum torquet regnandi dira cupido,
Quæ ſolet, in præceps deiecit culmine ab alto,
Vertere funeribus claros Fortuna triumphos.

Sub effigie ALFONSI Ferrariæ Principis.

IN Alfonſo Ateſtino Ferrariæ Principe, vt ex ſeuero & peracri oris ductu coniectari licet, & nos vidimus, ingenium egregie firmum ſtabileque & præcellens, quocunque extra literas verteretur, enituit. Abdicarat enim plane vir cuncta iocundæ adulationis & moroſæ grauitatis lenocinia, ipſis plerunque cognata Principibus. Quandoquidem ſingulas cogitationes, & ſingula prope exercitamenta corporis, ad bellicas rationes reuocaret, & nihil omnino molle aut remiſſum complecteretur, vel ipſa naturæ conſuetudine, vel neceſſitate tot incumbentium bellorum, quæ omnem inertiam, vel deſidioſis excuterent, & virum vti oportuit, cum ſalutis, tum dignitatis ſuæ memorem excitare, & ad inſitam virtutem factis extendendam incitare poſſe viderentur. Itaque Alfonſus à nobis peculiari volumine celebratus, vti magnanimum bello Ducem, atque optimum pace Principem decuit, ſubacto corroboratoque multis periculis ingenio, firmoque ſemper pectore cuncta aduerſæ Fortunæ iacula tam fortiter excepit, quàm feliciter auertit. Trium nanque maximorum Pontificum diuina atque humana arma, odiique perpetui inſidias, tanta infracti animi conſtantia ſuperauit, vt glorioſam triplicis triumphi lauream, ſi de ſacroſancto hoſte triumphare fas foret, meruiſſe dici poſsit. Obiit Alfonſus climacterico anno propinquus, quum liberos ad certiſsimam frugem contendere conſpiceret, & nato iam ſibi nepote in ſpem longæ ſucceſsionis lætaretur. Hiſdem autem diebus concepit febrem quibus nunciata ei mors eſt Clementis Pontificis, ob idque exceſsit è vita ſe ipſo lætior quòd primis comitiorum diebus Farneſium Cardinalem, Pontificem renunciatum fuiſſe didiciſſet, quaſi nihil ſibi optatius & melius accidere potuerit, quàm quòd pro implacabili hoſte, veterem amicum, à quo omnia facile impetrāda forent, quæ Ateſtinæ domus imperium ſtabilire atque augere poſſent, eſſet habiturus.

RAINERII.

Quàm bene bellipotens Alfonſe ex aggere tundis
Barbara terrificis agmina fulminibus,
Sulphurea quum in nube, atque igne coruſcus aheno

Ceu ſuperum æthereo quum tonat axe pater,
Obuia proſternis generi monſtra horrida noſtro
Sic eat, ò qui almam diripit Auſoniam.
Quàm bene & æquoreas ineuntes flumina puppes
Et Venetum armatas in tua ſceptra manus
Diſiicis atque alto figis roſtra ærea templo
Martia virtutis ſigna ſecunda tuæ.
Suſpenſam vt cernant claſſem, ſtupeantque nepotes
Vtque eat Hadriaco celſior Eridanus.
Quin Iuli eludis robur, rictusque Leonis,
Atque inclementes in tua fata dolos.
Macte animo: felix nato Hercule, & Hercule patre
Quo cum alta inuicto nunc teris aſtra pede.

FAERNI.

Clementem poſtquam Medicem, cui tempora nuper
Tiara cingebat triplex,
Extinctum Alfonſus Dux audiit, illicet acri
Correptus ægritudine
Illius mortem eſt properata morte ſecutus
Funusque iunxit funere.
Præ luctu periiſſe inquis, nimioque dolore?
Immo id quidem præ gaudio.

Sub effigie HIPPOLYTI Medices Cardinalis.

HOC Hungarico militari cultu Hippolytus Medices Cardinalis quum è Pannonia vbi Legatus apud Cæſarem fuerat abeunte Solymano rediſſet, à Titiano pictore eximio Venetiis ſe pingi iuſsit. Hunc Iulianus Leonis Pontificis frater Vrbini exul ex nobili vidua ſuſceperat. Infans in ipſo vitæ ſimul & mortis limine, quum eum mater admiſsi ſtupri impio pudore necari iuſsiſſet, ancillæ miſericordia ſeruatus eſt. Creato Leone Pontifice triennis cum nutrice Romam venit, tanta verò ſuauiſsimi oris indole, ſermoniſque feſtiui lepore mirabili extitit, vt Pontifex, eo ad pedes ludente mirum in modum oblectaretur, & ea ſpecie in Cœnaculo Vaticano à Raphaële (vti videmus) exactiſsime pingi iuberet. Vbi adoleuit, literis liberaliter eſt inſtitutus. Oſtendebat enim ingenium habile ad omnia perdiſcenda imitandaque. Ei namque ſupra ætatis captum ante omnia mira vis inerat poëtici ſpiritus; ſic vt Virgilii ſecundum Aeneidos librum, in Etruſcum ſermonem lepidiſsime verteret, & proloquia Hippocratis ab arte medica, in vſum bellicæ diſciplinæ, æmulatione

feſtiuiſsi

feſtiniſsima transferrentur. Sed non multo poſt à literis ad exactum totius muſicæ ſtudium deflexit, peritiſsimo quoque artificum & phonaſcorum ſibi aſcito, parique flagrantis ingenii cupiditate, omnis ſymphoniacæ modulationis, organis vſqueadeo erudite pertractatis, vt prædulcis Cytharœdus, Lyriſtes numeroſus, fiſtulator eximius, & incomparabilis Tibicen euaderet; Oenochordaque item argutiſsimis percurreret digitis, quando ærea etiam membraneaq. tympana bellicò crepitu militares animos excitantia, diuerſiſsimis cōcentus numeris editis, cum noſtrorum, tum Barbarorum more ſtupenda imitatione perpulſaret. Quum in his ſtudiis iuuenili alacritate totus eſſet Clemens eum legit in ſenatum, ratus eum ad grauitatem animi componi poſſe. Ex arcano autem id Pontifex petebat, vt Hippolyto ſacris initiato, Alexander eius patruelis iuniore Laurentio genitus, Etruriæ Principatu ſolus potiretur, quòd tum propter ingenii firmitatē quanquam eſſet literarum expers in ſuſtinendo tuendoque dominatu potiorem exiſtimaret. Verum Hippolytus purpuræ honorem ita contempſit, vt Clemens eum indignis ſacro ordine ſtudiis & voluptatibus deditum, grauiter increparet, dedecorantemque nihilo ſecius ſenatoriæ amplitudinis dignitatem, importunæ inſaniæ pœnas cito daturum diuinaret. Nam ad theatrales ludos, equeſtreſque decurſiones, edendaque ſimulacra præliorum ſumptuoſi & varietate gaudentis ingenii libidinem detorſerat: quanquam præter hæc incredibili magnarum venationum cupiditate incenſus, numeroſum inſignium canum & nobilium equorum apparatum grauiſsima impenſa tueretur; tanto etiam vitæ ſplendore, vt in mediis nemoribus apud fontes, totius aulæ, Romanorumque iuuentuti frequentiſsime epulum daret. Quæ omnia Clementem è tanta clade vrbis carcerisque miſeria nuper emerſum, egentemque pecunia, & quod augendo mœrori plurimum intererat, natura parciſsimum, mirabiliter vulnerabant. Nec diu poſt Pontificem lethalis inuaſit morbus, & eripuit; cuius morte quanquam in Hippolyto ſuſcepta vitæ ſtudia minime refrixiſſent; is tamen in comitiis opportuniſsime ſe collegit, multosque ſecum ex veteribus amicis perducens Farneſio Cardinali, vt Pontifex renunciaretur præcipuus extitit ſuffragator; Cuius ſtudii eum mox pœnituit, præter ſpem Anconitana legatione quæ ſibi per interregnum promiſſa fuerat, indigniſsime fraudatus. Qua ex re, animo vehementer perturbato, inuidere apertius Fortunæ fratris, atque eius vitæ inſidiari cœpit, deprauantibus eum atque impellentibus Florentinis, veteribus Mediceæ familiæ inimicis, principe horum Philippo Strozza. Hos enim exilio pulſos, Hippolytus in amicitiam receperat, & arcanis conſiliis vſque adeo inconſulte adhibebat, vt fratri, ex ſubitario tormentarii pulueris incendio, execrabile exitium machinaretur. Eo ſiquidem ſublato dominatum Florentiæ adipiſci ſe poſſe

per exules, vaniſsima cogitatione confidebat. Sed Dii immortales immane abominati facinus, certa indicia Alexandro detexerunt. Quæ omnia Alexander per Cæſaris legatum Paulo Pontifici detulit, comprehenſuſque eſt eius ſcelesti conſilii conſcius Octauianus Zenga ex Hippolyti ſatellitibus. Qua perſtrictus infamia, & non vano pauore correptus, quod ſuas Fortunas, & ſacerdotia à Pontifice cupidiſſime peti crederet, in Tyburtem agrum profugit. Nec ita multo poſt conuerſo ingenio, perſpectaque exulum malignitate, cum fratre redire in gratiam, & conditiones pacis à Cæſare petere conſtituit, qui tum in Africa bellum gerebat. Sed quum nauigium nauigaturo Neapolim pararetur, ad oppidum nomine Iter Appiæ viæ impoſitum non procul à Fundis ſubſiſtens, in mortiferam febrem incidit, paucisſimisque diebus iuuenis longe omnium eruditi ingenii nobilitate, decore vultus, & illuſtris vitæ ſplendore florentiſsimus, ex humanis eſt ereptus; magna hercle exulum lætitia, magnoque Pontificis commodo, quum hic eius ſpoliis nepotes ſuos ditaret; illi vero vno auulſo alterum tanquam fratris ope deſtitutum, vti mox euenit, facile tolli poſſe diuinarent, & ſubinde inducta veneni ſuſpicione eius criminis notam Alexandro affigere conarentur; ſed ea ſuſpicio prorſus inanis euaſit, quum præcipui eius comites Danthes, & Bellingerius, ac Raynaldus, eadem autumnalis Cœli maligna intemperie periiſſent. Relatum in vrbem eius funus, vrbanæ multitudinis ordinumque omnium veriſsimæ lachrymæ quod antea ſurda in vrbe nemini contigerat, per triduum decorarunt, quum tumultuario apparatu lugentium Afrorum & Aethiopum humeris ædibus ſuis inferretur. Nam præter hos præſtantiſsima omnis eruditionis exquiſitarum artium ingenia, patrono inexhauſtæ liberalitatis ante diem erepto orbata deſtitutaq; de Fortunæ ſæuitia conquerebantur. Eius nanque domus ex omnib. cogniti orbis gentibus virtute animi aut corporis proceritate conſpicuos, liberaliter admittebat; videreque erat homines diuerſiſsimo ſub cœlo natos, eundem dolorem ex heri morte, eandemque triſtitiam, ſed diſpari vultu garrituque diſſono, contundendo pectora, ſulcandoque ora vnguibus, præferentes. Gaudebat ſiquidem ille mirum in modum quod Barbari viginti amplius linguarum in eius Cœnaculis recenſerentur. In his fuere Numidæ Regulorum ſanguine progeniti, qui equitandi deſultandique peritia ſpectantium oculos admiratione complerent. His accedebant Tartari ſagittarii incomparabiles, & Aethiopes qui in luctatione & palæſtra quoſque validiſsimos anteirent. Ex India porro natandi, vrinandique peritos, quibus ſtudiis iuuenili feruore impenſe deditus tanquam magiſtris ad æmulationem vtebatur. Turcas autem tanquam ad expedienda arma promptiſsimos, in venationibus ita exercebat, vt interdiu noctuque corporis cuſtodiæ præcipuos adhiberet; egregio certe exercitationum genere,
 niſi

niſi dignitatis oblitus, per vanitatem oſtentandi militaris ingenii, ſalutis quoque aleam ſtulte periclitari, quàm familiæ atque ordinis decus tueri maluiſſet. Non inane autem prodigium imminenti morti ſuæ præſtruxiſſe videtur, quum pro argumento inſignium ſuorum, crinitum cometem iuuenili atque amatoria vanitate geſtaret, qua ſpecie diro olim fulgore in cœlo ardens C. Iulii Cæſaris necem portendiſſet.

ANTONII Vaccæ.

Floruit Hippolyte, & tecum fato occidit vno
Quod reliquum antiquæ laudis, & artis erat.
Id tua claudebat totum auguſtiſſima quondam
Orbis terræ inſtar qua domus vna fuit;
Nec tibi magno animo quiſquam ſe æquaſſet & auſis
Grandibus, aut larga, munificaque manu;
Nec poterat Fortuna tuis multum addere rebus
Quum iuueni iniecit mors violenta manum.
Tunc bis te vndenis de gentibus ora clientum
Fleuerunt, cineres condiderunt que tuos.
Tantus eras, tamen inuidiam vitare nequiſti
Liuoris cæcos nec ſuperare dolos.
Scilicet obuia quæque ſibi domat ardua virtus
Sed domuiſſe vnam non potis inuidiam eſt.

Sub effigie FRANCISCI Sfortiæ Mediolani Principis.

INSIGNI hercle humanarum rerum exemplo Franciſcus Sfortia ſecundus, inter maxime ærumnoſos Principes diuque alternæ Fortunæ fluctibus iactatos cenſeri poteſt; vtpote qui triennis cum patre Regni ſui penatibus eiectus, vnum & vigeſimum annum in exilio vitam ſæpe inopem, & inter ſpes & metus valde ſolicitam tranſegerit, peccata aliena potius quàm ſua ſemper lugens atque inde pœnas expectans: nec tamen vnquam animum deſpondens, quod in eo fatalis prope Fortitudinis & infractæ conſtantiæ documentum fuit. Poſt exactum paterno Imperio Maximilianum fratrem, ipſe quinquennio poſt, communibus Leonis Pontificis, & Caroli Cæſaris armis reductus, grauiſsima inſtaurati toties belli à Gallis hoſtibus pericula ſubiit. Sæpe eum pœnituit bella ſuſcepiſſe, quæ ſibi nihil armis exercitato, egentiſsimoque pecuniæ ſemper nouas, & prope inextricabiles rerum difficultates importarent, Quibus malis qui ab initio ſtudioſiſſime expetitus fuerat, Inſubribus demum odioſus & grauis, & notis prope omnium damnatus euaderet; vſque adeo creſcente inuidia

propter innumeras,& nunquam deſituras cogendæ pecuniæ acerbitates, vt nonnulli eum tollendum arbitrarentur, & inter alios Bonifacius Vicecomes ex familiaribus aulæ inſigni cum perfidia equitantem impreſſo pugione ſupra humerum ad ceruicem, ſed leui ictu vulneraret, elapſuſque tot circunſtantium prætorianorum diligentiam, pernici vectu equa intactus effugeret. Tria bella tribus prælijs Cæſarianorum præſertim auſpiciis confecerat, quum Lotrechium ad Bicoccã, Goſſerium Amirantem & Heluetios ad Seſithem amnem ſuperaſſet, & demum Proſpero & Piſcario Ducibus, Ligures Genua capta ſubegiſſet. Quarto autem bello quod longe maximum Rex Franciſcus ipſo ductante, Galliæ Ciſalpinæ intulerat, quum victus prælio Rex hoſtis, ad Ticinum, captusque fuiſſet, ita ſecundo euentu Sfortia lætatus eſt,vt totius victoriæ fructu excluderetur, accuſareturque proditionis à Piſcario atque Antonio Leua,qui Ciſalpinæ Galliæ imperium non Sfortiæ, ſed Cæſari partum volebant, ita vt Sfortiam exitiali calumnia circumuentum in arce obſiderent, & totius ferè ditionis vrbibus ſpoliarent. Non tulere indignitatem atque inſolentiam iniuriæ Pontifex Clemens, Venetuſque Senatus,atque ipſi demum Galli ex hoſtibus ſocii & defenſores facti, quòd omnium intereſſet ad ſalutis & libertatis tuendæ nomen,Sfortiam conſeruare, nec externis rapaciſsimis Cæſaris militibus Italiam diripiendam præbere, patique vt vnus Cæſar tantis auctus opibus,cæteris ad arbitrium imperaret. Sed Fortuna ſuà pertinaci libidine Cæſari fauens, omnes qui aduerſari infringereque potentiam auſi ſunt, ita perculit, vt cum magna clade proſterneret. Verum qui armis Sfortiam tueri fruſtra conati ſunt, iuſto demum conſilio, hoc à Cæſare precibus impetrarunt, vt Sfortiæ parceretur. Igitur Cæſar in Italiam venit, Bononiæque ſuſcepturus inſignia Imperatoriæ maieſtatis de manu Pontificis,euocatum eò Sfortiam ſub fide publica benigne complexus, paterno imperio reſtituit; atque eo modo pace facta,aliquanto poſt Cæſar Sfortiæ cœlebi, Chriſtierni Daniæ Regis filiam,ex eius matertera genitam, connubio iunxit. Quibus nuptiis, quòd confirmari authoritas Sfortiæ videbatur, ingenti, ſed nequaquam diuturno gaudio Inſubres lætati ſunt, quòd pax inuecta, Prouinciam ſummis affectam detrimentis, ad priſtinum opulentiæ otium deductura crederetur. At ſuperis minime viſum eſt Inſubrum miſeriis finem imponere, atque ita Sfortiam quòd aliter fieri non poterat, nouæ nuptæ delitiis indulgentem, ex leui lippitudinis initio ſuſtulerunt, tum forte quum Cæſar Tunetio capto ex Africa Neapolim rediens, ad triumphum Romam à Paulo Pontifice vocaretur. Tum enim defuncto Principe Inſubres tantis lachrymis elatum luxerunt, vt eo prodigio imminentes calamitates, quibus poſtea acerbitate Cæſarianorum Præſidum Prouinciæ conturbatæ opes conuulſæque ſunt, prænunciaſſe videantur.

FAERNI.

Franciſcus hic ſitus ſecundus Sfortia eſt
Inſubrium Dux, cuius Imperium atque opes
Nunc aſperis nunc proſperis euentibus,
Fortuna ſorsque multiplex exercuit.
Atque ille nunc ciuilibus, nunc exteris
Petitus armis, Gallicisque & Beticis,
Mediusque Reges inter aduerſarios,
Suprema ad vſque Fata regnum patrium
Seruauit, & prudentia fretus ſua
Armis vim apertam fregit, atque aſtu dolos.
Nunc hic quieſcit paruus è tanto Duce
Puluis cinisque & nudula vmbra mortui.

Sub effigie BASILII Moſcouiæ Principis.

ABSTRVSA penitus ad Boream præter Hercynios ſaltus, Arctooque vertici ſubiecta Moſcorum Regna, intacta olim Romanis legionibus nec plane Græcis ſcriptoribus nota, Sigiſmundus Sarmatarũ Rex latiſſime nobis aperuit, quum armis cum Baſilio eius gẽtis Principe ad Orſam iuſta acie contendiſſet; qua innumerabilis eius gentis equitatus fœde profligatus eſt. Tum enim primo Romæ de victoria parta ſupplicationes decretæ ſunt, quòd Moſchi à Polonis & Lithuanis, modo Rutheni, modo Moſcouitæ vocati tanquam ſecuti Græcorum opiniones, à Romano Pontifice diſſentirent. Sed Baſilius qui adoptari in Regem ſicuti ex Demetrio Legato accepimus, ex Principe honeſtiore ſcilicet ſpecioſioreque titulo cupiebat, pace facta cum Sarmatis, non ſemel cum Maximiliano Cæſare Clementeque Pontifice per legatos ſuæ gentis, late nobis Regnorum ſuorum fines & opes indicauit, quum ea tantum mercatorum ſermonibus occiduis Europæ populis innotuiſſent, & tum maxime quum Demetrius Legatus ad vrbem miſſus, cuncta exactiſsime, vti Latinæ peritus linguæ retuliſſet; iubente Pontifice, vt memorabilia quæque deſcriptis Regni finibus & gentium moribus, in peculiarem à nobis commentarium conferrentur. Qui liber non ſemel impreſſus extat, quo excuſari facile poſſumus, ſi Baſilius breuiore quàm decet Elogio perornetur. Is quem diximus Demetrius legatus qui Regis imaginem hoc habitu nobis pictam detulit, percunctantibus referebat, latiſsimos eſſe Regni fines, qui ab Oriente Volgam amnem attingant, Tartarorum Regna à Moſcis dirimentem. Ad Aquilonem Suecorum & Liuonum extremis terminis cohæreant, & ad Occidentem ad Boriſthenem vſque protendantur. A Meridie autem Tanaitis & Tauricæ

Cherſo

Cherſoneſi ad Mæotidem paludem Tartaris Præcopitis qui ſunt in Europa proximi ſint. Regio in vniuerſum campeſtris eſt, ad ſegetem parum felix, cera armentis & pellibus pretioſis ferax. Baſilius equitatu abundat, vtpote qui quum opus eſt, ducentorum milium equitum numerũ efficere poſsit. Regiam habet Moſca in vrbe, quæ à præterlabente Moſco amne nomen accipit. Arcem habet in morem prope noſtrum ædificatam & tormentis permunitam. Paruo ſumptu alit exercitum quum Regni iuuentus omnis, edicto arma capere cogatur, nullo prope adiuta ſtipendio. Ipſe per legatos bella gerit; auariſsime imperitat, nec largitione in quenquam vtendum putat, vſqueadeo illiberaliter, vt legatos ſuos à magnis Principibus redeuntes cunctis muneribus expoliet; atq. ita accidit vt bello infelix exiſtimetur, Quandoquidem inuiti populares edictis pareant, neque fortiſsime propugnent. Sic ad Orſam victi pro victoria magnum luctum toti Moſcouiæ retulerunt. Nec ingruentibus in Moſcouiam duobus ſimul Tartarorum Regibus, quiſquam repertus eſt Dux fortis vel ſtrenuus miles, qui pro ſalute patriæ propugnaret. Mahometes namque Gyræus qui in Taurica regnabat, & Abſa, qui ad Citracam Volgæ in Hyrcanum erumpentis Emporium imperabat, cum ſingulis exercitibus Moſcouiam inuaſerunt, ferro & flammis cuncta excindentes, & id quidem impune, quum Baſilius tantæ moli hoſtium impar, & conſilii inops, vſqueadeo trepide profugiſſet, vt fœni cumulo conderetur. Eo modo Mahometes & Abſa germani fratres iunctis ad Columnam exercitibus, ad vrbem Moſcam caſtra fecerunt; haud dubie vrbe atque arce potituri, niſi Germani tormentorum libratores, magnam Tartaris cladem & trepidationem intuliſſent, quum Baſilius abſens per ſyngrapham Mahometi ſe perpetuo tributarium profeſſus, quibuſdam datis muneribus impetrarit, vt à Moſca diſcederent. Itaq. Tartari onuſti infinita præda, incendiis euaſtata regione, infinitam prope captiuorum multitudinẽ abduxerunt; ſic vt Moſci, & in Taurica Turcis, & apud Citracam diuerſis Caſpii maris incolis vẽnundati ſint; neque Baſilius poſtea tametſi quereretur ſe à Gyræis fratrib. qui bellum non indixiſſent, deceptum falſis induciis atque oppreſſum quicquam memorabile aduerſus perfidos hoſtes geſsit. Exinde Baſilius Salamoniam vxorem tanquam ſterilem repudiauit, & in monaſterium detruſit, ſuperinducta Helena nequaquam primarii viri filia, & ſecundum Helenam, aliam minime prioribus nobiliorem ducturus videri potuit: niſi fama increbuiſſet Salamoniam intra ſacrata ſepta filium peperiſſe qui in Principatus hæreditate ſuccederet. Nec multo poſt Baſilius bello ſemper infelix & ſemper ſoſpes, graui oppreſſus pituita mortem obiit; his profecto repudiis infamis, & vti impotenter rapax, & nuſquã liberalis aut benignus apud ſuos inglorius; hoc etiam ab turpi Ioannis patris æmulatione probro oneratus, quòd à fœminis abhorrere diceretur,

retur, aliò ſcilicet translata libidine, quoniam inueterata conſuetudine apud Moſcos, more Græcorũ, adoleſcentes amare fas eſſet; primores nãq. gentis, & cuncti equeſtris dignitatis ordines, honeſtorũ ciuiũ liberos in famulatum ſibi aſciſcere, militiæque erudire conſueuerunt.

IOVII Iunioris.

Et ſi te nullis inſignem fama trophæis
Baſili ſine laude per orbem,
At ſemper victum referat, ſemperque ſubactum
Horribili in certamine Martis.
Sarmata quum toties te fuderit, atque Gelonus
Obruerit tua caſtra ſagittis,
Et tua Regna ferox pubes populata Scytharum
Te patria ſolioque fugarit;
Non ingrata tamen tibi ſe debere fatetur
Haud meriti immemor Itala tellus,
Nanque tuo nobis ignotos munere Moſcos,
Et Scythici Borealia cæli
Regna aperis, Tanaimque trucem, penitusque repoſtam
Perpetuis ſub nubibus Arcton.
Sed quid Hyperboreos veterum mendacia iactat
Riphæo ſub cardine montes?
Baſili nobis cæcam tu diſcutis vmbram.
Nos ideo pro munere tanto
Rite tuam effigiem Lari veneramur ad vndam;
Nomenque immortale ſacramus.

Sub effigie ANTONII Leuæ.

NEMO ex his qui ſeculo noſtro ab Hiſpania in Italiam venerint, & poſt Magnum Conſaluum aliquid præclari nominis militiæ ſint conſecuti, ipſo Antonio Leua vel ingenio acutior vel illuſtribus bello factis præſtantior euaſit. Huic nãque Nauarrus miſerabili vitæ exitu clarus, facile cedet. Ingenti hercle virtute Antonius nuſquam ferè veſtigiis eius abſcendente Fortuna, quod longe maximum in toto militari negocio ſemper exiſtimatũ eſt, frequẽtibus præliis ſæpiſsime victor, & ſi ſors iniquior victoriæ ſucceſſum eriperet, nunquam victus videri potuit. Diuinè ſiquidem prouidendo, & grauiter enitendo, hoſtium conſilia præuertere, & quæ iam apud eos parata eſſent atque instructa; præoccupare, aduerſariorum immodicos conatus, admirandis dolis eludere, & quum res poſceret vehementi atque expedita manu infringere atque retundere didicerat. Quod enim mirum eſt nullo prope præeunte magiſtro, nullaque prorſus adiutus bel

licæ

licæ educationis diſciplina, & impiger miles & acer præfectus, impro uiſis & fortibus conſiliis, celeritateque præſertim, Dux felix euaſerat. Cæterum Antonius planè adoleſcens, & vt ipſe nobis narrabat, adhuc imberbis, Sancii Martini patrui alæ equitum præpoſitus, anno ſecundo poſt ſecularem ea claſſe vectus in Italiam venit qua Emanuel & Valentius Benauidii fratres, & duo Aluaradi pater & filius trãſuecti ſunt, aduerſus Gallos opem ferentes. Ipſe genus ducebat è Cantabria, quæ vna omnium Hiſpaniæ Prouincia, optimorum terra marique militũ feraciſsima exiſtimatur. Sed antea Antonius iuſta in acie hoſtem non viderat, quàm egregie & ad Gioiam aduerſo, & ad Terranouam ſecundo prælio, illic cõſtantis, hic vero maxime ardentis & imperterriti bellatoris laudem eſt conſecutus. Interfuit demum Rhauennæ Cardonii ſigna ſecutus, quo funeſto prælio non ignominiæ, ſed laudi fuit incolumem euaſiſſe. Sic enim Ceſennam ſe recepit, vt pleroſque milites ex itinere conſeruaret; atq. ipſe demum inſtaurata ala eodem Cardonio & Proſpero Columna Ducibus, ad Ciſalpinæ Galliæ bellum proficiſceretur. Poſt mortem vero Iulii Pontificis, Leoni, Carolo Cæſari coniuncto, in expellendis Gallis operam nauauit, vſqueadeo diligentem & ſtrenuam, vt iam inter ſummos Duces conſilio perſpicax, & manu egregie fortis haberetur. Ab hac fama iam plane clarum, ea quæ ſecuta ſunt bella clariſsimum fecerunt, quum obſeſſus Ticini à Franciſco Galliæ Rege ſeſe pertinaciſsime defendiſſet; cum excidio quidem nobiliſsimæ vrbis; quum alendo præſidio, neque fortunæ Ciuium, neque templorum donaria, neque luculentæ domus exciſæ deformatæque ſuffeciſſent. Sed hæc Ticinenſium calamitatem, inexpiabilemque inuectæ egeſtatis dolorem aliqua ex parte minuere viſus eſt Rex ipſe tanti nominis ingenti prælio victus & captus. Verum ad eam victoriam ad quam parandam Leua magnum eruptione ſua momentum tulit; nequaquam pax allata eſt; ſcilicet vt alia orirentur bella, quibus fertiliſsima Italiæ prouincia militari licentia vaſtaretur. Nam quũ Leua Cæſarianique Duces Sfortiam grauibus calumniis implicitum apud Cæſarem maieſtatis accuſaſſent, & in arce obſediſſent, conſternati ad arma Italiæ Principes in vnum ſeruitutis metu conſenſiſſent, hoſtes ex ſociis facti, longe omnium luctuoſiſsimum bellum excitarunt, eo euentu vt Antonius Mediolani obſeſſus, multis ſecundis præliis lõge clariſsimus ducum euaderet, exiſtimaretque, neque humanis neq. diuinis rebus eſſe parcendum modo decus ſuum & Cæſaris dignitatẽ tueretur, & ſtipendii loco ſingulas vrbes, ſingulosque earum ciues militibus immaniſsime diripiendas concederet: ipſeque imperioſus multis vndique partis victoriis terribilis atque opulentus, aduerſus tot hoſtes inuictus aduerſa arma ſuſtineret, & Sfortia per deditionem eiecto, tanti Principatus Imperio potiretur. Sed Cæſar ad clementiora conſilia conuerſus, poſt captum Pontificem, atque eum

iam

iam euaſtata Roma carcere liberatum, Sfortiam reſtituit ea conditione, vt Antonius, tuendæ Italiæ Dux copiarum deductis & in Græciam Hiſpanis militibus miſsis, Mediolani relinqueretur. Nemo enim eo potior gerendo bello Cæſari videbatur, & quanquam euaſtante cunctos artus podagra non aliter quàm ſella ſuccollantibus ſeruis veheretur, nunquam Ducis munia, nunquam vllum militiæ laborem omiſit, aut intermiſit; vt pote qui lectica in aciem illatus non ſemel cum hoſte conflixerit; ſemel apud Landrianum fuſo, captoque ſancti Pauli Comite Regiæ ſtirpis Gallorum Duce, & ad Caracam ad Lambrum flumen ſuperato Iacobo Medice, qui cum Heluetiis auxiliis aduenerat. Ea Antonii authoritatis atque peritiæ opinione adductus Cæſar, ex Africa Tuneto expugnato victor rediens, ipſo præſertim Leua authore, Galliæ bellum intulit. Quà in re nihil Antonio ægritudine affecto, & cunctis diſtorto articulis pepercit, quin eum ſecum in Prouinciam adduceret. Id bellum propter rei frumentariæ difficultates, & cœli inclementiam, ſecus ac putarat Antonius tractu durius, atque exitu aſperius fuit; ſic vt ille langore animi & dolore corporis oppreſſus, ad aquas Sextias in caſtris fato cedens, cum bellicis laboribus, tum ardenti gloriæ cupiditati ſuæ finem imponeret, natus annos quinquagintaſex. Funus Mediolani adornatum inſigni pompa celebratumque eſt.

PARTHENII Parauicini.

Aſtus Annibalis, moræ ſagacis
Matura Fabij, impigrumque & acre
Marcelli ingenium, celerque curſus,
Et uelox uia Claudij Neronis
Hæc ſi ſingula ſingulis pararunt
Æternum decus, & perenne nomen;
Quanto in me omnia quum ſimul Gradiuus
Unum contulerit, mage ipſe Lethes
Undas deſpiciam, minasque fati?
Quid quod mi attulit & nouos honores
Ac uiuam effigiem meosque uultus
Muſæa Iouius domo dicauit?
Nec non & titulis referta noſtris
Conſcripſit monumenta docta, & omni
Aere & marmoribus perenniora.
Felicem effigiem, ò meos triumphos
Hoc præcone ter ampliuſque claros
Ecquem iam mihi conferas uetuſtas?

ANT. Vulpii.

Quum ſemper uincas, totis licet artubus ager,
Conſilio non ui, uincere Leua doces.

RAINERII

Hic Leua eſt; Leua Heſperiæ laus maxima terræ
Qua Batis tumidas in mare fundit aquas,
Implicitus cunctis morbo artubus, horrida bella
Artibus, & ferro, geſſit & explicuit.

Sub effigie ALEXANDRI Medices Florentiæ Principis.

MAGNO hercle ſingularique vti apparuit, aut inſanè more ſuo, aut atrociter iocantis Fortunæ prodigio editus eſt hic quem ſpectas thoracatum, tranſuerſaque rubra faſcia Cæſarianæ factionis ſtudium oſtentantem Alexander Medices, ad Etruſci Imperii faſtigium ideo prouectus, vt inde grauiore caſu interrupta felicitate præceps daretur. Hunc Laurentius iunior, qui Vmbriæ Principatus titulos affectauit, ex materna ancilla furtiuo congreſſu ſuſceperat; Alfonſina auia tenui cultu educarat, quum filius Laurentius fato ereptus ex vxore Bolonia Regiæ ſtirpis, maſculam prolem minime ſuſcepiſſet. Quibus de cauſis viuente Leone in ſubſidium pereuntis ſtirpis ita receptus eſt, vt Clemens demum Pontifex Etruſco dominatu dignum exiſtimaret, quod Hippolytus patruelis ad tollendam æmulationem honori ſacræ purpuræ deſtinaretur. Viſus enim erat Alexander corpore atque ingenio habili tractandis armis aptior, quum Hippolytus viuidæ mentis acumen oſtenderet, ad literarum ſtudia paratiſsimum. Sed oppreſſo demum Cæſarianis armis, captoq. Clemente Pontifice, in eo ſtatim inuſitatæ calamitatis turbine Florentini defecerunt; atque ipſi Alexander & Hippolytus publico decreto Medicea domo exturbati, atque in exilium acti ſunt, ea conditione vt deſerti mox & inopes in ſubalpino agro ad Taurinum aliquandiu vitam degerent, donec conuerſa Fortuna Pontificis Hippolytus galero ornaretur, & Alexander iam pridem duobus, in Præcutinis, oppidis donatus à Cæſare in clientelamq. receptus gener aſciſceretur & Florentinis demum longa obſidione perdomitis vetereque exutis libertate à Cæſare collato Principis titulo præficeretur. Verum is dominatus Clemente iam mortuo breuem atque turpiſsimum exitum tulit Nam Alexandrum Sextum iam regnantem annum, & præclara iuſti & conſtantis Principis argumenta præbentem,

ita

ita voluptates Venereæ ſenſim occuparunt,vt qui inuidioſo Principatus nomine lætabatur,facilem ſibi in necem aditum aperiret,tanta quidem ſocordia vt poſt inſidias quas ei Hippolytus nefarie tetenderat, diligentiſsime vitatas, in alterius propinqui,familiariſsimique ſodalis inuſitatã perfidiam incideret.Is erat Laurentius Medices ætate æqualis,ſanguine coniunctus, nulla laceſsitus iniuria,& magnis affectus beneficiis,menſtruaque ſtipẽdii obſtrictus liberalitate, qua maxime eius perfidiæ fama prægrauari potuit.Eum namq. hic tam improbo quàm perfidioſo promiſsi lenocinii nomine in domum ſuam ſuumque cubiculum & lectum facile perduxit adamatæ mulieris aduentum mentitus,ſic vt incautus atque miſerrimus Princeps à cæteris omnibus accurate cauere ſolitus quàm ab ipſo proditore quem maxime diligeret, mactaretur;Intempeſta namque nocte alte ſtertentem Laurentius gladio per coſtas adacto transfodit, propereque erectum, & acceptum vulnus acri morſu vindicantem,admouentibus manum duobus ſeruis quos induxerat, quinque vulneribus confecit, impetrataque facile a perfecto teſſera publicis vectus equis Bononiam effugit, patriæ libertatis oblitus, occupante animum ſalutis cura, vt intactus euaderet. Nam qui liberatæ patriæ laudem appetiſſe videri volebat, nihil plus tanto admiſſo facinore effeciſſe iudicatus eſt, quàm vt Principe amiciſsimo nefarie atque ignobiliter interempto, Coſmum ex priuato odio capitalem hoſtem ſuum,ad Etruſci Imperii potentiam quam veræ virtuti fata promittebant,proueheret,& ipſe demum publico Senatus iudicio damnatus,obiterque Venetiis anguſto in calle trucidatus, parricidii pœnas daret.

ANTONII Vaccæ

Poſt belli clades varias,& funera ſæuis
Motibus Etruſcæ ciuilibus edita terræ
Quum populos placida compoſitos pace tenerem,
Per ſcelus agnati me perfida dextra nefandi
Suſtulit,& ſpes ille meas,ſpes ille meorum
Atque ſuas omnes,& publica commoda fregit.
Uſque adeo penſi,& ſancti nihil improba ducit
Inuidia,atque atro mens dira agitata furore.
Ergo iterum infectum ciuili ſanguine ferrum
Mæſta parens aſſueto malo Florentia uidit,
Et luctu externata Ducem defleuit ademptum
Aurea compoſitis meditantem ſecula rebus.

Sub effigie FRANCISCI MARIAE Feltrii Vrbinatium Principis.

NEMO magnorum Ducum elegantius & certius in tabula ad veram imaginem expreſſus eſt, quàm hic ipſe Feltrius, qui his ſuis armis atque coloribus, hisque triplicis imperii militaris inſignibus Titiani ſummi pictoris manu delineatus conſpicitur. Is Ioanne Rouereo patre Senogalliæ domino & vrbis præfecto qui Iulii Secundi Pontificis germanus frater fuit, & Ioanna Federici Vrbinatium Principis filia, genitus, adoptari in Feltriam familiam à Guidone Vbaldo auunculo cui fata prolem denegarunt, & Principatus hæres ſcribi meruit. Sic vt vim atque expeditum robur paterni generis & efficacem bello prudentiam, optimisque conſtitutam legibus bellicoſæ Feltriæ domus diſciplinam egregio temperamento miſcuiſſe credi poſsit, vt ſeſe ad præclariſsimũ militiæ decus efferret. Adoleſcens namque ita tirocinii arma induit & exuit, vt pene prius quàm miles, Dux ſummus patrui copiis præficeretur, eo bello quo Ceruia atque Rhauenna, & Ariminum, atq. item Fauentia poſſeſſa Venetis, Pontificio Imperio ſunt reſtituta. Nec multo poſt conuerſis Iulii ſtudiis bellum Gallicum eſt exortum per cauſam indicti Concilii, quo Pontificis authoritate funditus conuellendam impotens armis Rex Gallus ſuſceperat. Eo bello Feltrius impar viribus à Triuultio ſummo Imperatore ſic fuſus eſt atque exutus caſtris, vt ipſa Bononia male tuente Alidoſio Cardinale, Bentiuolis veteribus tyrannis traderetur. Non tulit contumeliam Feltrius, animo generoſus, atque inter deleti exercitus & amiſſæ vrbis dolorem Alidoſium ipſum authorem tanti mali oblatum apud Rhauennam trucidauit. Quod facinus in ſacratum hominem quanquam ex eius malignitate non immerito editum vſque adeo Pontificem alienauit, vt Feltrius Galli Regis auſpicia ſequi cogitaret. Verum in Iulio aliquanto poſt illa exardens ira deferbuit, quum poſt aduerſum Rhauennate prælium Gallis Italia pulſis ingenti victoria potitus eſt, nec Feltrio veniam petenti ſtudioſi ſuffragatores è Senatu defuerunt, quibus in gratiam Pontificis ita reſtitutus eſt, vt Piſauri dominatu indulgentia & liberalitate morientis patrui donaretur. Sed Leone decimo ad Pontificatum euecto contra acrebatur multis de cauſis ſæuum hoſtem expertus eſt, quum ille Laurentium fratris filium vel impudenti cum iniuria, Vrbinatium Principatu honeſtandum arbitraretur, quod tamen vel ab ambitioſa importunaque fœmina Alfonſina Laurentii auidi iuuenis matre, niſi poſt mortem Iuliani Leonis fratris qui erat multis nominibus Feltriæ domui coniunctus impetrari potuit. Itaque Leo profana & ſacra arma expediens imparatum immiſſo exercitu cui præerat Rentius Ceres tota Vmbria atque Piſauro expulit; non ſecus ac Borgia Cæſar Guido-

nem

nem Vbaldum eiecerat. Verum Feltrius non multo poſt coactis in vnum validiſsimarum gentium auxiliis, quæ confecto Veneto bello à Gallicis ducibus dimittebantur, vſque adeo graui impetu quæ amiſerat recuperauit, vt Pontifici & Florentinis magnum terrorem incuteret. Feltrio namque aderant, & ſtudia militum & Populorum voluntates, & ingens animus cunctis militiæ laboribus atque periculis par, quo Metauro amne pedibus ſuperato, quum ipſe Hiſpanorum ordines præiret & propemodum armatus & pedes enataret, Pontificius exercitus triplo maior ad primum hoſtis conſpectum reformidata pugna in diuerſa ſe recepit. Exinde Pontificii nuſquam ferè vti multis affecti incommodis Feltrianos ſuſtinuerunt, ac niſi Leo magnis propoſitis præmiis venales quoſdam Hiſpanorum præfectos corrupiſſet, & Vgo Moncata Cæſaris nomine vniuerſos vt Feltrium desererent induxiſſet, graue profectò vulnus Leo accipiens, pudendi & parum æqui belli pœnas ſubiiſſet. Eo modo proditus atque deſertus Feltrius Fortunæ iniquitatem ea animi magnitudine tulit, vt vbique Leonis hoſtes quæreret, exortoq. Gallico bello ad Lotrechium ſe conferret; apud quem alienæ virtutis præcepta faſtidientem ſic egit, vt ille neque manu neq. conſilio ipſius Feltrii vſus Mediolanenſi Imperio à Cæſarianis & Pontificiis pelleretur. Cæterum in ea victoria Leo mortem obiens inexpectatam, Feltrio recuperandi dominatus occaſionem dedit, propenſiſſimaque hominum voluntate in Vmbria tanquam legitimus & exoptatus diu Princeps receptus eſt. Hæc tanta bellorum incommoda eũ vſque adeo nauiter erudierunt, vt aucta & confirmata virtutis opinione, cum ab ipſis Florentinis qui dudum hoſtes fuerant, tum demum à Venetis ſummum militaris Imperii decus promeruerit. Veneti autem exercitus factus Imperator, vti tempora & prudentiſsimi Senatus mores flagitabant veterem ſuum pugnacis ingenii ardorem ſalubri iuſtæ & cautæ grauitatis temperamento moderatus eſt, quum ei robuſtiſsimæ externarum gentium, & inuictæ legiones ſuſtinendæ potius cunctando, quàm præliis laceſſendæ viderentur. Ita enim patres bina Liuiani temeritate cladeque edocti, Q. Fabio parem, quàm M. Marcello ducem malebant. Exiſtimabat propterea Feltrius ſe ſatis fortem vereque vtilem Reipublicæ operam laturum ſi nihil amitteret, & nihil prælii aleæ qua vinci poſſet, ſubiiceret; Ludificaretur hoſtis impetum, munitiſsima caſtrametandi ratione, & extraordinariis præliis; commeatu atque pecunia indigos perpetuo fatigaret; quum vniuerſo prælio vbi opus foret certaturus crederetur. His artibus, contra ac aliqui exiſtimabant, qui temere externarum gentium vim contundi & ſuperari poſſe putabant, ſummo ipſius præconio Italia omnis ſeruata eſt, partuſque Sfortiæ, paternæ ditionis Principatus, inuecta etiam hac qua reſpiramus tranquilla pace, in qua Feltrius ſupremis cogitationibus nihil prius expetebat quàm vt in Turcas conſenſu Chriſtiani orbis Re

gum iuſta atque inſuperabilia arma verterentur. Sed in hac honeſtiſsima cogitatione ereptus eſt, non fato quidem ſuo, ſed malignitate quorundam qui ei venenum miſceri iuſsiſſe referuntur; vti ex certiſsimis quæſtionis tabulis, & tanti admiſsi ſceleris confeſsione conſtat, quum hunc quem virtutis merito colimus Guidonem Vbaldum, non Vmbriæ modò dominatus, ſed militaris etiam apud Venetos Imperii hæredem reliquiſſet.

ANTONII Franciſci Rainerii.

Mars enſem, clauam Alcides, dedit ægida Pallas
Et tibi celeſtum tela triſulca pater
Fulmina ſeu metuende manu, ſiue excutis ore
Pars ſtupet ut celeri conijcis illa manu,
Pars ſtupet altiloqua donum immortale Minerua
Utque cohortanti defluat ore ſophos,
His tu, & roborea perfunctus munere claua
Unde tibi æternum ab robore nomen erit,
Monſtra domas, acies perrumpis, concutis urbes
Et latè undanti flumine ſternis iter;
Quum patrias ſedes, fuſis tot millibus ante,
Inuicto & repetis Regna ſuperba pede.
Dijs genite & geniture Deos, qui cuncta nouorum
Et ueterum æquiperas fortia facta Ducum.

Sub effigie ANDREAE Gritti Venetorum Principis,

NON rarum modò, ſed prorſus admirabile intueri licuit in Andrea Gritto, qui nullo benigniore Fortunæ afflatu, ſed vnis tantum inuictæ virtutis auſpiciis Principatum adeptus eſt. Nemo ſiquidem ciuium æqualium ſuorum in ipſo iuuentæ flore pulchrior, nemo quum vir eſſet & Senator, ſtaturæ proceritate habituque oris & membrorum amplitudine celſior atque formoſior fuit, nemo quum perpetuis ferè bellis legati functus munere periculoſa arma tractaret fortior vigilantior atque conſtantior fuit; ſic vt poſtea mirum non ſit quum vniuerſo bello victor de reſtituto patriæ Imperio, non curru quidem laureato, ſed opinione ciuium & ſtudio gratiſsimi Populi triumpharit, ſi meritum decus ſupremumque in ciuitate titulum meruerit. Effectus verò Princeps, & ſuis inſignibus exornatus eam oris & perſonæ dignitatem prætulit, vt omnes facile faterentur incomparabilem æqua magnitudine corporis & animi, atque omniũ bellica, tũ ciuili virtute extra inuidiã eminen-

eminentiſsimum ciuem, ſupremo tanquam debito titulo fuiſſe honeſtatum. Cæterum Grittus qui vniuerſo bello victor extitit multis aduerſis prælijs infenſæ Fortunæ ſuæ caſus vſque adeo conſtanter tulit, vt rediuiua ſemper virtute, ſeipſo maior & clarior appareret. Abduana nanq. acie, qua nulla Veneto nomini funeſtior incidit, quanquam profligato cæſoque exercitu effugiſſet, nihil tamen animum deſpondens maximo Reipublicæ commodo Taruiſium conſeruauit; amiſſumque fœdè Patauium felici aſtu ſummaque virtute recuperauit, atque aduerſus innumerabiles Cæſaris copias defendit. Brixiæ autem quum eam vrbem Diis inuitis tueri conaretur, ea capta atque direpta à Foiſſeio Gallorum duæ in eius poteſtatem ita deuenit, vt in Galliam vlteriorem carcere ſeruandus mitteretur. Conuerſo verò ciuitatis ſtudio quum Veneti Gallis propter Hiſpanorum & Germanorum offenſiones fœdere ſe coniunxiſſent, Nouarienſi prælio dum rediret è Gallia ſpectator fuit; ſic vt vix ei elabendi ſpatium daretur, quum Heluetiis Sfortiæ operam longe fortiſsimam nauantibus Gallorum exercitus conciſus & profligatus fuiſſet. Vicentina porro acie qua temeritate Liuiani graue vulnus Venetis eſt inflictum, ita victoris hoſtis manus effugit, vt Vicentiæ obſerata porta in murum funibus extraheretur. Nouiſsime apud Mediolanum quum Piſcarius cum Hiſpanis per ſuburbana tecta in Gallica & Veneta caſtra perrupiſſet, capto iam Theodoro Triuultio, qui Veneti exercitus erat Imperator, Grittus paruo equi flexu è manibus hoſtium euolauit, deducentibus eum per obliquos tramites Græcis equitibus. Verum qui toties à Fortuna male mulctatus fuerat, ſupremæ victoriæ, & Principatus compos extitit, Grimanoque ſuccedens præfuit Reipublicæ annos vndecim, octuagennarioque maior quum Faſellorum ſcutellam appetiſſet, obortis torminibus vita exceſsit.

ADAMI Fumani.

Ut uigili doctoque ratis ſimul aucta Magiſtro eſt
Undique ut aerij uerrant freta cærula uenti.
Nec uentos, ualidasue timet ſecura procellas,
Credere ſed pelago, ac magnis ſe fluctibus audet.
Sic Duce te urbs prognata mari, ſic Principe Gritte
Bellorum ut ſciret magnos inſtare tumultus
Bellorum metuit nullos interrita caſus,
Sed Martis dare ſe magnis cita motibus auſa eſt.
Ut ratis illa eadem docto ſi caſſa Magiſtro eſt
Ut nulli nuſquàm turbent freta cærula uenti
Et uentos ualidaſque horret male firma procellas
Credere nec pelago, aut ullis ſe fluctibus audet.

Sic Duce te urbs bone Gritte,eadem ſic Principe caſſa
Bellorum ut uideat nullos inſtare tumultus
Bellorum metuit cunctos exterrita caſus,
Nec dubijs dare ſe Martis cita motibus audet.
Ut gregibus Tauri,turres ut mœnibus altis
Sunt decori,ut pelago naues cingentibus undis,
Sydera uti radijs internitet aurea Phœbe;
Sic tu,ſic Venetum imperij dum ſceptra gerebas
Notus eras Proceres inter bone Gritte ſuperbos
Corporis eximia ſpecie,uirtute,animiſque.
Noſtratum,ò ſalue Heroum ter maxime,tu nunc
Et noſtra poſt hac ſemper celebrabere Muſa.

PETRI Aluari Romani.

Magnanimi inuictique Andreæ picta tabella
Quam cernis Gritti continet effigiem.
Hic ſæuam toties Fortunam expertus in armis
Fortunam intrepido pectore ſuſtinuit;
Mox pia ſe ad pacis conuertens munia.ſummos
Pacatæ titulos promeruit patriæ,
Conſilioque graui labefactam reſtituit rem
Et Veneti fines protulit Imperij.

Sub effigie IACOBI Quinti Scotiæ Regis.

STVARDAE familiæ quæ Danicæ erat ſtirpis vſq.à Saladini Syriæ Regis temporibus,Scotiæ inſertæ, quinq.Reges, ſerie nihil interciſa,eodẽ nomine ad exemplũ Aegypti Regum Solis diſcreti numeris in Scotia regnauerũt, Conſtat enim Macolmũ qui Rex in Scotia animi virtute memorabilis fuit,Valterium nobilem pariter atq. impigrum Ducem oriundũ è Dania,virtutis cauſa ad Stuardi dignitatẽ euexiſſe.Quod in Syria inſigni fama aduerſus Saracenos Chriſtianis in caſtris militaſſet. Eorum ſiquidem lingua Regii conuiuii magiſter Stuardus appellatur, quod nomen poſtea in familiam tranſierit; quod profecto inauſpicatum quinque Regibus fuit. Nam primum huius nominis Iacobum Stuardum ſuperbe regnantem,coniurati familiares in cubiculo trucidarunt. Secundum autem hoſtile caſtellum incautius oppugnantem, diffracti æneï tormenti fruſtulum interemit.Porrò tertius à parricida filio ad Sterlingum iuſta acie ſuperatus atq.interfectus cecidit. Quartus verò huius pater, quum abſente Henrico Angliæ Rege, atque in Morinis aduerſus Gallos bellum gerente, Angliæ fines inuaſiſſet, à

Surreio

Surreio Britannorum Duce ad Floddon magna clade Scotis obrutis occiſus eſt; ſuperſtite hoc Iacobo puero atque in Regni ſpem educato. Erat is natus è ſorore Henrici Regis, quæ cœlebis pertæſa thalami non diu in tutela filii permanſit, quum Guliermo Angoſio equiti Scotorum formoſiſsimo nupſiſſet. Cæterum puer à nutriciis cum ſumma fide liberaliter educatus vti erat forma inſigni, Magdalenam Franciſci Galliæ Regis filiam in matrimonium duxit. Sed non multo poſt eam nulla ſuſcepta prole amiſit, ſic vt iuſtis funeri perſolutis, ſuadente eodem Franciſco Rege, nuptias faceret cum Maria Claudii Lotharingiæ Principis fratris filia. Hæc erat ex Andegauenſis Regiæ familiæ ſtirpe orta, quæ veterum Prouinciæ Regum propinquitatem, & Neapolitani Regni iura reſpicit. His nouis nuptiis non diu lætatus eſt Iacobus, quum ſuſcepta filia vſque adeo leui morbo ſuccubuiſſet, vt nō nulli veneno ſublatum arbitrarentur; poſtquam deceptis medicis, qui validiſsimis iuuentæ viribus polleret, per interualla morbi concidiſſet; vt vxori acria bella à finitimis Anglis ſuſtinenda relinqueret; appetente filiolam ſibi in nurum Henrico Rege, vt ea cognatione Odoardus filius ex Ioanna Sameria ſuceptus, Angliæ ſimul & Scotiæ Rex efficeretur. Quæ res quum multis artificiis & machinationibus Anglorum tentaretur, & Dauid Conerus Cardinalis Scotus perfidia Normandī, & Ratunii comitis eſſet interfectus, atrociſsima adduxit bella, quorū is exitus fuit vt puella cum matre vidua in Galliam claſſe tranſuecta Anglis connubii ſpem præcideret, & ab Henrico Galliæ Rege eius ſtirpi inſerenda ſeruaretur.

LVDOVICI Dominici

Si Rex, ſi iuuenis miſerandum funus obiui
Quid doleo? minime; quippe Iacobus eram.
Hac pater, hac at aui ſubierunt fata Iacobi,
Tam dira infelix omina nomen habet.
Ut minus infelix hoc tantum exulto, Iacobus,
Hæres nullus erat tunc mihi dum caderem.

Sub effigie VINCENTII Capellii Venetæ Claſsis Præfecti.

HOC ſplendido thorace & purpurea trabea conſpicuus fuit Vincentius Capellius, quum apud Actiacum promontorium Ambacii ſinus, coniunctis cum Auria claſſibus, cum Barbaruſſa prælio certaturus crederetur. Is ab initio æque grauis & fortis Senator, propter maritimarum rerum peritiam, acre, & conſtans grauiſsimis in rebus

iudicium cum ſingulari vigilantia coniunctum, facile promeruit, vt ſummus claſsis præfectus crearetur, & tum maxime quum aduerſus Barbaruſſam Othomannicæ claſsis Ducem, abrupta vetere pace, foret dimicandum. Veneti ſiquidem Carolo Cæſari inauſpicato fœdere coniuncti conſociatis claſsibus, contra veros hoſtes arma vertenda cenſuerant, tanta ſpe victoriæ, vt Barbaros tota maris poſſeſsione ſe depulſuros crederent; quando quidem ipſe Andreas Auria cum Cæſaris claſſe primas in cõmittenda pugna partes depoſceret, ſeque oſtenſurum profiteretur quanto validiores, & ad rem gerendam paratiores Chriſtianæ diſciplinæ triremes Barbaricis forent, quæ nouo rudique remige, & non magnopere peritis gubernatoribus vterentur; præter quàm quod numero etiam multo plures eſſent, & in quo victoriæ certa ſpes ſita videretur, ingentium etiam nauium præſidio confirmatæ; ad quæ ſcilicet prealta nauigia inſtructiſsimaque tormentis, tanquam ad Caſtella ſeſe recipere poſſet, in omnem hoſtilis audaciæ vel turbati maris caſum. Erant enim in vtraque claſſe Cæſariana & Veneta triremes roſtratæ centum triginta quatuor; onerariæ autem naues ſeptuaginta tres præter tres ingentes Galeones ſtupendo tormentorum apparatu inſtructos. In nauigiis porro quæ Carcheſia in malis ferrent & velis tantum agerentur, impoſita erant circiter decemmilia delectorum peditum Hiſpanici præſertim & Italici generis. His Valerius Vrſinus, illis Ferdinandus Gonzaga præerant. Quibus claſsibns à Corcyra in Ionium eductis, tanta exorta eſt apud noſtros alacritas pugnandi, tantusque iniectus Barbaris metus, vt Barbaruſſa conſpecta claſſe noſtra Ambracio ſinu incluſus nequaquam his arctis faucibus quæ ſunt ad Nicopolim quam Preueſam vocant, egreſſurus crederetur; quod non amplius quàm octuaginta Triremes roſtratas, & ſine roſtris quadraginta biremes haberet, nec peritiſsimus ſenex ſuarum conſcius virium paruipendenda maiora nauigia tot inſtructa tormentis exiſtimaret. Sed noſtri qui in cõſpectum Nicopolitanæ arcis prodierant, in explicatis conſiliis ita hæſerunt, vt quum fruſtra elicere hoſtes procurſatione conati eſſent, Ferdinandus Gonzaga exponendum eſſe peditatum, & Nicopolim quam paucis ante diebus Grimanus Patriarcha fauces ingreſſus cum Pontificiis triremibus expugnare fruſtra adortus fuerat, omnino aggrediendam atque expugnandam cenſeret; & è terreſtri demum ſinus ſupercilio Barbarorum claſſem tormentis inuadendam arbitraretur. Ea res apud quoſdam probari nõ poterat, quòd dubium euentum habitura videri poſſet, ſi poſt expoſitos milites aliqua ſæuior incideret procella quæ ſeruandam claſſem, deſertiſque militibus in tutam ſtationem reducendam oſtenderet. Quid enim incõmodius & aſperius pediti relicto accidere poſſet, quàm vt ab equitatu qui Grimanianos in mare cum cæde propuliſſet, opprimeretur, ſimul & à claſsiariis Turcis inuaderetur; quum nullo deſertns in terra

claſsis

claſsis ſubſidio protegi poſſet? Itaque Auria quum ad eum Capellius ſcapha vectus ad puppem proueheretur, peteretque quid ſibi agendum foret,& ſe promptiſsimam operam vti iuberet præſtiturum polliceretur,ei totius ſtudii & alacritatis gratias egit,& vt ſuo ordine conſequeretur admonuit, claſſemque ad Leucadis promontorium direxit; ratus aut Barbaruſſam faucibus egreſſurum, prælii que committendi occaſionem præbiturum; aut ſi ceſſaret, & ſinu ſe contineret, vti metu occupatus, vetere exiſtimatione gloriæ naualis ſpoliaretur; Ipſe verò ſuperata Leucadis Inſula, quæ Nerithos olim, hodie ſancta Maura dicitur, ad Naupactum deſcenderet, totumque ſinum à dextra læuaque ferro & incendiis deuaſtaret. Sed magno miraculo portentoque, ventus qui ad curſum erat ſecundus ita flare deſiit, vt vela nauium dudum pleniſsime inflata conciderent, tantaque oriretur malacia, vt ſi roſtratæ nauigio vti vellēt, neceſſario onerariæ immobiles eſſent relinquēdæ. Hac inopinata re, ſicuti Auria & Capellius vehementer ſunt perturbati, ita Barbaruſſa occaſioni ſuæ nō defuit, claſsēque faucibus mira celeritate eduxit; primūque omniū, ſiniſtrū litus apprehendit, obuerſis àd terrā puppibus, vt ſi quid durius ab hoſte accideret cū è litore, tū ex nauibus decertaret, tanquam nullam omnino maiorem, quàm nauium, ſeruatis cum remige propugnatoribus, iacturam facturus. Verum quū noſtros nouitate obortæ tranquillitatis præpeditos, conſiliſque prorſus inopes, magnarum nauium fluctuantem claſſem circumire, nec ſe expedire ad pugnam conſpiceret; in eos directa ſuæ claſsis acie inuectus eſt, quum ipſe mediam teneret aciem, & hinc, Sinas cognomento Iudæus, & illinc Saleccus archipiratæ illuſtres præeſſent. Tanta autem perturbatione omnium tantoque tormentorum ſtrepitu res eo die noſtris infauſto acta eſt, vt nullo nobili congreſſu cœpto diſsipati in fugā verterentur, & Barbarus obſtupeſcens noſtrorum ignobilem trepidationem cum riſu demum conuerſas in fugam puppes contemplaretur, ipſe duas interciperet triremes, & nauigia noſtrorum maiora, circumducta corona triremium diu tormentis verberaret; atque interim recentiſsimo oborti euri flatu incomparabili Fortunæ beneficio è manibus Turcarum noſtra claſsis eriperetur, quam ingruente nocte minime perſequendam Barbaruſſa iudicauit, quum ſingulari hercle ſuo, noſtris verò parū fœlici ſpectaculo lætaretur, maxime quereretur quòd trium prætoriarum lumina ignobili exemplo abiecta eſſe conſpiceret; tanquam ea ab extremo pauore vltro extincta fuiſſent. Capellius atque Auria continenti curſu Corcyram peruenerunt, quum nullus omnino præ pudore locus mutuæ conſolationi eſſet relictus, & eos poſtridie ad Paxam vſque Inſulam hoſtis eſſet perſecutus. Tum enim non obſcure ad mutuam ignominiam obtrectantes, de inuadendo Dyrrhachio fruſtra conſultatum eſt; vt infamia quoquo modo ſarciretur communi conſilio Caſtrum nouum in Rizonico ſinu expugnarunt;

runt; neque quiſquam eorum culpam pudendi euentus niſi perplexe reiecit, vti ab vtroque opportuna Hiſtoriis noſtris percunctatione didicimus. Cæterum Capellius multis argumentis vti erat apprime facundus nominis ſui famam egregie defendit; agenſque quartum & ſeptuageſimum ætatis annum, integra apud ciues dignitate fato conceſsit.

IOVII Iunioris.

Claſſem in Leucadij fluctibus æquoris
Inſtructam Veneto milite uiderat
Latam uerrere Pontum
Nimborum Pater Aeolus;
Iræ quum ueteris conſcius aſperæ
Iunonis, miſerum in Dardanidum genus,
Leni murmure uentum
Spirantem, AEolio in ſpecu
Incluſum tenuit. Quæ celeri modò
Lapſu uix pelagus contigerat ratis
Auræ flatibus acta,
Et remo inuolitans leui;
Nunc immota iacet per freta languida;
Tum claſſem implicitam, lapſaque Carbaſa
Riſit Barbarus hoſtis
E fluctu Ambracij ſinus.
Contra ſaua Deum fata CAPELLIVS
Ibat, præda (nefas) militis impij,
Ni Claſſem inferat Eurus
Seruatam ad patrium mare.

Sub effigie FRANCISCI Borbonii Anchiani Gallorum Ducis.

NEMINI huius ſeculi procerum, natalibus ac honoribus inſigni petulantius ac acerbius illuſit Fortuna, vti lubrico ſuo veſtigio ſemper incerta & inſolens quàm Franciſco Borbonio cognomine Anchiano. Hunc enim natura maxime decorum fecit; Regii ſanguinis domus totius Galliæ nobiliſsimum edidit; gratia autem Regis vſque adeo extulit, vt penè prius Dux quàm miles in caſtris conſpectus, imperatoriis inſignibus ornaretur; eique demum Lauream triumphalem ætati eius intemperanter indulgens, & plena doli Fortuna tribueret, quum ad Cereſolam ipſius Dauali Vaſtii, tanti atque inuicti nominis

minis

minis Ducis profligato exercitu,trucidatiſque Germanorum legioni bus,incomparabilem & plane nouam de Cæſarianis copiis victoriam retuliſſet; ſubindeque obſeſſo Cariniano iuxta Padum oppido, & ex longa pertinacique obſidione perdomitis fame Hiſpanis atque Germanis victor extitiſſet. Sed Anchianus his rebus quæ præclaræ memorabileſque fuerunt,cum inſigni gloria geſtis,quum ad Franciſcum Regem in Galliam rediſſet, vt eius victoriæ gratulationibus apud ſuos frueretur, impetraretque præmia militibus ſuis, qui maxime eo prælio ſtrenue dimicaſſent, forte ex conſuetudine gentis alacritateque aulæ, ludicrum inſtitutum eſt ſpectaculum, quo oppugnati defenſique oppidi ſimulacrum edebatur. Ea contentio militaribus armis inſtructa prouectaque ardentius,vt maior illuſtribus fœminis voluptas pararetur, eum habuit exitum, vt ipſe Anchianus florentiſsimæ iuuentutis Princeps dum ſcalam apponit, & per eam audacter ſubit, temerè prouoluto à defenſoribus prægraui cophino ex ſcala deturbaretur, nec multo poſt luxata ceruice confractoque cerebro idem modo feliciſsimus & puncto temporis miſerrimus lugente Populo conclamatus expiraret;Ita vt quem nuper armatæ Cæſaris phalanges, pugnantem ſuperare nequierant,miſerabili in ludo per iocum ſterneretur. Hoc tam funeſtæ commiſerationis exemplo iuuentus per ſe feruida, periculique omnis facile contemptrix,vt cautius & temperatius contentioſis ſpectaculis vacaret, admoneri potuit;quum plerique dictum Othomanni Gemis ad memoriam reuocarent.Is enim quum Romæ in libera cuſtodia apud Alexandrum Pontificem ſeruaretur, eumque humanitatis cauſa Aſcanius Sfortia ad equeſtres ludos deduceret;interrogatus an ea noſtri moris ſpectacula in quibus nobiles cataphracti haſtis inter ſe concurrerent,& ſæpe excuſsi ephippiis ſolo deturbarentur,ei placerent,vir grauis reſponderat, inanem eſſe gloriolam penituſque fugiendam,quæ tanto vitæ periculo à noſtris peteretur. Propterea Turcas ſuos omnino ſibi prudentiores videri, qui nõ per viros nobiles & fortes milites vti noſtri huiuſmodi ſpectacula ad voluptatẽ Populis concessa, ſed per ſeruos in quibus ſi caſu afflictarentur,aut perirent, minima eſſet iactura, edere conſueuiſſent.

RAINERII

Aſpice quem Regno ſubnixum Regia proles
Flagrantem armorum laudibus extulerat.
Hoc duce magnanimi cecidit uis bellica Vaſti
Germani & toto procubuere ſolo,
Gallica tum latis ſe ſuſtulit aurea pennis
Gloria, fama auidi laudibus Anchiani,

Inuidit Mars.& iuuenem ſimulacra cientem
Martia, nube caua texit,& eripuit.

Sub effigie CAROLI Aureliani Franciſci Regis filii.

CAROLVS Aurelianus è tribus Franciſci Regis liberis poſtremus hoc prominente naſo ingenuiſque oculis & roſeo colore paternæ ſimilitudinis atque item liberalis ſplendoris,& bellicæ virtutis ſpecimen referebat. Huic luſtrico die ad Chriſtiani baptiſmatis fontem Abdenago nomen fuit,imponente id Ioanne Deſpachio Heluetiæ gentis legato,qui ad confœderandam ſacro eo vinculo priorem amicitiam,compatratus honore fungebatur. Repetebat autem id nomen ex Moſaica Hiſtoria,quod trium ibi puerorum ex camino ignis ardentis Deo magno laudes pſallentium & euadentium poſtremus fuiſſet Abdenago; non admodum inſulſa comparatione Regiorum liberorum,qui pariter Deo magno cordi forent,ſicuti illi ab incendio magni numinis miſericordia ſeruati fuiſſent.Sed huic bono alioquin omini religioſe con cepto felix euentus defuit; Nam ſicuti primum nomine Franciſcum, vti erat titulo Delphinus deſtinatum Regno iniqua fors fati,ingruente in Prouinciam hoſte Cæſare apud Auinionem ſuſtulerat, ita hunc quoque, ex peſtilenti morbo approperata dies atra ſurripuit; eo grauiore Franciſci patris dolore,quod bello Belgico triumphalis Laureæ decus promeritus,pace demum confecta,apud vrbem Sueſsionũ certo fœdere ſponſalium Cæſari gener aſciſceretur, cui Ciſalpinæ Galliæ Imperium Auguſta liberalitate eſſet conceſſurus,vt ex ea tandem Mediolanenſis dominatus controuerſia renato toties bello,exoptatus cũctis Europæ gentibus finis imponeretur;ob id aliquanto grauior & luctuoſior Inſubrum quàm Galliæ Populis Caroli mors fuit, quando hi qui ſummæ ſpei iuuenem amiſerant,ſuperſtite atque incolumi Henrico Delphino,vel immaturi fati iniuriam æquius ferrent; illi verò grauiſsimis bellorum & tributorum incommodis afflicti, & à Cæſarianis militibus inclementer expilati,tota ſpe pacis & ſperatæ tranquillitatis, puncto temporis decidiſſent.

IVLII Iouii

Te fera mors Carole eripuit florentibus annis
Inſubriæ Cæſar dum tibi regna parat,
Illa diu extinctum ingemuit, te ſoſpite,nam ſe
Crediderat tantis poſſe carere malis.
Inſubria,& Gallis raperis,maiora ſed illi
Damna tulit,mæſta mors tua quàm patriæ.

Sub effigie

Sub effigie ALFONSI Dauali Vaſtii.

QVONAM honeſtiſsimo præcellentis & meritæ laudis præconio te ornauerim Alfonſe Dauale, idem mortalium formoſiſsime & fortiſsime Ducum, qui cunctos ſeculi noſtri triumphales Duces magnitudine animi, & perpetuo immenſæ liberalitatis ſplendore ſuperaſti? vnde hoc vnũ tibi peculiare decus paucis conceſſum aut vſurpatum cõpararis, ſcilicet vt poſt deuictos hoſtes humanitatis & pietatis iura tueri, totius elegantiæ ſtudia prouehere, ſubleuare virtutẽ, ingenia fouere, & clementiæ laude potiri, nec obiter quenquam vel hoſtem diu miſerum eſſe pati cõdiſceres. Quòd ſi naturæ tuæ abſolutæ virtutis amore deflagranti, vt tantum poſſes quantũ velles Fortuna tribuiſſet, iam plerique magni Reges infra gloriæ tuæ gradum poſiti conſpicerentur. Hoc facile nos ſingularum prope actionum tuarum vel bello vel pace præclari teſtes, exiſtimare, & cæteris confirmare poſſumus, ex religioſa hiſtoriarum fide quas freti conſcientia integri pudoris, cum viuis ad oblectationem tum poſteris ad exemplum edidimus. Quo fit vt huius ſeculi iocundiſsimum Etruſci carminis vatem non omnino fabuloſum exiſtimari velim, qui te Dauale Heroëm atque alterum prope Herculem æternis fortaſſe carminibus fecit, quum ex lepidiſsima fabula monſtrum horribile & truculentum quod immanis auaritiæ nomen ferret, in Europa natum diriſque dentibus & peſtilenti habitu obuia quæque vaſtantem decantaret; ad quod opprimendum honeſtiſsimi quique atque fortiſsimi inuſitatæ palmæ decus quærentes vndique concurrerint. Sed plerique eorum vſque adeo feri monſtri aſpectum reformidantes ita hæſerunt, vt in id eminus tantum iacula contorquerent, congreſſuque pauentes abſtinerent, donec ſuperuenere tres inclytæ virtutis impauidi bellatores Leo ſcilicet decimus, Maximilianus Cæſar, atque ipſe magnanimus Galliæ Rex Franciſcus. Hi namque vno tempore immanem belluam adorti, impotenter reluctantem prææltis vulneribus confauciarunt; ſic tamen vt ea cruento rictu reſurgere poſſe videretur; niſi opportuno ſuperuentu Daualus auratis in armis conſpicuus Heros adacto per vitalia vehementi mucrone cõfeciſſet. Quod hercle inſigne ſpolium de monſtro tanquam de ſubacta auaritiæ rabie fortiter relatum inter tot tua Alfonſe maiorumque tuorum domeſtica trophæa quæ de victis captiſque Regibus penates tuos exornant, nobilius, & ad famam quoque perennius erit. Sed Daualum tantis præditum virtutibus, Fortuna auctæ felicitati, & creſcentibus honoribus ſemper infeſta vehementiſsime perculit, quum ad Cereſolam ei ſperatæ victoriæ decus eripuiſſet, egregie ex aduerſo vincentibus Gallis; vnde illi non toto vertente anno ex non dubio indignantis animi dolore maturatus ſit vitæ exitus; quintum ſiquidem

& quadrageſimum agens annum in ſeceſſu Viglebani oppidi podagra vexatus exceſsit è vita; nulla alia re prorſus felix quàm vetere ſua gloria, & liberorum ſummæ ſpei conſpectu, fidelibusque Inſubrum lachrymis, quum intempeſtiue bono publico ereptus tumularetur; qui moderate ac humaniter, quantum ſæua tempora tulerant auſpiciis Cæſaris imperaſſet.

FAERNI

Deſtituti flete ciues magnum Vaſti Principem,
Deplorate raptum uobis præſidem iuſtiſsimum
Luctuoſa triſte funus proſequentes nænia.
Ille ueſtra ſemper auxit ciuitatis commoda
Ille ius & æquitatem conſeruauit publicam;
Inque ſæuis ſæpe bellis ſoſpitem urbem præſtitit.
Quare mœſti flete ciues magnum Vaſti principem,
Deplorate raptum uobis præſidem iuſtiſsimum
Luctuoſa triſte funus proſequentes nænia.

PARTHENII Parauicini

Siſte gradum ſacrique hoſpes decora alta ſepulchri
Et molem ingentem, ſpolijsque inſigne trophæum
Haud mortale opus, & manes uenerare beatos,
Ipſe olim celebres Vaſti dum ſolueret umbris
Inferias, meritoque ducem decoraret honore
Armipotens, Libyco, Galloque ex hoſte recepta
Hæc ſpolia, hanc magnis ſacrauit manibus aram,
Tunc etiam perculſa graui Bellona dolore
Turbat atque effuſa comas Tritonia uirgo
Funebrem ad pompam, exequias que ingentis alumni
Conueniunt, & Martis opus dignumque laborem
Concelebrant, luſtrant que rogum donisque parentant.
Tum lectos urna cineres iam rite peractis
Exequijs, pariter ſuprema uoce ſalutant.
Inuicti, ò cineres, queis hactenus inclyta uirtus
Auſoniæ enituit, longe uictura ſuperbas
Pyramidas fama, hac uobis monumenta dicamus.
Aeternamque aram, uobis decora omnia belli
Cedimus, & noſtros iam nunc largimur honores,
Hinc igitur cæco bellorum urgente tumultu
Ductores reſponſa petant, huc hoſte fugata

Sacra

Sacra ferant, prædas, atque arma hoſtilia figant,
Veſtraque votiuis placent ſibi numina donis.
Hic pulchræ virtutis honos, hæc præmia functo.
Hac Mauors, comitesque diuæ, pullatus Apollo
Excipit, & mæſta Aonidum cingente corona
Flebilibus repetit numeris. mox numine dextro
Ferrea concordes voluerunt ſtamina parcæ.

Sub effigie HENRICI VIII. Angliæ Regis.

VLYXIS ſocios (vt Poëtæ ferunt) Circæis illecebris in feras mutatos quiſque facile creder, qui Henricum Octauum Angliæ Regem nouerit, & tragœdias eius aulæ, vaſtatique Britannici Regni incõmoda perſpexerit vel audierit. Nemo ſiquidem ætatis noſtræ Regum aut forma corporis ſpectatior, aut altitudine eruditi ingenii nobilior, aut opũ & virium magnitudine validior, aut denique (quod virtutis atque fortunæ munus eſt) ampliſsimis victoriis clarior atque celebrior fuit. In Gallia Gallicum nunquam fere antea victum fuderat equitatum, & validiſsimas vrbes in Morinis & Neruiis ceperat. Scotos ſe abſente, & in continenti tranſuectis copiis bellum gerenti; Angliam adoriri auſos per Surreium Ducem ad Floddum interfecto eorum Rege, ad internitionem totius prope nobilitatis profligarat, & cum magna gloria præclaræ pietatis Iulium Pontificem Gallorum oppreſſum armis euexerat, Clementemque item nefario impetu Cæſarianorum militum poſt euaſtatam vrbem captum, piis armis adiuuerat, ſic vt inter Reges belli & pacis grauiſsimus diſceptator, & arbiter haberetur: Sed malo quodam fato inuaſit demum tam nobile, tantiſque naturæ, atque fortunæ bonis cumulatum & illuſtre ingenium peſtilens Erynnis inferorum excita ſedibus. Inſano namque amore Rex ita percitus eſt, vt Catherinam vxorem quæ Ferdinandi Hiſpaniæ Regis filia fuit, ipſiusque Cæſaris erat matertera, repudiaret, vt Bolenia adamata in maritalem thorum duceretur. Verum hãc adulterii & inceſtus ream, mortua iam Catherina, carnificis manu decollari iuſsit: ac tertio loco lectiſsimæ pudiciſsimæque Samaræ Anglici ſanguinis, regius thorus paratus eſt. Hac vero ex difficili puerperio enecta, Cleuenſem Sicambrorum Reguli ſororem quarto loco duxit. Poſt quam etiam repudiatam, quòd ad genium intentæ libidinis minime reſpondiſſet, Hauardam Surreii victoria Scotica inclyti neptem duxit, quam poſtea quibuſdam veteris impudicitiæ criminibus circumuentam, capitali affecit ſupplicio, vt Pariæ quanquam viro orbatæ ſexto connubio iungeretur. Verum hæc tanquam leuia Regiæ libidini & voluptati condonari poſſe credebantur, niſi tot repudiis, vxorumque cædibus Rex in

famis à maiorũ religione defeciſſet,Phiſerio & Moro ſummæ virtutis & ſanctitatis proceribus,qui ſacrorum antiqua iura ardentiſsime tuebantur, crudeliſsime trucidatis; quorum hic erat Epiſtolarum magiſter,ille vero à Pontifice in ſenatum lectus. Nec multum inde inſania ſua præceps, in inuidiam atque odium Romani Pontificis, qui primæ atque legitimæ vxoris repudium ſeuerè fuerat deteſtatus, in templa graſſari cœpit; donaria vaſaque ſacrata,antiquitus altaribus dicata ſuſtulit,& conflauit,Cœnobia euertit,ſanctiſsimorumque martyrum oſſa & cineres ſepulchris eruta, in Thameſim amnem, aduehenda in Oceanum proiecit. Impotenter quoque ſacrorum effectus Princeps, ſacerdotiorum redditus & latifundia in fiſcum redegit, promulgauitque leges,quibus cuncta vel diuini vel profani iuris ad arbitrium reuocaret. Nec ſatis erat multorum opes occupare, niſi inauditam cogendi auri atque argenti ſitim humano cruore reſtingueret. Suſtulerat namque nobiliſsimos equeſtris ordinis proceres, quum modo auaritia inexplebilis, modò feruidæ libidines, modo ex ſcelerum iniuriis parta odia perpetuam accuſationum & damnationum materiam ſuppeditarent. Itaque paucißimis annis,ſecus ac antea fuerat,irritata tigri de ſæuior,efferato lupo rapacior,fœta leæna rabidior,& ſiti exuſto dracone viroſior euaſit. Neque vllum omnino cœleſte numen repertum eſt,quod hæc late ſerpentia mala compeſceret,aut vindicaret; Magno quidem humanorum votorum ludibrio,vel propterea quòd immanibus eius conſiliis ſinguli rerum euentus ſecundiſsime reſponderent. Supremo namque bello Gallico poſt Hyberniam Inſulam rebellantem,armis perdomitam,Bononia vrbe ad Oceanum fortiter expugnata ſit potitus,& hunc quem è Sameria ſuſceperat Edoardum filium,Regni hæredem reliquerit,quem ex indole ingenii ſpecieque oris Regale decus præferentem ſpectas eadem in tabula iuxta patrem ſcite pictum. Hunc Dii Deæq. omnes ſeruent ſi paternæ virtutis potius quàm ſæuitiæ atque impietatis æmulus eſſe velit; Cæterum Henricus ſeptimum & quinquageſimum agens annum Gangrenæ morbo, qui ſiniſtrum crus atrociter exederat, poſtridie Calen. Februarias ſuccubuit, puero auunculum Semerum relinquens.

Laelii Carani.

Clara velut magnum cognouit Roma Neronem,
Aſperitas cuius maxima in orbe fuit,
Secula ſic Regem aſpexerunt noſtra Britannum
Qui pietate magis ſplenduit atque magis,
Attamen hoc fatear Nero,te ſuperaſſe Britannum
Crimine,quod diuos temnere non timuit.

Sub

Sub effigie trium inclyti nominis PIRATARVM Turcarum.

TRIBVS his tabulis ad veram effigiem repræſentantur duo Mitylenæi fratres Hariadenus & Horuccius quibus idem Barbaruſſæ fuit cognomentum, qui magna vi corporis atque animi ex Lesbo inſula piraticæ operam nauantes, & terra marique famam nominis fortiter atque feliciter extendentes, ad magnas opes, atque inde ad regale demum faſtigium in Mauritania conſcenderunt. Cæterum Horuccius terreſtribus potius copiis & nobilioribus auſis inualuit, quàm nauali diſciplina, quam pene totam Hariadeno fratri reliquerat, poſtquam ad Bugiam Numidiæ vrbem dum arcem oppugnaret, tormenti ictu dextram amiſiſſet. Non demiſit tamen in ea calamitate animum, vt qui ferrea manu ad cubitum religata cum Numidis & Mauris regulis continenti bello ſeſe vehementer exercuerit. Verum eius conatus qui toti prope Mauritaniæ vſque ad Tremiſenios & Feſſanos Reges maximo fuerat terrori hunc tulit exitum, vt ab Hiſpanis equitibus qui Tremiſenio Regi auxiliares aderant equeſtri fuſus prælio interficeretur, nequicquam longiſsimo curſu fuga per arenoſas ſolitudines extenta & effuſo paſsim auro, vt perſequentes diſtineret. Per hunc modum Hariadeno Algerii Regnum ceſsit, Is quidem par Horuccio fratri cum animi magnitudine, tum immenſa vi corporis, & bellica virtute, ſed Fortuna aliquanto ſuperior. Nam Hariadenus nauali innixus diſciplinæ, ita paucis annis potens, aſcitis ſibi prædonum audaciſsimis, & formidandus euaſit, vt vndique oram Hiſpaniæ atque Italiæ, Inſulaſque ad vnum omnes Mediterranei maris impune popularetur, & demum ex fama rerum geſtarum Solymanus virtutis cauſa, Othomannicæ eum claſsi præficeret: Cuius imperio euectus & confirmatus, Muleaſſem Tuneti regnantem & cum fratribus de Regno contendentem, aſtuta ſocietatis ſimulatione depulit; ſeque Regem perdomito armis Tunetano populo impotenter effecit. Sed non diu tanto Regno lætatus eſt, nam Cæſar incomparabili virtute pietateque eum validiſsima claſſe numeroſoque militum & tormentorum apparatu aggreſſus, magno Chriſtiani nominis commodo & ſingulari ſui nominis gloria, ita expulit, vt multo maxima parte claſsis ſpoliatum in fugam coniiceret; reſtituto ſubinde Muleaſſe certa pactione exigui tributi, quod is regendis Africæ populis propter vetuſtatem imperii & Numidarum amicitiam potior haberetur, & Turcis prædonibus foret infenſiſsimus. Verum Hariadenus tanta inuicti animi extitit fortitudine inter ea ſummæ calamitatis detrimenta, vt reliquam claſſem quæ ad Hipponam ſubducta, ſemique demerſa fuerat, incredibili celeritate educeret, & Cæſarianarum triremium per-

ſequentium diligentiam effugeret;nec multo poſt Byzantium profici ſceretur. Eum Solymanus vſqueadeo ſereno vultu excepit, vt eum magnopere laudaret,conſolareturq. quoniam famæ iam pridẽ partæ ſatiſfeciſſe cenſeretur, quòd nullis adiutus auxiliis,potentiſsimi Chriſtianorum imperatoris impetum ſuſtinuiſſet,atq.inde cum parte claſſis incolumis Algerii adhuc Rex ſe recepiſſet. Non enim claſſem neque milites,neque etiam Regna, toties ſpectatæ eius virtuti, vnquam defutura: extemploque eum, contra ac plerique Turcæ proceres rebantur, conſeſſu ordineque purpuratorum dignum exiſtimauit, oræque maritimæ præfectum & Baſſam appellauit.. Inciderunt demum grauiſsima bella, ruptis induciis inter Cæſarem & Franciſcum Galliæ Regem: Qua de cauſa Galliam premente Cæſare, & Britannis in ſocietatem eius belli in continentem perductis, miſſus eſt Hariadenus cum ingenti claſſe, qui Gallo amico Regi opem ferret. Verum ea claſsis terrori potius quàm magno vſui Gallis fuit. Nam Hariadenus Nicæa capta, arcem expugnare non potuit, hyemareque in Prouincia apud Tolonem coactus eſt,ſequentique anno vaſtata Etruriæ ora, atque Inſulis Ilua, Igylio, Aenaria, & Lippara immani poplatione afflictis Byzantium rediit; nulla re glorioſior, quàm quod paulò ante ad Actium promontorium Cæſarianæ & Venetæ claſsis cum ignominia noſtra fugientis, puppes conſpexerit,& in Rizonico demum ſinu Caſtrum nouum paulo ante à Cæſarianis captum terra marique forti ter adortus ita recepiſſet,vt ibi quatuor ferè milia veteranorum Hiſpanorum trucidarit. Cæterum quum Byzantii tantis rebus geſtis apud naualia ædificandis triremibus multus incumberet, octogenarius ſenex & multo grauis abdomine, venerique interdum indulgens, in morbũ incidit lentior is diarrhœæ,ſic vt vitalis calor, crura femoraq. ſenſim deſereret. Sed Iudæo medico tenellæ ætatis pueros locis affectis applicante,aliquandiu labantes ſpiritus vireſque refouit;donec febris oborta eum extingueret, ſic vt Aſanem filium quem Algerii Regem impoſuerat, ſuæ peculiaris claſsis & ſeruorum, totiuſque fortunæ ſuæ indulgente Solymano hæredem relinqueret. AT Sinas hic cognomento Iudæus qui altero captus oculo,cum Barbaruſſa pictus conſpicitur nequaquam eandem fortunam quam Mitylenæi fratres experti fuerant,fortitus eſt,quanquam diſciplinæ naualis eſſet peritiſsimus ſolertique præditus ingenio prædonum prudentiſsimus habetur: Ipſo quidem Hariadeno conſtantior in conſiliis,& moribus temperatior. Seruos enim mitius exercebat ad remum & benignius alebat,vtpote qui valetudinem eorum benigniſsime curaret, neque enecandos perpetuis flagellis exiſtimaret. Multam porro ſyderalis ſcientiæ, nauigatoriæque membranæ notitiam hauſerat, magnum vſum in agnoſcendis tempeſtatibus, de natura cœli & nubium, naturæque receſſuum & tempeſtatum maris perceperat. Quarum rerum opinione

adductus

adductus Solymanus eum rubro mari, atque Indico præfecit. Nam Turcæ paulo antea Solymano Epirota eunucho duce, qui poſtea inter Baſſas electus eſt, intercludere Luſitanorum nauigationes cogitarant, quæ ex India Aromatum merces in Europam adueherent, magno quidem Memphitici portorii, & Othomannici vectigalis detrimento. Qua de cauſa Sinas apud Thorum atque Suetiam intimi ſinus Arabici portus, claſſem ædificabat, vt ea in Indiam proueheretur. Sed ſenem Smyrnæ natum durior Aegyptii cœli inclementia tentauit & celeriter extinxit, eo exitu vt ſe è vita felicem excedere putaret, poſtquam id ſuperi conceſsiſſent, vt Zabachem filium Tuneti olim captum, poſtliminio ſibi redditum videret, & eius complexu potiretur. Hunc ad eum tanquam veterem amicũ, ſodalemque Hariadenus à Populoniæ Regulo conceſſum, magni inſtar muneris, ad mare rubrum vſque miſerat.

PETRI Angelii Bargæi

ECquis Protegenes, ecquis tam doctus Apelles
Hanc faciem, hæc clara ſplendentia lumina flamma
Pinxit, & hos uiua uiuos in imagine uultus?
Nam (memini) ſic ipſe oculos, ſic ora ferebas
Inuicte Hariadene; acri dum milite ſeptus
Urgeres hoſtem, & ſulcares nauibus æquor
Ut durum, ut ſæuum ſpirat Frons horrida Martem.
Ut cædem minitatur adhuc, ut uiuida uirtus
Quæque arces, quæque olim urbes, quæque ardua muris
Oppida deiecit, quæ regna opulenta ſubegit,
Oſtentans ſe ſe medio in diſcrimine belli,
Indicat aduerſas quantum contemneret iras
Fortunæ: quantis rerum uerſaret habenas
Conſiliis, ſi quando auræ impleuere ſecundæ
Carbaſaque curſusque tuos, nec pectore magni
Defecere animi quanquam natalibus ortum
Obſcuris, quanquam maiorum exempla ſequentem
Nulla: truces ut non ſceptro ſpoliare ſuperbo
Auderes, ipſosque ſua de ſede Tyrannos
Eiicere & uictis Libyæ ius dicere Regnis.
Te te undæ tremuere omnes, quas ultima Calpe
Aſpicit occiduas, uel quæ proſpectat Amanus
Littora multifidus: nec non quæcunque procellis
Inſulæ Ionio in magno tunduntur & Euris.
Quin etiam ipſa tuas olim Phæacia Tellus
Deuaſtata manus ſenſit, quo tempore Iberus
Dalmaticos multo tepefecit ſanguine campos.

Scilicet

bili in vico, cui Rambuleto nomen eſt, Regum nobiliſsimus defeciſſet, eo quidem tranquilliore abruptæ vitæ exceſſu, quod Henricum filium qui iam conſtantiſsimi bellatoris, & prudentiſsimi Regis præclarum ſpecimen non vno in loco præbuiſſet, tanti Regni hæredem relinqueret, cum bona etiam ſpe poſteritatis; quando iam ex eo auitæ indolis nepotem amplecteretur.

IOANNIS Bellai Cardinalis Pariſienſis

Gratia, forma, decus, probitas, facundia, candor,
Relligio, charitum ſpes, amor Aonidum,
Ingenij, atque animi uis admirabilis, uno
Cuncta hæc tumulto, Rege iacente, iacent.
Fortunæ eſt quicquam ſi defuit; hac age, uince
Errice, & reliquis æquiparato patrem.

IO. BAPTISTAE Poſſeuini

Effigiem Rex magne tuam, tuaque inclyta facta
Conſecrat excultis ſcripta uoluminibus
Muſarum in templo, patrij prope littora Lari
Aeternæ Iouius conditor hiſtoriæ;
Quodque ex te perijt, fallax pictura reponit,
Quod uiuit, uiuum pagina fida facit;
Ut ſpectent oculis mirantibus ore nepotes
Quæ decuit terris, & dare iura mari;
Et ſimul annales rerum memorande tuarum
Franciſce, arrectis auribus excipiant,
Ut bello Heluetias uiduaris ciuibus urbes
Quum tegeret molles prima iuuenta genas.
Ut fortes idem Inſubres, & Belgica Regna
Nomine pene ipſo debita Regna tibi.
Qua pater Eridanus uiolentis uoluitur undis
Excuſſo impuleris ſubdere colla iugo.
Uſque urbem dominam, ſeptemque receperis arces
Excidio ex magno, ſeruitioque graui,
Acceptos tibi Roma Deos, ſanctoque Tonantis
Fungentem in terris munere, grata refert,
Quos tu pugnaci diuerſis partibus hoſti
Terrorem incutiens obſidione leuas.
Tu late Imperium profers, tu prælia tentas
Ut teneant fines otia tuta tuos.

Te non ullæ acies, non terruit Amphitrite
Quum pareret gentes in tua damna nouas.
Impendere ferox à tergo negligis hoſtes
Quos beat auriferi lucida Lympha Tagi.
Non coniurato ueniens Germanus ab Iſtro
Cogit præcipiti te dare terga fuga.
Ergo tot ſpolijs non uno ex hoſte relatis
Auertis patrio Barbara tela ſolo,
Nec tibi non magnam pepererant otia laudem
Otia Pieridum dulcibus acta modis,
Quas primus patrias ad gentes, effera corda
Parnaßi e ſummo uertice ducis ouans,
Deſpectasque artes, & humi ſine honore iacentes
Erigis, ò ſecli gloria prima tui.
Quare uos Regem tantarum in munere laudum
Carmine uicturo dicite Pegaſides,
Vt qui uos claras in luminis extulit oras,
Veſtra ope conſpicuum tollat ad aſtra caput.

Sub effigie FERDINANDI Corteſii.

INTER Hiſpanici nominis inſignes viros, qui enauigato Oceano adinuentiſque nouis terris & Populis, illuſtrem famam ſunt conſecuti, omnium (vti reor) clariſsimus enituit hic qui aurato cinctus gladio, ornatus aurea torque, & pretioſa indutus pelle conſpicitur Ferdinandus Corteſius. Is Columbi Liguris qui primus ſeculo noſtro ſtupenda nauigatione alterum prope terrarum orbem nobis aperuit cogitationes prope inſanas prælti ingenii, & placita naualis diſciplinæ ſolerter atq. feliciter æmulatus directo ad occidentem curſu, in vaſtum ſinum recuruantium ſe ſe terrarum ad ſeptentrionem appulſus Mexicana regna, & gentes ingenio nihil à noſtris moribus abhorrentes reperit. Profectus namque ab vltimo Inſulæ Cubæ promõtorio quod in occidentem recta protenditur, & Tropico Cancri ſubeſt, relictis ad læuam Iucatana & Coluacana Inſulis ad aduerſam intimi ſinus frontem applicuit, iuxta fauces ingentis fluminis quod Panucum vocant. Ibi per interpretes Iucatanæ & Coluacanæ homines, quos anteriore expeditione adiuerat, didicit ea litora eſſe continentis, quæ molli flexu hinc Vrabanis litoribus annectitur, illinc verò ad Septentrionem vaſtiſsimo tractu his terris quas nautæ Baccalauras vocant, ſe coniungit. In ea litorum plaga alterum ſe Iſthmum reperiſſe Verazanius Florentinus referebat, qui de ea regione peculiarem commentarium conſcripſit, & poſtea apud Darienem dum curioſius nauigando naturæ abſtruſa

ſtruſa planeque deſerta ſcrutaretur, à Canibalibus,ſpectantibus è claſſe ſociis,comeſtus eſt,ita vt non ſecus quàm in Vrabano Darienis litore,perſimilem Iſthmum in aduerſa hac ſeptentrionali ora naturam poſuiſſe ideo credendum ſit, vt per eos exterior Oceanus deprehendi poſſet & fortaſſe nauigari; ſicuti Vaſco Nunio euenit, qui primus Iſthmum tranſcendere auſus, pelagum ad Perurana & Cuſcana aurifera Regna pertinentem, adinuenit. Neque enim dubium videri debet quin ea æquora ad Arctoas partes vergentia eius ſint Oceani qui terram vniuerſam circum ambiens ad Sinarum & Cathainorum orientis oras,& denique ad beatas Molucas Inſulas obuertatur. Cæterum Corteſius Incolas blandiſsimis ſermonibus,& promiſsis,atque item muneribus ſedulo permulcens,reperiebat eos ſicuti in Iucatana & Coluacana vidiſſet,idola lignea,atque aurea,variis ferarum & Draconum effigiata formis, tanquam Deos colere, atque his placandis, noxiorum cruore ſacrificare,non abſimili ſuperſtitione qua antiquiſsimos Druydas litare ſolitos, numinaque placare Cæſar ſcribit, ſic vt hunc ſacrificandi morem inhumanitatis atque ſæuitiæ plenum olim allatum ex his terris in Britanniam, atque inde in Galliam manaſſe putemus. In mediterraneis porrò Corteſius perampla ditiſsimaque Regna Mexicanæ prouinciæ extendi ad occidentem audiebat, quæ hominibus ingenioſiſsimis, atque omnis elegantiæ cum literarum & Muſices, tum mechanicarum quoque artium ſtudioſis incolantur; vtpote qui in morem prope noſtrum ædificent, & calce,gypſo,marmore vario, & ſectili lapide, fictilibuſque abundent; nec pictores deſint qui cuncta coloribus exornent. Inceſsit Corteſii animo ingens cupido agnoſcendi ea Regna, quæ multo auro, argentoque,& pretioſis gemmis abundare,ſub æquatoreque ſita ſingulari, eaque ſaluberrima cœli temperie, & ſtupenda ſoli vbertate gaudere ferebantur. Nec voto defuit Fortuna,nam Corteſius aſtuto ingenio vir, vbi didicit eadem libidine qua apud nos Mexicanos populos inter ſe de finibus & de potentia armis decertare; ſeſe propinquiori Regulo aduerſus hoſtes eius,auxiliarem bellique ſocium alacriter obtulit. Habebat enim ſclopettariorum & baliſtariorum haſtatorumque, exiguam certe, ſed egregie validam armis atque auſis manum; & ſuper hæc (quæ Barbaris miraculo fuit) galeatorum equitum turmam. Neque enim his in regionibus quiſquam equum vidit. Itaque icto fœdere, Barbaris iuſſu Reguli cuncta onera armorum & commeatus humeris ſubportantibus & curulia minora tormenta trahentibus, conſerta ſunt eo euentu multa prælia,vt Barbari hoſtes territi tormentorum bombis, equorumque ſtupenda ſpecie, & multa paſsim cæde proſtrati: ſubactos ſe & planè victos faterentur, & in ius hoſtis Reguli vltro deuenirent, & clementiſsime reciperentur, ita ſcilicet conſulente Corteſio, vt amplificatis viribus aſcitiſque ſecum amplioribus auxiliis,

aduerſus Mutezumam potentiſsimum inter Mexicanos Regem, & in Temiſtitana vrbe Venetæ vrbis in modum vndique pernauigabili regnantem mature contenderet. Idem fuit animorum habitus & armorum vſus apud Populos Mutezumæ imperio ſubiectos. Nam ad equitum conſpectum obſtupeſcentes, proſtranteſque ſe ad tormentorum crepitum, conſertis demum manibus inulti cadebant; quod ligneis machæris & præfixis cornu iaculis, ſagittiſque harundineis, magna parte corporis nuda, dimicarent; Eo quidem iniquius quod gladiorum, & lancearum latas plagas horrerent, & equites vnum integrum Centaurorum ſpecie animal eſſe exiſtimarent; cœloque à noſtris euocari fulmina, & à Diis benigne concedi aduerſus hoſtes arbitrarentur. His detrimentis atque miraculis Mutezuma, terrefactus, ſe repente dedidit, & ad Corteſii authoritatem cunctos imperii ſui Populos contulit. Sed poſtquàm ſe dederat, quod deditionis pœnitere, excitare rurſus ad rebellandum populares ſuos, & fugam parare diceretur; ei compedes iniectæ ſunt; qua miſerabili deformitate nihil impotentius & durius imponi poſſe Barbari eiulatu & lachrymis id ſignificantes oſtenderunt; quod Rex Regum immenſæ Fortunæ faſtigium dudum tenens, ſeruilem contumeliam ſubiiſſet, quam vt vindicarent quidam de Populo, & vt Regem tanto eximerēt ludibrio, in ſuperiorem porticum vbi Mutezuma vinctus ſedebat, lapides coniicere cœperunt, fruſtra Corteſianis prohibentibus; nam Mutezuma caput ictus, paulo poſt interiit, eique demū poſt multam & cruētam cōtentionem Corteſius ſuffragio multorum Regulorum ſuffectus eſt, eo titulo vt Cæſaris ſupremi Imperatoris ſe vices gerere profiteretur. Exinde vlteriora perquirere, quòd Mexicanæ regiones auro ſcatere, & gemmis atque margaritis abundare variis percunctationibus; nec longe abeſſe Oceanum comperiſſet, nouam expeditionem ad occidentis oram maritimam ſuſcepit, eo quidem apparatu vt non modo ſarcinarum & tormentorum onera ſecum ferret, ſed duos etiam mioparones certa ſoluta membrorum compage plicatiles, multiplicatis ſeruis comportari iuberet, vt his tentaret Oceanum, quem non amplius quingentis leucis abeſſe conſtabat. Ex itinere cuncti incolæ trahenti tormenta atq. equites, expoſitis commeatibus paruerunt, atque omnibus officiis amice collatis euntē ſecuti ſunt. Medio fere itineris ſpatio conſpectus mons eſt altiſsimus & in cacumine niuoſus Aetnæ Siculæ modo flammas euomens, & ignitos pumices eructans, atq. inde ad Oceanum eſt peruentum, qui vaſtis dextri litoris anfractibus frequentes Inſulas oſtendebat, magna ex parte deſertas, in quarum vadis multi vrinatores deprehenſi ſunt, legendis conchis & vnionibus intenti. Exiſtimabat Corteſius ea æquora quæ eſſent ſcopulis præpedita, nec leuibus nauiculis tutò tentari poſſet, obuerti in Orientem. famamq. eſſe apud incolas, ad extremum Occidentem reperiri ingentes Inſulas omnibus

bus

bus aromatum atq. vnionum diuitiis abundantes; ſic vt maxime læta retur,quod in occidua parte reperiri poſſe ſperaret nouum orientem, ſi maioribus nauigiis ea maria ſulcarentur. Igitur Corteſius latè explo rato litore,notatiſque nemoribus vnde materia ædificandæ claſsi cædi poſſet,Temiſtitan eſt regreſſus. Ibi Barbarorum templis rite expiatis, Deo Chriſto & Deiparæ virgini ſolennes aras erexit, & Baptiſterium condidit;Nec ei admodum difficile fuit docilibus ingeniis veræ religionis cultum perſuaſiſſe,& ſacro fonte certatim ad eam cerimoniam accurrentes luſtrare,myſteriaque noſtri ritus ſingulis inſinuaſſe. Indigenæ ſiquidem aduenas non homines ſed Heroës eſſe arbitrari, qui à magno numine in eas terras miſsi fuiſſent, à quibus ipſi verum Dei cultum & admirabiles artes, quibus perpetuo beati forent benignißime docerentur. Non eſſe amplius ipſis a quoquam finitimo hoſte vim & arma extimeſcenda, poſtea quàm inuictæ gentis præſidio terra, marique tutiſsimi cuncta hoſtilia in poſterum contempturi, & perpetua ciuili pace gauiſuri viderentur; quod Corteſius non dubio magni numinis nutu humanas actiones ad iuſtiiæ normam apto quo dam ſeueritatis & clementiæ temperamento reuocaret;maleficiorum reos ad exemplum punire ſolitus, quum aliqui deprehenſi, more noſtro virgis cædi;alii reiectis in terga bracchiis ex troclea ſuſpendi qua tique,alii inſertis in binas trabes cruribus in cuſtodia ſiti atque inedia torqueri iuberentur. Ampliſsimum enim carcerem ædificarat, qui liberæ gentis grauiſsima pœna putabatur. His ir tutis & moribus vſque adeo Mexicani profeceruut, vt quum Co ſius per concionatores interpretes multa de diuinis rebus & de omani Pontificis autho ritate Carolique Cæſaris ſummi principis potentia atque virtute diſſereret, duo illuſtres gentis proceres publico decreto inſtructa legatione ad Cæſarem in Hiſpaniam,atq. inde ad Clementē Romam vtrunq. pie veneraturi mitterentur. Hos Romæ nos vidimus pari colore & coma & ingenii alacritate noſtris ſubfuſcis ferè perſimiles, quos Clemēs imagunculas aureas dono afferentes ita remuneratus eſt, vt conueſtitos duplici veſte ſerica,equeſtri dignitate honeſtaret,binisque bullatis baltheis cum totidem inauratis gladiis & pugionibus,atq. item ſingulis aureis torquibus exornaret,quibus læti muneribus ad ſuos redierint, & multa vti poſtea accepimus, de magnitudine vrbis moribusque & ceremoniis noſtrorum gentium retulerint. Exinde Corteſius domum Regii prætorii inſtar Temiſtitano in foro pereleganti ſtructura ex vario marmore ſculptiſque lapidibus ornatiſsimam quam nonnulli Hiſpanorum Granatenſi Alambræ vel ob id anteponunt quod coloratis lapidum zonis admirabili ſpecie diſtinguatur, cohærenteſque habeat hortos ſcaturientibus vndique per ſyphones & iocundè ſalientibus lymphis. Ipſa namque vrbs Temiſtitan circumfluam habet paludem, per quam longis pontibus continenti iungitur; vberrimoſque

D ii dulcis

dulcis aquæ, quod ſalſus ſit omnis ex palude humor, habet aquæductus, qui lapideis & turritis ciuium domibus in omnẽ vſum limpidiſſimas aquas ſuppeditant. Poſita eſt hæc vrbs medio fere ſpatio inter tropici Cancri lineam & æquatorem. Cæterum Corteſius non diu tantæ Prouinciæ imperio potiri potuit. Non ſecus enim ac antea Columbus, inuidia tantarum opum accerſitus eſt in Hiſpaniam, muneraque gemmarum & margaritarum ſupra opinionem pretioſa Cæſari dono dedit, à quo præmium retulit Vallii oppidi donum, quod ad eius poſteros tranſiret; Succeſſorque ei ſumma cum authoritate ad Mexicana Regna tranſmiſſus eſt Antonius Mendocius Tendilii filius, qui vti eſt ingenio generoſo optimiſque inſtructo literis, & honeſtæ gloriæ auido vlteriora profectò Regna atque exoptatum iter ad Molucas nobis aperiet. Corteſius verò in Africam ſecutus Cæſarem Algeriano naufragio inſignem pretioſæ ſupellectilis ſuæ iacturam fecit, ſeptennioque poſt qui, humilis Medelini oppidi ciuis, filius fuerat, (id eſt apud Anam amnem) munere Cæſaris illuſtris appellatus apud penates ſuos non planè ſenex fato conceſsit, paulo poſt quàm nobis effigiem ſuam inter præclaras imagines in Muſæo noſtro collocandam miſiſſet.

FRANCHINI Coſentini

Alcides latæ multum telluris obiuit.
Victor & ante alios clarus in orbe fuit;
Clarior Hernandus, nam plus telluris obiuit,
Plus maris, ignotos uicit & antipodas.

Eiuſdem

Liber ubi Eoos deuicit belliger Indos
Iuſſa dedit populis ut ſibi thura darent.
Hernandus contra, poni ſibi noluit aras
Altera ubi eſt armis India uicta ſuis;
Eſt igitur Baccho maior Corteſius; hic ſe
Abnuit eſſe Deum, ui fuit ille Deus.

Sub effigie SIGISMVNDI Poloniæ Regis.

HVNC auguſti oris ſpeciem quum ætate floreret Sigiſmundus Sarmatiæ Rex ferebat, inter noſtræ ætatis fortunatos Principes adnumeratus, ſi longæuæ vitæ & firmiſsimæ valetudinis commoda, cum diuturnitate imperii, quod ſemper ei incolume atque tranquillum ſtetit, ac illuſtrium

ſtrium cognationum claritudine computentur. Is enim à Caſimiro patre Regno accepto, alterum & quadrageſimũ regnauit annum; octuageſimum autem paucis conceſſo leniore vitæ exitu abſoluit; nullis profecto acerbioribus inteſtinis aut externis bellis tentatus; vtpote qui graui inſtituto ſecuræ domi paci obnixe ſtuduerit, & foris de barbaris infeſta arma temere inferentibus, inſignes victorias retulerit; quum per legatos ſummæ peritiæ atque authoritatis ſuperiorum temporum accepta detrimenta, redditis cladibus expiaſſet. Nam Tartari ad Socalum cum Polonis congreſsi Roſſolanorum temeritate potius quàm ſua virtute victores euaſerant, & Moldaui ad Ozocouiam Alexandri Regis exercitum profligarant. Conuerſa itaque Fortuna ad Sigiſmundũ, Cõſtantinus Oſtrogius Ruthenus, Tartaros æternos hoſtes apud Seluchum, atque iterum ad Viſnoueciam memorabili ſtrage edita ſuperauit. Idem quoque Conſtantinus pari felicitate ingentem victoriã de Moſchis ad Orſam flumen iuxta Smolenchum eſt conſecutus. Cæterum Moldauos Ioannes Tarnouius inclytæ virtutis Dux ita debellauit vt Petrus ipſe Moldauiæ Princeps amiſsis Ducum & militum ſuorum primariis vulneratus, exutuſque tormentis & caſtris vix manus victoris effugerit. Hæc quanquam præclara multiplicis victoriæ trophæa Sigiſmundi gloriam in immenſum eueherent, id tamen plurimum ad ſummæ prudentiæ ſalutemque Regni nomen maxime pertinuit, quod conſtantiſsima fide pertinacique ſtudio, pacis & amicitiæ fœdera cum Turcarum Imperatoribus ſanctiſsime coluerit, quanquàm eum Chriſtiani Reges ſpecie pietatis & noui decoris propoſita, vt ſecum conſentiret atque arma ſumeret vehementer incitarent. Prouidebat enim Rex Senex vnico innixus filio admodum puero, ideoq. in capiendis grauioribus conſiliis nunquam præproperus & incautus, recaſura in ipſum tanquam periculo proximum Othomannorum arma quibus niſi maximis & ſemper paratis copiis reſiſti poſſet; Nec Polonis ſociorum longinqua auxilia vt hoſti propinquo ad prædam expoſitis, expectanda viderentur. Ex ea quoque Turcarum amicitia Sigiſmundus non obſcure ſe præmunitum atque defenſum aduerſus finitimos hoſtes intelligebat, quando ea eſſet Othomannorum vetus conſuetudo vt ſocios, & in amicitiam clientelamque receptos aduerſus omnem iniuriam promptiſsime defendant. Quorum vſque adeo grauis authoritas apud Tartaros, Moldauos & Moſcos valebat, vt quo minus ſe commouerent & in Poloniæ fines incurſiones facerent, imperioſè deterrerent; & ipſe Sigiſmundus à Solymano honoris cauſa amicus & pater appellaretur. Regiæ ſtirpis ſtemma nequaquàm altè a nobis repetetur, contenti Iagelonis Regis memoria, qui duos genuit filios Ladislaum Polonici Regni ſucceſſorem, & Pannoniæ demum Hungarorum procerum accitu Regem creatum. Hunc victoria ad Nicopolim tumultuarie parta, cupiditate gloriæ elatum & fœdera re-

centis pacis abrumpentem, quum iniquo Fato in Bulgariam penetraſſet, Amurathes in Varnenſibus campis trucidauit. Huius frater Caſimirus Regnum ſuſcepit, Rex egregiè fortis, & de Pruthenis atque Germanis inſigni parta victoria celebratus. Hic plures liberos Imperiique hæredes reliquit, vtpote qui rara felicitate quatuor Regum pater fuerit. Succeſsit enim ei Albertus & mox Alexander, quum hic quinque, ille octo annos regnaſſent. Quibus demum ſnccefsit Sigismundus, quum Vladiſlaus quarto loco ei natus frater ad Bohemicum Imperiũ, atque inde Matthia defuncto ad Pannonicum tranſiuiſſet, & Federicus poſtremus tantæ ſobolis frater purpurei galeri & Senatoriæ dignitatis honorem à Romano Pontifice eſſet conſecutus. Habuit Sigiſmundus in matrimonio vxores duas Barbaram Stephani Zapolii Tranſyluaniæ Præfecti filiam, quæ Ioannis Pannoniæ Regis germana ſoror fuit, ex qua Hetuigem filiam ſuſtulit, Brandeburgenſi Regulo, Romani Imperii electori nuptam, ſecundo autem loco Sfortiani ſanguinis vxorem duxit nomine Bonam quæ ei hunc Auguſtum hodie regnantem peperit, & Iſabellam Ioanni poſtea Pannoniæ Regi nuptam, vt inde Regia proles Hungarico nomini pararetur. Itaque Sigiſmundus inter beatos proculdubio referri poteſt, poſtquam auo patreque Regibus editus, patruum Regem & tres fratres Regio diademate inſignes, atque item fratris filium & ſororis ſuæ fratrem Regem ſimul & generum vidit. Senio autem confectus aduocatis Regni proceribus Auguſtum filium ſibi ſucceſſorem decreuit, accuratiſsimisque precibus commendauit. Nec multo poſt leni tentatus morbo exceſsit è vita, eò etiam felicior, ſi pietatem Chriſtianam reſpicias, quòd ei ipſo die quo Saluator noſter Deus Chriſtus Paſchali die ab Inferis reſurrexit in Cœlum emigrare contigerit.

MARTINI Cromeri, Sarmatæ

Cuibus, externiſque, mea eſt clementia nota,
Conſilium, grauitas, relligio, atque fides,
Pax mihi cara fuit, tamen haud me impune laceſſit
Theuto, Liuo, Moſcus, Turca, Scytha, atque Getes.

Sub effigie DAVIDIS maximi Abyſsinorum Aethiopum Regis.

AETHIOPES cucullati Sacerdotes qui poſt maximum Vaticani templum ſedem & delubrum habent, communi conſenſu eam ſui Regis effigiem veriſsimã affirmant, quam Petrus Aluares Legatus cum cruce aurea ad Clementem Pontificem detulit. Is poſtea nobis ex cõmen-

tario Abyſsinorum regiones & mores explicauit, quæ omnia à nobis in Hiſtoriis ſuo loco ita diffuſe enarrata ſunt, vt nihil quod ad digniſsimarum rerum notitiam pertinere poſsit deſiderari queat; qua de re, in exprimendo Dauide aſtrictiore vtemur Elogio, ne hìs faſtidio ſim, qui hiſtorias noſtras perlegerint. Hoc autem de eo Rege totius cogniti orbis longe maximo, dici poteſt, quòd non modo Chriſtianæ religionis dogmata & cerimonias profiteri, ſed his prope iuris ciuilis legibus, & vti nos diſciplinæ militaris inſtitutis, tot ſua Regna authoritate ſummæ Iuſtitiæ tueri conſueſcat, eademque ei ſint iura in profanos, & Sacratos ſacerdotes, quæ apud Romanum Pontificem vigent. Huic Dauidi proxime defuncto, quem vulgò Preteianem vocant, duo inſignia cognomenta contigiſſe Abyſsini referunt: ſcilicet Atanadidinghil quæ vox virginium thus exprimit, & Bellulgian, quod inæſtimabilis pretii gemmam ſignificat. Sedes habet non procul à Nili fontibus inter paludes eius ingentis amnis qui irrigatione, terras omnium ſolo naſcentium vbertate fertiliſsimas reddit. Vſque adeo autem, eius Regna longe latèque extenduntur, vt finibus ab occaſu Atlanticum Oceanum attingant, introrſus Troglo ditarum damnatis terris inſerantur, & ab Oriente ad Arabicum vſque ſinum pertendant, vbi Aracocum portum Abyſsinos frequentare conſtat. Dauidi cæteriſque Regibus quum in publicum prodeant, cæruleo tenui ſerico velare faciem, & ſiniſtra manu argenteam præferre crucem mos eſt. Mutare ſedes tranſlatis tentoriis, & valida numeroſaque iuuentute noctu atque interdiu cuſtodiri ſolent; deferuntur lectica interdum aperta ſuccollantibus ſeruis. In conficiendo autem longiore itinere, mulabus quàm equis vehi malunt. Ipſe Dauid omnibus caſtimoniæ munditiis clarus vxore vna contentus fuit; liberos ſuſcepit plures, è quibus, natu maximus à Sellano Arabum Rege acie interfectus eſt, cuius acerbæ cædis dolor, quanquam egregie à fratre victore qui improuiſam Sellano hoſti cladem intulerat, vindicatus videri poſſet, Dauidem tamen patrem adhuc ſtata ætate florentem ad mortem adegiſſe creditur; Sic vt Claudium hunc qui hodie regnat, ſecundo natum loco Imperii ſucceſſorem reliquerit.

PETRI Angelii

Expreſſam effigiem mira quàm conſpicis arte
Hoſpes, & horrentem capitis mirare capillum,
Nigranteſque genas, nigrantiaque ora, manuſque
Inſpectas, tecumque alto ſub corde uolutas,
Quis ſit, & unde genus ducat; quo magnus in orbe
Imperet, illuſtres nobis ponatur ut inter

Heroas,clari ſpectandus imagine Regis.
Hic ille eſt qui iura dabat,legeſque ferebat
Aethiopum populis mediæ ſub ſydere libræ.
Tempore quo noſtræ ſuperato gurgite uaſto
Heſperidum,terras circum,cœlumque profundum
Percurrere rates,alioque ſub orbe pararunt
Imperium,inuicti tremerent ut Cæſaris arma
Inſulæ Oceano in magno,regna inuia uiuis
Credita,& exuri radijs plaga Solis iniqui
Scilicet audaces tum primum Atlasque Garaſque
Ualuaque & horrifico pulſatus Cynnaba fluctu
Ultra anni Soliſque uiam ſtupuere carinas
Ire,atque Herculeis conuulſis æquore metis
Sulcare ignotas temere uada cæca per undas.
Tum quoque Piſtricesque feræ,atque immania Cete,
Monſtraque præteritis non unquam cognita ſeclis
Horruerunt rapido uolitantes flamine pinus.
Quin ipſi è cana prognatas Tethyde nymphas
Pube tenus placido ſuperantes marmore nautæ
Uidere,& membris immanibus Aegæona
Sæpe fatigantem terga horrida Balenarum.
Neptunumque patrem,tumidis qui præſidet undis,
Felicem orarunt reditum,uentoſque ſecundos,
Et patrias certe remeaſſent undique ad oras
Ni gens crudelis ſylua inſediſſet iniqua
Figere lethiferis hoſtem conſueta ſagittis;
Et miſeros toto palantes littore nautas
Ah miſeros nautas,tam ſæuæ opprobria menſæ,
Funderet,& raptos lentum torreret ad ignem,
Diraque diſſectis ſatiaret uiſcera membris,
Atque atro ingluuiem miſerorum ſanguine fœdam
Paſceret,ac tepidos laniaret dentibus artus.
Tum vero ſi quis Smyrnæi carmina uatis
Legerat,& Diuam Circem,ſæuoſque Cyclopas
Et Leſtrigoniæ portenta incognita terræ
Riſerat,ignaro miracula prodita uulgo;
Ambiguæ didicit magno in diſcrimine uitæ.
Docto aurem,certamque fidem præbere poetæ.
At non hunc tamen inſigni diademate clarum
Quem ſpectas,diri dirum genuere parentes
Non regio hunc mater magnorum horrenda Gigantum
Difficilemque aditu Regem,alloquioque ſuperbum
Protulit hoſpitibus dias in luminis auras

At culti Aethiopes gens Fortunata Canopi,
Quæ ſæpe Oceanum, ſæpe Oceanitidas omnes
Numina magna maris, tum Pana Iouemque ſupremum
Excipit hoſpitio, ac menſæ dignatur honore,
Indigenam uenerantur uti Regemque patremque
Scilicet his Nili fontes, quos uiuida tellus
Imbibit, & magnis fæcundat meſſibus agros
Suppeditant Lymphas, dulces cœnantibus hauſtus
Quas illi aſſidue multo cum nectare potant.
Horum, nulla fames & amor ueſanus habendi
Morbo infelici, triſtique cupidine mentes
Sollicitat, longa iamdudum in pace quietas.
At nos infauſti proles ſcelerata Promethei
Inſanas ut opes miſeri cumulemus, & altos
Theſauros imis argenti aurique metalla
Viſceribus terræ effoſſis ſcrutamur, & ipſum
Vertimus heu ſæui cognata in corpora ferrum
Et conſanguineo fœdamus ſanguine dextras.
Iam iam igitur cuncti placidas uno agmine terras
Deſertis aliquando Aſiæ Europæque ruinis
Victuri longumque æuum, & diuturna beati
Ocia ducturi, tanto ſub Rege petamus.

Sub effigie MVLEASSIS Tunetani Regis

PERAMPLVM in Africa Regnum, cæteriſque ab honore vetuſtatis, auguſtius tenuiſſe conſtat hunc Muleaſſem, quem celeberrima Cæſaris victoria nobis clarum, & immitis eius Fortuna miſerabilem fecit. Repetebat ipſe, vetuſtiſsimam Tunetani Regni originem ab his Pœnorum Regibus qui ante ſexcentos annos ab aduentu Arabum totius Africæ regiones, maritimaque præſertim Regna multitudine ſua, quæ inuicta armis extiterat, occupantes Mahometis ſectam vſque ad Oceanum, & Atlantica Regna protulerunt, vnde poſtea Almanſor immenſæ virtutis atque potentiæ Rex cui Emiramolino cognomen fuit, à Mauroco clariſsima vlterioris Mauritaniæ vrbe ingenti auſu in Hiſpaniam traiecerit, & poſt deuictos multis præliis vtriuſque Hiſpaniæ Reges, in Bætica Granatæ Regnum condiderit. Hic Muleaſſes magna vi corporis fuit, excellentiſque induſtriæ in omni exercitatione equeſtris diſciplinæ; ſed ingenio rapaci, ſuſpicioſo, & in omnem libidinem effuſe prono, fœdoque, & quod immanius fuit erga ſuum ſanguinem perfidioſiſsime cruento. Nam Mahometis patris mortem acceleraſſe fraude Lentigeſiæ matris, & quoſdam è fratribus iugulaſſe;

alios

alios crudelem in modũ oculorum luminibus priuaſſe ferunt, & quod ſupra nefarii criminis conſilia cum ſibi tum populo Tunetano exitiale fuiſſe conſtat, Turcas prædones in Africam accerſiuit, portumque eis atque vrbem conceſsit, ea conditione vt eorum prædæ quinta parte potiretur. Rex erat plena quidem præſentis & opimi quæſtus, ſed maxime inuidioſa, quod communibus humani generis hoſtibus Tuneti tutiſsimus eſſet receptus. Per hunc modum quum pyratæ Africæ litoribus inſiti, multa cum Siciliæ atque Italiæ, tum Sardiniæ, & Corſicæ, omnibuſq. Hiſpaniæ oris, detrimenta intuliſſent, claſſemq. Hiſpaniēſem intercepiſſent, ſe ſe cũ Hariadeno Barbaruſſa conſociarunt, qui Solymani ingenti claſſe ſubnixus, inſtructo inſigni dolo Tunetũ occupare cogitauit, & fauentibus quibuſdam Pœnorum occupauit, eiectoque Muleaſſe ſe ſe Tuneti Regem conſtituit. Tum verò Cæſar ſuſcepta Muleaſsis cauſa aduerſus Barbaruſſam bellum ſuſcepit, tanto apparatu, vt expugnata Guleta quæ erat ad ſtagni fauces impoſita munitio, ipſoque demum Barbaruſſa acie fuſo, Tuneto potiretur atque hoſtem fugientem magna parte claſsis exueret. Eo modo Cæſaris beneficio reductus Muleaſſes ſeptem regnauit annos, nihil de antiquis moribus remittens, vel auaritiæ vel crudelitatis, vſque ad id tempus quo Barbaruſſa à Solymano cum claſſe ad præſidium Galliæ Regis mittebatur. Huius tanquam veteris & formidandi hoſtis claſſem veritus Muleaſſes, eo conſilio ex Africa Neapolim venit, vt terreſtri itinere apud Genuam Cæſarem adiret, quòd maiora præſidia ab eo impetranda viderentur. Sed Cæſare Sicambrici belli conſiliis occupato, Neapoli ſubſiſtere iuſſus, amittendi Regni periculum quod ab hoſte Turca Hariadenoque timuerat, à perfidioſiſsimo Amida filio inexpectatum ſubiit. Amida ſiquidem cunctis vitiis patrem imitatus, edita fama quòd Muleaſſes apud Chriſtianos abdicato prius Mahometis cultu impie deficiens, non multo poſt morbo periiſſet, Regnum tanquam Rege patre orbatum occupauit, quo nuncio perculſus Muleaſſes, filii per fidiam omnino armis vindicandam, repetendumque Regnum exiſtimans, tumultuarias Neapoli copias conſcripſit, Lofredioque Neapolitano Duce in Africam traiecit, & ad Guletam appulſus, vel deteſtante Touarre Hiſpano Guletani præſidii præfecto, præproperus nimiſque raptus Regni deſiderio, & vlciſcendi filii cupiditate, ſublatis ſignis ſecundum ſtagni litus, Tunetum ire perrexit, eo euentu vt erumpentibus ex inſidiis Amidanis militibus, nullo prope negocio eius copiæ ex tironibus confectæ, profligatæ ab equitatu omnes cum Lofredio Duce delerentur, ipſe vulnere accepto caperetur, cui Amida filius nihilo patre melior, oculos ignito ſcalpro expungi iuſsit. Eum tamen tanta calamitas tulit euentum vt Amida aliquanto poſt à patruo Regni poſſeſsione pelleretur; quo caſu Muleaſſes noui Regis eiuſdemque germani fratris pietate, carcere eductus ad

Guletam Hiſpanorum beneficio peruenerit. Nec multum inde diſcedens Muleaſſes Neapolim iterum traiecit, magnoq́ue miraculo miſer Romam venit. Ibi tum nobis ex eius humanitate perdiſcere licuit, quæ ad hiſtoriæ noſtræ fidem pertinebant. Sed qui in diſciplinis Philoſophiaque ex dogmate Auerrois non mediocriter eruditus, vel in tanta miſeria pulſus, orbatuſque oculis, Regium faſtum prætulit, vt deductus ad Pontificem non aliter adduci poſſet quàm vt genu tantum exoſculato eum veneraretur. Tranſiuit demum ad Cæſarem in Germaniam, accuſauitque Touarrem furti, quod depoſitam apud eum Regiam gazam diſſutis culcis inhumaniter decumaſſet. Sed multa refellente Touarre atque magnifice cauſam dicente, ita dimiſſus eſt Muleaſſes, vt Siciliæ præfecto alendus mitteretur, vſque ad id tempus quo Andreas Auria & Ioannes Vega Siciliæ Prorex, Garziaſque Toletanus Neapolitanæ claſsis præfectus expugnandæ vrbis Africæ negociũ ſuſceperũt. Dum ea vrbs (olim Leptis parua, hodie Mahomedia à Barbaris vocata) terra mariq. à noſtris quateretur, adeſſetq. Muleaſſes auditor ſtrepitus, potius quàm pugnæ ſpectator, antequàm expugnaretur, morbo interiit; vt aiebat, nihil à ſyderalis artis prædictione deceptus, quæ ſuo fato, & in Africa moriturũ, ſed non exulem prædixerant. Deductum eſt eius funus frequentiſsimo Pœnorum omnis generis comitatu, ad Carouanam ſacroſanctam apud Barbaros vrbem in qua inclytos Reges, & generoſos Numidarum Regulos tumulari mos eſt.

IOVII Iunioris

Linque tuas rupes, & inhoſpita ſaxa Celeno
Infandis Strophadum fixa diu ſcopulis;
Currite uos aliæ Harpyæ, furialia monſtra
Non Calais, Zetes non agitator erit.
Huc agite. antiqui renouetur fabula Phinei,
Atque iterum intactas polluite ore dapes.
Non erat Oedipodes, qui fœda ob crimina, lucem
Ipſe ſibi infenſis unguibus eripuit,
Pœnorum ille fuit cunctis notiſſima labes,
Maurorum ille fuit peſtis, & opprobrium.
Nec duro exilio factus miſer, atque ſuperbus
Pontificis ſanctis oſcula dat pedibus.
Eruit huic lumen natus, uel numinis ira
Illius ut fratres, & pater ultus eat.
Tu tamen his gaudes ſcriptis Rex barbare, quòd te
Poſſe diu credis uiuere in hiſtoria;
Scribitur hæc alijs, ne tam impia facta ſequantur,
Utque author ſcelerum in Tartara ſolus agat.

Sub effigie

Sub effigie PYRRHI Stipiciani.

HAC verè militari fronte, atque his ferocibus oculis, &
inauratis armis, conſtantis pugnaciſsimique animi vim
præferebat Pyrrhus Stipicianus è Baleona familia, ſed
Columniæ domui per clientelam inſertus, quum ſub M.
Antonio atque Pompeio adoleuiſſet. Is nuper ſubitaneo
ereptus morbo diſceſsit è vita, vt nouiſsimum inter imagines locum
teneret, vſque adeo importune vt ei ſummus inter ſecundæ claſsis Du
ces, militiæ decus eriperetur. Erat enim ex multo vſu militiæ, opinio-
ne virtutis eò prouectus, vt ſe dignum militiæ honorem quo virtus eni
teſcere poſſet, maturè conſecuturum ſperaret. Recentis ſiquidem obſi
dionalis coronæ decus retulerat ad Carinianum ab Anchiano circum
uallatus & obſeſſus; tanta vtrinque pertinacia, vt ille victor, omnes ſpes
proferendi imperii abiiceret, modo obſeſſo oppido potiretur; & ex
aduerſo Pyrrhus, vel conſumptis omnibus alimentis priuſquam ſe de
deret extremæ inopiæ diſcrimen ſubeundum eſſe arbitraretur. Ve-
rum lurida mors ex fame in proximo ſpectata, vtrinque pertinaciæ
finem impoſuit. Deſperatis namque auxiliis, quas neceſsitas exprime
bat conditiones ab hoſte ita accepit; vt polliceretur Germanorum atq.
Hiſpanorum cohortes quibus præerant, Felix Archius & Sanmichael
Hiſpanus intra quartum menſem nullam Cæſari operam nauaturas,
atque ipſe continuo ad Franciſcum Regem in Galliam proficiſcere-
tur. Hoc optima fide præſtitit Pyrrhus, quanquam Hiſpani occupato
Brixello, pactionis fidem minime ſeruaſſent. Rex generoſo animo cle-
mentiæ laudem captare ſolitus, Pyrrhum humaniter excepit, & vti
erat, vel in hoſte præclarus virtutis æſtimator, ei apud ſe militare vo-
lenti liberaliora obtulit ſtipendia, ſed is Romani pudoris plenus de ſa-
lute libertateque gratias agens cuncta alia renuit, benigneque dimiſ-
ſus, ad Cæſarem cõtendit, qui tum in Belgis Sandeſirium oppidum ex
pugnabat. Ab eo Pyrrhus virtutis nomine Mortaria oppido quæ eſt in
ter Ticinum atque Nouariam donatus eſt, quanquam ei grauiter Va-
ſtius ſuccenſuiſſet, quòd perpetuis eius obteſtationibus & precibus ad
ductus ad Cereſolam cum Gallis confligere maturaſſet, vt extrema
(ſicuti aiebat) fame perdomito, & tot fortiſsimarum gentium cohor-
tibus vix præ inedia effigies hominum ſuſtinentibus opem ferret, cu-
ius infauſtæ pugnæ caſum poſtea minus neceſſarium compertum eſt,
poſtquam vel deſperatis auxiliis per quadraginta amplius dies maiora
etiam auctioraq. obſidionis incõmoda pertuliſſet; ſcilicet vt effictа gra
uioris periculi neceſsitate, ipſius imperatoris diligentiam magis & ma
gis excitandam putarit, graui cũ diſcrimine vniuerſi belli. Verum hæc
Pyrrhus ita diluebat, vt aliquantũ frumenti ab ſe cuncta perſcrutante
abſtruſa in ſcrobe nouiſsime repertũ diceret, quo ſe inſperato ſubſidio
milites

milites aliquandiu inediam toleraſſe faterentur. At Vaſtius eius rei excuſationem diſsimulanter excipiens, quod pro ſua priſtina virtute neque ſibi neque voto Cæſaris ſatisfeciſſet, ad Cæſarem in Germaniam profectus eſt, vt ille de tota ratione atque euentu aduerſæ pugnæ certius doceretur. Eo autem animi habitu in Italiam rediit vt eius prælii detrimento Cæſarem non obſcure offenſum crederet, conceptoque inde expiabili dolore, & morbo, vir alioqui magnanimus vitam deſereret, & Pyrrhus Cæſaris munere lætaretur. Cæterum Pyrrhus qui inſignem bellooperam præſtare cupiebat, quum honores militiæ apud Cæſarem præoccupatos eſſe conſpiceret, ad Venetos Italicæ libertatis iura tuentes ſe conuertit, apud quos magna eſſet minorum Ducum penuria, multis ſcilicet, aut exauthoratis, aut fato ſublatis, inter quos Valerius Vrſinus præpropera morte ereptus, vt erat omni dignus laude, ingens ſui deſiderium illis reliquiſſet. Sed Pyrrhus dum miro patrum conſenſu militiæ adſcriberetur vel multo virium robore validus tridui morbum ſuſtinere non potuit.

IOVII Iunioris

Hunc cinerem, & magni ſaxum uenerabile buſti,
Et nimis ereptum propere, è uitalibus auris
Heroa inſignem lachrymis decorate ſupremis
Ingentemque animam mœſta ter uoce uocate
Heu Proceres, quibus ardor ineſt, & gloria Martis.
Quis melius fera bella colat? uenerandaque iura
Militiæ? tu frange comas; & percute pectus
Ipſa tuum Bellona manu, ualidiſque lacertis
Enſesque, & galeas, & forti haſtilia ferro
Diſyce deturbans, immitique obrue ponto
Quicquid in Aeolijs excuſsit Lemnius oris.
Ille per Elyſium, perque umbriferas conualles
Terrenam exutus molem, noſtrique laboris
Securus, ueteres Phrygas inter, & inter Achiuos,
Romulidumque Duces, Romani ſanguinis ipſe
Nunc acres exercet equos, nunc agmina uictor
(Paſsim pugnaci ſternens quæque obuia dextra)
Proterit, atque hoſtes cogit dare terga ſequenti.
Sed quid in Elyſio prodeſt uictoria campo
Auſoniæ? quæ mœſta diu ſarcire ruinas
Hoc duce ſperabat. Cimbros non illa furentes,
Aut ſæuum duris Gallum extimuiſſet in armis

E *Obſidio,*

Obſidio,& rerum triſtis penuria teſtes,
Ille animum inuictum nunquam in diſcrimine ſummo
Deiecit,dum ſe crudeli traderet hoſti
An ſe iactabit Caſilini gloria tantum?
Extremamque famem perpeſſa Petilia quondam?
Nunc gemat Auſonia (& certè hæc eſt ira Deorum)
Vos Manes gaudete pij,ſanctumque per altos
Fortunatorum ſaltus,ſedeſque beatas
Ferte Ducem;celſumque humeris imponite ueſtris,
Et tantam magno uirtutem extollite cantu.

FINIS SEXTI LIBRI

PAVLI

PAVLI IOVII
EPISCOPI NVCERINI
IN LIBRVM SEPTIMVM ELOGIORVM SVORVM PRAEFATIO AD COSMVM MED. FLOREN. DVCEM.

NON mirabéris cãdidiſsimẽ Princeps,ſi complures qui ſuis ſeculis inſigni bellicæ laudis præconio floruerunt, hoc volumine prætermiſsi videbuntur; Nam ex profeſſo eos tantum quorum veras imagines nanciſci potuimus,appoſitis Elogiis exornandos arbitrabamur,vt in libro iam pridem à nobis edito de viris literarum elegantium doctrina inclytis ſtudioſe ſeruatum eſt. Quam ob rem iam mihi licet iure optimo veniam deprecari, quandoquidem in hac tot imaginum ſupellectile comparanda, per triginta amplius annos perpetua curioſitate incenſus,neque diligentiæ neque ſumptui vnquam pepercerim. Arbitrabar enim in hoc flexu ætatis & præcipiti ſenecta, nullum omnino, abdicatis iam cæteris voluptatibus, vel honeſtius vel ſplendidius ſtudium fore (ſacrato præſertim viro) quàm iocundam & negocio liteque vacuam maximeque tranquillam vitam inſtituenti, paraſſe viris elegantibus apud Muſæum noſtrum peramœnæ delectationis voluptatem ac vtiliſsimum animorum oblectamentum,his præſtantiſsimis veræ virtutis exemplis,quibus hæc vita ſæpe anxia,& atri plena turbinis beatè compoſita procul à moleſtiis & perturbationibus abduceretur. Cæterum viuorum quoque Ducum,& regnantium adhuc Regum imagines ibidem ſpectantur,quibus ideo pleniora elogia ſuppoſuiſſe puduit, quod (vt Poetæ aiunt) vltimus vitæ

dies indicet de omnibus, nec quiſquam mortalium planè felix ante obitum dici queat. Præduri quoque, & odioſi ſit muneris viuentium mores publicæ cenſuræ ſubieciſſe, tanquam aliquanto certiore maleuolentiæ quàm præmii vel laudis ſpe. Quandoquidem apud multos hac tempeſtate parce laudaſſe quàm maledixiſſe tantundem ſit. In hos ſcopulos aliquando nos incidimus, quum Hiſtorias vel egregio fidelis ingenii temperamento perſcriptas, ederemus. Verum hæc eodem robore conſtantis animi ſemper feremus, quo grauiſsimi operis negocium aggreſsi, eam tantum ab ingenuo labore laudem tanquam ſecuriorem & pleniorem à poſteris potius, quàm à viuis, non obſcuro cum liuore aliena ſæpe legentibus, expectandam eſſe cenſebamus. Cæterum hic liber qui viuorum elogia continebit illuſtri & aſtricto nominis tui Encomio claudetur, & optimo quidem iure, quum domi tuæ, natus ſit, vbi conceſſo nobili otio elegantiora ſtudia tuis auſpiciis refloreſcunt. Vale.

ELOGIORVM

LIBER SEPTIMVS.

Sub effigie CAROLI V. Imp.

SALVE ter maxime Carole Quinte Auguſte, à præclaro præcellentium virtutum concurſu atque præſidio inuictiſsimi Imperatoris cognomen merite; quum apud cunctas prope gentium omnium nationes ſplendidiſsima in gentium victoriarum trophæa ſtatueris; vſque adeo felici euentu, vt tuam vim non modo Barbari Africæ ſed ipſi quoque Antipodes quos victoria tua nuper aperuit, intelligant & admirentur; Quandoquidem incomparabili inuſitatæ virtutis tuæ documento indomitæ antea Romanis, vlterioris Germaniæ gentes, bello ſuperatæ, ſubactæque Maieſtati glorioſi nominis tui pareant, & tua ſigna vel ex longinquo etiam, trepidiſsime venerentur. Quo fit, vt qui votis rite conceptis, pro ſalute gloriaque tua ſuperis ſupplicant, à te hoc vnum, quod eſt verè ſummum ad dignitatem tuæ amplitudinis expoſtulent, vt poſtquàm vti maxime pius non obſcura religione tangeris, de parãda communi concordia generoſe decernas, ſcilicet vt publicis piorum Principum armis egregie auctus, & confirmatus, Solymani inſolentiſsimi hoſtis ferociam contundas, Neque enim omnino erit difficile inermen aciem grauibus armis protecto agmine perfringere, eius hoſtis quem victrices aquilas reformidantem, & planè vertentem terga, nuper ad Viennam conſpexeris.

IOVII Iunioris

Deuictas Turcarum acies, Libyenque ſubactam
Milite Cæſareo uictrix quum uiderit Arctos:
Undanteſque procul Pœnorum ſanguine campos,
Proluit horrenti, quos Bagrada concitus unda;
Quumque minor genibus latis Germania terris;
Atque tuas totus ſub leges iuerit orbis,
Undique te canimus uates ter maxime Cæſar;
Præſentique tibi meritos largimur honores,
Hic te monſtrari populis gens Itala mauult,
Quàm tua ſi Parij ſublimis mole Coloſſi
Effigies medijs latè caput inſerat aſtris

Nam lapides, atque æra cadunt, quibus imber, & ignes
Officiunt, longique uorax iniuria ſecli.
At te olim CAESAR *cæleſtia tecta tenentem;*
Complentemque tuo felici nomine terras,
Et tum etiam Libyæ populis, Turcæque timendum
Ante alios longè mirabitur alta uetuſtas.

Sub effigie FERDINANDI Regis Romanorum.

ET TV quoque Ferdinande Imperator deſignate Regiis multis virtutibus Cæſari germano fratri par, ſed Fortuna inferior bonitati liberalis ingenii tui magis ac magis innitere, vt hanc rerum dominam tibi concilies, atque inde ſicuti præclare optimus Regum omnium, ampliſsimus etiam fias. Neque enim ſat eſt clementem, pium, liberalemque fuiſſe, niſi bona ſors æquiſsimis conſiliis tuis arrideat. Sors quidem quæ omnia verſat & vti lubet cæca libidine dare cuncta & eripere conſueuit. Adiiſti quippe Pannonici Regni hæreditatem quam legitimo iure cupiebas, quod id Regnum Rege orbatum vetuſtis & nouis fœderum legibus Auſtriaci ſanguinis ſtirpē reſpiceret. Sed ius omne quod præclare tuum eſt, immanis Barbarus ſic interrupit, vt nouum hominem quorundam Hungarorum Procerum importuna aſſentatione, è Præfectura Tranſyluaniæ prouectum, beneficiarii iuris nomine Pannoniæ Regno imponeret, & à te demum felicibus armis profligatum in contumeliam Germanicæ authoritatis reducendum tuendumque ſuſciperet. Quod videri poterat ex dignitate Othomanici nominis cōfirmare clientem & Chriſtiana ſimul arma toties à maioribus ſuis victa contemnere. Huic nanque ſeculo fatale fuit, vt noſtrorum Regum animi veræ pietatis obliuiſcerentur exitialique inſania inter ſe peruicacibus armis diſsiderent, ſcilicet vt barbaris veris hoſtibus ſterneretur via, qua illi nemine iuſtis viribus obſiſtente in viſcera noſtra penetrarent. Itaque virtuti tuæ tuiſque tantum opibus innixo, nō inane modò ſed funeſtum ſemper fuit, cum rabida, immenſarumque virium prævalida bellua colluctari, eritque ſemper & miſerum nobis & luctuoſum, niſi Cæſar frater tanquam alter inuictus Hercules, opem ferat. In dextra namque eius tam forti quàm felici præclare ſita eſt ſpes omnis parandæ incomparabilis, glorioſæque victoriæ, ſi æquam pacē piis Regibus religionis amore dandam cenſeat; hiſque in ſocietatem aſcitis, eorum copiis, atque opibus, vti velit; ſicuti Maximilianus auus tuus, ſummæ virtutis & pietatis Imperator ad propulſandum, tollendumque publicæ ſalutis periculum opus eſſe ſapientiſsime decernebat.

IOVII Iunioris

Te quoque nubiferas;qua Larius alluit Alpes,
Tot claras inter Regumque,Ducumque tabellas
Littore Lunato Muſæa Palatia ſeruant
Spectandum populis Rex auguſtiſsime Regum.
O uere egregium cunctis decus addite terris
Quam bene Pannonij cura eſt tibi tradita Regni,
Scilicet,ut Duce te,noſtris quandoque ſuperbum
Finibus arceri ſperemus poſſe tyrannum;
Qui uelut immiſſus ſyluis arentibus ignis
Quum furit,inſano Borea ſpirante,per agros,
Corripit è medio crepitantibus omnia flammis.
At tibi nec uirtus;ſpectataque dextera bello
Defuerit.tandemque tuis,ſic auguror,auſis
Conuerſo felix ſtudio Fortuna fauebit.

Sub effigie HENRICI Galliæ Regis.

DIVI Diuæque omnes te ſoſpitent magnanime Henrice, & paternæ virtutis æmulum faxint, modo illius totum iniquæ ſortis omen auertant.Ex aliis namque Fortunam diſces quam non longe ſemper ab inuicta virtute tua ab futuram experieris.Quandoquidem quæ optimo conſilio prouideri, queant, & Regnis tuis præſidio atque ornamento ſint, initio ſtatim Principatus ſtatuenda cenſueris. Primum enim omnium ærario cuius opibus cuncta belli & pacis munia conſtant,ita cauiſti,vt quæſtorum impudentes prædas ſuſtuleris, & totius prope venatorii ſumptus luxuriem moderata lege correxeris, ita vt agricolis in ipſa Regis voluptate minime ſit lugendum;& quod integri tui pudoris eſt, apud aulam licentiæ muliebris intemperiem caſtigaris;tanta verecundiæ cura vt matronæ omnes perilluſtri Reginæ, exemplo (hæc enim lectiſsimis pudicitiæ moribus gaudet) ſuum perſpicuæ famæ decus reſpiciant, & ſolis nobilioris elegantiæ munditiis extra ſuſpectas dubii pudoris illecebras pudici nominis laudem tueantur. Iuſtitiam porro tanta ſeueritate colendam inſtituis,vt nihil apud iudicum collegia pro mercale, nihil apud equitum ordines corruptum, & nihil denique in cauſa religionis deprauatum, vel piaculo ſuſpectum, vel vlla ex parte ſupinè neglectum eſſe patiare. Nec mirum eſt ſi hos mores in te iuuene ueneramur atque ſuſpicimus; poſtquam (quod eſt grauiſsimi & ſaluberrimi iudicii tui munus) toti ſummæ arcani conſilii præfeceris Carolum Lotharingiæ Cardinalem ſingularis innocentiæ, pietatis,atque prudentiæ hominem à te propter fidem induſtriamque mirificam in

minore Fortuna delectum. Quod verò inſtauratæ florentiſque militiæ intereſt ipſum Annæum Memorantium è villa ſua Centellia vbi fœmineis delationibus ac artificiis preſſus importuno Reipublicæ tempore iacuerat, in aulam euocaueris, quod nemo eo ſobrii conſtantiſq. iudicii grauitate, aut perpetuo armorum vſu, caſtrenſiumque rerum noticia, tuendæ Galliæ & proferendo imperio Dux potior atque præſtantior exoptari poſsit. Itaque macte tua iam bis cum in Alpibus, tum in Belgis ſpectata virtute pernobilis Rex, perge vt cœpiſti, & virtutem & pietatem cole vt Fortuna pudore victa fortibus auſis tuis arrideat.

Benedicti Varchii

Quid Regem uerè Regem, lateque potentem
Præſtantem bello Regem. ſtudijſque Mineruæ
Inſignem addeceat ſi ſcire Henrice laboras
Henrice Francorum decus, ac noua gloria gentis,
Non alius quiſquam citius, meliusue poteſt te
Patre docere tuo, magnum bene conſule patrem
Patrem imitare tuum, quo nullus tempore in omni
Omnibus in rebus maior fuit, aut erit unquam.
Ex illo uirtutem omnem, uerumque laborem,
Fortunam ex alijs tantum, didiciſſe memento

Sub effigie CHRISTIERNI Daciæ Regis.

QVIS neget te Chriſtierne mortalium immaniſsime nequaquam ex merito nefariæ crudelitatis dantem pœnas, non quidem à Fortuna quæ ſæpe iocari neque diu conſiſtere ſolet, verum ab ipſo magno numine certiſsimo ſemper vltore ſcelerum tam diu carceris calamitate fuiſſe mulctatum? Non enim humano partu in hanc editus lucem, ſed à mōſtruoſa terrificaque bellua, vti tuus ſæpe fert glacialis Oceanus natus & educatus inter Balenas & Orcas exiſtimari potes. Hanc ſiquidem ſtirpem fateris inſidioſis vipereiſque oculis, effera fronte, portentoſiſque dentibus, & horrida barba humano cruore delibuta, qualem Antropophagi Canibales apud Indiam noui reperti orbis ferre dicuntur Non eius vtique Chriſtierni Regis ſanguine progenitus eſſe potes, qui. vti erat egregie pius, religionis cauſa aliquādo pedibus Romam ierit, vt ſacroſancta altaria pietatis plenus inuiſeret, & Pontificem ſacrorū Principem veneraretur, muneraque venerationis eximiæ in patriam referret, quibus tu ſceleſtiſsimus nepos potirere. Deſciuiſti ſiquidem impie atque arroganter, non quidem à Romano Pontifice, quod fortaſſe ferri poſſet; ſed à Chriſto, ſuperiſque Diuis, vt te innocentiſsimo-

rum

rum ſacerdotum ſanguine cruentares; ſacrorum arás euerteres;templorum donaria diriperes,& denique vti immanis parricida, humani generis odium parares;Scilicet vt totius Daciæ,Gothiæ,atque Noruegiæ populi,monſtrum ſibi regnare non hominem indignantes, publica conſpiratione rebellarent; teque eiecto, Chriſtianum re & nomine Regem ; pro impio ſibi deligerent , à quo perpetuis vinctus cathenis, tanquàm indomita bellua,clatrata in cauea ſeruarere . Dignus profectò omnibus tormentis atque ſuppliciis,& nece turpiſsima; niſi honos qui Cæſari tibi ex matertera coniuncto , plurimus debetur, & Chriſtiernæ filiæ tuæ inſignis pietas,quæ matri quàm tibi ſimilior euaſit, in felicibus Sfortiano & Lotharingio connubiis clara,te adhuc atroces retinentem ſpiritus,& tetro carcere pœnas dantem ſeruauiſſent.

PLACIDII Placentini

Terrificam hanc effigiem,hunc horribilem tyrannum;
Dedecus hoc & Daniæ,dentibus iis triſauci
Ad Stygios qui reboat perſimilem feroci,
Sanguinis hoc denique ſacri cupidum ſepulchrum,
Iis tabulis (credo equidem) non meminiſſe fas eſt.
Ni monumentum ueluti perfidiæ efferatur.
Ingenium ſcilicet hic exuerat benignum,
Et uelut antiqua manus iam uoluit Gigantum,
Dum nequit alto officere hic cœlicolum tonanti;
Inſequitur,ſæuit,& almos necat (heu) miniſtros:
Templaque ſacris uacuat cum ſpoliis profanus.
Et niſi qui fulmina torquet,populos ſubactos
Enſibus ac corde fero cogeret in tyrannum
Spiritus huic terribilis iam ſolium locaſſet

Sub effigie SOLYMANI Turcarum Imperatoris.

SOLYMANO ex re feliciter prouiſa, cui euentus reſpõderit,nomẽ obueniſſe elegantiores Turcæ aſſerũt, ſecus ac patri contigiſſe conſtat,qui à cõtrario ſenſu Selymus hoc eſt manſuetus & lenis authorque pacis ſit vocatus, quo nemo Othomannorum Principum ingenio ferocior & ad ſæuitiam pronior & denique bellicoſior fuerit. Nam ſi memoria repetamus vtriuſque res geſtas quas in Hiſtoriis enarrauimus, plus certe cruoris effuſum fuiſſe fatebimur per octo annos quibus Selymus imperauit, quàm his triginta quibus Solymanus Imperio potitus eſt.Hoc vero nomen Salomonem Moſaicis annalibus Regem , ſapientiæ gloria inclytum immutatis ſyllabis refert.Sed Solymani ſi cõ

parare

parare iuuat res geſtæ, paternæ famæ nomen æquaſſe cenſeri poſſunt, ſi numeros & pondera victoriarum æqua lance expendamus. Recepta namque Syria, interfecto Gazelle qui rebellarat; & Belgradum Pannoniæ propugnaculũ cũ ignominia Chriſtiani nominis fortiter expugnatum, Rhodus manu capta, trucidatus in acie Rex Hungarus; Buda vrbs Regia bis occupata; Auſtrianus exercitus ad Exechium fœda in fuga cæſus atque deletus; Rocandulphi ingentes copiæ ad Budam expugnatis caſtris ſuperatæ; contemptuſque demum atque repulſus ad Peſtum Germanorum exercitus, & expugnatum in oculis Strigonium & Albaregalis eo victoriæ curſu in poteſtatem redacta, & paulo antea Hiſpani in Dalmatia ad Caſtrum nouum ſtrenue expugnati, cæſique, & quod fœdius nobis accidere non potuit noſtræ claſſes quæ inſuperabiles viderentur ad Leucadem in fugam coniectæ, Solymanum pro fectò neque patri auſu imparem, neque proſſus inertem aut gloriæ minus auidum teſtabuntur. Quod ſi eius victorias ad orientem partas cõputemus Aſsyriæ & Meſopotamiæ Regnã cum Babylonia, clariſsima orientis vrbe & magnæ Memphi proculdubio æquanda Othomannico adiecta Imperio, captæ Aegypto opponi & comparari poſſunt, & quod ad gloriam attinet, euaſtati maioris Armeniæ Mediæ, Perſidiſque fines vſque ad ſinum Perſicum, captumque bis Tauriſium Perſarum Regia, omnibus ornamentis ſpoliatum, non ne Tammaſum Hyſmaëlis filium refugientem ad montes, neque conſiſtere, neque acie congredi auſum, ſe planè victum confiteri coëgerunt? Superi itaque Solymano eam mentem tribuant, vt perpetuo bello vexandum orientem, appetendamque Indiam cenſeat; poſtquàm nos tot acceptarum cladium minime pudet; nec ex communi concordia de ſacro bello cogitamus, dum modo hoſtis auerſi beneficio pace frui liceat, quum huius Solymani vires eleuare, noſtras iactanter efferre, eius mores inepte carpere contendimus. At ipſe Turcis eius certè erit (vt illi fatentur) ſupra cæteros Othomannorum Principes qui per ducentos regnarint annos, iuſtitiæ, ſobrietatis, & continentiæ laude clariſsimus, quum nulla impietatis atque ſæuitiæ, ſed multa religionis atque clementiæ monumenta Muſtaphæ filio iam plane viro & nobis formidando æmulanda proponat.

IANI Vitalis

Ocia quem nunquam tentarunt mollia, quem non
Delitijs fregit deſidioſa Venus,
Regnatorem Aſia Solymanum en aſpice quiſquis
Scyllæam ignoras terribilem ingluuiem,
Aegyptum ille inhians, inhians Indoſque, Getaſque
Pannoniaque arces, indomitamque Rhodum

Vi magna aggreſſus rapuit, te uindice Cæſar
Euaſit rabiem ſola Vienna ſuam,
Et nunc immitis fœta truculentior urſa
In latebris fingit funera noſtra ſuis,
Interea dum nos uigilantes ſtertimus, ille
Inſomnis, nobis integra Regna uorat

Sub effigie ANDREAE Auriæ Claſsis Præfecti.

DIV te ſoſpitent cœleſtia numina fortunate ſenex, aſſertæ in libertatem patriæ ſuprema gloria inclyte, perpetue & inuicte prædonum hoſtis, & multis mari partis victoriis celebrate. Dii ſuperi inquam ſeruent, & in hoc uiuidæ ſenectæ robore ſiſtant. Ad præſidium nanque oræ maritimæ Deorum immortalium beneficio natus exiſtimaris qui vnicus cœli nubiumque ſpectator naualis diſciplinæ arcana, huic ſæculo propalaſti; vt doceres quibus artibus & irati maris contumeliam, & ſæuientis Aeoli minas contemnere poſſent qui hybernis etiam tempeſtatibus ſe fortiter committere audeant. Hoc tibi ſupremi laboris ſupereſt, vt pro tua vetere virtute, vigilantia, pietate, patriam quam abolitis veterum tyrannorum nominibus vere liberam opibuſque florentem feciſti; parta ciuium concordia, diu ſerues, incolumemque & bene fortunatam faxis.

IANI Vitalis

Quem ſpectas barba horrentem, ſæuumque tridente
Imperium pelagi magna ditione tenentem
Aurius eſt; non ille modo Lybiæque, Aſiæque
Pyratarum horror, & formidabile nomen,
Sed terræ decus Auſoniæ, & noua gloria Martis.
Hic patriam longo concuſſam turbine belli
Firmauit pace, & ciuiles ſuſtulit iras
Illum grata ſuum, Ligurum Reſpublica ciuem
Et pietate grauem, & meritis ingentibus, inter
Delectos proceres quos illa ab origine prima
Excoluit celebrem æterno ſacrauit honore
Et Ionius tabulam uirtutis dedicat ergo.

Sub effigie TAMMASI Sophi Perſarum Regis.

MAGNO Hyſmaëli quatuor filii fuerunt: Tammas, Helcas, Becram, & Somirza; ſed hic Tammas communi iure gentium quod eſſet natu maximus Regnum excepit. Verum non eadem felicitate qua pater, quanquàm hiſdem prope artibus id regeret, aut proferre, aut tueri potuit. Intempeſtiua namque fratrum æmulatione vexatus, & à Parthia Hyrcanorum laceſsitus armis Othomannica arma nō diu tulit, quum Solymanus intellecta occaſione è Comagene in Meſopotamiam effuſis ingentibus copiis totam eam regionem quam hodie Diarbecham Barbari appellāt, quatuor claris vrbibus & ſingulari copiarum omniū fertilitate nobilem occupaſſet. In ea enim ſunt vrbes Byrtha apud Euphratem, & ſecundum eam introrſus Cara Amida, & Moredinum & Orpha quæ Edeſſa fuit, & quæ eſt ad Tauri radices Bithelis. Exinde Solymanus Syriæ, Iudææ, & Aegypti Satraparum auctus copiis Aſſyriæ Regnum inuaſit, & Babyloniam Alexandri magni & Reginæ Semiramis memoria claram immēſa cupiditate ex tam facili victoria adiit, & in deditionem accepit, vt inde expeditus atque terribilis ad Tauriſium æquata Selymi patris celeritate contenderet. Tum verò Tammas quod viribus eſſet inferior ad montana aſperaque loca ſe ſubducens & ſubitis incurſionibus venturi & prælio certaturi famam præbens, ita Solymanum ſpe pugnæ fruſtratus eſt, vt decedentem, & pabuli preſſum inopia, hiſdem veſtigiis inſequeretur; adeptuſque eius nouiſſimum agmen ad Bithelim vrbem Tauro ſuppoſitam quum Turcæ propter effuſas niues multis affictarentur incommodis, eorum caſtra per Delimentem impigrum Ducē noctu adoriretur, & maxime cruenta cæde ſemiſopitos obrueret. Ea clade Solymanus qui Cara Amidæ ſubſtiterat, dolore perculſus Byzantium rediit vſque adeo ſibi iratus, vt ſperati triumphi publicæque lætitiæ apparatum omnem reiiceret, vlturuſque contumeliam iuraret non prius ſe cœpto bello finem impoſiturum, quàm Hiſmaëlis progeniem (vti Selymus pater, & auus Baiazetes ſtatuiſſent) funditus excinderet. Hæc ſiquidem odia cum ipſa nouæ religionis diſſenſio, tum antiqua ſimultas à proauo Mahomete cum Vſſumcaſſane concepta, in immenſum extenderant. Ferebatur quoque Tammam, quod maxime Mahometanis erat odioſum, per mutuas legationes concitare Carolum Cæſarem vt Turcis in oriente occupatis, Pannoniæ & Græciæ, terra marique inuadendæ occaſionem arriperet. Tammas quoque aliud ſubiit incommodum, nam ab eo Helcas germanus frater ad Solymanum Byzantii agentem transfugit; cuius hortatu renouatum eſt bellum, quo Helcas vt perfidiæ, aut ſtulti conſilii pœnas daret, quum ſe bello Ducem profiteretur,

non

non longe à Balzera quæ eſt Emporium Perſici ſinus, interceptus eſt; Eo ſucceſſu vt Tammas adhuc reſpiret, & accerſitis in auxilium ab Indico Oceano Luſitanis aliquot ſclopettariis, locorum opportunitate ſe defendat. Ipſe roſeo vultu & alacribus oculis, dignam Imperio faciem præfert, & inter Perſas, quod maxime decorum eſt, equitandi & ſagittandi peritiſsimus habetur.

LAELII Carani.

Regali Tammas Perſarum ſanguine cretus
Hic eſt, quem roſeo pinxit Natura colore
Quem Venus ambroſia conſperſit odoribus, arma
Quem Mars bellipotens ſimul & Tritonia virgo
Munere bellorum, ſæuis inſtruxit & armis
Qui quamuis odio fratrum vexatus acerbo
Hircanisque armis, clari haud benefacta parentis
Aequarit, tamen audaces expellere Turcas
Eſt auſus, quorum tepefecit ſanguine terras,
Hic vbi iam niueo Tauri ſplendore coruſcos
Frigoreque algentes nocturna ſtrage fugauit
Retulit & magno claros ex hoſte triumphos.
Immanis ſummo perculſus Turca dolore
Proſtratas acies cum cernit milite Perſa
Sic proprias repetit ſedes, & corde querelas
Sæpius effundit miſeras, & percitus ira
Teſtatur diuos ſe unquam nil linquere inauſum
Inuiſos donec Perſas euerterit orbe.
Aſt inuicte noua Tammas virtute ſuperbum
In patrios iterum fines irrumpere Turcam
Si qua parte vides, armis victricibus arce,
Sterne, fugaque, proculque doma; nam victor honores
Et famam claro felix æquabis olympo.

Sub effigie THOMAE Hauardi Norfoltii Ducis.

HIC eſt ille bello inclytus & ſupra omnes mortales ſupremo hoc infortunio miſer Thomas Hauardus Surreii filius ab Anglis de nomine eius Imperio ſubditæ Prouinciæ Norfoltius appellatus. Is Surreio patri operam in prima acie nauans, quum Scoti ad Floddum occiſo Rege delerentur, ſingularem eius victoriæ laudem tulit; Rebellantem Hyberniam eò traiiciens armis perdomuit atque pacauit. Henrico

Regi bis Galliæ bellum inferenti traiicientique in continentem bellica laude virtuteque animi Ducum clariſsimus magno vſui fuit. Po ſtremo cum induſtriæ, perpetuique officii ſui fructum tulit, vt poſt damnatum cæſumque ſecuri Edemundum fratrem, eiuſque filiam pari ſupplicio mulctatam, quòd Regi tot cædibus efferato infauſte nupſiſſet, turris Londiniæ carceri includeretur; ſeruaretur tamen viuus à Rege, vt in carcere Regem non omnino ingratum erga ſe qui adhuc tyranni beneficio viueret, fateretur.

LAELII Carani.

Horrida Norforti dum tractas arma tremende
Diceris eſſe Deo Bellipotente ſatus,
Nam tua dextra graues armis quum perderet hoſtes
Obſtupuere homines, obſtupuere Dei
Sed mage mirantur te hominesque, Deique tyrannum
Quum virtute vident ſic cecidiſſe tua.

Eiuſdem.

Lictoris rabiem Marius compeſcit inermis,
Illi dum ferro colla ferire parat.
Pectora Norforti perterres dira tyrannis
Se fœdare tuo nanque cruore pauet.

Sub effigie FERDINANDI Toletani
Albæ Principis.

ENITERE magnanime Albane, & qui militiæ vſqueàdeo lætis initiis effloruiſti, perpetuo virtutis atque victoriæ curſu ad ſummum gloriæ faſtigium contende, qui antiqua Toletanæ familiæ decora cumulate renouas, & Hiſpaniæ veterem belli gloriam aſſeris, benignitateq. ſplendidiſsimi ingenii cunctos proceres æquas & quoſq. Duces cõſilio vigilãtia & ingentib. auſis antecellis. Agnoſcimus ſiquidẽ, quid generoſo illo tuo & inſatiabili laudis ſpiritu petas & ſperes, & quid deniq. certiſsimis ſummarum virtutum præſidiis circumſeptus ſtrenue euadendo conſequi poſsis. Inſita nanque tibi eſt, & à præaltis maiorũ tuorum ſeminibus ingenita, veræ laudis, verique decoris immenſa cu piditas. Nam te Federici aui Bætico & Cantabrico bello clariſsimi trophæa excitant, te Garziæ patris Libycis arenis inſepulti manes vrgent, te Cæſar ipſe cui tu maxime conſpicuus, inter ſplendidiſsimos Proceres fidei virtutiſque nomine delectus perpetuo adſiſtis comes,

vehementer accēdit,vt nihil niſi arduum,niſi excelſum,& optimæ laudis ſpe plenum ſpectes,vnde ſumma petatur gloria. Hanc enim vnam ipſe petit,in qua tamen pietas emineat,& amplificatæ Religionis fama conſtet;tāto quidem ſtudio,vt te ſecum rapiat,benigneq. tecum ſuum decus communicet. Et hoc hercle multo modeſtius & liberalius, quandoquidem quotam ſuæ laudis partem tibi conceſſerit,quum triumphalem laurum de profligato ad Albim,captoque Saxonum Principe repudiaret, vt totum id decus à te forti auſu felicique dextra partum, præclaro iure tibi deberi fateretur,Confeciſti itaque tua ingenti virtute difficillimum atque duriſsimum bellum,quod auſpiciis inuicti Cæſaris gerebas, optima quidem ſpe,& ſingulari perſeuerantia, quando ſemper antecurſor,ſemper hoſti proximus,ſemper ex tua peculiari diſciplina munitiſsimis vallatus caſtrīs,ita progrederere vt mature obuenientis victoriæ fructum prope ſolus delibares,atque inde totum perciperes. His tuis ad incomparabilem laudem præclare geſtis,ſicuti antea in Pannonia, Africa, Gallia,te effecturum promiſeras,aui atque patris felices animæ iampridem ex meritis in cœlum receptæ,ita gaudēt & exultant,vt te etiam atque etiam obnixe cohortentur ad concitandum Cæſarē ſuopte ingenio de ſacri belli gloria cupidiſsime cogitantem. Nihil enim ei vel ad vſum rerum præſentium aptius, vel ad gloriam laudatius, vel ad ſpem æternitatis omnino beatius accidere poteſt,quàm vt in veros hoſtes vniuerſa Chriſtiani nominis arma, vnius præſertim inuicti,piique & bene fortunati Imperatoris auſpiciis conuertantur.

ANDREAE Angulii.

Dum cogis Fernande Scythas dare terga Vienna
Aſtra ſuo lambit uertice Danubius;
Et quà lentus aquas agit Afris Bagrada arenis
Miratus dextra eſt celſa trophaea tua;
Te rapidus tremuit Rhodanus,ter Gallia magni
Cæſaris eſt armis quum quatefacta ferox:
Illius amiſſa Libycis quoque Sauus in undis
Claſſe,tui robur pectoris obſtupuit;
Tandem Albis bello uictus te ſiſtit Olympo
Dum duce te, Carolo perfida colla dedit.
Ergo aqua uel tellus,nulla eſt non plena triumphis
Pars etiam Cæli; clare Tolede tuis.

Sub effigie MVLEAMETHIS cognomento Scyriffi, magni Regis Mauritaniæ.

HAC talari linteaque toga induitur Scyriffus, & oblongo linteolo ſimplicibus ſpiris in caput inuoluit, vt eius extrema pars inſtar ingẽtis caudæ à dextra aure per humeros & crura ad talos vſque diffundatur. Hoc habitu Sacerdotes Aegyptios olim vſos fuiſſe conſtat, ſic vt facile rear ſacrificuli cultum inde acceptum quem noſtri ſacra facientes ſuperinduunt, & Camiſum vocant. Muleamethes ſiquidem ob id Scyriffus vocatur quòd ſacratæ ſit ſtirpis, & Mahometis pſeudo prophetæ ſanguine progenitus. Ea vox enim Arabice virum ſanctimonia pollentem, & ſacris myſteriis deditum exprimit. Quomodo autem hic magno huius ſeculi prodigio (quum eſſet pædagogus) ad tot ampliſsima Regna peruenerit, breuius quàm potero explicauerim, vt hinc quoque aſtrologicæ diuinationi non inanem famam adſtruamus & iam ſit planè perſpicuum totam humanæ ſortis fortunam ſua auſpicia è Cœlo deducere. Scyriffi pater Zidamethes habitauit in Dara, quod eſt Regnum non procul à Staffileta regione, quæ tota palmifera eſt, & magno incolarum emolumento dactylorum copiam venalem præbet, qui fructus eſui gratus, à finitimis vlterioribuſque populis expetitur. Huius mercimonii aliarumque rerum opulentus erat mercator Zidamethes & prudentiæ opinione maxime inſignis: ſed in primis ſyderalis ſcientiæ peritiſsimus, vtpote qui multa prænunciaret & diuinaret, profiterique auderet, vel multis irridentibus, duos ſe habere liberos qui proculdubio ad Regale faſtigium eſſent euaſuri. Hi erãt Mahometes & hic Scyriffus nomine Amethes, qui Arabicis eruditi literis ludum aperuerant, pueroſque docebant, pari concurſu quæſtuq. apud finitimas gentes doctrinæ fama celebrati. Hos pater admonuit vt noſcendis externarum gentium moribus longinquam peregrinationem ſuſciperent, religioniſque cauſa Mahometis prophetæ templum & ſepulchrum ad Mecham & Talnabim (quæ ſunt in Arabia) venerabundi adirent, Quòd opinio religionis mortalibus ingenita, homines ei deditos auguſtiores, & apud imperitos, admirandos efficiat. Suſcepere itaque iter & Memphim inuiſere, tranſiuere mare Rubrum, deflexereque Hieroſolymas vſque Byzantium, atque inde reuerſi in Africam, apud Tunetum aliquandiu conſtitere, cœptique ſunt haberi in veneratione apud Punicas gentes, quòd eſſent ex progenie Mahometis, inuiſiſſentque ſacroſancta templa & monumenta veterum Hæbreorum, atque alba veſte vterentur. Mahometani ſiquidem eos qui religioſo voto conditoris ſectæ ſuæ Mahometis ſepulchrum inuiſerint, ſacroſanctos appellare ſoliti ſunt, & eos à cultu candidæ veſtis agnoſcũt. Ab eo tempore ingentes amicitias cum Arabibus Regulis contraxerunt,

runt, & vti erant ex paternis diuitiis maxime opulenti ad tractanda arma tranſiuerunt, vt fatis ſuis viam aperirent. Adhæſere itaque vagis Arabibus qui in Africa à Nilo vſque ad Oceanum Atlanticum incertis ſedibus vagantur, imperantque tributa Regibus, & detrectantes venalem amicitiam, armis inuadunt, qui vt tum accidit, magnis viribus Buccentuffum Maurocchi Regem oppugnabant. Maurocchum longe clariſsima vlterioris Mauritaniæ vrbs quæ Romanis temporib. vt coniectari licet Bogudis Regis fuit, diſtat ab Atlante triginta milibus paſſuum, ea camporum ſpecie, & aquarum vbertate, qua Mediolanum florere diſcedereque ab Alpibus videmus. Sed Buccentuffus qui ab Almanſore potentiſsimo Rege aliquot ante ſeculis occupatæ Hiſpaniæ gloria inclyto, genus ducebat, non prius expugnari potuit, quàm Feſſanus Tingitanæ & Cæſarienſis Mauritaniæ Rex, in ſocietatem Arabum traheretur induſtria præſertim duorum fratrum, quorum authoritas apud Feſſanum plurimum valebat. Eo itaque euentu Arabes Mauroccho potiti ſunt, vt Mahometes alter fratrũ maior natu Rex efficeretur, quum Buccentuffus ei ſe deſperatis rebus certa conditione dediſſet. Sed hunc poſtea Mahometes periurus & ſæuus in granaria ſcrobe immaniter necauit. Amethes autem Scyriffus trans Atlantem progreſſus, opulentiſsimæ regionis Regnum, quod Suſium vocant, frumento, olea, viteque & metallis abundans, & Tarodentam clariſsimam vrbem, quæ Arabum ſtipendiaria fuerat, occupauit. Ea regio iubatos coronatoſque Leones gignit, generoſos quidem & homini parcentes niſi ex pecore minoribuſque feris ad alimentum præda deſit. Ab Atlante qui eſt nemoroſus & altiſsimus, & hodie mõs Clarus appellatur, perpetui montes oriuntur, nõ ſecus ac ab Alpibus noſtris Apenninus, longo tractu & multis flexibus in orientem ſic exporrecti, vt mediam Africam proſcindant, & ab arenis diſterminent. Eæ nanque arenarum ſolitudines ad vlteriores Aethiopes pertinent. Cæterum Scyriffus non contentus ampliſsimo Regno, Feſſani Regis & Arabum fretus auxiliis Maurocchi Regnum Mahometi fratri inuidit, & abſtulit; Ea tamen conditione vt in Darà & Staffilite eum regnare pateretur, quæ Regna paulo ante cõmunibus viribus occupaſſent. Ex Mauroccho demum Scyriffus inſatiabili cupiditate ad Feſſanum regnum oculos adiecit, innixuſque ſuis dolis & felicibus armis regem Muleamethem debellauit & eiecit, quum illum fatigatum multis diuturni belli detrimentis Feſſanus populus, vt Fortunæ cederet hortaretur, ne ruentis patriæ caſum, & ciuium ſuorum interitum conſpiceret. Ea vero magnitudine animi Scyriffus vndique probitatis atq. iuſtitiæ ac humanitatis gloriam captare ſolitus, in victoria vſus eſt, vt diceret neminem ſe apud Maurocchum regnare paſſurum præterquam Muleamethem iocatus in communi nomine, atque ita victum & dudum hoſtem Maurocchi Regem fecit, illumq. eo cum liberis ac vxoribus &

Regia gaza migrare iuſsit; magno quidem cum dolore Muleamethis cui nobiliſsima atque ampliſsima Mauritaniæ ciuitas, & patria erat relinquenda. Vrbem Feſſam interluit Sala amnis, qui hodie Rhazalma vocatur, & in Oceanum iuxta vrbem Azamor nauigabilis defertur. Eam ſeptuaginta quinque milibus domorum infinitoque populo frequentem eſſe omnes aſſerunt, trecentæque & ſexaginta frumentariæ molæ in amne viſuntur, actæ machinis, quas profluentis aquæ impetus rotat & euoluit. Infinitæ ſunt in vrbe rerum fabrilium tabernæ, & plura mercimonii pretioſi conditoria, certis ſeptis publice cuſtodita, atque item Gymnaſia duo quibus iuuentus diſcendis diſciplinis & literis publico ſumptu alitur & docetur. Feſſani hoſpitales domos habent, peregrinis ſuſcipiendis, atque xenodochia in quibus afflicti morbis benigne curantur. Populus in vniuerſum ſuffuſci coloris eſt; ſed fœminæ cultus elegantia, multaque laſciuia morum perpetua ferè vmbra fuſcedinem auertunt, & quotidianis choreis indulgent. Hac in vrbe Scyriffus ſolium conſtituit, ſubnixuſq. ſuis viribus Tremezenium Regem Cæſaris clientẽ eiecit, Bellũ cum Luſitanis continenter gerit. Hi in ora Mauritaniæ extra & intra Gaditanũ fretũ oppida tenent; Acillam quam Arzillam vocant & Septam quæ Plinio, Septem fratrũ à totidem imminẽtibus collibus, vrbs fuit. Eo quidẽ ſucceſſu vt Azamore oppido ſit potitus, & Gheum oppidum in promontorio ſitum, quod ſumma virtute ſed infelici exitu aliquandiu a Luſitano præfecto fuerat defenſum, expugnarit. Ea vero in pugna qua poſtremo Feſſanus Rex eſt debellatus Muleboazon qui Feſſano aderat auxiliaris, Veleſio vrbe quæ ferè eſt contra Gades poſita exutus eſt; ſic vt exul & ex vulnere dextro oculo captus in Hiſpaniam refugerit; atque inde auxilia poſtulatum in Germaniam vſque ad Cæſarem pertenderit, famam de Scyriffi viribus ingentem relinquens & admonens principes noſtros vt mature caueant, ne is Granatæ affectans Regna, alicunde traiiciendi in Hiſpaniam occaſionem & facultatem arripiat. Habuiſſe enim eum in acie octuaginta milia equitum, & peditum baliſtariorum ſclopettariorum que viginti milia, moreque noſtro egregie fabrefacta ænea tormenta maioris minoriſque generis conuecta equis & curribus ad octingenta, acceſſuramque profecto ei infinitam Arabum & Maurorum multitudinem, ſi traiicere meditetur, & religionis cauſa bellum paret. Sed planẽ ſenem octogenarium quanquàm viridi validum ſenecta, & aſsidue camelino lacte vtentem, aut ſua proculdubio abſument fata, aut ſuperi ab Hiſpania auertent, aut veris armatiſque militibus vbique terrarum egregie vincere aſſuetis, trucidandum vel vinciendum obiicient.

ANDREAE

ANDREAE Angulii

Miraris mitra hunc cinctum ſeptemplici,& alba
Indutum ſtola Regem habitu Libyco;
Quid ſi illum noſſes,atque illius inclyta facta,
Facta inquam audiſſes,digna duce Annibale?
Hic uelut,æthereum fulgur,ui Martis aperta,
Regna propinqua ſuo ſubdidit imperio:
Maſsilum huic gentes,Getuli,& Maximus Atlas,
Et Mauritani colla dedere duces,
Adde quod arma etiam Bætis meditatur ad urbes,
Hiſpano ſpreto milite,& Oceano,
Dum parat hæc magna,illi ſors,uirtuſque parauit
Nunc Iouij calamum principis Hiſtoria.

Sub effigie FERDINANDI Gonzagæ.

HOC in te Ferdinande Gonzaga Ducum præſtantiſsime bellicæ virtutis eximium decus refulget, quòd armato præſenteque Cæſare ſummæ virtutis & fortunæ Imperatore cuncta caſtrenſis diſciplinæ munia obis, quum in agmine, in caſtris, & in acie vti collega Cæſaris iura ſummæ poteſtatis exerceas, vnde geminata laus effulget, cum meriti tui ſcilicet, tum iudicii Cæſaris, qui tantus ipſe Imperator te vnum ſupra cæteros, ducem longe optimum cenſet. Eſſe quidem egregium Ducē vt reor, magnum eſt; ſed opinione hominum exiſtimari cenſeriq. eius maxime iudicio, qui cuncta ratione gubernet, longe maximum videri poteſt. Agnoſcit quippe Cæſar humanarum rerum peritiſsimus, quo robore animi totas ardētis belli difficultates ſuſtineas & ſuperes, qua mentis prouidentia locorum & temporum gnarus conſilia explices, deniq. qua vi lacertoſi pectoris & animi in armatas hoſtium acies deferare. Præclara ſiquidem teſtificatione digna hiſtoriis eximiæ virtutis & induſtriæ exempla in Apulia, Africa, Mauritania, Gallia, & Belgio reliquiſti, quum ex præfectura Siciliæ quantum tibi curæ fuerit Siculorum, aratorumque præſertim immunitates & commoda tueri, quantumque ſeditioſorum militum licentia immanis tibi odio fuerit, oſtenderis, dum maleficos planeque deficientes à Cæſaris authoritate ſeueriſsimis ſuppliciis punires, vnde tibi Cæſar improborū militum hoſtis acerrimus aliquando gratias egerit, muneraque rependerit, ſcilicet vt te Galliæ Ciſalpinæ præficeret, cuius procurationem ita inſtituiſti, vt nemini timenda belli incommoda, & nemini à quoquam contra æquitatem iniuria ſit expectanda, & te vnum maxime

acrem aduerſus hoſtes armatum defenſorem, authorem tranquillitatis, & magnificentiæ ſtudio præclara priuatim & publice vrbi ornamenta parantem Inſubres venerentur.

IVLII Iouii,

Macte animo egregio decus inſuperabile gentis
Gonzaga, quem tanta rapit ſuper æthera belli
Gloria, quæ ſtabit claris æterna trophæis
Auſonios inter proceres, & Martis alumnos
Sic ſplendore nites, quantum omni ſydere maior
Sol micat irradians, totum qui illuminat orbem.
Belgica gens, Libyæque vrbes, Rhodanusque ſuperbus
Arnus, & ingens Danubius, Tibrisque fatentur
Quantum conſilio Fernandus poſsit & armis
Aeternos cui bellipotens conceſsit honores
Militiæ, ut Carolo dignus, dignuſque Philippo
Inſubriæ regeret iuſto moderamine gentes.
Ergo tibi partos inuicto Marte triumphos
Suſcipe magnanime Heroum, te celſa fugatis
Hoſtibus aſſequitur celeri uictoria paſſu.
Viue igitur felix, volitans tua nam inclyta virtus
Clara per ora virum, celſum conſcendet Olympum.

Sub effigie IOANNIS Tarnouii
Comitis Poloni.

VOTIS tuis religioſe ſuſceptis vſque quaq. aſpirent cœleſtia numina magnanime Tarnoui qui hac in tabula triumphali lauro, & victricibus armis conſpicuus ſpectaris, & Martio vultu illuſtre Sarmaticæ virtutis decus effers, qui toties de Barbaris bello victor & triumphator vberiores etiam victorias te patriæ relaturum polliceris; quibus latè ſummotis pulſiſque hoſtibus Lithuani, Roxolani, Podolii, Polonico imperio coniunctæ gentes ſecura atque lætiſsima pace perfruantur. Nihil enim niſi magnum ingenti animo concipis; nihil niſi glorioſum, ſalutare, & tibi patriæque decorum & illuſtre complecteris, vt clariſsimis factis inſitum generoſæ virtutis nomen & famam latiſsime extendas. Eo nanque ſtudio in adoleſcentia ingenium optimis literis excoluiſti, iuuentam duriſsimis belli laboribus dicaſti, vt vir demum factus, totum pene terrarum orbem, noſcendis tot gentium moribus nobiliſsima peregrinatione circuendum ſuſciperes; addita primo Aſia Syriaque religionis cauſa. & conſpecto mari Rubro

bro peruagatus etiam Africæ ciuitates vſque ad Atlanticum Oceanum, vbi aduerſus Barbaros Luſitaniæ Regi operam nauans, & fortis militis & periti Ducis laudem decoraque ſpectatæ virtutis ornamenta conſecutus es. Ab hac peregrinatione noticiaque multiplici rerum bellicarum auctus, in patriam rediiſti, quum Leonem Romanum Pontificem, & Carolum Cæſarem eſſes veneratus, tanto hominum fauore vt Sigiſmundo Regi commendarere & ab eo vniuerſis Regiis copiis præficereris, eamque patriæ præſtares operam aſsiduis Barbarorum incurſionibus laboranti, qualem afflicti ciues tui ab optimo ciue fortunatoque Imperatore depoſcebant. Siquidem Moldauos Geticam gentem Petro eorum Regulo duce ad Obortinum ita profligaſti, vt hoſtes alioqui terrifici, & multitudine ſuperantes Principe vulnerato, primariiſque gentis interfectis turpem in fugam coniicerentur; tu caſtris eorum & tormentis potireris atque inde triumphali curru Cracouiam inueherere; tanto Moldauis terrore iniecto, vt Petrus renouare bellum auſus; quum te aduerſum ſe iterum delectum Imperatorem audiret, omiſſo bello ad non iniquas parandæ pacis conditiones ſit conuerſus. Sed huic Moldauicæ victoriæ Hiſtoriis noſtris abundè celebratæ, alteram amplioris proculdubio gloriæ de Moſchis ad Starodubum debellatis addidiſti. Sæpius Tartaros Scythas fœdiſsimum atq. improuiſum hoſtium genus non vno in loco illata cæde repreſsiſti: ſingulari autem prudentia orientes in Regno ſeditiones compreſsiſti, vſque adeo latè propagata fama nominis, vt inuadente Pannoniam Solymano, Germani atque Hungari Bohemíque te vnum ſibi tanquam inuictæ virtutis gerendo bello Ducem expeterent. Verum quod non eſſet tutum præſtare eam operam, tantum honorem probe repudiaſti, ne id ægre ferret Sigiſmundus Rex tuus Solymano vetere amicitia coniunctus; quum tamen ille paratus foret, & te ipſum, & vniuerſi Regni copias Reipublicæ cō cedere ſi reliquorum Chriſtiani nominis Regum arma ſacro ſuſcepto bello in vnum iungerentur, quod tu ſuprema cura concupiſcere exiſti maris, & Dii faxint vt huius pii nobiliſque voti compos fias. Nihil enim eſt magis decorum & expetendum viro forti generoſoq. quàm pro patria dignitateque Chriſtiani nominis, reformidato omni vitæ periculo cum Turcis Europæ Regna affectantibus decertare.

IVLII Iouii.

Salue o Sarmaticæ gentis fortiſsime ductor
Iuſtitia atque armis, quis ſe tibi conferat unquam
Quum tua dat ſonitu bellorum buccina ſignum
Poſcis equos, atque arma gerens in prælia, turmas
Sternis, & armatos exultans deijcis hoſtes

Moldauiæ dominum campo congreſſus aperto
Fudit, Sauromatis cladem excidiumque minantem.
Te ſuperis Aſtrea plagis tranſcribit, & ipſa
Iam tibi perpetuos Diuum conceſſit honores,
Sarmata magnanime agnoſcat uentura uetuſtas
Nullum poſſe tibi ſimilem monſtrarier orbi,
At tu, viuus adhuc, multis dominaberis annis.

ALEXANDRI Suchteni Germani.

Diues opus tellus, clariſque potentior armis
Dat mihi natales Sarmatis ora lares.
Sicut imaginibus titulisque ſuperbus auorum
Sic uirtute mea magnus in orbe feror.
Vallachus imparibus quum nos inuaſerat armis
Auſpicijs caſus Dux fuit ipſe meis.
Viſtula Moldaui clypeoſque, arcuſque, rotaſque
In mare Theutonicum barbara ſigna tulit.
Facta quod illius non ſis tum præda furori
Tarnonio debes terra Polona tuo.

Sub effigie COSMI Medicis Florent. Principis.

DII vota tua cumulatè impleāt magnanime Coſme, poſt quam nihil præter ipſum abſolutæ virtutis ſpecimen reſpiciunt. Tales namq. tibi mores natura tribuit, nuſquam hercle nouerca, vti fas eſt videre, ſed ſemper arridens & benigna mater, vt gloriam ex benefactis clariſsimiſque virtutibus obuenientem contemnas potius quàm affectes. Apud te ſiquidem pudor atque iuſtitia viget, & virtuti optimiſque artibus domi tuæ certiſsimus eſt receptus. Literas colis, ingenia foues, magnificentiæ ſtudium pulcherrimis operibus extendis. Rempublicam porro ita gubernas, vt nobilitatem in honore habere, populum alere, & patriam tranquillitate atque opibus florentiſsimam reddere contendas. Quod verò admirabile clementiæ tuæ munus eſt, exules facile reducis; parcis rebellibus ſcilicet vt plures domi ſint, qui tibi plurimum debeant, & nomen tuum ſyncero maxime ſtudio venerentur. Id enim ſalutare ciues agnoſcunt, Etruſci omnes certum publicis rebus præſidiū fatentur, & tota iam Italia, atque vlteriores gentes felicis tui & recte conſtituti Principatus decus concelebrant. Perge igitur optime Princeps, vt te ſupergreſſum humanas laudes, & beata tua prole gauden-

tem, quum longa ſenecta vitæ finem attulerit, ingentem animam conſpicua in ſede cœlites exceptam conſtituant, & poſteritas omnis, cuncta ingenii atque Fortunæ tuæ monumenta, æternis laudibus perſequatur.

IOVII Iunioris

Qualis Hyperboreo lætus Gradiuus in orbe
Fumantes quum ſoluit equos, ſudantiaque ora
Strymonis in ripa uictricibus abluit undis;
Iam furor, & rabies armorum, iraque, minaque
Belligero cecidere Deo, tranquillus inerrans
Ore rubor, placido ſignat ſua lumina uultu;
Ille ſedet luſtrans oculis & mente benigna
Armiferam Thracen, defenſumque hoſtibus Hebrum
Proſpicit, & Getica ſecura mapalia terra,
Tum Ueneris blandum pertentant gaudia pectus.
Talis magnanimi diuino lumine COSMI
Ante alias longe radians effulget imago,
Ingentesque gerens humeros, auguſtaque membra
Effigies ullum nunquam peritura per æuum
Uertice nudato celſum caput exerit armis;
Sydereoſque oculos, regalia lumina uibrans
Pacatam ſe ſe populis ſpectantibus offert.
Ceu quum depoſito magnarum pondere rerum
Olli tranquillam demulcent gaudia mentem,
Ingenti quum iam ceciderunt monſtra ruina
Qua ſe deuicto mons Murlius erigit hoſte;
Quum iam læta ſuo felix Duce Flora quieſcit
Atque Etruſca ſalus tanto ſub Principe tuta eſt

RAINERII

Te duce, mortales quæ dedignata ſceleſtos
Extulerat niueos aurea ad aſtra pedes
Aurea nunc Aſtrea redit, Uenus ante receſſit
Sacrilega, Etruſcæ Coſme decus patriæ,

Per

Per quem parta quies, & pax & copia rerum eſt,
Et Sophiæ, Aonidumque artibus ortus honos.
In falcem, duce te, galeæ conflantur & enſes
Nec lethale ſonant claſsica, nec litui.
Marte ſatus, Ianum claudis, quis claudère Ianum
Mauortis prolem te potuiſſe putet?

FINIS SEPTIMI ET VLTIMI LIBRI.

Sequentes verſus collocandos poſt effigiem Matthæi Card. Sedunenſis pag. 222. ac tardius ad nos perlatos hic ponere maluimus, quàm auctoris laborem in iiſdem tam cocinne deſcribendis irritum fieri.

AVGVSTI Cocceiani.

Helueti, gens una Ioui cariſsima ſummo,
Et cara Martis pignora.
Inuicti bello populi, certiſsima Regum
Bellantium ſpes, ac metus:
Nullone Heroas ueſtros celebratis honore?
Nullo ære? nullo marmore?
Certe etiam externos, claræ uirtutis amicæ,
Artes fouebunt Italæ.
Ipſe Pater Iouius quàm mira expreſſerit arte
Illuſtrium formas Ducum
Cernitis, & ueſtri Ductoris imagine uera, ut
Dotes & ora effinxerit.
Qui late Italiam fama compleuerat omnem
Virtutis ergò fulgidæ.
Quare purpureo corpus uelabat amictu,
Sacro coruſcus ordine:
Certabantque uirum ſublimem tollere ad aſtra
Bellona, Patho, Sanctitas

Iulij III. Pont. Max. Caroli V. Imperatoris, Henrici Gallorum Regis II. Coſmi Medicis Florent. Ducis II. Priuilegijs cautum, ne quis intra decem annos præter eum cui Laurent. Torrentinus mandarit, hoſce libros impreſsioni ſubijcere, aut ab alijs expreſſos uenales habere audeat. Qui horum principum auctoritatem hac in re neglexerit, is non ſolum è Chriſtianorum ſe communitate exterminatum ac execrationibus appetitum, ſed ea etiam pecunia quæ in ſingulis illorum diplomatibus continetur mulctatum cognoſcet.

ELENCHVS ILLVSTRIVM VIRORVM, QVORVM HISCE SEPTEM libris effigies deſcribuntur.

Actiolinus Tyrannus 39.
Actius Mediolanenſis princeps 73.
Albericus Balbianus 106.
Alexander Magnus 9.
Alexander Medices Flor. princeps 282.
Alfonſus rex Neapolitan. 122.
Alfonſus Ateſtinus Ferr. princeps 271.
Alfonſus Daualus Vaſtius 295.
Aloiſius Grittus 268.
Amurathes II. Turcarum Imp. 127.
Andreas Grittus Venet. princeps 286.
Andreas Auria Claſsis præfectus 327.
Annibal Pœnus 11.
Antonius Grimanus Venetus 228.
Antonius Leua 279.
Artoxerxes rex 7.
Aſcanius Sfortia Cardinalis 175.
Athila Hunnorum rex 14.

Baiazetes Primus, Turcarum Imp. 98.
Baiazetes Secūdus, Turcarū Imp. 189.
Baleonæ familiæ duces 216.
Bartholomæus Coleo Bergomas 132.
Bartholomæus Liuianus 196.
Baſilius Moſcouiæ princeps 277.
Bernabas Mediolan. princeps 77.
Braccius & Sfortia 108.

Cæſar Borgia Valentinus 181.
Camillus Vitellius 165.
Campſon Gaurus Aegypti Sulthanus 198.
Canis Scaliger 62.
Carmagnola. 111.
Carolus Aurelian. Franc. Regis F. 294.
Carolus Borbonius 250.
Carolus Burgundiæ dux 140.
Carolus Magnus 22.
Carolus Octauus Galliæ rex. 163.
Carolus Quintus Imperator 321.

Caſtruccius Caſtracanis 56.
Caytbeius Memphiticus Sulthanus 153
Celebinus Turcarum Imp. 102.
Chriſtiernus Daniæ rex 324.
Chriſtophorus Columbus 171.
Conſaluus Ferdinandus 195.
Coſmus Medices Florent. dux 335.
Coſmus Medices ſenior 118.

Dauid Abyſsinorum & Aethiopum rex 310.

Eliſabella Aragonia 241.
Eraſmus Narnienſis cognomento Gattamelata 113.

Farinata Vbertus 34.
Federicus Feltrius Vrbini Dux 150.
Ferdinandus Rex Romanorum 322.
Ferdinandus Corteſius 304.
Ferdin. Toletanus Albæ princeps 330.
Franciſcus Galliæ rex 302.
Franc. Alidoſius Card. Papienſis 186.
Franciſcus Borbonius Anchianus 292.
Franc. Buſſonius 111.
Franciſcus Ferdinandus Piſcarius 231.
Franciſcus Gonzaga Mantuanus 211.
Franciſcus Maria Feltrius 284.
Franciſcus Sfortia 124.
Franc. Sfortia Mediolan. princeps 275
Fridericus Primus Imperator 30.

Galeaceus Primus 74.
Galeaceus ſecundus Mediolan. 76.
Galeaceus Sfortia 135.
Gaſto Foiſſeius 191.
Gattamelata, Eraſmus Narnienſis 113.
Georg. Caſtriotus Scāderbechus 129.
Ceorgius Fraiſpergus Germanus 253.
Gothifredus Bolionius 25.

Hariadenus Barbaruſſa 299.
Henricus Galliæ rex 323.
Henricus Octauus Angliæ rex 297.
Hippolytus Medices Cardinalis 272.
Horuccius Mitylenæus 299.
Hyſmaël Sophus Perſarum rex 225.

Iacobus Quintus Scotiæ rex 208.
Iacobus Triuultius 282.
Ioannes Archiepiſcop. Mediolan. 75.
Ioan. Aucuthus Britannus. 105.
Ioannes Bentiuolus Bononienſis 232.
Ioannes Galeaceus Vicecomes 79.
Ioannes Maria Mediolan. princeps 80.
Ioannes Medices 248.
Ioan. Vitellius Cornetanus Patriarcha 83.
Iulianus Cæſarinus Cardinalis 88.
Iulianus Medices 242.

Luchinus Mediolan. Vicecomes 74.
Ludouicus XII. Galliæ rex 193.
Ludouicus Pannoniæ rex 244.
Ludouicus Sfortia Mediolanen. Princeps. 177.

Mahometes ſecundus Turcarum Imp. 148.
Malateſta Baleonus 216.
M. Antonius Columna 220.
Martinus Turrianus 45.
Matthæus Cardinalis Sedunenſis 222.
Matthæus Magnus 73.
Matthias Coruinus Pannoniæ rex 157.
Maximilianus Cæſar 213.
Maximilianus Sfortia Mediolan. Princeps 262.
Muleamethes Scyriſſus 332.
Muleaſſes Tunetanus rex 313.

Narſes Eunuchus 19.
Nicolaus Vrſinus Petilianus 184.
Nicolaus Picininus 114.
Numa Pompilius 6.

Odettus Fuſius Lotrechius 255.
Otho Archiepiſcopus Mediolanenſis 72.

Pandulphus Petruccius Senenſis 234.
Paulus Baleonus 216.
Paulus Vitellius 165.
Petrus Medices 168.
Petrus Nauarrus 259.
Petrus Soderinus Florentinus 238.
Philibertus Aurantius Princeps 264.
Philippus Mediolanens. Princeps 82.
Pompeius Columna Cardinalis 267.
Proſper Columna 224.
Pyrrhus Epirotarum Rex 10.
Pyrrhus Stipicianus 316.

Robertus Neapolitanorum rex 67.
Romulus Quirinus Rom. rex 5.

Saladinus Sulthanus 28.
Sarra Columna 49.
Scipio Maior 12.
Selymus Turcarum Imperator 218.
Sfortia & Braccius 108.
Sigiſmundus Poloniæ rex 308.
Sinas cognomento Iudæus 300.
Solymanus Turcarum Imperator 325.

Tamerlanes Scytharum Imperator 93
Tammaſus Sophus Perſarum rex 328.
Thomas Hauardus Norfoltii dux 329.
Tomūbeius Aegypti Sulthanus 200.
Totila Gothorum rex 17.
Triſtanus Acunius Luſitanus 204.

Vgo Moncata 257.
Vguccio Fagiolanus 53.
Vincentius Capellius Venetus 289.
Vitellii fratres 165.
Vitellocius Vitellus 165.

Libuit hic grata commemoratione eorum etiam nomina ſubiicere, qui uerſibus elegantiſſimis hæc Elogia uel illuſtrare uel ornare uoluerunt.

Adamus Fumanus Veron. 16.19,48.64.112.287.
Alexand.Suchthenus 338.
Andreas Angulius 171.183.335.
Angelus Perotius Camers 56.
Ant.Franc.Rainerius Mediolanenſis 7.10.19. 27.38.45.69.75.93.110.167.186.192.204.219. 234.250.256.271.282.286.293.339.
Antonius Sanfelicius 207.
Antonius Thebaldeus 159.
Antonius Vacca 183.275.283.
Antonius Vulpius Nouocomenſis 16.32. 243.254.282.
Aonius Palearius Verulanus 201.
Auguſtus Cocceian. Brixian. 6.102.128.134.221.
Benedictus Varchius 147.267.324.
Fabius Beneuolentius Senenſis 124.
Fabius Segnius Florentinus 270.
Ferdinandus Balamius Siculus 262.
Franciſcus Manfredus Cremonenſis 79.104.
Franchinus Coſentinus 308.
Gabriel Faërnus Cremonenſis. 11.12.14.22. 62.88.97.132.272.277.296.
Georg.Iodocus Berganus 33.108.
Hieronymus Olgiatus Percuſſor 139.
Hieronymus Vulpius 204.
Honoratus Faſitelius 4.23.38.
Ianus Vitalis Panhormitanus 5.8.29.72.73. 74.83.174.191.199.259.326.327.
Incerti auctoris 114.232.
Io. Baptiſta Gabius 253.
Ioannes Bellaius Cardinalis Pariſ. 23.195.303.
Io.Bapt.Poſſeuinus Mantuanus. 213.303.
Io.Paulus Amanius Cremenſis 81.176.
Iulius Feroldus Cremonenſis 74.77.80.106. 110.241.
Iulius Iouius 250.336.337.
Lælius Capilupus Mantuanus 212.
Lælius Caranus 298.329.330.
Landrianus Mediolanenſis 164.
Leonardus Griffius 150.
Ludouicus Dominicus Placentinus 231.289.
M.Antonius Caſanoua 225.
Martinus Cromerus Sarmata 310.
Marullus Tarchaniota Conſtantinopol. 29.
Michaël Syluius Luſitanus Cardinalis 167.
Parthenius Parauicinus Nouocom. 24.33.53.203. 227.281.296.336.
Paulus Iouius Iunior 116.122.139.141.156.159.167. 180.188.197.215.217.238.268.279.292.294. 315.317.321.325.339.
Petrus Aluarius Romanus 288.
Petrus Angelius Bargæus 126.146.152.249.301.318
Petrus Grauina Neapolitanus 195.225.
Philippus Beroaldus Iunior 305.
Placidius Placentinus 223.263.325.
Ptolemæus Gallius Comenſis 74.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pag. 10. immiti hercle fato
19. Adami Fumani
21. præpoſitus
24. Quid Longobard.
25. quærenda eſt
26. Antiochiam
28. Ptolemaidem
34. poſt deui-
37. vel efferi ho-
41. accerſeretur
quærebat
incuriæque
44. intolerabili
48. miſellarum
51. Columnenſium
56. Sepulchreto.
57. Britanniam
58. cyaneo
70. dimicaret
eadẽ. demiſit
71. oculos
74. conſcios
80. eluſerunt
eadẽ. à Ladislao
81. accerſere
82. Fortunam
85. ſenſibus
90. confeſſu
98. undecim
eadẽ. addens
112. ualde
126. ne rerum
eodẽ. Præferat
129. gliſcit
135. decus
eadẽ. & forti gladio
136. fidei
138. metuentem
143. Republica
eadẽ. ſtudio.
147. immania
149. Rhodum
156 Pardalin
165 haſtatis
174. connubia
180. Conſilium iuuat
171. Saniem
182. Fauentia
183. Sanguini
190. Moncaſtro
201. fateretur
215. horrifer
219. hæc
220. deceptis
256. inuitos
287. duce
303. in tumulo
301. Salutem
307. Profecerunt
314. Res
328. Meredinum

In Elencho prætermiſſa ſunt nomina Ferdinandi Gonzagę & Ioan. Tarnouii.

LEGAT A DI LIBRI
P CICCIORICCIO
Borgo Vi o, 26
ROMA